This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

DB2062
D78

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES

DB2062
D78
STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES
Stacks
FEB 19 1980

ČÍSLO 1. 1900. ROČNÍK I.

SBORNÍK
HISTORICKÉHO KROUŽKU.

ČTVRTLETNÍ ČASOPIS HISTORICKÝ.

MAJITEL, NAKLADATEL A VYDAVATEL:

DRUŽSTVO VLAST.

REDAKTOR:

DR. MAT. KOVÁR.

CYRILLO-METHODĚJSKÁ KNIHTISKÁRNA V. KOTRBA U PRAZE.

Družstvo „Vlast",

jeho časopisy, odbory a fondy.

Účelem družstva jest vydávati časopisy, periodické spisy, knihy a brožury psané v duchu katolickém, zakládati katolické knihovny, pořádati přednášky a literární sjezdy v kterémkoli místě království Českého, podporovati dobrou literaturu jakož i spisovatele, píšící v duchu katolickém. Při tom všem se politika vylučuje. Prostředky k tomu jsou: vklady členů, odkazy, dary, čistý výnos z časopisů, knih a brožur, fond pro zakládání katolických knihoven, fond pro katolické spisovatele, knihovní komise, odbor historický, filosoficko-paedagogický, sociální a literární, knihtiskárna, knihkupectví a antikvariát a obchod papírnický. Při tom se podotýká, že provozování těchto podniků není vypočteno na docílení zisku pro členy spolku, ježto veškerý eventuelní výtěžek věnován býti má účelům spolku.

Družstvo vydává časopisy: „Vlast", „Vychovatele" s katechetskou a učitelskou přílohou, „Dělnické Noviny" s měsíční přílohou „Spolkové Listy" a „Sborník Historického kroužku".

Družstvo „Vlast" má již 2190 zakládajících — 100 korunových — členů. Sto K splácí se buď v 10 nebo ve 25 letech — Kdo se za úda zakládajícího přihlásí, obdrží zdarma: VI. ročník „Vychovatele" a knihy: „Jak píše professor Dr. T. G. Masaryk o katolické vědě a víře" od Filipa Jana Konečného, „Z duševního bojiště" od Frant. Vaněčka, „Z dějin nepatrné české vesnice" od V. Honejska I. i II. díl, všecky Historické Sborníky a dle okolností i některé ročníky „Vlasti" a „Vychovatele". — Mimo to dostávají členové Almanah na oslavu biskupského jubilea svatého Otce Lva XIII za 2 K (místo 3 K) a spis: Vzájemný poměr učení Petra Chelčického, starší Jednoty Českých bratří a Táborů k náuce Valdenských, Jana Husi a Jana Viklifa, od Dr. Ant. Lenze, za 2 K (m. 3 K 20 h).

Na „VLAST", roč. XVI., předplácí se poštou: Ročně 10 K, půletně 5 K. Členové družstva předplácejí: *a)* údové zakládající (kteří splácejí v půletních lhůtách po 10 K během 5 let celkem 100 K) ročně 8 K, půletně 4 K; *b)* členové přispívající (jejichž roční vklad obnáší 6 K) ročně 8 K 40 h, půletně 4 K 20 h. Kněží deficienti, podučitelové a podučitelky mají „Vlast" ročně za 8 K. Do krajin německých stojí „Vlast" o 1 K, do ostatních mimorakouských zemí o 2 K více. Sběratelům abonentů poskytuje se na každých 10 jedenáctý ex. zdarma. Pp. knihkupcům slevu se 25% a „Vlast" se jim dodává toliko za hotové. — Ročníky V.—XI prodávají se à 8 K. Ročníky IV., III. a II. prodávají se à 5 K; pro studující, alumny a kleriky à 4 K. Ročník XII. po 9 K, XIII. až XV. po 10 K. Ročník I. prodává se za 7 K a platí-li se hned, za 6 K. Družstvo „Vlast" prodává jednotlivá čísla IV., III. a II. roč. à 60 h. Jednotlivá čísla V.—XI. ročníku prodávají se po 80 h, ročníku XII.—XVI po 1 K.

Ročník I. 1900. Číslo 1.

SBORNÍK
HISTORICKÉHO KROUŽKU.

ČASOPIS HISTORICKÝ. ČTVRTLETNÍK.

MAJITEL, NAKLADATEL a VYDAVATEL

DRUŽSTVO „VLASŤ".

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR **Dr. M. KOVÁŘ.**

V PRAZE.
TISKEM CYRILLO-METHODĚJSKÉ KNIHTISKÁRNY V. KOTRBA.
1900.

LECTURIS SALUTEM.

Všem, kdož hlásí se ke korouhvi katolické!

Ve výborové schůzi dne 7. listopadu 1899 učiněn návrh, by Sborník Historického kroužku proměnil se v časopis, jenž by vycházel čtvrtletně nejméně o 4 tiskových arších, kterýžto návrh jednomyslně schválen, a uvažováno a jednáno o něm pak i ve výborové schůzi družstva Vlast, kdež byl přijat též jednohlasně. Snesení toto předneseno ve valné hromadě družstva Vlast dne 31. ledna 1900, aby tato o něm rozhodla právoplatně, což stalo se po delším rokování též jednomyslně.

A tak bude, letošním rokem počínaje, náš Sborník, jehož se nezmění ani jméno, ani obsah, ani formát, putovati po vlastech československých čtyřikráte do roka a to v měsících lednu, dubnu, červenci a říjnu, pravidelně dne 25.,*) i doufáme, že nebude nerad vídán u těch, kteří mu byli přátelsky nakloněni již nyní, aniž u těch, jichžto přízeň doufá si získati svými hojnými pracemi archivními jakož i četnými objektivními posudky.

Pracovníků nám přibývá a tím i příspěvků cenných a namnoze potřebných, abychom s našeho českého a katolického stanoviska odklidili z dějin našich, co tam nepravdivého a překroucného ve starší i novější době nahromadili nepřátelé všeho, což slove katolickým. Očišťovati chceme dějiny naše ode všeho, čím zúmysla, zlomyslně i snad nevědomky je znešvařili a znešvařují.

*) Letos, že se jednání opozdilo, vyjde číslo 1. dne 10. dubna a čís. 2. dne 25. května, 3. a 4. pak již pravidelně.

Jsou to především tři doby dějin českých, doba husitská, doba reformace katolické a doba josefinská, k nimž obzvláštní třeba míti zření při pátrání po historické pravdě, aby tolik a tak často nebylo křivděno mužům a ženám katolickým, ač nesmíme zamlčeti, že nijak neuzavíráme se, aby i z jiných dob novým výzkumům a novým bádáním zatarasila se snad cesta do našeho čtvrtletníku.

Každá práce, přinášející opravy mylných názorův historických, ať kratší, ať delší, nové výzpyty na poli dějepisném, stručné i obšírnější, posudky vyšlých spisův historických, bude nám vítána a honorována 48 K za tiskový arch, záslužnější práce i výše.

Předplatné na Sborník Historického kroužku jakožto čtvrtletník stanoveno na 5 K (půlletně 2 K 50 h). Přihlašujte se četně za předplatitele i jednotlivci i souborně katolické spolky a korporace!

Naší další práci požehnej milostivý Bůh a rozmnožuj řady pracovníků, přátel a příznivců našich!

Redakce.

Zápisky Hanuše z Oppersdorfu o válce německé 1546—1547.

Podává **Josef Vávra.**

Slezští hrabata z Oppersdorfu chovají rodinné podání, že zakladatel bohatství a vlivu jejich rodu, Hanuš z Oppersdorfu (roz. 21. dubna 1514, † 3. července 1584), zůstavil hojné zápisky svých pamětí, ale kam ten rukopis se poděl, nevěděli. Nynější správce knihovny Strahovské, Dr. Isidor Zahradník O. S. N., loni nalezl v knihovně rukopis vázaný, 181 stránek in folio, pod titulem „Geschichte des Geschlechts von Oppersdorff". Rukopis ten psal pater Frant. Karel Oppersdorf († 77letý r. 1770 v kolleji královéhradecké); po zrušení Tovaryšstva dostal se rukopis do rukou Bienenberka, který jej roku 1774 opatřil vazbou a pak dal do knihovny Strahovské. Laskavostí pana doktora Zahradníka byla nám dána příležitost, abychom se tím rukopisem mohli náležitě obírati, a tu seznali jsme, že ze všech 29 kapitol, na něž dílo jest rozvrženo, jsou kapitoly 1.—24. oněmi dávno pohřešovanými pamětmi pana Hanuše z Oppersdorfu, které pater František Karel Oppersdorf S. J. dle nepovědomého nám rukopisu pilnou rukou opsal. I dovolujeme si podati výňatky z pamětí páně Hanušových, pokud se týkají věcí českých z kritických let 1546—47.

Otec pana Hanuše, *Fridrich z Oppersdorfu* († 1544), byl chudý zeman slezský. Chlebil v městě Břehu jako měšťan, jehož jmění se páčilo nejvýš do 1200 zl. uherských; tudíž synové jeho, *Hanuš, Jiřík* a *Vilém*, uživše vzdělání na městské škole v Břehu, musili se ohlížeti po službách dvorských i vojenských, aby v těch službách dodělali se lepší budoucnosti.

Vypravuje pan Hanuš z Oppersdorfu, že v letech 1527—36 byl dvořanem knížete Karla l. Minsterberského na zámku Frankšteině, a tu nabyl zkušeností kancelářských. V létě 1536 vstoupil do vojska císaře Karla V., zejména do pluku německých knechtů pana de Camus za války císařovy s králem Františkem francouzským. Vrátiv se z vojny r. 1537, vstoupil do služby knížete Fridricha Lehnického jako dvořan a rada, ale z té služby jej vy-

rušovaly časté války, jakož r. 1540 sloužil pod Linhartem Kolonnou z Felzu v Uhrách proti Izabele Jagajlovně Zápolské, r. 1541 byl v táboře Moravanův a Slezanův u Uherské Skalice, kdy bylo třeba péči míti na sultána Solimana; r. 1542 účastnil se veliké výpravy do Uher jako velitel slezských rejtharů, taktéž i r. 1543 Ve válce francouzské 1544 konal platné služby ve vojště Karla V., zvláště v bojích u Vitry, Saint Diziér, u Chalons s. M. až po Chateau Thierry; za to byl ctěn samým císařem a obdarován zlatým řetězem. Z té války si odnesl také značné zachování hotových peněz, s kterými asi koncem zimy 1545 vrátil se do své služby u knížete Fridricha Lehnického.

Ale pobyt Hanuše z Oppersdorfu v Lehnici byl jen krátký. Hanuš ve květu svých let uvykl hlučnému životu válečnému, který pomáhal k jmění a důstojenství. Jinak bylo mu s považením, aby on jako muž katolický a rodu rakouskému oddaný měl dále sloužiti knížeti Fridrichovi II. Lehnickému, kterýž, jsa lutherán, zjevně přál tehdejšímu šmalkaldskému spolku knížat německých. Píše Oppersdorf o sobě, že oni Šmalkaldští tehdy volali ke zbrani proti rodu rakouskému, zastírajíce se vírou. Hanušovo jmění bylo tehdy skrovné; po otci, který zemřel v červenci r. 1544, nevzal dílu, ale nechal všecko matce a bratřím. Z minulých válek a služeb měl nahospodařeno 4000 zlatých, výzbroj, šaty a na vydání asi 1000 tolarů. Tedy s radou svých strýcův odebral se koncem června 1545 ke králi Ferdinandovi do Prahy, ukázal mu fedrovní list císaře Karla a prosil za službu u dvora. Král jej odkázal svému hofmistru Linhartu Kolonnovi z Felzu. Týž znal pana Hanuše ještě z války uherské a přijal jej zatím za královského čeledína o třech koních, žádaje, aby zatím se spokojil, ježto může služba jeho se zlepšiti. Pan Hanuš byl spokojen, vrátil se do Slezska, tam opatřil se dvorským oděvem, vzal svou výzbroj a 4 koně dobré a s tím odebral se ke dvoru pražskému a odtud s králem do Vídně.

Jako dvořan doprovázel krále Ferdinanda a královnu Annu v postě r. 1546 z Vídně do Moravy na sněm v Olomúci, odtud na Opavu, Hlubčici, Nisu a ve svatvečer květné neděle 17. dubna do Vratislavě, kdež královští manželé slavně byli vítáni, na dómě přijali od biskupa Baltazara z Promnic benedikcí za chvalozpěvu sv. Ambrože. Královský dvůr tu pobýval několik neděl, neboť tu bylo jednáno o nepořádných dědičných úmluvách mezi knížetem lehnickým Fridrichem a Jáchymem, kurfirstem braniborským, jimiž porušeno bylo odúmrtní právo českého krále. Ferdinand tyto křivé úmluvy tehdy zrušil; stalo se to způsobem slavným, když král ve shromáždění stavů slezských, sedě na trůně pod zlatými nebesy, obklopen mnohými pány z Čech, Moravy a Lužic, vydal svůj nález. — Toho času položil císař Karel V. říšský sněm do Řezna; ale málo knížat se k tomu sešlo; šmalkaldský spolek již tehdy se zdvíhal k odbojné válce a zabral již několik biskupství a měst v říši. Tudíž císař vzkázal po rychlém poslu svému bratru králi Ferdinandovi, aby co nejdříve přijel do Řezna. Tu král zdvihl se z Vratislavě a se skrovnou družinou kvapil do Řezna, kdež sněm 5. června byl zahájen. Za ním se ubírala královna Anna Jagajlovna se syny Maximilianem a Ferdinandem,

s dcerami Annou a Kateřinou, s čeledí, hačíry a drabanty. Oppersdorf byl ovšem také v tom průvodě; cesta šla volně Čechami a hoření Falcí, a 12. června v sobotu před Božím hodem přibyla královna do Řezna; král s mnohými knížaty vyjel jí vstříc, a byl slavný vjezd do města. Ale jednání sněmu pro neposlušnost Šmalkaldských vyšlo na plano, a císaři nezbývalo, než odbojníky stíhati válkou. O tomto sněmě slavil král Ferdinand svatební veselí své dcery Anny s knížetem Albrechtem bavorským, při čemž císař i král byli při tabuli a tanci v dobré náladě; ale zároveň se chystali k válce, která vypukla ke konci června 1546.

Jednotníci šmalkaldští, v čele kurfirst Hanuš Fridrich saský a lantkrabě Filip hesský, byli rychle vzhůru, a táhnouce k jihu, vyháněli biskupy a zabírali město za městem, až přibyli k Dunaji u Donauwörthu. Císař v Řezně obával se přepadení po vodě; proto dal Dunaj zatáhnouti silným řetězem; když pak přemluvil míšenská knížata, bratry Maurice a Augusta, ke spolku proti Šmalkaldským, po odchodu krále Ferdinanda do Lince a do Prahy s vojskem svým (měl jen 8000 branných) táhl k Landshutu, kde vyčkal příchodu svých pluků španělských a vlaských, a pak vrátil se do Řezna. Táhli totiž Šmalkaldští s valnou mocí 200 praporců knechtův a 15.000 rejtharův od Donauwörthu, zamýšlejíce dobyti Ingolštatu dříve, než by přispíšil císař městu na pomoc. Však císař je obloudil prohlášením, že ve třech dnech chce býti ve Fojtlandě a vpadnouti do Sas. Šmalkaldští té zprávě uvěřili a hnuli se na sever na ochranu svých zemí. Tím nabyl císař času, že mohl přitáhnouti k Ingolštatu, vložiti tam posádku a výhodně se položiti poblíže Dunaje; čeští zákopníci, jichž měl císař 2000 v žoldu, přes noc ohradili jeho tábor náspem a příkopem (29. srpna r. 1546). Šmalkaldští poznavše, že jsou obelstěni, rychle přikvapili k Ingolštatu a (30. a 31. srpna) prudce stříleli z hrubých pušek do tábora císařova, kdež v tom zahynulo mnoho lidí. Císař Karel však rozložil na násep tábora 10.000 střelců s háky, očekávaje útok; k tomu útoku naváděl Šmalkaldské Šertl (Schärtlin, vojenský hejtman švábských měst), ale lantkrabě Filip hesský mínil, že stačí střelba, vypuditi císaře z tábora a vehnati jej do města. Císař Karel tím nabyl času k lepšímu opevnění tábora svého, a očekával jen příchodu svého lidu nizozemského a pak sám chtěl útočiti na vojsko odbojných.

Však také Šmalkaldští zvěděli, že od Nizozemí táhne hrabě Maximilian z Büren (Oppersdorf píše „der von Beyern") s 24.000 knechty a 9000 rejthary a že jest již na blízku; tedy hnuli se od Ingolštatu proti němu, majíce naději, že ho porazí; ale císař táhl za nimi, tábořil na každou noc blízko nich, tak že ten mohutný sbor nizozemský (někde u Norimberka 15. září) bez boje přitrhl k císařskému vojsku. Šmalkaldští tu pozbyli odvahy a dali se na ústup; císař táhl v patách za nimi, a oni v častých šarvátkách ztratili mnoho lidu i nemálo osob vzácných; zvláště jízdní arkebusíři s dlouhými ručnicemi mnoho škody jim nadělali. Tak to stíhání trvalo až po Rothenburk nad Tauberou. Tu pojal strach lantkraběte Filipa, tak že za zády svého spojence kurfirsta saského napsal císaři list s prosbou za milost a odpuštění, a za to že se chce vděčiti pomocí proti všem nepřátelům Jeho Milosti

rušovaly časté války, jakož r. 1540 s
lonnou z Felzu v Uhrách proti Izabele J
byl v táboře Moravanův a Slezanův
třeba péči míti na sultána Solimana
výpravy do Uher jako velitel sl
Ve válce francouzské 1544 kona
zvláště v bojích u Vitry, Sai
Chateau Thierry; za to byl
zlatým řetězem. Z té války
tových peněz, s kterými
služby u knížete Fridric

Ale pobyt Hanuš
Hanuš ve květu
který pomáhal k
žením, aby on
měl dále slouži
lutherán, zjev
německých,
volali k
nuš
ven
Z

prý se nadal
rst saský se
áhl do svých

když r. 1548
nžata za lant-
psaní před-

Oppersdorfu
o tom mlu-
jeho válečné
jezna do Prahy,
vnouti do zemí kur-
ložen Ostrov pod Jáchy-
císařův a 4 prapory starých
sal, aby ve Slezsku a Luži-
tale (29. září) stálo u Ostrova
p. Františkem Nyárym a jeho
4 prapory knechtů pod hrabětem
Kryštofa z Lichtenšteina; Oppers-
rejtharu, kopinníkův i střelců,
prý málo lidí se dalo najímati.
že císař i král vedou válku proti
ano, že císař jest mrtev, a švec
místě, a o křesťanských (t. j. katoli-
venebne lži a pasquilly."

ska jmenoval král pana Šebestiána
Jáchyma Malzana a podmaršálkem
Byl tu v táboře u Ostrova také
přivezena byla také polní a obléhací
k pochodu na Cheb. Ale mnozí z kraj-
hradecka, nechtěli se hýbati a bez
pan z Veitmile poslal Nyaryho a Pa-
knechty Lodronovy a rejthary Oppersdor-
Chebu; sam pak mluvil k lidu krajskému,
koto polovice Čechů dala si říci a šla
Chebu, ale ostatní odešli domu. V táboře
potahnou nejprve na hraběte z Gleichen,
pěším stál ... Plavna ve
Oppersdorf se 100 rejthary svými a 200
nepřátelské zemi ... pálil. Hrabě
... Veitmile ... vozem do
... opět jim ...
... hrabě

z Gleichen, maje 2 švadrony jízdy a 6 praporů knechtů, zase opanoval Adorf; týž, vida nyní proti sobě přesilu, rychle ustupoval; než Oppersdorf s jízdou ho dohonil za Adorfem a tak do Sasů sekal, že jich 1200 zůstalo na bojišti a 700 jich bylo zajato. Po bouřlivé noci pak vojsko královské opanovalo Olešnici a Foitsberk; pochod ke Cvikovu byl obtížný, neboť po blátivých cestách nemohli s hrubou střelbou ku předu. Zatím byl již také Mauric, kníže míšeňský, proti Šmalkaldským vzhůru a 11. listopadu opanoval Cvikov.

Potom pan Šebestian z Veitmile odvedl neochotný krajský lid český a hrubou střelbu zpět do Čech, ale ostatní lid, pokud sloužil za žold, 1000 husarů, 4 praporce knechtův a 400 rejtharů Oppersdorfových, poslán byl na pomoc knížeti Mauricovi dolů k Labi až k Torgovu, jehož kníže Mauric právě dobyl, maje 2000 jízdných, 15 praporů knechtův a pěkné pušky veliké. V Torgově poprvé byl kníže od svých titulován kurfirstem. Sasové onen královský sbor pomocný neradi viděli a v Torgově pokřikovali naň „Pfaffenknechte!“ Ale potom navzájem si přivykli, zvláště když kníže zjevně chválil statečnost královských. V dalším běhu války opanoval kníže Mauric město Halle a jeho solivary, obrátil se k severu; v městečku Zahna, chatrně hrazeném, zůstavil prapor královských knechtů, a potom pokoušel se o tvrdý Vittenberk, hlavní město kurfirsta saského, kde byla vydatná posádka kurfirstských. Opodál města zaujal Mauric zimní tábor; ale posádka vittenberská vypadávala z města, a byly tu časté šarvátky.

Zatím přibyl kurfirst Hanuš Fridrich saský z hořejších Němec do Durinska na ochranu svých zemí a na stihání knížete Maurice. Týž také na Boží hod vánoční zrušil tábor u Vittenberka a ustoupil k Torgovu, kde zůstavil sbor královských, a s Míšňany hnul se k svému městu Lipsku, které bylo ohroženo, když kurfirst Hanuš Fridrich opanoval město Halle. Tu i královští od Torgova kvapili k Lipsku 27. prosince a uložili se na předměstích a v blízkých vesnicích. Po válečné úradě dal kníže Mauric všecka předměstí lipská sbourati a spáliti, svolal 2000 měšťanů ke zbrani na hájení hradeb, jimž na posilu zůstavil 10 praporů míšeňských knechtů pod Hanušem z Šimberka; ostatní lid zůstavil sobě k volné disposici. A také nezaháleł; 540 jeho jízdných střelců přepadlo v noci na den 9. ledna 1547 přední voj kurfirstský pod panem Reckratem (někde mezi Lipskem a Halle), něco lidí pobili, jiné zjímali a polní střelbu tam zatloukli; ráno bez škody se vrátili do Lipska.

Když došla zpráva, že kurfirst od Halle s hlavním vojem svým se hnul k Lipsku, tu kníže Mauric, uradiv se s veliteli královských, hrabětem Lodronem, Františkem Nyárym a Hanušem z Oppersdorfu, poslal knechty s hrubou střelbou a zavazadly do města Grimmy, 3 míle cesty; sám pak s husary, s jízdou míšeňskou a slezskou postavil se u jedné doubravy za Lipskem, aby stížil nepříteli pochod k městu. Ale kurfirst saský opatrně vyhnul se té záloze, a Mauric s bratrem svým Augustem, davše prve všecky vesnice vůkolní spáliti, odvedl jízdu za pěchotou do Grimmy. Kurfirst pak hned dal se do obléhání města Lipska za sněhu a mrazu. Spustil vydatnou střelbu z hrubých pušek, pobořil

hradby i knížecí zámek, ale útoku se neodvážil; neboť mnoho lidí mu od mrazu stonalo, a posádka byla srdnatá, dobře ozbrojená, město zásobené. Kníže Mauric, nejsa v Grimmě bezpečen, ustoupil k báňskému městu Freiberku a královský lid poslal k městu Kamenici (Chemnitz). Sem stihla žalostná zpráva, že 27. ledna zemřela zbožná královna Anna Jagajlovna, choť krále Ferdinanda; všichni páni a zemané, kteří v tom královském sboru vojensky sloužili, oděli se ve smutek.

Zatím měnil se stav na jevišti válečném. Starý kurfirst Hanuš Fridrich asi po hromnicích upustil od daremného dobývání Lipska a dopřál v Altenburku svému vykřehlému lidu pohovy; však Pataky s husary a Oppersdorf se Slezáky svými často naň vyjížděli z nedaleké Kamenice, a bývaly časté šarvátky. Také míšeňská posádka v Cvikově sesílena byla 7 prapory českých knechtů, které přivedl pan Václav Zajíc z Hasenburka. Také císař se chystal s větším vojskem k pochodu od Norimberka do Sas a napřed vyslal markraběte Albrechta (Alcibiada) z Kulmbachu s 1500 rejthary a 6 prapory knechtův, a týž před masopustem asi v polovici února přibyl do Kamenice. S ním přibyli také císařští komisaři, don Albero a pan Tallim, aby byli knížeti Mauricovi k ruce a radě. Rada jejich byla, aby všecko vojsko, co ho tu bylo v Míšni pohotově, drželo se pohromadě a vyčkávalo příchodu císaře Karla a též dobrého sboru krále Ferdinanda, jenž byl již na pochodě od Prahy k Drážďanům. Ale markrabě Albrecht, povahy plaché, nedbal té rady a se čtyřmi prapory knechtů táhl do Rochlice, aby byl vojsku kurfirstovu blíže; tam na zámku slavil masopust u kněžny vdovy Kateřiny (Meklenburské), matky knížete Maurice (19.—21. února). Ale ten pobyt se mu zle vydařil; kurfirst Hanuš Fridrich 2. března 1547 hnul se od Altenburku k Rochlici; markrabě, chtě uniknouti odtud se svou pěchotou, byl poražen a zajat.

Ve válečné radě knížete Maurice v Kamenici byla většina pro pochod na kurfirsta a na vybavení markraběte; ale tomu se opřeli oba komisaři císařští, obávajíce se, že by to tažení zle mohlo skončiti, čímž by císař ve svých výpočtech byl zklamán. Tedy kníže Mauric vyslal Hanuše z Oppersdorfu s jízdou a čtyřmi prapory knechtů na obranu Cvikova, sám s ostatním lidem táhl do Drážďan, kde stál již král Ferdinand s četným sborem. Oppersdorf pak ve Cvikově dobře se opatřil, aby se mu nepřihodilo jako markraběti v Rochlici; pobývaje tu do velikonoc (9. dubna), plenil ve vůkolí a škodil poddaným kurfirstovým. Zatím císař Karel s dobrým svým vojskem přibyl do Chebu ke konci března a zval tam i krále Ferdinanda a knížete Maurice. Tudíž král s knížetem a se vším vojskem hnul se od Drážďan k Teplicím a táhl podle Ohře k Chebu. Píše Oppersdorf, že Žatečtí (die von Satz) nechtěli ho vpustiti do města a za to byli potom ztrestáni.

Mezitím, co císař v Chebě sbíral vojsko a peníze, kurfirst Hanuš Fridrich zabral zem Míšeňskou; z jeho rozkazu vpadli kníže Reuss z Plavna a pan Thummeshirn s rejthary a knechty do Čech, panovali Chomutov a zle tu šacovali; pan Šebestian z Veitmile odtud jen stěží unikl jim na hrad Most; však za to musil Thummeshirn pykati; neboť Oppersdorf, vyraziv s jízdou

z Cvikova, přepadl jeho statek Langhessen ve Foitlandě, dal jej vyloupiti, odehnal jeho dobytek a vypálil jeho zámek.

Když pak císař Karel se vším vojskem hnul se z Chebu do Foitlandu, kurfirst saský s vojskem Smalkaldských ustoupil od Altenburka daleko na východ, u města Míšně překročil Labe (most dal za sebou strhati) a položil se u městečka Mühlberka. Císař přitáhl ke Cvikovu a žádal pana Oppersdorfa, aby se svým sborem slezských rejtharů připojil se k němu; však rejthaři odepřeli, vymlouvajíce se, že po několik měsíců nedostali žoldu. Povolnější byli, když kníže Mauric je přemlouval k tažení k báňskému městu Schneeberku, 4 míle vzdálenému; leželo tam šest praporů kurfirstských knechtů. Tedy hnul se Oppersdorf s těmi rejthary, se 4 prapory knechtů císařských a 3 prapory knechtů českých a s dělostřelbou k Schneeberku, kde kurfirstští zprva vzdorovali, ale po několika hrubých výstřelech se vzdali; praporce jejich poslal Oppersdorf císaři a králi. Na zpětném pochodě pan Oppersdorf vedl svůj lid proti zámku Wiesenberku, jehož majitel byl na straně kurfirstově, a posádce cvikovské překážel ve špižování; ale pak pan z Wiesenberka, vida mnoho lidu královského a veliké pušky, k zámku namířené, hned se vzdal a nazejtří v Cvikově holdoval císaři a knížeti Mauricovi.

Zdá se, že Oppersdorfovi slezští rejthaři potom byli od krále v žoldu spokojeni, neboť se účastnili pod statným vůdcem svým dalších běhův až do skončení války; o těch událostech vypravuje Oppersdorf světle a podrobně jako svědek očitý.

Po delším pobytě v Cvikově císař se spojenci svými dal se na pochod za kurfirstem saským k Mühlberku. Oppersdorf se svými rejthary byl nejspíše zase v předním voji, který v neděli Misericordia (23. dubna) trhl k mohutnému Labi, po němž plulo nemálo lodí. Na druhém břehu u Mühlberka stál nepřítel, o čemž dána zpráva císaři, který s králem Ferdinandem na koních přiklusal k řece, pátraje po příhodném brodě. I šel tudy z nenadání chudý jeden člověk selský; oba panovníci ho postavili mezi sebe a tázali se ho: „Kudy nejsnáze přijdeme na druhý břeh?“ A sedlák ukázal rukou, kde jest bezpečný brod, a potom prý se ztratil. To bylo pokládáno za zvláštní dar Boží, a přední voj hned se pustil brodem. Mnozí ze španělské pěchoty, přivázavše si pušky na hřbet, plovali, jiní se brodili, třímajíce pušku v jedné ruce do výše, jiní sedli k rejtharům na koně, a tak se jich mnoho dostalo na pravý břeh labský. Kurfirst o tom zvěděl, když právě byl na kázání nedělním; divil se, jak možno bez mostu dostati se přes širokou řeku, ale přece kázal, aby na ono ohrožené místo vytáhly dvě švadrony jezdců s hákovníky, a pak šel k obědu. Než císařských zatím přibylo veliké množství; saští rejthaři a knechti dali se sice do nich a některé do vody sehnali, ale císařská dělostřelba s protějšího návrší zahnala je na útěk. Tedy kurfirst vstal od oběda, kvapně svolal a spořádal své voje a táhl do boje.

Však zatím přibyli k místu i císař Karel, král Ferdinand i kníže Mauric se vším rejtharstvem i s husary. Bitva byla krátká; císařská jízda zahnala na útěk saské knechty, potom i rejthary, jichž mnoho bylo pobito nebo zjímáno. Tlustý, tučný (feist) kurfirst na hrubém koni nestačil k útěku, dostal od jednoho husara

čtyřikrát palašem do tváří a byl jat. Téhož večera přiveden byl k císaři, k němuž promluvil: „Nejmilostivější císaři! Prosím co nejponíženěji Vaši císařskou milost, račte mne chovati jako říšského knížete zajatého!“ K čemuž odpověděl císař Karel: „Jsem tedy nyní vaším císařem? Budu vás chovati, jak jste zasloužili!“ Techto přísných slov zalekl se starý kurfirst; odevzdán byl k opatrování císařskému polnímu hejtmanu, vévodovi de Alba, s ním i jatý kníže Arnošt z Grubenhagen, a císař jel se vším vojskem zpět po mostě, z lodí na rychlo zhotoveném, a poležev přes noc v táboře, spěchal podle Labe dolů, opanoval Torgov a táhl k Wittenberku, kde bylo mnoho branného lidu, mnoho špíže a střeliva. Bydlila tu manželka nešťastného kurfirsta (Sibylla z Kleve) se syny jeho. Bylo tu také mnoho z bojiště mühlberského uprchlých. Král Ferdinand utábořil se při jedné vísce čtvrt míle pod městem; Španělové tábořili městu blíž, v jichž středu měl zajatý kurfirst svůj stan; však s hradeb wittenberských stříleli Sasové na tábor, a hrubé koule fičely přes hlavu zajatého. Ale potom nastal klid, když kurfirstová se syny svými přicházela do tábora navštívit svého chotě, s ním obědvávala a se radila, až (19. května) město se vzdalo. Vojáci z Wittenberka odešli svobodni se vší ruční zbraní, ale hrubé střelby a praporců musili zanechati vítězům.

Po takovém pořízení císař Karel V. táhl na město Halle, kamž přišel i lantkrabě Filip hesský, padl před císařem na kolena, jemu se vzdal a byl pak mnoho let ve vězení. Potom jiná knížata a říšská města, prve odpořilá, umluvila se s císařem, a válka šmalkaldská se skončila.

* * *

V další kapitole píše Hanuš z Oppersdorfu, kterak ztrestal král Ferdinand české stavy strany podobojí za to, že jej ve válce s kurfirstem saským hyndrovali. Vypravuje takto: Poněvadž v koruně České někteří páni, rytířstvo a města od svého krále ustoupili, nadržujíce knížeti Hanuši Fridrichovi, starému kurfirstu, král Ferdinand po dobytí Wittenberka (19. května 1547) se svými rejthary, knechty a husary zdvihl se od onoho města a táhl podle Labe k české hranici; přední jeho voj vedl Hanuš z Oppersdorfu, maje pod svým velením svůj slezský sbor jízdný, přidělené rejthary jiné, několik set střelců hákovníků a husarů. Postupoval opatrně, ačkoli pohraničné hory nebyly vojensky obsazeny. Tak přišlo vojsko bez překážky do Litoměřic (3. června). Král se svými rádci, dvořany a hačíry ubytoval se ve městě, hrabě Lodron s knechty na předměstí, ostatní knechti s rejthary a husary tábořili u blízkých vsí při Labi a Ohři v rovině (tedy asi u Mlíkojed, Prosmyk, Kopist a snad u Bohušovic), a rozestavěli tu silné stráže.

Čechové, kteří se dali na odboj, vojensky obsadili Staré a Nové město Pražské v síle mnoha tisíc branných a několikrát útočili na hrad Pražský, ale byli od nejvyššího purkrabí (pana Volfa Krajíře z Krajku) a hradního hejtmana odraženi. Jakmile zvěděl o tom král, sám velel hraběti z Lodron a Oppersdorfovi, by nazítří při úsvitě potichu se hnuli, napřed rejtharstvo, za ním hrabě Lodron s dvěma praporci knechtů, aby zaujali hrad Pražský. To bylo pilně a věrně vykonáno; Oppersdorf ještě téhož dne

večer s jízdou vtrhl na hrad a rychle dal o tom zprávu králi, kterýž druhého dne se vším vojskem, k němuž přibyl kníže August míšeňský s tisícem koní a plukem německých knechtů a od císaře Karla vyslaný marques de Marignano s plukem knechtů, hnul se k Velvarům (Welbern); odtud vyslal Lodrona s knechty do Prahy na hrad, Oppersdorf se svými rejthary jel králi vstříc, a tak následujícího dne všecko vojsko královské v dobrém pořádku postupovalo ku Praze; Oppersdorf byl opět v předu a obsadil těsninu při Vltavě (u Podbabí). Král s rádci a dvořany ubytoval se na Hradčanech, knechti na Malé Straně a na Újezdě (Oyges), rejthaři na Strahově.

V Praze na Starém a Novém městě neudálo se nic zvláštního, leda že kamenný most byl uprostřed přepažen hradbou, z níž bylo často střileno (k Hradčanům); však za málo dní byla ta bašta od knechtů dobyta a osazena; Čechové za to drželi věž (mostní) k St. městu, kterouž ohradili (verschanzt) a odtud se bránili. Toho času byl hrabě Fridrich z Fürstenberka nejvyšším nad sborem císařského lidu v Praze; ale když válečné běhy v Čechách nešly k rychlému konci, odjel hrabě po svých záležitostech do Němec, a na jeho místě provolán byl za vrchního hejtmana císařských (asi Španělů neb Vlachů) marques de Marignano, kulhavý, ale dobře zkušený a způsobilý, jehož bratr později zvolen byl papežem. Týž ležel toho času se svým plukem na Újezdě a dával radu, jak by Staré a Nové město mohlo býti opanováno; ale král neschvaloval toho, nechtě zkaziti hlavní město toho království, a jakož šly zprávy, že mnoho pánů, rytířů a branného lidu z venkovských měst se vloudilo do Prahy na sesílení odporu, dal rozkaz panu Petru Patakymu, veliteli husarů, a panu Oppersdorfovi, aby tomu přílivu branných do města překáželi. K radě jim přidán byl, jsa s okolím pražským dobře obeznámen, pan Karel z Žerotína, který toho času zdržoval se u krále, nemaje nižádného velení ve vojště. Tedy k večeru Pataky a Oppersdorf s lehkou i těžkou jízdou kvapili od Strahova ke královské oboře (v Ovenci), odtud přebrodivše se Vltavou (u Holišovic), jeli ke kamennému kostelu na vrchu (na Proseku). Když se rozednilo k ránu, přední stráže zadržely pana Arnošta Krajíře z Krajku (Herrn von Krag, so Bunzlau und Brandeis gehalten), který s 12 jezdci a vozy táhl Pražanům na pomoc. Byl od Slezáků jat a veden k Oppersdorfovi, který jej pod stráží poslal králi na hrad.

Potom došla zpráva, že Pražané hrnou se ve velikém počtu branou u rychty; tudíž pan Karel z Žerotína, Pataky a Oppersdorf vytáhli na výšinu a tu spatřili, kterak Pražané pěší i jízdní před vinnicemi sem i tam v nepořádku se hemží. Tedy oni tři páni se svým lidem sjeli s výšiny dolů, z nenadání na Pražany udeřili a sekajíce do nich hnali je až k bráně; jen asi 100 městských tu uniklo smrti. Za málo hodin vytáhlo 3000 Pražanů podle vody na Špitálsko (nyní Karlín); Oppersdorf chtěl je vylákati na širou rovinu (mezi Vltavou a Žižkovem) a proto jen asi s 40 rejthary vyjel na ně a šermoval s nimi, ale Pražané brzy ustupovali; husaři a rejthaři vyrazili na ně z vinnic, než Pražané dobře se bránili v zahradách špitálských, až ustoupili do města. Velkých

škod tu nebylo, leda že na obou stranách něco koní bylo zraněno.

Toho času přišla králi Ferdinandovi pomoc z Bavor, rejtharí a knechtů. Tudíž Pražané nazejtří (5. Jun.) prosili (krále) za milost, vydali své pušky a zbraně, a do 300 měšťanů přišlo ke králi na hrad a vpuštěno bylo do veliké síně, kde seděl král na trůně, na povýšeném místě o desíti stupních, maje po obou stranách znamenité pány z Moravy, Slez a Lužic. Pražané ho na kolenou prosili za milost, i byli zjímáni a uvězněni, až všecky věže a sklepy jimi byly naplněny. Zkrotiv města pražská, král vydal půhon na ostatní odbojníky, a všichni přišli, vyjímajíc Hanuše Pfluga (z Rabštejna), jejž oni zvolili nejvyšším svého vojska a „Božím hejtmanem" ho nazývali. Prchl ze země a s ním i jiní ze šlechty. Král chtěl s výše dotčenými assessory slyšeti oněch pohnaných obžaloby a zodpovídání, tak jak to zemský hejtman moravský, jeden pán (Václav) z Ludavic na Chropyni (auf Krappen) veřejně oznámil. Ale nikdo se nedal na zodpovídání, nýbrž všichni se vzdávali na milost i nemilost, z nichž někteří byli spoutáni, věznění, na statcích trestáni, ale každému něčeho bylo necháno, aby měl kde býti a se živiti. Posléze (22. Aug.) byli dva ze šlechty (Václav Pětipesský a Bernard Barchanec z Baršova) a dva měšťané (hofrichtéř Jakub Fikar z Vratu a Václav soukenník z Jeleního) na Hradčanech na lešení stati; ale ostatní měšťané věznění k velikým přímluvám propuštěni, přísahavše králi věrnost a poslušnost; ale bylo jim platiti veliké peníze na zaplacení a abdankování lidu válečného. Na hradě Pražském zůstala jen posádka dvou praporců knechtů.

Král také kázal Oppersdorfovi, aby se svými rejthary a knechty (ten cizí lid vojenský) provodil za české hranice. Stalo se tak, ale Sasové po cestě přece nemalé škody zdělali. „Kdo žádáš o těch věcech obšírněji zvěděti, čti, co o tom bylo vytištěno, jak se zběhlo a jaké pokuty následovaly."

O činnosti některých členů metropolitní kapitoly Pražské ve stol. XVIII.

(Frant. Jan Jeronym Bartoň. — Jiří Zdeněk Chřepický z Modliškovic. — Antonín Jan Václav Vokoun.)

Napsal Dr. **Ant. Podlaha.***)

Poměrně nejméně známy jsou nám z dějin našich nejen doby nejstarší, nýbrž i doby nám dosti blízké, zejména pak století XVIII., kdy, jak běžná frase dí, národ náš spal spánkem hlubokým. Ale jako v zimní přírodě neutuchá veškeren život naprosto, tak i v oné smutné době neustalo tepati srdce národa našeho, ač ovšem jen slabým tlukotem dávalo na jevo život svůj.

*) Prameny: Listiny archivu kapitulního a arcibiskupského; rukopisy a tisky Bartoňovy.

A k tomuto slabému tepotu nakloniti tím bedlivěji sluch svůj, jest úkolem historika, chce-li vystihnouti správně vnitřní souvislost událostí a vyložiti vzkříšení národa našeho k novému, jarému životu. Chci pojednati o několika členech oné staroslavné korporace, kteráž honosí se právem čestným titulem církvi i císaři vždy věrné, totiž o oněch členech metropolitní kapitoly Svatovítské, kteří representují jistou část oněch známek života národního, jež věstily, že nastanou národu našemu jednou zase lepší časy.

Hlavní osobou, kterou se zabývati budeme, jest *František Jan Jeronym Bartoň*. Střed jeho více než osmdesáte let dlouhého života spadá do oné bouřlivé doby, kdy po smrti Karla VI. nepřátelské moci cizí rozchvátiti chtěly mocnářství Rakouské, počátek jeho života pak zasahuje do válek císaře Leopolda I. o dědictví španělské, a konec do počátku dob Josefinských. Prožíti osmdesáte let v dobách takových, znamená mnoho zkusiti a vytrpěti, poznati plnou měrou, co jest rozechvění, žal a zklamání. Bartoň narodil se r. 1702 v Plzni. Dospěv let chlapeckých a vynikaje nadáním, dán byl na studie. Mimo věci školní zabýval se rád četbou spisů týkajících se české historie. R. 1720 vstoupil do arcibiskupského semináře, jehož rektorem byl tehdáž Matěj Josef Hájek, muž vlasti své velice milovný, jenž k tisku upravil jadrná kázání Axlarova. Bartoň, jakožto bohoslovec, častěji navštěvoval pilného historika Jana Floriana Hammerschmida, tehdáž faráře týnského, od něhož si vypůjčoval spisy historické a pilně v nich čítával. Vysvěcen byv na kněze a dosáhnuv mistrovství či doktorátu filosofie a bakalářství sv. Písma, ustanoven byl r. 1726 za kaplana v Budyni, načež po dvou letech (r. 1728) stal se farářem v Charvátci, kdež pobyl do r. 1736.

Tou dobou byl v přátelských stycích s kanovníkem kapitoly Svatovítské, rytířem *Jiřím Zdeňkem Chřepickým z Modliškovic*, jenž si jej byl již jakožto alumna oblíbil. Chřepický byl as o dvacet let starší nežli Bartoň. Jest to druhá zajímavá osoba, k níž obrátíme zřetel svůj. Chřepický pocházel ze staročeské rodiny rytířské. Narodil se as kolem roku 1678. Vstoupil do arcibiskupského alumnátu pražského a vynikal tu nadobyčejně mravy a velikými ctnostmi. „Již tenkráte," píše o Chřepickém Bartoň sám, „k velikému vrchních svých podivení, sobě rovným k následování, nižším, ba všem k pohnutí překrásné ovoce podivných mravův, povah, velikého učení a umění vydával tak hojně, že již tehdáž v pravdě o něm říci se mohlo, co někdy o svém mladém knížeti vzácný učitel napsal: Podivným právě způsobem, prvé ještě, nežli mohl říditi a spravovati lid, který jemu někdy měl svěřen býti, již počal panovati nad svými mravy, to jest zajisté nejtěžší panování, aby mládenec byl pánem svých vášní, neobyčejná to jest chvála, hned v mladém věku míti na uzdě mravy své, a toho v kvetoucích letech dosáhnouti, k čemu někdo sotva v dospělé šedině přichází." Takovou tedy chválu vzdává Chřepickému ctitel jeho Bartoň. Chřepický, ačkoliv neměl plných let ku svěcení na kněžství potřebných, byl vzhledem k ctnostem a mravům svým s náležitou dispensí před časem r. 1700 na kněze vysvěcen. Poslán byv za kooperátora do Staré

Boleslavi, kdež horlivostí a výmluvností velikou pochvalu všech sobě získal. Uslyšev o jeho horlivosti a pilnosti na vinnici Páně, vyžádal si ho kníže Adam ze Švarcenberka r. 1701 od konsistoře na své panství do Vácova. Tu pracoval Chřepický neunavně po čtyři léta, načež r. 1705 ustanoven za administrátora převorství Strakonického. Tu s nemenším zdarem působil, tak že památka jeho ve městě řečeném dlouho se udržovala. Ačkoliv mohl povinnosti svého úřadu na bedra cizí vložiti a skrze podřízené sobě kněze je vykonávati, přece sám apoštolským prácem se oddával a neustále po 11 let evangelium nejen ve městě, ale i ve vesnicích vyšším i nižším třídám lidu horlivě hlásal. Obětavě pečoval o důstojnou výzdobu chrámu sobě svěřeného. Chřepického veliká pilnost, o spásu duší pečlivost a ve všem počínání veliká opatrnost neušla ovšem pozornosti představených jeho, ba i císaři Karlu VI. ve známost byla uvedena. Císař za hodna jej usoudil, aby povýšen byl k vyšším církevním hodnostem, i jmenoval jej r. 1715 kanovníkem litoměřickým. V tomto postavení svém Chřepický nejen ve městě samém nýbrž i na rozličných místech okolních slovo Boží s takovou výmluvností hlásal, že mnozí jej vyhledávali za důvěrníka svědomí. Vida hrabě z Königsecku, na ten čas biskup litoměřický, velikou důvěru, které Chřepický u lidu požívá, povolal jej do své konsistoře za přísedícího, kteryžto úřad zastával s velikou chválou. Zvláště přívětivým a laskavým se všemi jednáním získal si Chřepický srdce všech, s nimiž se stýkal. Roku 1717 (29. prosince) stal se Chřepický kanovníkem u sv. Víta v Praze, kdež rovněž proslul jako výtečný kazatel.[1]) Poznav velikou horlivost Chřepického o čest a slávu Boží a užitek bližního, jmenoval jej arcibiskup Ferdinand z Kuenburku dne 27. dubna 1726 členem konsistoře, v níž po sedm let s nemalým úspěchem a zdarem pracoval. Jakožto prelát nepřestával Chřepický pečovati o výzdobu kostelův a svatyň. V Strakonicích dal vystavěti bohatý oltář sv. Jana Nep., na vinnicích svých zřídil vkusné kaple a na panství svém Smolotelech dal vyzdobiti kostel sv. Jana Křtitele. Ale i ve světských úřadech veřejných dal se Chřepický ochotně a rád potřebovati; tak zejména po několik let býval horlivým přísedícím výboru stavovského sněmu a členem kommisse rektifikační. Dne 11. února r. 1733 jmenován byl děkanem kapitulním. O výmluvnosti jeho svědčí kázání jeho, jež měl r. 1729 při slavnosti svatořečení sv. Jana Nep. před chrámem Svatovítským, a jež tiskem vydal pod názvem: „Ctnosti a svatosti prvomučedlníka sv. Štěpána dokonalý následovník sv. Jan Nepomucký.“ Kázání toto došlo takové obliby, že bylo hned příštího roku poznovu tištěno.

Přátelské přízně muže tak dokonalého, jakým byl Chřepický, vážil si Bartoň ovšem velice, a umínil si, říditi se, pokud možno, jeho příkladem. Podobně, jako příznivec jeho, proslul i on záhy jako výborný, daleko široko hledaný řečník. Býval zván k rozličným slavnostem církevním, aby výmluvností svou k zvýšení oslavy

[1]) Dva bratři Chřepického byli rovněž kanovníky: Václav v Hradci Králové a Ferdinand na Vyšehradě. Třetí bratr jeho Kajetán, rovněž kněz, zemřel v době moru ve Vídni, když nedbaje ztráty života svého, nakaženým přisluhoval svátostmi.

přispěl. Tak kázal r. 1731 a 1732 v kláštěře doksanském v den výroční památky sv. Norberta a r. 1734 v městyse Vranném při instalaci faráře Pavla Fabiána Čechury. [1]) V listopadu r. 1736 obdržel Bartoň děkanství ve Skutči. Louče se s osadníky charvátskými, bodrým a jadrným svým způsobem učinil kázání na slova národní písně „Sedm let jsem u vás sloužil". Ve Skutči čekala naň práce hojná a nesnadná. Okolí městečka toho prosáklé bylo tou dobou ještě tajným jinověrstvím, jež vzdorovalo stále ještě námaze a úsilí missionářův do krajiny tamější vysílaných. Ale i tu řídil se Bartoň příkladem Chřepického a vlídnou laskavostí získal nejedno zatvrzelé srdce. Mnoho strastí zakusil Bartoň v letech válečných, kdy lítice válečná nejednou převalila se odlehlou a tichou jindy horskou krajinou Skutečskou. Když rod Habsburský r. 1740 vymřel Karlem VI., strhli se proti královně Marii Teresii přese všechny smlouvy o pragmatickou sankci veliké bouře. Pokládaje se neprávem za oprávněného dědice rodu Habsburského, činil kurfirst bavorský Karel nároky na země mocnářství Rakouského, i hleděl zmocniti se jich násilím. Hojnou pomoc válečnou obdržel od spojenců svých Francouzův a Sasův. Roku 1741 vtrhlo vojsko bavorské a francouzské do Čech od jihu a Sasové od severu. Spojenými silami zmocnili se nepřátelé Prahy, a vévoda bavorský dal se provolati za krále českého. Značná část šlechty české vzdala mu svůj hold. Přemnozí tenkráte uvedeni byli v těžké rozpaky, pro koho se rozhodnouti; a mnozí z váhajících přiklonili se k novému králi. Někteří učinili tak zajisté bona fide, pokládajíce nároky kurfirstovy za oprávněné. Mezi nimi byl sám arcibiskup pražský Mořic kníže z Manderscheidu. Také Chřepický holdoval kurfirstovi jakožto králi českému. Naproti tomu Bartoň nezlomnou věrnost zachovával královně Marii Teresii. Hned na počátku r. 1742, kdy také pruský král Bedřich vtrhl do Čech, zaplavila nepřátelská vojska okolí Skutečské.

Dne 12. ledna 1742, jelikož panství Skutečské ihned vojsku saskému, jež leželo na panství Polenském, neposkytlo toho, čeho žádalo, totiž 500 měřic ovsa, 14.000 pecnů chleba, 20 sudů piva, 20 volů, 10 beček kořalky, přitáhli do Hlinska na exekuci a veliké ztropili zde výtržnosti, od nichž upustili, když jejich požadavkům učiněno bylo dosti. V Borové, na panství náležejícím knížeti z Ditrichsteina, přinutili Francouzi tamějšího faráře a kaplana, aby vozy jejich dnem i nocí střehli. Mimo to musil jim farář přinésti na vlastních bedrách svých soudek vína z města 2 míle vzdáleného. Žďárským té doby Francouzi mnoho sudů vína a piva, jakož i zásobu masa a másla odvezli. V okolí Skutče nepočínali si lépe Sasové, jež vikář chrudimský František z Vlkanova musil hostiti. Prvé poschodí fary nucen byl postoupiti za skladiště obilí, dolejší pro generála a sám spokojiti se musil jediným pokojíkem. V Chrudimi bylo 1012 Sasů, kteří celé město, aby bezpečni byli před rakouskými Charvaty, palisádami obklopili. S sebou přivedli Sasové svého pastora, jenž veřejně nosil cínový kalich k nemocným evangelíkům po ulicích; dva hoši

[1]) Kázání ta vydána tiskem.

nosili před ním svíce. Pastor ten kázal druhou neděli po sv. třech králích na radnici chrudimské, v řeči své dokazuje, že P. Maria nebyla prosta hříchu. Dne 6. února přišel pruský král do Landškrouna, kde se zástupci svých spojenců, totiž s nejvyšším vůdcem saským Gavalier de Fuss a s jedním generálem francouzským, bavorským a saským, měl jakousi schůzku, po níž 7. února všecko vojsko v okolí Chrudimi, Hlinska, Něm. Brodu, Jihlavy a Polné se nalézající, jak francouzské, tak i bavorské, saské a pruské, jehož jediným vůdcem byl sám král, dnem i nocí na Moravu táhlo k dobytí Brna. V Hlinsku, na panství hr. Štěpána Kinského, vypukl den před odchodem Sasů zde ležících oheň, jenž strávil dva koně saské a několik pušek; nepřátelé žádali jakožto náhradu této škody od obce 400 zl., a když nebylo peněz těch pohotově, odvedli s sebou primasa s pohrůžkou, že jej oběsí, nebudou-li peníze do 8 dnů odvedeny. Peníze skutečně Sasům byly zaslány, načež primas od nich propuštěn na svobodu. Prusové v Mýtě a Litomyšli táboří cí před svým odchodem dne 12. února přinutili okolní panství, aby jim dodala určitý počet rekrutův, a mimo to mnoho mladíků, hochů, dívek násilím odvedeno do Pruska

V Litomyšli piaristé živiti musili 12 vojenských osob. O masopustě provozovali piaristé za pobytu Prusů divadelní jakous hru, v níž mimo jiné představováno, kterak kováři kují železo. Při tom několik jisker nebo žhavého uhlí náhodou padlo na jěviště, z čehož v noci vypukl požár, jenž strávil celou školní budovu piaristskou. Piaristé domnívali se z počátku, že oheň založili Prusové; když se o tomto obvinění, jež bylo ovšem mylné, Prusové dověděli, donutili piaristy, aby na odčinění bezpráví jim zaplatili 2000 zl.

Ale spojené vojsko nepřátelské, utrpěvši na Moravě citelnou porážku od vojska rakouského, vrátilo se do Čech. Dne 19. dubna přišlo na panství hr. Štěpána Kinského 1700 pruských jezdců pluku Bejurathova. Bartoň měl v Rané na statku svém („in villa mea") 140 koní a 20 mužů, jež musil ze svého živiti a senem, slamou i ovsem opatřovati. Rybník mu byl vyloven, as 24 měřic obilí mu odňato a jiné škody způsobeny, když pak se tam osobně odebral, aby zabránil dalším škodám, vyhrožoval mu kterýs kaprál, že ho zbije, neodejde-li, a že nikoliv on, nýbrž Prusové tam jsou pány. Na děkanství ubytoval se plukovník baron Pismark s 28 vojíny, 8 důstojníky a 30 koni; mimo to tábořilo 120 mužů na hřbitově. Bartoň musil veškero důstojnictvo i mužstvo stravovati a koňům jejich seno dodávati. Dne 21. dubna odešel řečený baron a vystřídal jej baron Blankenburg, plukovník pěchoty, člověk bezbožný, jenž s sebou přivedl 88 koní, 28 vojínů a 18 důstojníků, jimž všem musil Bartoň dávati, čeho se jim uráčilo. Pruský tento plukovník mluvil velice zpupně proti císařovně Marii Teresii a tvrdil, že za krátko úplně bude pokořena. S sebou jako zajatce vedl 4 kněze, mezi nimiž byl jeden piarista, za nějž výkupného bylo žádáno 2000 zl., jeden servita, za nějž rovněž 2000 zl., jeden farář, za nějž 3000 zl. a podjáhen baron Chorinský, za nějž 10.000 zl. požadováno. Kromě toho měl mezi zajatci svými hejtmana hraběnky Magni, za nějž

mělo od panství složeno býti 20.000 zl., a jakéhos prokurátora, za nějž požadoval 500 zl. Všichni nuceni byli pohromadě bydliti, srdečného politování jsouce hodni. Chtěli-li zajatí kněží do kostela jíti mši sv. sloužit, byli tam i zpět vedeni vojíny, kteří v rukou drželi napřažené ručnice. Blankenburk, odcházeje dne 24. dubna se všemi svými do Chrasti, odňal Bartoňovi koně, jejž byl nedlouho před příchodem Prusů koupil za 66 zl. a dal vojínům rozkaz, aby i Bartoně zajali a mezi zajaté kněze vřadili za to, že čeledíny své, jež strachem z děkanství utekli, nemohl Prusům dáti k službám. A skutečně by se bývalo tak stalo, neboť kaprál vstoupil již do pokoje Bartoňova, aby jej odvedl. V tom však Bartoň náhlým leknutím bez vědomí k zemi se skácel a dlouho bez sebe zůstal. Vojíni, vidouce, že Bartoně s sebou odvésti nemohou, pobrali aspoň vše, co jen mohli.

Dne 30. dubna ubytoval se u Bartoně major (capitaneus) Grulík s manželkou, dvěma syny, 12 vojíny a tolikéž důstojníky. Zůstal ve Skutči $2^1/_2$ dne. On i všechen jeho průvod byli lidé nešlechetní. Hýřili po celé dva dny v děkanské budově, obléknuvše na sebe dalmatiky a pluviály, jež byli v klášteřích moravských pobrali, a tropili věci takové, že o nich Bartoň ani zmiňovati se nechce. Třetího dne vyrazila vojenská tato cháska, poplenivši dříve ještě hodně děkanství, k Třebové na panství Landškrounském. Na cestě však přepadli a obklíčili je husaři rakouští, kteří bez milosrdenství je všechny pobili.

Za Prusy následovali Sasové z Moravy ustupující, kteří dva dny Skutčí táhli. Při té příležitosti vojenský predikant saský připravil k smrti jednu evangeličku ve vsi Prasetíně na panství Rychmburském, a jelikož neměl po ruce vína, užil patoků a chléb jimi skropený („pane zinzibere comperso") podal nemocné. Mnozí Sasové na tomto chvatném svém ústupu zemřeli disenterií; na panství Skutečském zemřelo jich as 40 a na vozích byli přemnozí polomrtví vezeni. Jak veliké škody byly způsobeny při ústupu nepřátel z Moravy do Čech, patrno z toho, že na panství Skutečském páčila se na 20.000 zl.

Zatím odebral se král Bedřich do Chrudimi a bydlil zprva u pana Capety, později přesídlil do předměstí, a to do domu nebo villy hraběnky Kolovratové, kde celou zahradu krásnými stromy porostlou zpustošil; vojáci jeho obsadili Litomyšl, Rosici, Luže, Pardubice, Chrast, vůbec celé okolí. Tou dobou však předvoj rakouského vojska, chrabří a odvážní jezdci uherští, napadl náhle Prusy v těchto jejich posicích. Dvě stě Uhrů přiblížilo se 9. května ke Svratce a Svratouchu; z těch dne 10. května čtrnácte mužů udeřilo na oddíl 50 Prusů v Rychmburce spíži vymáhajících. Prusové, jakmile Uhry uzřeli, celí postrašeni do Luže prchli, kde příkopy a palisádami se obklopili, zničivše dříve několik zahrad a stodol, aby tím lépe a na větší vzdálenost mohli pozorovati blížící se Uhry, avšak málo jim to zpomohlo. Uhři na 4 díly rozdělení všude vojsko pruské donucovali k ústupu k Chotusicům, kdež strhla se bitva mezi Karlem Lothrinským a Bedřichem, jež sice skončila se vítězstvím Prusův, kteří však utrpěli při tom takových ztrát, že Bedřich rád uzavřel s Marií Teresií mír.

Potom obrátila se veškera moc rakouská proti Bavorům a Francouzům a vytiskla je z Čech. Tak octly se Čechy zase v rukou jedině oprávněných, v rukou královny Marie Teresie. Ti, kdož stáli proti ní při kurfirstovi, byli pokutováni, ač celkem dosti mírně. I v okolí Skutče zatýkány osoby provinilé.

V Poličce zatkl krajský hejtman Bukovský rychtáře Kaplánka,[1]) protože měl škodné a patrné styky s Prusy proti královně. Kaplánek poslán do Brna, z Brna do Prahy, z Prahy do Vídně a odtud zase do Prahy do vězení na radnici novoměstskou.

Také přítel Bartoňův Chřepický [2]) pykati musil za to, že kurfirstu holdoval. Musil stráviti nějaký čas mimo Prahu ve vyhnanství, přebývaje nejvíce v zahradě Kajetánské u kaple Panny Marie za Strahovskou branou.

Za nějaký čas poznovu byly východní Čechy jevištěm bojův mezi Bedřichem a vojsky rakouskými.

Veškery tyto události od r. 1741—1745 vylíčil Bartoň v nepříliš obšírném spise latinském, jehož koncept chová se pod názvem „Historia belli Boemici ab anno Domini 1740“ v bibliothéce Musea král. českého.

Roku 1749 zvolen byl Bartoň za kanovníka metropolitní kapitoly Pražské, zajisté nikoliv bez mocného přičinění příznivce svého Chřepického, jenž zatím, přijat byv na milost, do Prahy se vrátil a na světícího biskupa pražského byl konsekrován. Radostné bylo shledání obou přátel, a srdečné styky jejich byly obnoveny. Při obapolných návštěvách svých povzbuzovali se navzájem ke skutkům šlechetným a bavívali se ušlechtilými rozhovory vědeckými a často zabíhali na pole domácí historie, jejíž oba byli milovníky. Dle sil svých kráčeli oba přátelé ve šlepějích slavného Tomáše Pešiny z Čechorodu. Ze vzájemných úrad vzešel také úmysl Bartoňův, že bude pokračovati v Pešinových dějinách chrámu Svatovítského („Phosphorus septicornis“). Jakou měrou v práci té pokročil, není nám známo, jelikož tohoto rukopisu Bartoňova nemohli jsme se dopátrati.

K ušlechtilému přátelskému svazku Bartoně s Chřepickým připojil se *Antonín Jan Václav Vokoun*, muž neméně zajímavý. Pamětihodno jest, že Vokoun byl v letech 1716—1719 českým kazatelem a administrátorem kaple sv. Václava ve Vídni. Patrno z toho, že tehdáž o duchovní potřeby lidu českého ve Vídni postaráno poměrně mnohem lépe nežli nyní. R. 1719 stal se Vokoun děkanem ve Vodňanech. Nějaký čas byl také vychovatelem synů barona Jana Krištofa z Freyenfelsu. R. 1738 zvolen byl za kanovníka u sv. Víta. Také Vokoun zakusil plnou měrou svízelů válečných. Když Prusové dne 27. listopadu r. 1744 z Prahy ustoupiti musili, vzali jej s sebou jakožto rukojmí; avšak husaři uherští vysvobodili jej z rukou jejich.[3]) R. 1746 jmenován generálním

[1]) Srvn. Sváteк, Dějiny Čech a Moravy V. 165.

[2]) Chřepický byl r. 1742 jmenován Karlem Albertem členem komisse, jež měla rozvrhnouti daň, kterou byl zemi české uložil. Když franc. generál Belleisle r. 1742 z Prahy ustoupiti musil, vzal s sebou jakožto rukojmí mezi jinými i Chřepického.

[3]) Srvn. „Diarium über die Belagerung und Occupation Prags durch die

vikářem, r. 1748 konsekrován na světícího biskupa a obdržel titul biskupa Kallinicejského. Sdílel tedy totéž důstojenství zároveň s přítelem svým Chřepickým; rozsáhlost diecése vyžadovala tehdáž dvou pomocných sil biskupských. Také Vokoun proslul, jako oba jeho přátelé, výmluvností kazatelskou, o čemž svědčí tiskem vydané jeho kázání o sv. Bernardu. Vokoun rovněž s velikou zálibou zabýval se dějinami českými. On to byl, jenž zjednal mladistvému piaristovi Gelasiovi Dobnerovi přístup do kapitulního archivu a vybídl jej k sepsání kritických dějin českých. A jaký význam má Gelasius Dobner pro naše dějiny, jest známo; historická kritika jím teprve u nás se počala.

K ušlechtilé zábavě přátel našich přispívalo i to, že všichni byli hudby nemálo milovni, a zvláště Vokoun znamenitým byl hudebníkem, maje bohatou sbírku hudebních nástrojův a skladeb. [1])

Pohříchu nelítostná smrt utrhávala s ušlechtilého trojlístku přátelského list za listem. První zemřel Chřepický dne 16. května 1755. Kostelu metropolitnímu odkázal 10.000 zl., dav nad to již za živobytí svého zříditi kolem hrobu sv. Jana Nep. mramorové zábradlí stříbrnými sochami zdobené za 26 000 zl., Kajetánům 15.000 zl., kostelu v Hostouni 1500 zl., kostelu sv. Matěje v Šárce 1000 zl. O dva roky později, 7. února 1757 zemřel Vokoun; i on pamatoval štědře na podniky a ústavy náboženské.

Bartoň osaměl; nevyhledával již nových přátelských stykův, ale pokračoval v intencích obou zesnulých svých přátel. Stav se r. 1767 děkanem kapitulním, dal ještě téhož roku na vlastní svůj náklad vybíliti a částečně i malovati vnitřek chrámu Svatovítského. V konviktě sv. Bartoloměje založil fundaci pro jednoho alumna, v semináři Svatováclavském dvě nadace studentské. [2]) V kostele Únětickém na panství kapitulním zřídil dva oltáře. Zámeckou kapli ve Spáleném Poříčí úplně vyzdobil. Na opravu kostela železnického přispěl 462 zl., na oslavu jubilea kanonisace sv. Jana Nepom. 500 zl. Nad to různými dary obmyslil kostely v Ořechu, Charváticích, Skuči a Plzni. Blahočiněním strávil poslední léta požehnaného svého života a zemřel 20. února 1780, byv ještě svědkem zábřeskův doby Josefínské.

Podali jsme malou ukázku blahodárné činnosti oněch málo známých mužů, již jsou předchůdci těch, jimž dáváme čestný název „křisitelův našeho národa."

Preussen im Jahre 1744. Herausgegeben von Dr. O. Weber, str. 51. Sváte k, Dějiny Čech a Moravy str. 224.

[1]) Srvn. Dlabač, Künstler-Lexikon III., 392—393, kdež uvedeny i významné verše latinské, jimiž pozdější biskup královéhradecký Jan Ondřej Kaiser z Kaisernů památku jeho oslavil.

[2]) Obě nadace zřídil dne 24. dubna 1762; na prvou věnoval 1500 zl., na druhou 2500 zl. Dosud se nadace tyto udělují; druhá (nyní 3288 zl. 33 kr.) přivtělena jest kn. arcibiskupskému semináři v Praze, jemuž místodržitelství ročně 120 zl. vyplácí. Srvn. „Studijní nadání v král. Českém III., 160—170.

Samuele Nymburského „Paměti Litoměřické“.

Podává Dr. **Isidor Th. Zahradník**, knihovník na Strahově.

V rukopise zařaděném druhdy ve skříni v tak zvaném Dlabačově pokoji č. 9., nadepsaném »Czerny Excerpta Historica 4. z r. 1720 (quibus accedunt alia duo scripta anonyma)«, nacházejí se i tyto Paměti Litoměřické. Jest to 14 listů, z nichž 9 věnováno »Pamětem«. Na zadní straně 14. listu jest tato německá poznámka:

Dieße Geſchichten ſeynd Bey abnehmung deß Thurn Knopfs Sti. Laurentij gefunden worden Im Jahr 1737 in Monath Aug.

V předmluvě tohoto svazku, psané Godefridem J. Dlabačem dne 3. Martii 1801, čteme: Alterum . . . ab optimo quoque Sene V. P. Emerico Petržik, Can. Strahov. Anno 1795 mense Februario in perpetuum amoris fraterni monumentum accepi.

„Leta dobíhajícího 1652 když na kostele svatého Vavřince k městu náležejícího věž opravována a makovice snímána a zase 23. Decembris vstavována byla, po přetržení té těžky metly od Pána Boha pro hříchy lidské přepuštěné dlouho trvající, krvavé záhubné války mezi JMC. s říší a korunou švejdskou v křesťanstvu a zemi připojených české zemi od téhož lidu švejdského nejednou semo tam rozdílnými pády, projetí, zplundrování měst, městeček, zámků, vesnic, popálení a v pustinu přivedení a od 32 let od Pána Boha dávno žádostivého, šťastně dočekaného a vůbec publikovaného (začež Pánu Bohu čest a chvála vzdávána byla) pokoje, jaké jsou těžké obtížnosti . . . rantioni, dav lidu, contribucí, šancování a ruinirování měst bylo, jaké vymohování lidu JMC., též pády nepřátelské byli, jaké vydání a ruiny města, též odcizení gruntův se stalo, připojení pánů duchovních, Pánův Pateres Jesuvitu, Capucinu a vystavení Nového kláštera jich, kdy, kterého Roku i jiné mnohé zlé, v těch 32 letech se zběhlo a proměnilo, jaké soužení, lidu naříkání, rukama lomení, k Bohu k pomstě a smilování jeho i za svatý pokoj voláno a žádáno bylo, to tuto pro pamět v krátkosti summariter poznamenáno jest.

Město Litoměřice.

Od leta 1620 až do leta 1650 21. Septembr., jakž v popsání při Expediti Sradní se nachází, na lid Jeho Mil. C. v garnisonu zůstávajících nákladná vydání města a obce chudých sousedův, jak podle moci vynutkaných, tak podle assignati vydáno 43149 kop 18 gr. 5½ d.

Od leta 1640 až do nadepsaného času rozdílným komendantům taffelgeltu 22089 kop 30 gr.

---

[1]) Lumír z r. 1851 str. 595 má ve feuilletoně kratičkou zprávu o Litoměřicích v 30leté válce, kde se stručně uvádějí zápisky Samuele Nymburského, ale ani slovem nezmiňuje se o prameni, z něhož bylo čerpáno. Při rovnání rukopisů knihovny strahovské, našel jsem rukopis tento a podávám paměti ty úplně. Signatura nová: Lat. VIII. A. 2.

Contribucí zemských od leta 1620 až do leta 1648 dle setčtení a quitancí (mimo obilné) 61064 kop 37 gr. 3 d.

Na traktaci pánův krajských hejtmanův od leta 1639 až do 1648 a jim toho zapovědění po svrchu sepsáno 1642 kop 3 gr.

Pády nepřátelské, které v těch letech se staly a jaké zkázy a náklady byly.

Leta 1631. Pád kurfirstva saského, jak rantionu tak rozdílným generálním osobám k vychování jich pobraného obilí, vína obecního i sousedského, mouky, dobytku koňského i rohatého, kontribucí 50206 kop 10 gr.

Při tom škod vzděláno. Most velký nákladně kundstovním dílem do gruntu spálený. Cihelna obořena. Tři dvory poplužní za vodou nákladně vystaveny svým příslušenstvím zbořeny, v nic obráceny. Dvůr obecný Prosmitzký do gruntu zbořený, vesnice Mlykovydy, Prosmyky, Tluczné, Sebuzyn, Nucznicze spálené. Předměstí Dlouho Branské, stodoly, lysy i jiná stavení obecní i sousedsky rozbořené, zahrady vůkol města svými kmenovym posekány a zkaženy. Stáje obecní, stáj mlejnská, most nový nízký 20340 kop.

V pádu druhém. Ao. 1634 od 7. Juli až do 27. Septembr. Generala Banira armády švédské. Prant, šacunku, vobilí, dobytku, vína, sladu, dříví, monstranti z kostela všech Svatých a jiné klenoty, též na jiné generální osoby vydáno a pobráno za 16793 kop 15 gr.

V pádu nepřátelském »3.« leta 1639 od 28. Aprilis až do 19. Martii Ao. 1640 Generála Banira. Podle rozdílného trojího setčtení, kteréž se na rozdílny generáli vydati muselo, jakž exemplář plněji ukazuje: 38860 kop 14½ grošů.

Item pobráno obilí všelijakého, sladův, vína obecního i sousedského, mouky, dobytku, koňského i rohatého, na hotových penězích vydáno, v magazinu obilí zanecháno (kteréž k ruce J. Mil. C. obráceno bylo, a město ničehož neužilo) donuceně pojištěno 31218 kop 30 gr.

Při tom škod naděláno: Mlejny 4 o 24 kolách popáleny, jez veliký na 2 místech protržený, nová cihelna z gruntu zbořena, most nový, nízký v nově vyzdvižený spálený, kostel sv. Jana zbořený, kostel sv. Vojtěcha zbořený, dvůr obecní sruzovský, velký vostrov svým kmenovým posekaný, raj na témž ostrově s potřebami k velikému jezu zbořena a spálena, dříví k velikému mostu zhotovené zmařené — 96440 kop. Item předměstí zásadské docela všechno zbořeno, lisův okolo města do 50 spáleno a zbořeno. Ze všech městských zdí, z bran, bašt, krovy cihelné nákladní zkaženi, zbořeni a v nic obráceni; do půl druhého sta domů v městě i kollej zbořeno, což v pošacování ceny míti nemůže. Item ke všemu tomu při odjezdu a vymaršírování téhož lidu nepřátelského bylo nařízeno od téhož generála všem sousedům s manželkami, s dítkami, všeho zanechajíce, v té největší zimě ven z města vyjíti, že město zapálí. Kdež sou se již na rynku scházeli a tu pláč, naříkání a k Bohu za pomoc voláno bylo, kdež Pán Bůh všemohoucí srdce paní manželky

téhož generála obměkčil a od takového velikého neštěstí skrze přímluvu Blahoslavené Panny Marie, všech Svatých a potom její tož město a zarmoucený lid vysvobodil.

Leta 1643. Při ploqvirování města s osmi regimenty lidu nepřátelského švédského od generála Doržsstensona, když armada u města Mělníka ležela a Commendant města tohoto byl oberstleitenant Gussionati, dosti veliký dříč, jehož Pán Bůh ztrestal, že mu v bitvě u Jankova obě nohy z kusu utrženy byly, město se brániti musejíc, kdež velký strach byl, naproti tomu Božské opatrování, učiněno škody na obilí a dobytku za 724 kop. A třetím dnem odtáhli a město od plogvady upustili.

V pádu třetím nepřátelským švédským leta 1645 od 25. Decembr. až do 10 Febr. 1646. Na generální osoby, armádu, osoby v městě ložírující, od obilí, vína, piva, sladu, hotových peněz, rantionu a comisu mocně vypresováno bylo. Též na 3. Reg. kommendírované, jenž nočně přijely pro munici, do domů se loupaly, odkud nemalý opět strach, bázeň povstala, vydáno: 19508 kop 2 gr.

Leta 1647. Podle dvou silných štravův od zámku Grabšteinu pro neodvozování contrib. armádě generala Vitembergka pobráno dobytku okolo města koňského i rohatého za 2098 kop.

Leta 1648. V pádu posledním od 26. Aug. po vzetí Malé strany měst Pražských a zámku Pražského od generala Königsmarka pod zradou nočně až do 1. Oct. 1649 a zavřeného šťastného dávno žádostivého pokoje na tuž armadu Švejdskou do kasy na regm. Vitembergka, Königsmargka a v městě ložírujícímu lidu vína obecního i sousedského po dvakrát do magazinu vzatého, piva, obilí, škody skrze marše vzděláno 17899 kop 42½ gr.

Leta 1648 25. Juli den sv. Anny ve dvě hodiny německé po půl noci stal se vpád od lidu švédského generála Königsmargka pod zradou na malou Stranu a opanovali i zámek, zeighaus, všecko zloupili, a hned od toho dne až do 2. Novembr. z kusův na města Pražská stříleli z vlastních kusův, mordiřův a munici J. Mil. C. Pražané pak dobře se studenty, obecním lidem, židy, něco málo lidu válečného bránili a v půl mostu šance proti sobě měli a šarmiclovali, potom obleženo bylo Nové město od šibeničného vrchu až Karlovu od falckraběte a téhož Königsmargka, kdež učiněno ran z kusův jak ke zděm tak na města 16895 z moždířů, s granaty 660, tak že bránu na mostě k Starému Městu téměř polovici nákladně vystavenou roztloukly, roztřílely, zdi městské od koňské brány až k horzské a dále do gruntu minami a střelbou zvivracely a skrze mnohé hlavní a jiné šturmy, již na zděch městských z kusy a na bráně poříčské byli, však s pomocí Boží a radou opatrnou pana nejvyššího Conte jim obhájeno bylo, a oni v té bráně bídně od ohně, byvši pod nimi zapálena, shořeti a životy své tu zanechati museli, při tom obležení a dobývání mnoho poctivých rytířských osob, měšťěnínů, lidu obecního, rytířsky se chovajíc, života zbavení byli. Tolik šturmů silných pod zdi městskými zařízeno a pobito jest. Leta 1649 bylo přímoří Peste v městě i okolo, tak že kde se roztonal, hned z místa nařízení Commendanta švejdského vyveden, vynesen a v obořencích bídně neb v domích zavřených život

svůj mnohý bez ušetření dokonati a zahynouti musel, bylo sečteno mladých i starých od 1. Aug. až do měsíce Januaria leta 1650 367 osob.

Leta 1650. Jak vedle samé moci Boha všemohoucího, tak také pro ten nešťastný pád na Malou Stranu učiněn ten dávno žádostivý pokoj s JMC. a korunou švédskou; kdež na památku a poděkování Pánu Bohu všemohoucímu za jeho veliké dobrodiní slavné processí po všem království českém i v jiných přivtělených zemích nařízené byly. S Velebnou Svátostí a s tou největší pobožností, poctivostí, muzikou, trubači, střelbou, praporci a korouhvemi, všemi obyvateli města, poddanými, malými i velikými, kdežto při tomto městě Litoměřicích vykonána byla, 24. června v pěkném pořádku okolo rynku v počtu velikém lidu, mužů, žen, pannen, mládenců a dítek i všech cechů, zpíváním, trubači, střelbou z mušketův, ručnic a z malého železného kusu a tak týž pokoj vyhlášen.

Jiné paměti, proměny a ruiny města.

Leta 1636 bylo veliké krupobití, den sv. Bonaventurae (14. čce), takže všechno obilí v poli stojící i zmandelované s zemí stlouklo, v nic obrátilo, jakoby nikdy nic sytého nebylo. Vinice od prudkosti přívalu až do ložoví roztrhalo, do Labe vneslo, ptactvo, zajíce, zvěř pobilo, že se na mnohých místech velmi zhusta nacházeli. Potom toho roku druhá žeň byla ječmene, ale velmi zrnovatá a víno kyselé, to, které zachováno bylo, jak v předešlé paměti obšírněji se nachází.

Leta 1628 Páni Pateres Societatis Jesu na milostivé poručení JMC. uvedeni skrze Pana Commissaře Pana hraběte Michnu z Vacinova, JMC. Radou a Místodržícího v království českém, též skrze urozeného rytíře Pana Šimona Petra Aulika z Třebenic, ten čas sekretáře kanceláře JMC. české, uvedeni do města Litoměřic a kolleje u Matky Boží, kdež jim táž kollej s kostelíčkem a se vším příslušenstvím, item 6 domův, v nichž dosavad zůstávají, na věčnost ustoupeno. Pro hojnější rozšiřování cti a slávy Boží a cvičení dítek, k tomu dvory v Mlíkojedech čtyři odprodány.

Leta 1638 v pondělí po neděli Misericor. 19. měsíce Aprilis. Velebným pánům Paterům Capucinům řádu sv. Františka pro budoucí vystavení kláštera jich postoupili na milostivou Resoluti JMC. Ferdinanda III. Anno 1635 prošlou v letu 1636 učiněného poručení jistou smlouvou v knihách Contractuum 11 Fol. 83. zapsanou místa a zbořeniště domův ruinyrovaných skrovných blíž kostela sv. Vavřince v ulici Panenské řečené v počtu 27. — A týž páni Pateres založili klášter v letě 1649 a větším dílem krom kostela a některých vnitřních důkladův zhotovili, jehož základ učiněn a cejnových 3 tabulkách vyrytých přítomných osob položen pod kuchyní 27. dubna, celá rada a osoby přítomny.

Leta 1642 JMC. a JMK. i její Milost císařovna šťastně do měst pražských 4. Julii příjeti ráčil, a tu se sjeli kurfiřtové, předně faltzkrabě, kněžna Baborská, kurfiřt Trijiřský, kurfiřt Mohučský, kurfiřt saský se svým princem a dvorem silným pěkně vymundírovaným, dvořeníny, jenž tu noc v městě Austí nocle-

hoval a okolo poledne do Lovosic přijel a odtud ku Praze k JMC. a zase 25. téhož kurfiřt saský a 26. kurfiřt Brandenburský dolů jeli, jimžto všechna traktací a vyhování na cestách hojně bez nedostatku od JMC. nařízena byla, a JMC. jednoho každého zvlášť osobně proti nim vyjížděje vítati ráčil i obdaroval, Salve z kusů i od soldatů dáváno bylo více nežli 100 kusů. Co tu mezi sebou dobrého, nepochybně o volení krále říšského Ferdinanda IV. řídili, čas ukáže.

Leta 1651 Jeho Eminencí Pan kardinál z Harachů ráčil po městech jeti a lidi katolické svátostí biřmováním potvrzovati, a což se i zde v městě Litoměřicích stalo a 25. Junii a následující den mnoho osob mladých i starých u sv. Štěpána na Novém Městě biřmovati ráčil.

Leta 1651 12. Junii bylo veliké krupobití, takže vinice právě v květu jsoucí všecky od Radobeyle, po Půllabí k Pokraticům přes Mostkou horu až za Žitenice i dále jako i obilíčko v nic pokazilo a potlouklo, že v těch místách toho roku jako obilí míněj, vína ani za náklad nebylo, kŕoví roztřepilo nebo jich hustě a tlustě leželo a hrubě, že je mohl dobře lopatou bráti.

Leta 1652. Opět bylo veliké a rychlé krupobití, když víno již mouku na sebe bráti počalo, zase velikou škodu vzalo a přetlučeno jsoucí potom schlo, odpadlo zase v těch místech a vinohradech jako i obilí vytlouklo, že dosti za semeno v zemi zůstalo, jehož potom zavorali, však vždy toho roku místy dobrá úroda byla i dobré víno. Kdo chystal 2 sudy měl 3 i více, kdo chystal 6, Pán Bůh nadělil 10 a tak dále . . . sudy platili po 3 rýnských a ještě se jich nedostávalo.

Ruina města.

Když předešle město svým Esse stálo, nacházelo se effective domův, v nich hospodáři a neusedlí byli 264. Na předměstí 333.

Z těch odcizeno: Pánům Páterům Jesuvitům 6, 1 obořen, Dominikánům 6, item 3 kusy vinic, P. Páterům Capucinům 27, klášteru sv. Jakuba 2, item 6 kusů vinic. Capitola stého Štěpána drží nejhlavnější 1, polí 3 kusy.

J. Mil. Pan Šimon Aulik z Trebnitz (titul) toho času Hoff Richtář . . . 1. Slove králův hrádek, jejž JMC. v letu 1651 na vyhledávání jeho za králův Hrádek vyzdvihnouti i jiným obdarovati ráčil, o čemž v knihách Contractuum 11 se nacházejí: Hospodářové 68, domů sirotčích 25, domů od polu zbořených 23, do gruntů zruinirovaných 103, do gruntů zbořených 317, v nic na šosu pustých a ladem ležících 116. Nad to dluhů obecních hlavních summ . . . . . 71984 kop 34 gr. 2 d.
Ourokův k placení zadržáno od leta 1651 23823 kop 39 gr. 5 d.
Sa. 94807 kop 39 gr. 5 d.

Actum vyznamenání těchto pamětí a popsání za auřadu purgmystrského Pana Václava Petra Lybertina 23. Decemb. leta 1652. — Samuel Nymburský, ten čas mladší písař radní.

Za ouřadu JMC. purgmistrovského toho času pana Mikuláše Hilariusa, leta P. 1652 a 16. Aug. J. Mil. Pan podkomoří, jmenovaný Pán Mikuláš Gersdorf z Kersdorfu, k obnovení ouřadu kon-

šelského slavně s nemalým triumfem přijeti sem ráčil. Na ráno týž ouřad konšelský obnoven a to takto:

Pan Primas: Urozený Pán pan Karel Pitschan z Bellefurtu. Pp.: Adam Dworzsky, Jan Heliades, Mathias Schmidt, Woldřich Schermer, Šimon Fricz, Matthaeus Šafrt, Václav Petr Lybertin, toho času P. purgmistr, Mikoláš Hilarius, Jan Wotik, Mathias Žatecký, Jacub Kitan, Šeto, soudce a Pan Primas, Erazim Pitzan z Belleforthu, Štefan Bohdalovský, Kaspar Tripelt, Václav Klatovský, Krištof Mnitzer, podrychtář. P. cís. Rycht. Pan Jamba Strobeliuss z Sternfeldu, P. Matiáš Tichý, téhož času rychtář městský. Starší obecní pp.: Ondřej Srna, Jiří Kalaus, Christoph Moudrý, Václav Bílek, Jan Vrbický, Ondřej Kordík.

V tom čase děkan městský důstojný a velebný Pán Daniel František Jaret z Austku a nejpřednější kanovník po Panu Děkanovi hořejším, důstojným a velebným P. Danielovi Františku Heseliussovi z Czetwniberku jmenovaný biskup vysoce důstojný a Veleb. a Urozený P. P. Maximilian Rudolf, svobodný Pán Šleiniz. Cantor latinského choru litoměřického Lorentz Polinowsky.

Ouřadu JMC. Purgmistrského toho času ouřadní služebníci: Přední Václav Heřman Klatovský, povinnosti druhé obroční písař. Mladší Jan Augustin Major. Kancelářský služebník Pan Bartholomaeus Hošek a někdy Dlouho-Branský neposlední soused, řemesla svého mandlíř.

- - - -

Zlatá Koruna.

Napsal **František Wildmann.**

(Část druhá.) [1])

Nejprve sepsány jsou svaté ostatky, jmenovitě: hlava sv. Prokopa, sv. Jiljí, sv. Markéty, hlava sv. Barbory v amethystu uschovaná, ruka sv. Víta v stříbrném pozlaceném pouzdře atd. Mezi dalšími klenoty nalézá se: monstrance veliká stříbrná s vížkami, řečená „šibenice“, monstrance s vlasy Matky Boží, s krví sv. Václava, s kouskem kosti sv. Šebestiana, dále stříbrný rošt sv. Vavřince, pektoralie s ostatky hřebů a kopí Kristových, s ostatky šátku sv. Kateřiny a sukně sv. Petra atd. Mnoho kalichů, infulí, ampulí, ornátů, kasulí, dalmatik a antipendií, kolíky z jaspisu, agsteinu, „řepice“ amethystové, mnoho prstenů s modrými, červenými kaménky i bez nich, dále tovaryšstvo perlové na hrdlo se záponami i kameny ve skřínce kožené, široké, okované; čtyři kusy točenice velkých perel, „osm kwgetow“ menších perlových, v nichž 24 prstenů zlatých s kameny na každém „kwyetu“ tři. Tak zaznamenáno úřední češtinou, obvyklou vůbec v kancelářích pánů Rožmberských.

Dosud zachovalé zbytky klášterní kroniky, již sepisoval ne-

[1]) Část 1. viz ve Sborníku seš. 8. č. 2. — Nekrolog spisovatelův viz níže. — Úpravu článku pořídila redakce.

známý bratr řeholní, snad Vigant z Grevensteinu, líčí průběhy neblahých chvil r. 1420 dne 14. května takto:

„Bylo večer mezi sedmou a osmou hodinou, mnichové vstali právě od večeře a ubírali se volným krokem západní stranou chodby křížové do kostela k obvyklé večerní pobožnosti „laus vespertina". V tom rozlehl se tichou budovou klášterní lomoz zbraní a divoký ryk válečný. Táboři obklíčivše odpoledne potichu klášter korunský, vnikli nestřeženou fortnou bez odporu do vnitř budovy. Zbožní bratří zjímáni a všem na místě hlavy srubány. Na to zapálen klášter a do žhavé výhně hořících trámů smetáni tři mnichové, kteří stáli na stráži, kladouce slabý odpor přívalu vojů husitských. Druhá část řeholníků, kteří v ten den odbývali „officium Marthae" mimo klášter, rovněž schytána a pověšena na lípě před kostelem sv. Markéty."

Pravdivost svých udání, pokud se týče stětí mnichů zlatokorunských, dokládá kronikář tím, že když r. 1648 na západní straně chodby křížové kopán hrob pro konversa Šimona, nalezeny tam čtyři lebky a množství kostí, patrně pozůstatky nešťastných obětí z r. 1420.

Opat Rutger prosil listem „lásku opatrných konšelů a radních města Budějovic, aby neotálejíce ihned nám ozbrojenými, co možná nejhojnějšími přispěti ráčili, tak aby ti, kteréž pošlete, ihned dnes neb zítra na rychlo přišli ve dne neb za noci a v klášteře našem se postavili. To vám chceme splatit podobnou přízní."

Nežli však Budějovičtí na pomoc přišli, byl klášter v rumech a řeholníci povražděni. Též pan Oldřich z Rožmberka mohl klášter zlatokorunský zachrániti, neboť měl na svých panstvích, zvláště v Krumlově, silné vojsko pohromadě; snad byl tomu rád, že klášter byl rozkotán a mniši povražděni, mohl užívati panství a statků zlatokorunských a nemusil tolik mnichů živiti a šatiti, jak v podmínkách od krále Zikmunda stálo.

Opat Rutger přece napřed ukryl zbylé poklady chrámové a klášterní v zazděném výklenku zdi kostelní.

Na nádvoří klášterním šumí doposud mohutná trojramenná lípa, jejíž jednotlivé lístky svijejí se ob čas do podoby mnišských kápí či kapuci. Lípa ta a několik družek na klášterním pomezí vyrostla dle podání z kořene onoho lipového kmene, na němž dal Žižka mnichy klášterní oběsiti. K pověsti té táhne se stará latinská báseň, napsaná na desce u kostela sv. Markéty:

„Siste viam cernens tiliam devote viator,
Quae viget et nullo stat moritura die:
Symbola martirii cappas mirabere natas,
Cum ramus viridis induet udus opes.
Talia sed nolens patra miracula Zisska —
Dum perimis sacros reste furente viros."

Pozastav se, nábožný pocestný, a pohleď na lípu, aniž se zelená a tak brzy nezahyne, a obdivuj se těm kapucím, jež na památku mučednictví z vlhkých větví se tu rodí. Takové konás, Žižko, zázraky, ovšem proti své vůli, když jsi posvěcené mnichy na té lípě věšel.

Opat Rutger a několik mnichů, kteří byli ve vinicích u Pasova a Kremže, pak několik kněží, kteří byli ustanoveni na farách v duchovní správě, se zachránilo. Opat jel k císaři Zikmundovi do Norimberka a tam ho prosil, by se smiloval nad klášterem zlatokorunským. Císař povolil, by šest vsí bylo klášteru od pánů z Rožmberka vráceno; ale za těch dob nepokojných ani Rožmberkové neuposlechli. Císař Zikmund vydlužil si ještě od pana Oldřicha z Rožmberka 6000 kop a dříve 3000 kop a za ty mu zastavil poznovu statky zlatokorunské, které pak již nikdy ke klášteru nepřipadly a Rožmberkové držíce je, k panství Krumlovskému je přivtělili.

Opat Rutger bydlil ve svém domě na vinicích u města Kremže, an klášter zlatokorunský ležel v rozvalinách. Nebylo jej možno obnoviti, neboť Táboři krajinami táhnouce do Rakous, všecky zlatokorunské statky plenili. Až teprv r. 1437, když v Čechách nastal poněkud mír, opat Rutger vrátil se se zbylými mnichy do Zlaté Koruny, a prodav většinu pokladů v krumlovském zámku uschovaných, neboť klášteru v tom čase zbyla jenom nadace Bavorovská a několik vesnic kolem kláštera, počal klášter poznovu stavěti. Ze starých mnichů klášterních, již unikli smrti, když Táboři klášter vypálili a vybili, zůstal jenom Theodor, který později stal se opatem a Jan, který byl správcem vinic. Opat Rutger zemřel asi r. 1444, aniž mohl klášter dostavěti.

Po něm následoval opat *Jan*, jenž nastoupil ve smutných dobách. O něm nenalézá se nic zaznamenáno, nežli že 18. srpna (bez udání roku) zemřel. Též o následujícím opatu *Theodoru II.* není zaznamenáno, zdali klášter dostavěl čili ne. Rožmberkové za jeho vlády odňali faráři chvalšinskému 60 jiter polí a 10 jiter rolníkům podvořenským a přidělili je k svému statku Červenému dvoru. Opat Theodor zemřel 12. prosince 1451 a pochován jest v kapitule kostela klášterního. Na jeho kamenném náhrobku lze čísti: Anno Dmi MCCCCLI 12. Kal. Decembris Q. D. Theodorus Abbas hujus loci. [1])

Opat *Gerhard II.*, jeho nástupce, učinil roku 1452 smlouvu s klášterem premonstrátským v Drkolíně, že obapolně za své zemřelé členy budou konati modlení. Za opata tohoto byl již zase značný počet řeholníků v kláštěře zlatokorunském, který dosud dostavěn nebyl; zejména veliký a rozsáhlý konventní kostel byl ještě z dob husitských válek v zříceninách. Mniši ti většinou byli Němci, až z Porýnska sem povolaní, kdežto Čechové, kteří chtěli vstoupiti do kláštera, byli odstrkováni, a těmi, kteří byli v kláštěře, bylo od Rýňáků opovrhováno. Rozmíšky uhostily se v kláštěře zlatokorunském, poněvadž mniši, pocházející z kláštera sv. Kříže, byli Němci a přijímali za mnichy zase Němce. Když byl klášter od Žižky vypleněn a mniši pobiti, opat Rutger přijímal do kláštera zase Němce za mnichy a tak tito měli v kláštěře stále převahu a Čechy utiskovali. Tak se stalo, že znenáhla naplnil se klášter téměř samými cizozemskými, ponejvíce rýnskými konventuály, kteří chovali se k ostatním bra-

[1]) Léta Páně 1451 12. pros. skonal p. Theodor, opat tohoto místa.

třím Čechům tak zpupně a vyzývavě, že odhodlali se tito vznésti r. 1459 dne 14. července prosebnou stížnost k panu Janu z Rožmberka, aby odstranil „Rýňáky“ či „bradáče“, jak zvou se tu cizozemci. V zajímavé listině, zachované v archivě krumlovském, praví se mezi jiným: „Tak opath nas haniel v Ryniaky; y dobrym lidem zalowali, ze sme chtieli zbozie (klášterní) zaprati a gyz se tak spogili, ze konecznie wiecz Czechuow przigimati nechtie a to gest nam rzeczeno w oczy. Bychom byli od wassie Milosti przioslysseni iakoz gsme zadali, tu i ginee neuprziemnosti zewnie chtielisme mluwiti nebt na nas wru zwlasst protoze naas widie przichylny k wassi milosti a ze zastawame dobru rzeczy wassi milost, tott buoh wie. Ale czoz se diege zadnytt nenie winen nesz Oldrzich bez tohot nic neczinie a s nimtt w radach wdy gsu nebt z nich zadny nenie rychtowni a zchytraly, anyzby se smieli pokusiti o czem. To raczte zagistee wiedieti a my take proti wassi milosti ani rzeczi ani skutkem nebudem, to shleda bohda wasse milost. A protozz milostiwy pane nass muzeli to byti raczte przikazati kniezy opathovy, att tiech Bradaczuow odbude, skrze kterezto se mnoho zlego diege a wiemett, zett to opath uczini, neb se wassie milosti bogi ale zett oni geho tessie ale samttby nicz nezgednal. A boh da shleda wasse milost, ze budete mieti pokog bez zalob i my tudiez w pokoji budem. Czinitt nam Oldrzich rzeczy i hanby dosti a gyz strogi nam z klasstera duom nepocztivosti chowage v sebu zeny necztne prwe i nynie a gde k nam žaloba od dobrych czeledinuow nassich ale my toho stawiti nemuozem a kterak se to diege nesmieme pro hanbu wassi milosti zewiti. A protoz prosyme, aby gich kazali odbyti a shleda wasse milost zett wsse dobrze bohda bude a sstanutt wsseczky zaloby i nesnaze. Pakliby kto wiecz czo takeho strogil, nebylo by tagno wassi milosti. Poruczieme wassi milost milemu panu bohu. Wassi wiernij kaplanee aczkoli nehodni Czechowe a bratrzcie z Koruny.“

Bezprostředním, jak se zdá, výsledkem této stížnosti byla kommisse, skládající se z opata vyšebrodského Pavla a milčinského faráře Jana z Kaplice, která z rozkazu Jana z Rožmberka odebrala se do kláštera Zlaté Koruny. Opatovi Gerhardovi dávány jednotlivé otázky v příčině káraných nešvarů. Konversové,[1]) skrze něž pohoršení přicházelo, měli býti z kláštera odstraněni. Ohledně Rýňáků čili „bradáčů“ dáno opatovi pokynutí, by hledě k hojnosti bratří domácích ustal od podobného přijímání bratrů zahraničných, aby novým, stálým jich přibíráním klášter, opat a konvent neutrpěli škody. Zápisník o tomto nálezu kommisse do kláštera vyslané sepsán jest v latině a tvoří zároveň se stížností shora uvedenou jedinou písemnou památku o kulturních poměrech řádu a o vnitřním jeho životě v posledních chvílích uhasínajícího středověku.

Opat Gerhard II. ucházel se jak u krále Jiřího z Poděbrad tak i u krále Vladislava II., aby statky, od Rožmberských neprávem kláštera odňaté a držené, byly připojeny zase ke klášteru.

[1]) Tak zvali se za středověku laikové v klášteřích přidělení k službám mnichů.

Bylo to opatům slibováno, ale Rožmberští stále je drželi, až pak r. 1493 dne 6. ledna dokonce vrchní pravomoc nad klášterem zlatokorunským i formelně postoupena králem Vladislavem bratřím Voku, Petrovi a Oldřichovi z Rožmberka.

Za doby opata Gerharda II. počal farář *Michal Pils*, rodem z Chvalšin, opravovati kájovský kostel patřící k zlatokorunskému klášteru a řídil toto poutní místo zázraky proslavené déle než 34 roky. Pils byl učený a věd milovný muž a pilný zaznamenavatel událostí, které se za jeho času v Kájově přihodily, některé zápisy jeho asi z r. 1484 se doposud zachovaly. R. 1469 bojoval s husity, kteří od Netolic přitáhše ke Kájovu, faru a školu zapálili. Sezvav okolní osadní lid na pomoc a sám s učitelem a s čeládkou se zbraní v ruce vrhl se s osadníky svými na spilé nepřátele a poraziv je, zahnal je až do lesů Blánských za horu Klet, jak sám zaznamenal.

Když později po r. 1474 po husitských válkách žádoucí nastal pokoj, počal farář Michal Pils z darů vyprošených stavěti veliký, prostranný chrám kájovský, dosud zachovalý, jak z nápisu v klenutí nade dveřmi severního vchodu patrno: „Započato 1471, dokončeno 1488.“ Biskup vratislavský, Jodok z Rožmberka, který z Vratislavě často dojížděl do Krumlova, posvětil tento chrám a hlavní oltář Panny Marie a udělil odpustky 40denní těm, kteří chrám kájovský navštíví a u oltáře Rodičky Boží se k pěti ranám Krista Pána pomodlí pět Otčenášů a pět Zdrávas Maria.

Z doby, kdy byl stavěn nový veliký chrám, dvě pověsti se udržely. Chrám ten měl prý býti stavěn ne na nynějším místě, nýbrž západně od Kájova, na staré cestě vedoucí ke dvoru Křenovskému, u nynější Špičaté kaple. Již se kopaly základy a počaly se stavěti zdi základní. Dílo to se však nedařilo. Co za den bylo vykopáno a vystavěno, za noc prý bylo sbořeno a zasypáno a hmoty stavební byly podivným způsobem přeneseny ke starému kostelíku. Tak se dělo stále, až všickni nahlédli, že Rodička Boží chce míti kostel nový postavený východně od starého kostelíka.

Druhá pověst vypravuje, že pokryvač, když byl na střeše nového kostela v nejpilnější práci, najednou střemhlav spadl na zem. V tom však, co letěl dolů, vzdechl k Rodičce Boží Kájovské, aby jej od úrazu zachránila. A byl vyslyšen. Ač s takové výše dopadl dolů, zůstal bez pohromy, ba mohl hned zase vylézti na střechu a pracovati dále. Na památku, odkud sletěl se střechy, udělal na střeše z bělejších tašek kříž, který se doposud udržuje.

Sestárnuv v Kájově, farář Pils zesnul v Pánu r. 1503, celý život svůj věnovav k rozmnožení cti a slávy Rodičky Boží, jejímž nejvroucnějším byl ctitelem. Pro své veliké zásluhy pro Kájov pochován jest před hlavním oltářem Rodičky Boží a pořízen mu nádherný náhrobek, který r. 1683 blíže dveří u oltáře sv. apoštolů byl umístěn. Na kamenném náhrobku tom vyryta jest celá podoba jeho v rouše kněžském, jak se za jeho časů nosívalo, se znakem jeho s dvěma M, a po kraji náhrobku kamenného lze dosud čísti: „Zde odpočívá ctihodný pan farář Michal, který tento chrám ze sbírek zbožných vystavěl, syn rychtáře Petra Pilse, rodem z Chvalšin. Léta Páně 1503 dne 16. měsíce dubna.“

Výše uvedená kronika zlatokorunská, r. 1683 psaná, praví dále o faráři Michalovi Pilsovi: „Z jeho doby pocházejí čtyři oltáře a na jednom z nich, oltáři sv. apoštolů, vymalován jest farář Michal, přioděn rochetou kleče, označen týmž znakem dvojitým M, který je též na náhrobním jeho kameně. On též dal znaky oněch dobrodinců, kteří k vystavění kostela byli nápomocni, na malovaném skle v oknech chrámových vyobraziti; byly to znaky pánů z Kolovrat, Vratislavů, Svamberků a Rožmberků.“

Náhrobní kámen, okno se znaky a čtyři oltáře od faráře Michala zřízené bohužel na naše časy se neuchovaly, ani celé jeho cenné zápisky, nýbrž jen část jich pro dějiny kájovské a celé okolí důležitá.[1]) — Kdy opat Gerhard II. zemřel a kde pochován jest, se neví.

Po něm následoval opat *Leonard Šťávka* z kláštera žďárského, který se však ve Zlaté Koruně zdržoval velmi zřídka, jen jako host. Nejvíce dlel u Kremže v D. Rakousích na klášterních vinicích. Práv a zboží klášterního nehájil, a tím také sklesla velmi řeholní kázeň. Kdy a kde zemřel, není známo.

Po něm nastoupil, nepovědomo kdy, opat *Mikuláš*. Za něho r. 1476 černický plebán Martin koupil k plebánii černické louku zvanou Šlechtovskou. Dne 10. října 1479 král Vladislav II. nařídil Rožmberským, by zboží kláštera zlatokorunského nikomu jinému neprodávali ani nezastavovali, aby si je klášter někdy mohl vykoupiti. R. 1479 bratří Vok a Petr z Rožmberka založili jakožto páni patronátní u kostela v Polné ročních 25 grošů na nadaci, aby plebán poletický, který přisluhoval polenskému kostelu, četl jisté určené mše za rod Rožmberský a předky z Přestic Křišťany. Kdy opat tento zemřel a kde byl pochován, neví se.

Po něm správu kláštera řídil asi rok opat *Konrád Kölner* z Langheimu, jenž doporučil Jindřicha diakona klášteru vyšebrodskému. Za opatování jeho koupil plebán černický Jiří dva poddané v Blánsku od pana Jaňa z Pořešína ke kostelu černickému.

Za jeho nástupce opata *Ondřeje I.* koupil plebán Martin v Černicích druhou louku k plebánii černické za 7 kop 10 grošů od Duchka z Přísnic na vydržování kaplana, když ho bude potřebí. R. 1501 dne 15. října zdržoval se v Krumlově u Voka z Rožmberka kardinál legát z Aragonie a ten udělil stodenní odpustky u oltáře čtrnácti pomocníků v kostele černickém, poletickém a polenském. Opat Ondřej staral se, aby klášterní zboží od Rožmberků neprávem držené bylo vráceno, ale bohužel namáhal se marně. Petr z Rožmberka ze zboží toho dával klášteru ročně sto kop grošů. Po smrti Ondřejově (13. února 1495) poslal Petr z Rožmberka do kláštera zlatokorunského své úředníky, aby tam z klášterního archivu všecky důležité listiny vybrali a do hradu krumlovského všecky odvezli, by se mniši zlatokorunští nemohli s ním a s potomky jeho o statky souditi. U opata Ondřeje I.

[1]) Kde stojí nyní knížecí Nový dvůr, stávala klášterní ves. Pan Vilém z Rožmberka tudy jel, a když se mu zde zlámalo kolo, žádal, aby mu vesničané jiné zapůjčili. Když tak učiniti nechtěli, koupil tuto ves od kláštera za 1471 kop, kázal ji celou zapáliti, lid z ní vyhnal a na tuhou práci dal, a ze vsi té postavil dvůr poplužní, Nový dvůr zvaný.

po nějaký čas zdržoval se biskup kamínský Benedikt r. 1491, který kostelu černickému udělil odpustky 40denní a ve Zlaté Koruně kostelu sv. Markéty tytéž odpustky obnovil. — Dne 17. srpna 1498 dlel v klášteře biskup simbalský Jan, který kostel boletický nadal též 40denními odpustky.

Od té doby Rožmberkové dosazovali opaty do Zlaté Koruny sami, a tak pan Petr z Rožmberka jmenoval opatem *Jiřího Steinheifla,* rodáka krumlovského, který uznal Rožmberky za svou vrchnost, a když druzí opatové cisterciáčtí, zejména plaský a žďárský, proti tomu se ozývali, opat Jiří utíkal se pod křídla Rožmberků za ochranu a tak klášter zlatokorunský přivedl v úplnou porobu pánů z Rožmberka, že tito i celý archiv a nejdůležitější listiny a privilegie klášterní odvezli na zámek krumlovský. Klášter vůčihledě klesal. Nebylo tam kázně, život řeholní se ze zdí klášterních vytratil, a nikdo do kláštera nevstupoval, kněží vymírali a ti, kteří zbyli, nežili jako mniši, nýbrž jen jako na jiných farách světských. Do r. 1553 zbyl jediný profes klášterní Bartoloměj. A tak daleko přišlo v klášteře zlatokorunském, že tam Rožmberkové světské kněze, jako Melchiora Höldrle, již ne za mnichy, ale jen za kaplany ustanovovali.

Mezitím, ač král Vladislav II. nařídil, aby Rožmberkové zboží klášterní navrátili, přece se stále vymlouvali a nevraceli jmění, které král Přemysl Otakar II. klášteru daroval. Konečně měli Rožmberkové klášteru vrátiti oněch 12 vesnic nadace Hirzovské, ale ani toho neučinili, ponechavše sobě těchto krajin a vesnic. Aby krále upokojil, Petr Vok z Rožmberka daroval 600 kop na vystavění kláštera, v husitských válkách sbořeného. Když král Vladislav II. tázal se v Budíně, zdali Petr z Rožmberka klášteru zlatokorunskému všecky statky a zboží navrátil, chlubil se Petr z Rožmberka králi, že Zlatokorunským již více než tisíc džberů obilí daroval, jen aby krále uchlácholil, a klášteru nemusil ničehož dáti. Konečně dal opatu desátky z městečka Chvalšin a rybník u Olšiny. Petrovi z Rožmberka přece svědomí činilo výčitky, že zboží klášterní drží neprávem, i nabádal v posledních vůlích svých nástupce, aby zboží klášteru navrátili, avšak ti nevydali ničehož.

Opat Jiří Steinheifl zemřel dne 9. listopadu 1525, jak na obraze, kde vypodobněn, napsáno. Konvent zlatokorunský k nabádání opata plaského se sešel, aby volil opata, což panu Jindřichu z Rožmberka na Krumlov oznámili, že přijede opat plaský a bude se za jeho vedení voliti opat zlatokorunský. Pan Jindřich z Rožmberka odpověděl, že opat plaský nemá v klášteře zlatokorunském co dělati, a že on již ustanovil opatem *Blažeje,* kněze z kláštera plaského, snad proto, že byl práv a privilegií zlatokorunských neznalý. R. 1506 visitoval klášter zlatokorunský Jan, veškerého řádu cisterciáckého kommisař, s opatem ze Světlé Volfgangem, a oba se podivili úpadku kláštera jak na statcích tak i v kázni; nalézali se v bídě a v nepořádku, že se ani klášteru nepodobal. I nařídili, aby řád klášterní se obnovil a zachovával.

Opat Blažej, r. 1525 od Jindřicha z Rožmberka jmenovaný, nastoupil opatství v měsíci listopadu. Žádal pana Jindřicha z Rožm-

vrátí, když opat plaský jej nasaditi měl, neví se však, zdali k tomu pan Jindřich přivolil. Opat Blažej byl muž učený, zbožný, počal zaváděti v klášteře řeholní pořádek, a poněvadž byl velice nedostatek počet mnichů, vyprosil si od opata plaského, že mu několik mnichů z kláštera svého poslal do Zlaté Koruny. R. 1526 dne 17. srpna zemřel Jindřich z Rožmberka v klášteře světelském, táhna se svými voji na pomoc králi Ludvíkovi k Moháči proti Turkům. Po něm jako hlava Rožmberků bratr jeho Jan, veliký převor řádu maltánského, nastoupil vládu statků Rožmberských. Přislíbil na žádost opata Blažeje, že statky patřící k Zlaté Koruně vrátí, však později se vymlouval, že listin starých nemá, že jsou na Krumlově, a tak otálel, až nic nevrátil. Když Jan z Rožmberka zemřel, nástupce jeho Jodok též nevrátil statků, jenom vyplácel z nich klášteru sto kop grošů a tisíc džberů obilí a desátky z Chvalšin.

Když na den sv. Juliany, panny a mučenice, r. 1535 opat Blažej zemřel, byl ustanoven za opata *Jakub Peitler*, rodem z Budějovic, který od plaského opata Bohuslava byl posvěcen. Jodok z Rožmberka odňal klášteru čtyři rybníky, kterých bratr jeho Jan, veliký převor, klášteru byl ponechal. Sto kop grošů míšeňských sice klášteru dával, ale tisíc džberů obilí nechtěl odváděti, vymlouvaje se, že v klášteře je méně mnichů nežli dříve, a že mniši mají býti živi jenom z almužen. Za Jodoka z Rožmberka vedlo se klášteru zlatokorunskému nejhůře. Po Jodokově smrti nastoupil Petr z Rožmberka, jenž pravil, proč by mnichům co dával, že by si tak nasadil vši do kožichu, beztoho mniši prý dělají s lidem, co chtí. Opat Jakub zemřel 10. července 1544 a pochován jest v menším kostele ve Zlaté Koruně.

Od válek husitských objevují se opatové zlatokorunští na náhrobních kamenech bez mitry, jenom s pastýřskou berlou. Ne dosti na tom, že Rožmberkové statku od Přemysla Otakara II. a purkrabího Hirza klášteru darovaného nevrátili, za Petra z Rožmberka počali si přisvojovati i vinice kláštera zlatokorunského u města Kremže v Dol. Rakousích. Aby se opatové zlatokorunští nemohli hájiti, poslal Petr z Rožmberka Albína z Helfenberka, Petra Doudlebského a Antonína Kisaura, úředníky své, kteří vyvolili za opatu cizího mnicha neznalého práv a privilegií kláštera zlatokorunského, *Volfganga Haedra*, který pak byl loutkou v rukou Rožmberků. Pan Petr z Rožmberka nedával klášteru ani tisíc džberů obilí, ba ani sto kop grošů míšeňských, a vůbec po celý život svůj klášteru zlatokorunskému nepřispíval ničím. Proto skorem nikdo nevstupoval do kláštera, mnichové vymírali a bída byla veliká v klášteře. O opatu Volfgangovi nečiní se téměř žádné zmínky. R. 1550 nařídil, jak ve vsi Kájově dobytek se má krmiti, a r. 1553 poznamenáno, že měl dva podíly (kuksy) v stříbrných dolech u kláštera a pak u Velešína. Rožmberkové za jeho opatování vzali klášteru ves Lhotku a postavili si tam poplužní dvůr.

Po smrti opata Volfganga (1553) ustanovili Rožmberkové opatem *Matěje Poláka*, mnicha z kláštera pomuckého, který, když Rožmberkům přislíbil, že nebude požadovati statků klášterních, byl dne 29. října r. 1554 od opata Bohuslava instalován. Avšak když později nechtěl pány Rožmberky za svou vrchnost uznávati

a jim se kořiti, byl od Viléma z Rožmberka z nepočestného života obžalován. Ubohý opat nevěděl o obžalobě ničeho, byl před krále Ferdinanda I. obeslán, aniž byl zvěděl příčiny obeslání toho. Byl uznán vinným a zavřen do kláštera vyšebrodského, kde život svůj dokonal, aniž by se vědělo kdy.

Po něm jmenovali Rožmberkové opatem *Jana Mílka,* mnicha z kláštera zlatokorunského, který nebyl ani infulován, ani instalován; kněz tento nepsal se ani opatem, nýbrž „kněz Jan, sprawcze nyní kláštera starssj." Opatem se ostýchal nazývati, boje se pana Jindřicha z Rožmberka, aby s ním tak smutně naloženo nebylo, jako s předchůdcem, opatem Matějem, neb pan Jindřich z Rožmberka chtěl z kláštera zlatokorunského učiniti jen pouhou plebánii. Mílek později teprve nahlédl, kdyby stále pana Jindřicha z Rožmberka byl poslušen, že by sám i ostatní mniši v klášteře musili zemříti hladem. Proto zmohl se, že byl r. 1559 od opata plaského Volfganga za opata instalován a požadoval od Jindřicha z Rožmberka zadržené kopy grošů, džbery obilí a i klenoty, které před husitskými válkami na zámku krumlovském od opata Rutgera byly ukryty, ale které Rožmberkové nechtěli vydati, jakož i ony čtyři rybníky, které si byli přivlastnili. Ba naopak, pan Jindřich z Rožmberka za přítomnosti opata plaského Volfganga a opata Jana Mílka a jiných svědků dal si podepsati listinu, že dá klášteru 300 zl. rýnských a že opat nebude již nikdy požadovati kop peněz, džberů obilí a jiných dávek, ke kterým pan Vilém z Rožmberka byl zavázán. Opat jsa v bídě, kapitánu rožmberskému, Skálovi, prodal Vlkový dvůr ve Větrném, klariskám krumlovským pak dovolil u kláštera zlatokorunského v řece Vltavě loviti ryby, řka: „že čím více se jich vyloví, ty, které pak v řece zůstanou, tím více porostou, any budou míti více místa v řece." R. 1564 dne 1. května prodal louku „na Stilkovským" mlynáři u potoka Narožnice zvaného. R. 1565 opat Jan dal jelena od vlků natrhaného z lesů fary kájovské do kláštera donésti. Úředníci rožmberští se toho dověděli a dali lidi klášterní, kteří jelena nesli, na Krumlově uvrci do žaláře. Nic nezpomáhala prosba opatova, ba Rožmberkové ještě poroučeli, aby klášterní lidé z fary černické s povozy se do Krumlova dostavili a tam vrchnosti pracovali.

Po smrti Janově, o níž neděje se zmínka, vyhledali si Rožmberkové za opata mnicha povolného, *Jiřího Taxera II.*, rodem z Korutan, kterého na zámku krumlovském měli za domácího kaplana, tak že ani v klášteře zlatokorunském nežil. Ve Lhotce mezi Srnínem a Višní vzal si pan Vilém z Rožmberka šest selských statků Ambrože Dvořáka, Martina Zajíčka, Štěpána Mikuláše, Vavřince Vávry, Urbana Žaluda, Urbana Taška, cibulíře v ceně 1471 kop, udělal si tam dvůr poplužní, jejž nazval Nový dvůr. Lid ze statků rozehnal a klášteru dal ves Olšiny (Langbruck). Opat Jiří stal se opatem ve Vyšším Brodě, kam se roku 1579 odstěhoval, a r. 1588 zvolen opatem kláštera sedleckého.

Pan Vilém z Rožmberka chtěl, jak již praveno, klášter zlatokorunský ve faru obrátiti, jak to učinil s klášterem třeboňským a borovanským, a za to v náhradu zařídil r. 1587 kollej jesuitskou v Krumlově. Až do tohoto opata byla skoro polovička

kláštera od husitských dob ve zříceninách, konventní kostel rozbořen a služby Boží konaly se v malém chrámu Páně.

Po něm ustanovili Rožmberkové za opata světského kněze *Melchiora Höldrle*, rodem z Hořic u Krumlova. Zlatá Koruna přestala býti na čas opatstvím, jsouc jen farou, ač světský farář nazýval se opatem, a druzí kněží byli pouze jeho kaplany. Klášterního řádu mnišského se od té doby nezachovávalo, staří mniši, uvyklí řádu bývalému, naříkali, že z kláštera stala se světská fara. Opat Melchior a jeho dva kaplani byli pak jedinými obyvateli kláštera. Konversi, staří bratří Bartoš a Bernard, vypravovali pozdějším opatům o tomto zkázonosném životě klášterním. R. 1581 dne 10. dubna vyplatil opat usedlost v Přísnici, zvanou Valentovu, kterou byl opat Erhard prodal Theodoru Slatinskému. R. 1583 v měsíci lednu zuřila v Krumlově morová rána, tak že mnoho lidí umíralo, kteří se nosili až do Kájova, kde se na hřbitově pochovávali. Proto že tam bylo potřebí hrobaře, vystavěl tam opat Melchior hrobárnu, která se na naše časy udržela. Opat Melchior v klášteře zlatokorunském opravil opatský byt, který byl velmi sešlý, kuchyni a všecky zdi klášterní a ohradní směrem k řece, a požíval větší svobody, nežli dřívější opati, tak že se mu páni z Rožmberka do klášterních oprav nemíchali. V tom čase roku 1592, když se pan Vilém z Rožmberka v Praze roznemohl a dne 31. srpna zemřel, přibyl pan Antonín Flaminguš, opat zbraslavský a generální vikář klášterů cisterciáckých v Čechách, do Zlaté Koruny, opata Melchiora sesadil, zavedl zase klášterní pořádek a kázeň, usadiv tam kněze a bratry uvyklé klášterní kázni. Když pak sesazený opat do řádu cisterciáckého vstoupil a podvolil se kázeň a řád klášterní udržovati, byl zase opatem ve Zlaté Koruně zvolen, potvrzen a instalován od generála řádu cisterciáckého Edmunda z Kříže.

Po panu Vilému z Rožmberka nastoupil bratr jeho Petr Vok z Rožmberka, který byl vyznání českobratrského. Petr Vok byl ke klášteru zlatokorunskému mírnější a laskavější, ale přece požadoval, aby lid klášterní robotoval jemu, stavěl cestu přes Kájov a pracoval na Zlaté stoce u Třeboně a rybníku Rožmberském. Když převážel mrtvolu bratra svého Viléma z Prahy do kostela sv. Víta v Krumlově, požádal opata Melchiora, aby ji z Budějovic doprovázel až do Krumlova. Petr Vok již se nepsal „vrchnost klášterní", nýbrž podpisoval se: „Váš volný přítel." Dne 1. prosince 1592 byl teprve pan Vilém z Rožmberka v Krumlově pochován. Pohřbu súčastnili se všichni mniši kláštera zlatokorunského. Petr Vok z Rožmberka píše opatu: „Oznamuji Vám, že již s tím mrtvým tělem na cestě jsme a též té vůle jsem, tomu mrtvému tělu pana bratra mého nejmilejšího exequias neboližto služby záduší podle způsobu katolického dáti vykonati."

R. 1593 požadoval pan Vok z Rožmberka soupis lidu klášterního, aby věděl, kolik lidu proti Turkům bude moci postaviti na pomoc císaři Rudolfovi II., jenž sám poslal svého posla do Zlaté Koruny, aby klášter dle možnosti postavil ozbrojený lid proti Turkům, což učinil, poslav 15 ozbrojenců až do Rábu.

Opat Jiří Taxer půjčil měšťanům cáhlovským 3000 zl. Opat Melchior pak jich požadoval, a když Cáhlovští neplatili, byl z toho

proces po několik let se vlekoucí, ale neví se, zdali Cáhlovští klášteru zaplatili čili nic. R. 1594 poručil generální komisař klášterů cisterciáckých opat zbraslavský Ant. Flamingus, aby kláštery cisterciácké, (vyjma osecký, pohledský a skalický) 250 kop sebrali na výživu čtyř alumnů cisterciáckých v Praze v domě spolkovém. Pan Petr Vok z Rožmberka zakázal opatu Melchiorovi, aby něčím přispěl, neb jsa českým bratrem čili pikhartem, bál se řádu toho, kdyby se zmohl, že by pak víra katolická stala se v Čechách panující. Dne 19. prosince 1585 byl opat Melchior na pohřbu pana Adama z Hradce. Tou dobou ve vsi Kájově scházelo se tolik obchodníků, lidu a dobytka, že trhy v Kájově byly hlučnější, nezli v Krumlově samém. Měšťané krumlovští stěžovali si proto u pana Voka, který kázal opatovi, aby trhy ty v Kájově překazil a obchodníky, řemeslníky a lid tam sešlý rozehnal. V 48. roce svého věku dal si opat vymalovati podobiznu, na které je nápis tento:

„Ille Deus rerum coeli terraeque Creator
Me propter sacra Virgine natus homo est.
Flagris dorsa alapis maxillas ora salivis
Praebuit et figi se cruce, non renuit,
Me gessit moriens, me victa morte resurgens
Et secum ad Patrem, me super astra tulit.[1])

R. 1598 opat zaplatil generální kapitole cisterciácké povinné příspěvky na cisterciácké alumny a r. 1599 dal obnoviti obraz, na němž před Rodičkou Boží klečí Přemysl Otakar II. a zakládá klášter zlatokorunský. Rožmberkové chtěli obraz ten zničiti, aby nikdo ani v klášteře nevěděl, že král Přemysl Otakar II. klášter ten založil a boletickými statky jej nadal.

Roku 1602 v měsíci květnu prodal Petr Vok z Rožmberka panství krumlovské i se statky kláštera ztatokorunského císaři Rudolfovi II. za 422.000 zl. a císař osvojoval si clo vybírané opatem zlatokorunským na mostě u Kájova, které vždy patřilo klášteru. Roku 1604 v neděli Laetare pozval pan Vilém Slavata opata Melchiora do Jindřichova Hradce na pohřeb pana Jáchyma z Hradce.

Opat Melchior zemřel 17. května 1608, učiniv za 29 let, co byl opatem, mnoho dobrého pro klášter, zejména, že mnohé dosavadní zříceniny dostavěl, tak že Zlatá Koruna zase klášteru se poněkud podobala. Odpočívá před hlavním oltářem na straně evangelia v malém kostele.

Po opatu Melchioru Höldrlovi nastoupil *Valentin Schönbeck*, rodem z Gdanska, Polák. Vstoupil do kláštera vyšebrodského, byl pak zpovědníkem klášterních panen v Tišňově v Předklášteří, pak opatem v Sedlci a na rozkaz císaře Rudolfa II. stal se opatem v Zlaté Koruně a byl dne 13. října roku 1608 instalován od

[1]) To jest: Bůh, Stvořitel věcí, nebes i země, k vůli mně narozen ze svaté Panny, stal se člověkem. Metlám záda, políčkům tváře, ústa k plivání nastavil a nezdráhal se, by přibit byl na kříž. Mne vedl umíraje, mne, zvítěziv nad smrtí a vstav z mrtvých, vznesl s sebou k Otci nade hvězdy. Red.

generálního vikáře Antonína Flaminga. Byl muž velice učený, povahy pevné, pravý obhájce kláštera a zboží jeho. Jsa opatem sedlockým, hájil klášter proti těm, kteří zboží jeho si osobovali, a zvelebil jej. Když přišel za opata do Zlaté Koruny, viděl konventní kostel ve zříceninách a klášter jen na polo vystavěný. Zželelo se mu tohoto jindy tak krásného a bohatého kláštera, který Žižkou rozbořen a zástavou Zikmundovou ochuzen.

Toskná nálada jímala duši nového opata, když procházel se jednou pod večer r. 1609 dlouhými korridory kláštera, který právě stálým opatrovnictvím pánů z Rožmberka pustl bez naděje na nové vzkříšení bývalé slávy. Opat, ač cizinec rodem, přilnul k řeholi své tak vřelou přízní, že neznal jiné snahy, než jak by zbavil klášter tíhnó hmotné a opravil pobořené jeho budovy, jmenovitě chrám klášterní, dílo velikolepé, mistrovské, v ssutinách ležící. V těchto myšlenkách zabloudil do lodi chrámové a stanul zadumán před zříceninou oltáře sv. Kříže. Napjaté pásmo trapného přemýšlení provázel opat netrpělivým klepáním klíčem chrámovým o poboční stěnu zděného oltáře. Tu z nenadání omítka opadává, sype se na dlažbu chrámovou a z úkrytu oltáře vyhrnul se celý proud zlata a stříbra — poklad, jejž tam dle pověsti vložil opat Rutger v strašné chvíli, když voje husitské přitáhše, oblehly klášter a konventuály povraždily. Dále nalezl opat Valentin ze Schönbecku též ukrytý poklad pod stupni, kde se ze sakristie chodilo k ložnicím konventuálů.

Nenadálé dědictví dávných předků vytrhlo klášter ze svrchované bídy. Opat pořídil střechu na konventní chrám, který stál v troskách bez střechy od dob husitských válek, a dle možnosti chrám ten velikolepý obnovil, dílo to mistrné, čisté gotiky; obnova však neděla se již v čistém slohu bývalém, nýbrž způsobem k prvotnímu slohu nepřiléhajícím, ba namnoze jej valně rušícím: tak zmizela velebná okna gotická až na dvě, jedno nad hlavním vchodem, druhé v příční lodi. Obě tato okna jsou přebohatě vykroužena, zvláště druhé kulaté, které vkusnými tvary svými podává výmluvné svědectví o bývalé nádheře stavby chrámové. Ostatní okna, počtem třiatřicet, jsou již podoby renaissanční, celý pak vnitřek skládá se z rozmanité směsi gotiky, renaissance a slohu barokového. Vysoká, kdysi veskrze souměrná střecha snížena a nevkusně zkomolena, a jen zevní pilíře opěrací a malá, ku pravému boku příční lodi přiléhající vížka zbyly z prvotního jednotného stavebního souladu.

Opat Schönbeck opravil též kapli blahoslavené P. Marie, k tomu chrámu přiléhající, postavil tam oltáře, na chrám konventní pořídil tři zvony, Panny Marie, sv. Valentina a sv. Tomáše, vystavěl varhany, aby v kapli té dle cisterciáckého řádu konati se mohly klášterní hodinky, chvály a zpěvy posvátné.

Mimo to přistavěl celly, ložnice a jídelnu pro větší počet konventuálů, přijímal kleriky a žáky, aby pak do kláštera jeho mohli vstoupiti. Postavil v Pánu zesnulému opatu Melchioru Höldrlovi náhrobní kámen s nápisem:

Et lituo et mitra fulgebat Melchior Abbas.
Marmore mors texit, quantum inimica decus.

Praesulis Officio ter denas vidit aristas.
Ornabat virtus cum pietate virum.
Invidit Lachesis decus hoc, dum Stamina terris
Rumpit, apud Superos saecula plura dedit.
Ut tamen in terris floreret Melchior Abbas
Successor posuit, quae monumenta vides.
Sacra Valentinum a Schönbeck dedit infula Mystem
Abbatem Augustum, qui haec monumenta locat.[1])

Opat Schönbeck hleděl si též zajistiti mlýn Hammerle zvaný, darovaný na věčné světlo do Kájova, který si úředníci rožmberští osobovali. R. 1509 dne 13. prosince zemřel proslulý opat zbraslavský Antonín Flamingus. Po něm konventuálové zbraslavští zvolili si za opata Jiřího Vrata, kterého zase nechtěla vláda zemská potvrditi a chtěla prosaditi Schönbecka, však arcibiskup a papežský legát postavili se proti tomu, a tak byl za opata zvolen mnich plaského kláštera Adam Vrat, a Schönbeck vrátil se zase do kláštera zlatokorunského. Úředníci císařští nutili jej, aby nebral pro klášter piva v Dlouhých Mostech (Langenbruck), nýbrž krumlovské, a nechtěli mu na veliké svátky dávati pro klášter zvěřiny, jak dříve bývalo, jen kusy šelmami roztrhané.

R. 1610 dokončil opat stavbu čistě gotické opatské kaple bl. Panny Marie, přistavěné u malého kostela, kde lze zříti v kameni podobiznu opata Schönbecka i nápis, jaký uveden shora pod jeho obrazem.

Opat Valentin obnovil též malý kostel, o čemž svědčí v presbytáři napsané chronostichon:

TeMpLa VaLentInVs PraesVL CoLLapsa noVaVit
SVppLICIbVs VotIs Vt sVper astra VoLes. [2])

Marny byly prosby jeho, aby pan Petr Vok z Rožmberka klášteru něco ze zabraných statků vrátil, ale tento, jsa pikhart, nepřál katolickým klášterům. Později opat Valentin opravil celý konvent, tak že pak klášter zlatokorunský zastkvěl se zase, ač ne v bývalé, přece v nové krásе, a na klenutí konventu obnoveného dal vyrýti tento nápis:

Sacra Valentinus Praesul monumenta paravit
Quae fratrum coleret Religiosa cohors.
Hic Superis cantus Phoebo redeunte sacratos
Concineretque pium sole cadente melos.
Undenos annos, bis post octena, Salutis
Dum mundus numerat saecula, finit opus.

---

[1]) I berlou i mitrou stkvěl se Melchior opat: mramorem skryla smrt, jakkolivěk nepřátelská, ozdobu, v hodnosti představeného (kláštera) třikrát deset viděl klasů. Krášlila ctnost se zbožnosti muže. Záviděla Lachesis této ozdobě; ana nit pozemskou trhá, u Boha více věků dala. Aby však na zemi kvetl Melchior opat, nástupce postavil pomník, který tu zříš. Posvátná ve Valentinu ze Schönbecku infule dala kněze, opata ctihodného, který tento pomník staví. Red.

[2]) Chrámy Valentin opat sbořené obnovil zbožným modlitbám, bys nad hvězdy vzlétal (1604). Red.

Non parvi Schönbeck Abbas, ut dona laboris
Accipiat, fratrum vota precesque cupit
Et meninisse sui post ultima fata precatur
Ut mens coelesti vivat in axe Deo.[1])

Nejen budovy a svatyně klášterní obnoveny a klášter zdí ohrazen, ale zavedena i kázeň řeholní, a v kůru ozýval se zase dnem i nocí zpěv mnichů.

Panny řádu sv. Norberta.

Podává F. **Alfons Žák**, O. Praem.

Sv. Norbert (nar. kolem r. 1080 v Ksantenu v Porýní, zemřel jsa arcibiskupem v Magdeburce 6. června 1134)[2]) založil vedle svého světoznámého, a i u nás v Čechách a na Moravě[3]) slavného řádu *řeholních kanovníků premonstrátských*[4]) pod řeholí svatého Augustina na prosbu četných panen, paní i vdov, které chtěly býti jeho učenicemi, ještě *druhý* řád *kanovnic* čili *premonstrátek* (secundus ordo virginum canonissarum Praemonstratensium), jež v některých krajinách po svém zakladateli nazývají se též *norbertinky*. Později se odhodlal založiti i *třetí* řád[5]) tak zvaných *terciářův* a ter-

[1]) Posvátné Valentin opat pomníky postavil, by je bratří ctila nábožná řada, aby zde Bohu s východem slunce zpěvy posvátné i při západu pěli zbožný žalm. V jedenáctém létě (1611) spásy, dvakrát po osmi, co svět počítá věky, končí dílo. Ne málo Schönbeck opat, by odměnu za práci vzal, žádá si bratří obětí a modliteb i prosí, by se naň vzpomínalo po posledních osudech, aby duše ve stanu nebeském žila Bohu. Red.

[2]) Z přečetných životopisů sv. Norberta uvádíme nejnovější spisy: P. *G. Madelaine*, O. Praem., Histoire de S. Norbert (Lille 1886). *M. du Pré*, La Vie du St. Norbert, Paříž 1627 (nově vyd. 1889 v Namuru). Fr. *Gerl. van den Elsen*, O. Praem., Lebensgeschiedenis van den H. Norbertus (Averbode 1890). *F. Alphons Žák*, O. Praem., Der hl. Norbert, Herr von Gennep. (Vídeň 1900). Ze starších životopisů jest pozoruhodna kniha „La Vie de St. Norbert" od opata *K. L. Hugo*, O. Praem. (též latinsky vydaná, „Vita St. Norberti", Praha 1732); nejstarší životopisy častěji vydány na př. od J. Zl. Vander Stern, J. Le Paige, od Bollandistův, nověji v *Mon. Germ.* SS. XII. (německý překlad od Dr. *G. Hertela*, Leben des hl. Norbert, v cyklu „Die Geschichtschreiber der deutschen Vorzeit, XII. stol., XIII. d. Lipsko, 1881). Po česku máme toliko novější menší spisy „Sv. Norbert" (od *Dom. Čermáka*, O. Praem.) a „Sláva sv. Otce Norberta", oba z jubilejního roku 1877 na Strahově.

[3]) Mimo starobylý klášter benediktinek u sv. Jiří na hradě Pražském, založený zároveň s biskupstvím pražským r. 973, byly panny řádu sv. Norberta nejstarším ženským řádem v Čechách.

[4]) Latinský titul zní: sacer et canonicus (též candidus) Ordo canonicorum regularium Praemonstratensium. Řád ten čítá nyní 5 provincií či cirkarií: rakouskou, uherskou, brabantskou, francouzskou a provencskou, dohromady 19 mužských a 10 ženských klášterů (Viz Catal. Gener. O. Praem. 1900.)

[5]) Viz spisky: Pravidla třetího řádu sv. Norberta (Olomouc 1887). Pobožnosti třetího řádu sv. Norberta (tamže 1890). Abbildung und wahrer Begriff des uralten hl. dritten Ordens des hl. Norberti (Passau, 1751). Der dritte Orden des hl. Norbertus (Vídeň 1889, otisk ze „St. Norbertus-Blatt"). P. *G. Madelaine*, Manuel du Tiers-Ordre de Saint Norbert (Caën, 1887). Rev. *Martin Geudens*, Manual of the Third Order of St. Norbert (Londýn 1889).

ciářek, t. j. osob žijících mimo klášter, ale napodobujících dle možnosti život řeholníkův a stojících v úzkém spojení s celým řádem premonstrátským.

Sv. Norbert vystoupil r. 1120 jakožto zakladatel řádový návodem biskupa laonského Bartoloměje v obvodu diecése jeho na lesní poušti, zvané *Prémontré* (mezi Laonem a Soissonsem). Měl Norbert výtečné nadání, aby na vždy pro svatou věc království Božího získal takové duše, jichž lepší zbožné jádro bylo jen ze skořápky smyslného světa třeba vyprostiti. Jsa úplně pánem svého těla přísně vychovanou vůlí svou a nadšen svým posvátným cílem, musil vykonati na lidi vážného smýšlení dojem nezahladitelný. Kdo světu tak naprosto odřekl, jako sv. Norbert, pro toho nebylo žádného odříkání, jež by mu bylo bývalo obtížno, ale on byl též v pravdě muž, jenž mohl celé okolí své stejným odříkavým duchem nadchnouti. Proto velebí jej nejstarší biograf jeho, že do časův apoštolských žádný člověk nezískal více duší království Božímu a že nikdo neměl většího vlivu na vnitřní život lidu ve svém okolí, než sv. Norbert.[1]) Zvláštní však nadšení způsobil zjev svatého muže na mysl *ženskou*, zbožností nadšenou.[2])

První, jež přijala závoj řeholní z rukou sv. Norberta a proto sluje právem *matkou* premonstrátek, byla ctihodná *Rikovéra* (Ricvère) z Vermandois, vdova po francouzském šlechtici Rajmundu de Clastres (u St. Quentina). Vyznačujíc se ctnostmi a zbožnými skutky, přišla r. 1120 do Prémontré, kdež právě sv. Norbert zakládal řád svůj premonstrátský, obdržela tam od něho bílý šat řeholní a stala se představenou špitálu, který byl od sv. Norberta v Prémontré zařízen pro chudé. Zemřela v pověsti svatosti dne 29. října 1136 a uvádí se též k tomu dni v hagiologiu premonstrátském. Byla pochována na hřbitově chudých, a zbožná pověst vyprávěla, že později nade hrobem jejím vykvétaly překrásné růže.[3])

Rikovéru následovalo brzy veliké množství jiných zbožných osob téhož pohlaví a všech možných stavů, mezi nimi též panny původu nejvznešenějšího, jež odkládaly drahocenná roucha svá, zříkaly se světských rozkoší a oblékaly bílý háv řádu premonstrátského. Slavný annalista opat Karel Hugo vypočítává celou řadu vynikajících paní takových, jež vstoupily do řádu sv. Norberta. Mezi nimi byla *Ermensinde*, hraběnka z Namuru, jež založila s manželem svým Bohumírem slavné belgické opatství Floreffe (blíže Namuru, nyní chlapecký seminář diecése namurské); *Ermengard*, hraběnka z Roussi; *Anežka*, hraběnka z Braine; *Fre-*

---

[1]) Heřman, Divy P. Marie laonské, kn. III. kap. 7. (Dacherius, Opp. Guiberti de Novigento p. 547. Migne, Patr. lat. CLVI. 996. Dr. G. Hertel l. c. 114.)

[2]) *Fr. Winter*, Die Prämonstratenser des XII. Jahrhunderts (Berlin, 1865) str. 50 a 219.

[3]) Životopisná data její viz u Bolandistův „*Acta Sanct*" CXI. Oct. Tom. XIII. p. 51—53. Pak *Du Pré*, La Vie du B. Saint Norbert (Paris 1627), str. 54—57; *Acta SS.* 1 Jun. 817—818; *Illana*, Vida de la Ven. Ricuvera, madre de las canonigas Praemonstratenses; *Le Paige*, Bibl. Praem. 438; *Craywinckl* Legende van het orden van Premonstreit II. 645.; *Waghenare*, S. Norbertus I. 115; *Hugo*, Vie de S. Norbert II. 111; *Hélyot*, Hist. des Ordres religieux (ed. 1792) II. 179. et seq.

desinde, zakladatelka kláštera Mont-St.Martin; hraběnka *Gude* z Bonneburku a vdova po hraběti Ludvíkovi z Arnštejna, zakladateli opatství téhož jména; *Beatrix* z Amiensu; *Hedvika* hraběnka klevská s dcerou svojí *Kedrutou; Adléta* z Montmorency, dcera kontábla francouzského Boucharda; *Anastazie,* vévodkyně pomořanská, a ctih. *Oda,* jež si dokonce zohavila nos, aby jen ušla nemilému jí sňatku manželskému.[1]) Ale i v někdejším klášteře doksanském nad Ohří žilo hojně vznešených panen, i ze samého českého rodu panovnického, na př. *Eliška, Ida, Anežka, Hedvika* (*Dagmar*) a j.[2])

Jednoho jména nesmíme zapomenouti, neboť zasluhuje zvláštního povšimnutí. Jest to zbožná paní *Helvige* (též Helvide), choť váženého občana soissonského, jménem Ivo, tatáž paní, jež kdysi přišla zcela potajmu do Laona k sv Norbertovi, o jehož slávě tolik byla slyšela, a naříkala si v slzách na bezdětné své manželství. Avšak Norbert těšil ji a předpověděl jí, že povije ještě několik dítek, s nimiž a se vším majetkem svým odebere se pak do kláštera, sloužit Pánu Bohu. To vše se vyplnilo, neboť Bůh daroval potom zbožné paní té tři dítky. Prvorozenec Mikuláš byl onen šťastný chlapec, jenž později s matkou a tetou jsa na mši svaté, měl zázračný věru úkaz. Zatím co se obě paní se zrakem k zemi sklopeným vroucně modlily, bylo pozdvihování, při němž uzřel Mikuláš Spasitele našeho jako zářící dítko přepodivné krásy v rukou obětujícího kněze. Často rozmlouvala asi Helvige se svým mužem o rozhovoru, jejž měla se sv. Norbertem. A když se v letech 1122 a 1123 rozšířila pověst o nových řeholnicích z Prémontré po celém kraji, odebrala se tam i Helvige se svým mužem, jak to mnozí jiní činili, do tichého údolí u Laona, podívat se blíže na podivuhodné ty muže. Když se již blížili ke klášteru a divili se velice pěkným jeho tvarům, tázal se Ivo: „Víš-li pak, kdo bydlí v osamělém tomto údolí?“ Helvige mlčela. Tu pravil: „Nebeští andělé zde bydlí!“ A když se jeho žena ptala: „Nemohli bychom je viděti?“ odvětil Ivo radostně: „Ó zajisté, nejen viděti ale i vstoupiti s nimi do společného žití.“ Po těch slovech zřekli se oba světa a vstoupili se svými dětmi do bílého řádu Norbertova. Ivo zemřel jako zbožný a pokorný bratr laik 22./1. 1136, Helvige žila se svojí dcerou v panenském klášteře v Prémontré pod dozorem představené ctih. Rikovéry.[3])

Nadšení ženského pohlaví pro nový řád sv. Norberta šířilo se velice, jakkoli život prvních premonstrátek pod řeholí svatého Augustina byl nesmírně přísný a odloučený. V ženských klášteřích premonstrátských žilo se daleko přísněji nežli v mužských. Řeholnici stýkali se totiž v různých nezbytných věcech přece častěji s veřejností, ale pro panny, vstoupivší do řádu, nezbývalo nic jiného, nežli doživotně setrvati ve zdech klášterních, a patřila k tomu veškerá odhodlanost, zvoliti si život takový. Žily v nejpřísnější odloučenosti uzavřeny, proto sluly též *inclusae,* nesměly se nikde jinde okázati, se žádným mužem mluviti, ani s nejbližšími pokrevními příbuznými, leda jen za mříží u přítom-

[1]) *Hugo,* Vie de S. Norbert (1704) II. 112. [2]) Památky V. 165 sq. [3]) *Le Paige,* Bibl. Praem. Ord. 457.

nosti dvou klášterních sester, jinde pouze u přítomnosti dvou klášterních bratří. Jakmile do řádu vstoupily, ihned ustříhány jim vlasy docela, aby zničily v sobě všeobecnou pýchu i ješitnost a jen Kristu, nebeskému ženichu svému, se zalíbily. Měly šat jen z bílé vlny nebo z ovčích koží, místo hedvábného závoje jen chudobné černé roucho, jež pokrývalo hlavu jejich. Mimo to předepsáno jim bylo přísné mlčení, tak že nezpívaly ani na kůru ani v kostele, nýbrž čas svůj bohoslužebný trávily mlčky a potichu odříkávajíce kanovnické i marianské hodinky [1]) a jiné modlitby, kdežto kanovníci premonstrátští veřejně hlasitým zpěvem anebo modlením v kůru velebili Pána nebes i země. Než, ačkoli všecky věděly, jak přísný osud je očekává, přece panny davem hrnuly se do přísného řádu Norbertova. Heřman jenž psal kroniku svou kolem r. 1150, vypráví: „Nejen davy mužů, ale i paní snažil se Norbert Bohu získati, tak že dnes na různých místech onoho kláštera (Prémontré) vidíme více než *tisíc* jeptišek sloužiti Pánu s takovou přísností a s takovým mlčením, že by se v nejpřísnějších mužských klášteřích sotva nalezla podobná zbožnost.“ Počet panen ve všech klášteřích řádu udává se až na *deset tisíc.* [2])

Zprva bydlily panny v Prémontré a v ostatních klášteřích premonstrátských pod jednou střechou, však v nejpřísnějším odloučení, pracujíce pro kostel a svoje řeholní bratří. Norbert sám byl původcem zavedení tohoto. Tak tomu bylo ve Francii i v četných německých klášteřích. Zařízení takových *dvojitých* klášterů (monasteria duplicia) bylo tehdy velice rozšířeno i u jiných řádů, na př. v řádě z Fontévraud, sv. Brigity, u benediktinů a řeh. kanovníků sv. Augustina.

Byty sester byly tak odloučeny, že nikdo neměl k nim přístupu. V kostele obcovaly sice bohoslužbám, ale jen ve svém vlastním panenském kůru, odkud úzkými okny bylo viděti do kostela. Sem vedla zvláštní chodba z jejich cel, a nikdo jich neviděl ani neslyšel. Skrze okénko zpovídaly se, přijímaly nejsv. svátosti oltářní a naslouchaly slovu Božímu,

Již však ctih. *Hugo*, nástupce sv. Norberta a první generál řádu premonstrátského, r. 1141 odhodlal se odstraniti panny z Prémontré, jimž pak vystavěl laonský biskup Bartoloměj nový klášter ve Fontenelle. Odtud dostaly se později do Rosières a pak do Bonoeil (Bonolium). Tak stalo se i v jiných klášteřích, a na počátku 13. století usnesla se pak sama generální kapitola řádu v Prémontré jednohlasně, že se nemají již přijímati jeptišky do řádu, t. j. do mužských klášterů.

Odtud začalo se ve 13. století *rozloučení* mužských a panenských klášterů v řádě. Papežové Inocenc II., Celestin II., Eugen III. a Adrian IV. nařídili, že mají býti sestry vydržovány

---

[1]) Marianské hodinky (parvum officium), jsou každodenně předepsány v řádě sv. Norberta k úctě Panny Marie.

[2]) Některé zprávy o životě zbožných řeholnic obsahuje Jac. *de Vitry*, Hist. occid. c. 22. *Acta Sanct.* Jun. I. 818. *Le Paige*, Bibl. Praem. Ord. 422., *Migne.* Patr. lat. T. 270. p 1252, T. 156. p. 996; *Vict. De Buck*, Vita b. Ludovici (Acta Sanct. 85. Oct. p. 81.) *Hugo*, Ann. Praem. (v předmluvě), *P. Paulin*, Catéchisme de l' Ordre de Prémontré (Tours 1889), P. *Hipp. Hélyot*, dějiny všech klášterů a řádů, z franc. do něm. přel. (Lipsko 1753), II. 207. a j. v.

na účet mužských klášterů, z nichž byly vyšly. Okolnost ta časem značně ztenčila počet panen premonstrátek, tak že ve Francii, kde přece stávala kolébka jejich, nebylo kolem r. 1700 ani jediného jejich kláštera. Dle starých seznamů čítalo se ve středověku před rozkolem církevním, od Luthera vzbuzeným, vedle 1000 opatství a 300 proboštství kanovníků premonstrátských též *500 klášterů panen* sv. Norberta. Tyto rozkládaly se mimo Francii po Španělích, Anglii, Belgii, Holandsku, Německu, Rakousko-Uhersku a Polsku. V Německu našly kláštery jejich mohutného soupeře ve druhém řádě sv. Bernarda čili panen cisterciaček. Mimo to i jiné okolnosti staly se jim osudnými: hrozné války, i méně přísná kázeň, než byla z prvopočátku; nejvíce jich však zničila reformace a ziskuchtivé vlády, církvi nepřízniné, osobivše si veškeré jejich jmění. Ve Francii nebylo za té doby, kdy slavný P. Le Paige, O. Praem., psal obrovské dílo své »*Bibliotheca Praemonstratensis Ordinis*« (1633), více než jediný klášter premonstrátek sv. Markéty v Rochelle, a i tento dožil se osudu jiných klášterů, odevzdán byv r. 1614 oratoriánům. V Anglii, Nizozemí a Německu byly to hlavně náboženské bouře, jež jim zasadily smrtelnou ránu, ale i v ostatních zemích, na př. v Rakousku, Španělsku a v některých německých krajinách zbylé kláštery premonstrátek podlehly příkazu panujících knížat, kteří na konci XVIII. a na počátku XIX. století neúnavně rušili ústavy klášterní. Polské kláštery, jež se byly nejdéle udržely, nezažily lepších časův, a tak se zdálo v první polovici století právě uplynulého, jakoby měla ctihodná a starobylá ratolest řádu sv. Norberta uschnouti na vždy.

Obraťme se nyní k *ústavě* řádu panen premonstrátek, jež v klášteřích jejich byla zavedena. Kláštery jejich [1]) byly, zrovna jako mužská opatství a proboštství (canoniae), přiděleny jednotlivým provinciím, tak zvaným *cirkariím* řádu. Vrchní klášter měla původně titul *mistryně* (magistra), jenž se udržel v mnohých klášteřích dlouho do středověku, ba v některých německých klášteřích až do XVIII. věku. Většina představených přijala buď hned od počátku aneb později titul *převorky* (priorissa). Byly však také znamenité kláštery v Německu a Polsku, jichž představené sluly, ačkoli ne dle práva řádu, *abatyše;* některé z nich zdobila dokonce i koruna knížecí a církevní svěcení.[2])

Mistryně byly obyčejně od celého konventu voleny, ne tak převorky, jež byly v klášteřích, stojících pod správou probošta, ustanoveny od tohoto v dorozumění s otcem-opatem. Církevní svěcení mistryně bylo zprvu zapověděno, a ona sama neměla žádného odznaku svého zodpovědného úřadu, dle něhož bylo jí starostlivě hájiti řeholní kázně po celém klášteře.

Vedle představených klášterních bylo ještě několik domácích úřadů (officia) v konventě. *Podpřevorka* (suppriorissa) byla zástupkyní představené, *cirkatorka* (circatrix) dohlížela na sestry, *kantorka* a *podkantorka* (cantrix, succentrix) řídily kůr. *Knihovnice* (bibliothecaria) měla péči o knihy, *kostelnice* (sacristana) obstará-

[1]) Latinsky nazývány jsou *parthenon, též asceterium.*
[2]) *Sautnier*, Statuta O. Praem. 1725, str. 269, n. 4.

vala přípravy k bohoslužbám, *novicmistrová* (magistra) vyučovala mladší sestry, do řádu nově přijaté. *Provisorka* (provisorissa, též procuratrix, custos) bděla nad zevnějšími záležitostmi kláštera, na př. nad koupí, prodejem a podobnými starostmi, *sekretářka* (secretaria) jako tajemnice nad různými písemnostmi, *sklepnice* (cellaria) nad nápoji, *kuchyňská* (refectaria, culinaria) nad stolem, *vestiářka* (vestiaria) nad oděvem sester. Sestra *pěstounka* (infirmaria) ošetřovala nemocné, *hostitelka* (hospitum exceptrix) přijímala a starala se o hosti, *vrátná* (janitrix aneb portaria) seděla u brány klášterní.

Ve správě záležitostí hospodářských, jmění a věcí disciplinárních byly panenské kláštery podřízeny *otci-opatu* (Pater abbas). Tak sluli totiž opati oněch mužských klášterů, ze kterých vznikly konventy panen. Když však se později, jak se to po odstranění dvojitých klášterů v některých zemích vůbec jen tak dělo, hned *samostatné* kláštery panenské zakládaly, přece podrobeny bývaly některému z nejbližších mužských opatství. Většinou byli to také již zakladatelé sami, kteří na to pomýšleli, a zhusta vedle mužského kláštera ještě druhý pro ženské zakládajíce, jej ihned onomu podřídili. V takové závislosti nalézáme na př. u nás Doksany od Strahova, Chotěšov od Teplé, Louňovice a Kounice od Želiva, Pernek od Jeruše, Czarnowanz od sv. Vincence ve Vratislavi, Novou Říši od Zábrdovic atd.

Správu záležitostí klášternic (res spirituales et temporales) obstarával otec-opat buď bezprostředně, buď, a to skoro všeobecně, skrze zvláštního zástupce svého, obyčejně kanovníka mateřského mužského opatství, kterého si sestry samy volily; ten staral se o klášter svěřený, a byla-li při klášterním kostele fara, i o farní věci, nezřídka podle potřeby ku pomoci maje ještě několik řeholních bratří. Představený ten nazýval se *probošt* (praepositus) anebo *převor* (prior) [1]) a ve mnohých klášteřích dodělal se veliké samostatnosti. Někteří takoví probošti dosáhli časem od sv. Stolice dokonce práva pontifikálií a od řádu svého názvu opatského, byli samostatnými zemskými preláty a účastnili se, jako opati, všech řeholních kapitol, na př. probošt v Doksanech, Chotěšově a Czarnowanzi.

Jaký pořádek býval při volbě probošta zachováván, vypravuje starobylá listina ddo. 18. března 1521,[2]) již potvrdil Pavel Linzbauer, opat kláštera v Jeruši (Geras) řádu premonstrátského, jakožto otec-opat volbu bratra Tomáše Scherschneidra, řeholního kanovníka téhož kláštera, za probošta panenského konventu premonstrátek u sv. Ondřeje v *Perneku* (Pernegg) v Dol. Rakousích. Byl-li úřad proboštův v Perneku uprázdněn, kapitula v Jeruši za předsednictví svého opata zvolila tři kandidáty ze svého středu, jež pak oznámila jeptiškám perneckým, ustanovujíc jim zároveň

[1]) V Louňovicích a zprva i v Kounicích nazýval se dle nařízení Gotšalkova toliko *převor*, jak lze se dočísti častěji v letopisech Jarlochových.

[2]) Originál na pergameně, původně s pečetí, jež nyní chybí, v archivě premonstrátského kláštera jerušského (Geras) v D. Rakousích. Zadní nápis zní: „Confirmacio domini Thome pro preposit . . . Pernecensis a Paulo Abbate Gerusensi habita Ao. 1521." Viz též „Blätter des Vereines für Landeskunde von N. Oest. 1899 str. 273.

[illegible] kterýž [illegible] jedním z členů [illegible] pod její dohledem a za [illegible] formami volbu. Nově zvolený probošt byl pak [illegible] představen s prosbou, aby volbu [illegible] a jej do úřadu jeho uvedl. [illegible] opat zkoumal po té [illegible] probošta, zda-li zná povinnosti svého úřadu, dal si od [illegible] přísahu věrnosti a přikázal též pannam, složiti ji do [illegible]. Potom [illegible] průvod do klášterního chrámu [illegible] kdež [illegible] posadil svůj vlastní fialový biret [illegible] na hlavu, podal mu evangelium, udělil mu plnou moc ke [illegible] úředním výkonům a celou slavnost zakončil chvalozpěvem sv. Ambrože a Augustina „Te Deum". Zvláštní listina [illegible] sepsána byla jako stvrzenka pro budoucí časy.

Sestry v konventě byly: *kanovnice* (canonissae), t. j. sestry [illegible] latiny a církevních hodinek znalé, a *laičky* (conversae), [illegible] sestry služebné pro domácí potřeby kláštera, jimž předepsán [illegible] určitý počet obvyklých modliteb z paměti. Hábit řádový byl podle předpisu sv. zakladatele celý bílý z vlněné látky, až na tenký černý závoj (velum) kanovnic, jenž s hlavy spadaje, splýval přes rámě a odrážel se od bělostného hávu. Sestry laičky a [illegible] nosily za odznak bílý závoj. Čelo, skráně a šíj halila prostá bílá rouška plátěná. Oděv sám skládal se z dlouhé, bě[illegible] suknice (tunica) a stejně dlouhého škapulíře (scapulare), t. j. širokého pruhu z téže látky, v předu i v zadu s ramen až k zemi spadajícího, jež byly kolem těla sepjaty bílým pásem. Jelikož zavedena byla přísná klausura, nosily sestry někde i bílé střevíce. Do kůru oblékaly dlouhý bílý plášť s kápí, v některých klášteřích nosily prý, jako kanovníci, při slavnostech pěkné almuce [1]. V Německu byly některé kláštery panen sv. Norberta, jichž členové musili býti všichni z rodu šlechtického. Tamže zaveden byl později na některých místech řádový oblek barvy fialové a černé místo bílého.

Mimo řeholnice v klášteře přicházejí ještě tu a tam sestry *donátky* (donatae, oblatae), služebné totiž osoby v prostém šedém obleku světském a bydlící mimo klausuru, jež obstarávaly venku různé potřeby a záležitosti kláštera. Ženští členové *třetího řádu* sv. Norberta, jenž předpisoval toliko jakýsi směr života ve světě a některé modlitby, nosily pod jednoduchým, světským šatem svým krátký, bílý, náprsní škapulíř. [2])

Nelze ovšem zapříti, že život panen premonstrátek podle řádu sv. Augustina časem poněkud byl zmírněn, nicméně byly přece všude známy a oblíbeny příkladným životem, horlivostí v kůru, k němuž řádem byly, jako jejich řeholní bratři, zavázány, a v bohoslužbách. Celkem zůstaly zvyky a výkony řádu skoro tytéž, jako v nejstarších dobách, a trvají až podnes. Jen v kůru zavedena byla časem *hlasitá* modlitba a zpěv, jejž panny pěsto-

[1]) Široké límce čili pláštíky kol ramen z látky hedvábné nebo z bílých koží, odznak hodnosti kanovnické.

[2]) Zde sluší poznamenati, že žijí dnes v Belgii ještě tak zvané „*sestry sv. Norberta*", jež však nemají s ostatním řádem premonstrátským nic společného, nýbrž tvoří zvláštní kongregaci, uctívajíce sv. Norberta jakožto svého patrona; zabývají se domácím hospodářstvím v konviktech, seminářích, sirotčincích a p.

valy s velikým zdarem. Zvláštní slavnost dála se v klášteře při *obláčce* (vestitio) nových sester, jimž se přikládalo při tomto výkonu zvláštní jméno řádové, pak dojemná slavnost při *skládání slavných slibů* řeholních (professio), při *volbě* představených a smuteční slavnost při *pohřbu* sester, jež ukládaly se k odpočinku a životu věčnému uvnitř kláštera na hřbitově, obklíčeném kol kolem křížovou chodbou konventní.[1]) Když vstoupila sestra do kláštera, jehož zdi nesměla po slibech již nikdy opustiti, hned ostříhány jí byly vlasy, jak již dotčeno. Potom stříhány byly vlasy sestrám každý rok třikrát. Společná byla jim jídelna (refectorium) a ložnice (dormitorium), zapověděny byly peníze a jiný časný statek. Přísná byla též klausura, i ženské osoby byly vyloučeny, jen otec-opat anebo jeho zástupce, pak generál řádu, jeho vikáři a visitátor směli vstoupiti do vnitřních prostor klášterních. Nejnutnější styky na venek dály se ve zvláštním hostinském pokoji vedle brány klášterní za mřížemi. Vycházeti z kláštera bylo naprosto zakázáno, pospolitý život, řeholní povinnosti a tresty byly zvláštními stanovami předepsány dopodrobna. Bohoslužby a modlitby v kůru dály se podle zvláštního kalendáře, ritu a knih řádu premonstrátského, jichž se doposud užívá. Doma zabývaly se panny též šitím, vyšíváním, tkaním, prádlem a podobnými pracemi.

Mnohé umění nalézalo v klášteřích panen řádu sv. Norberta horlivou podporu. V Doksanech na př. od pradávna pěstoval se pilně zpěv, a mnohé panny byly výborné zpěvačky. Dlabač uvádí ve svém slovníku českých umělcův *Annu*, ředitelku kůru, jakožto výbornou zpěvačku († 1564). V nekrologu doksanském[2]) připomíná se panna *Hedvika*, mistryně v chorálním zpěvu a výborná zpěvačka († 1582). Z nejstaršího nekrologu dolnorakouského opatství jerušskébo dovídáme se opět, že se některé panny pernecké obzvláště vyznamenávaly opisováním knih, což jim v tehdejší době, tisku neznalé, výtečně prospívalo. Po nějaké panně *Barboře* (snad l. 1498 převorce nebo 1504—1510 podpřevorce v Perneku), „verlupte der Regel sand Augustin und statut premonstratenserin zu Pernegk", chovají se v klášterní knihovně jerušské dvě knihy kázání, velice něžně psané, jež by každému zručnému písaři té doby sloužily ke cti. V nekrologu pak stojí u 1. června: *Margaretha Preisin*, quae multa volumina scripsit caractere egregio in monasterio Pernicensi (t. j. panna Markéta Preisová, jež napsala v klášteře perneckém mnoho knih výtečným písmem.)[3]) Klášterní chrámy a jiné budovy premonstrátek oplývaly často nádherou, umělcům a řemeslu poskytujíce vděčné pole. Však ani na vědy

[1]) Mimo uvedené zde obřady přichází v panenských klášteřích též ještě výkon *velace* (velatio), což (si licet comparare parva magnis) znamená tolik, co v mužských klášteřích ordinace. Jeptišky, které se vědomostmi nebo jinak ku prospěchu svému i kláštera vyznamenávají, obdrží svým časem z rukou osoby duchovní, ve vyšší důstojnosti stojící a zvláště k tomu oprávněné, tak zvané *velum* (závoj), roušku, kterou hlavu i tvář zahaliti mohou. Tím aktem stávají se takřka kanovnicemi, pak i k úřadování a správě klášterních věcí schopny. Nevelované jeptišky jsou jakoby jen sestry laičky, byť i již složily sliby řádové do kůru.

[2]) Vzácný rukopis na pergameně psaný, nyní v archivě strahovském.

[3]) Též klášter benediktínů v Altenburce chová knihy po pannách z Perneku.

[illegible] panny, plné je v zátiší svém klášterním pěstujíce, [illegible] též nákladem svým četné fary a kostely patronátní, [illegible] zapsté příspěvek k podpoře duchovní správy venkovského lidu, poskytovaly hojné almužny chudým, pohostinství cizincům a dobré posluhy nemocným, tak že osvědčoval se každý takový klášter jejich pravým požehnáním pro celé okolí, a obyvatelky jeho byly v lásce u všeho lidu.

Nemalých zásluh dobyly si panny řádu sv. Norberta o rozkvět ženského *školství*, všude s bezpříkladnou horlivostí vyučujíce ženskou mládež. Kolik asi žákyň z nejpřednějších starobylých rodů našich děkovalo jim za důkladné a jemné vzdělání! V tomto oboru působil velice chvalně obzvláště klášter ***doksanský*** nad Ohří; tam měly panny ve své výborné škole veliký počet dítek z panovnických i šlechtických rodin, a mnohá královská dcera, kněžna nebo vznešená šlechtična odřekla se světa, odhodlána jsouc při vší přísnosti života a v chudobném řeholním oděvě vstoupiti tam do tuhé kázně řádu sv. Norberta. Několik členů tohoto kláštera, jenž stal se útočištěm panenské zbožnosti, proslavilo se svatým životem. Klášter sám hostil často ve svých zdech osoby z nejvyšších kruhův, a mnoho vznešených rodin nalezlo tam po smrti ve zvláštní hrobce věčný klid v Pánu. Štědrý zakladatel kláštera toho byl Vladislav král (1143). Dcera jeho Anežka byla v Doksanech na vychování, tak jako syn jeho Vojtěch v klášteře strahovském. Doksany staly se záhy oblíbeným místem choti jeho kněžny Kedruty, jež zde za nepřítomnosti svého manžela milerada přebývala u své dcery Anežky a švakrové Elišky, často dosvědčujíc, že s těžkým srdcem odtud odchází, nemohouc mezi pannami zůstávati. Dvě léta po její smrti († 4. srpna 1151) bylo tělo její do Doksan převezeno. L. 1197 dne 15. června umřel v Chebě kníže biskup Břetislav Jindřich a byl též v Doksanech vedle kněžny pochován. Jeho obě sestry, Eliška a Markéta, byly klášternice doksanské.

Jinak myslily arcit mnohé vrchnosti tohoto světa! Ty neměly hlubšího názoru o útulném a klidném životě řeholním; dokonalost, ctnost, chválu Boží, nebe a pod. nazývaly vrtochami, neznaly vůbec zásad poslušnosti, sebezapření, pokory a odříkání. Kláštery dle mínění jejich byly jen chudá nebo bohatá sídla zahálky, nejsouce ani obecenstvu ani státu prospěšny. Proto tedy byly zrušeny několika škrty pera. Takový byl též osud klášterů [illegible]

[illegible] panny řádu sva[illegible] [illegible] ustavů jakožto [illegible] ty prudké bouře.

František Wildmann.

[illegible] „Zlatá Koruna“ a [illegible] neuprosnou [illegible] ještě zasial

jinou práci svou: „Rodopis hrabat Černínů“, kterou přineseme v některém z příštích čísel Sborníku.

Časté stíhají nás rány a namnoze nenadálé, odchodem mužů, kteří v tom věku, v němž byli odvoláni Prozřetelností Boží, mohli ještě mnohou hřivnou přispěti ku pracím na poli historickém. K nim náleží též vdp. František Wildmann, bisk. notář a farář v Sudoměřicích u Bechyně, teprve 60letý, jenž rozloučil se s námi dne 9. března letošního roku. Narodil se v Johance u Kamenice n. L. dne 28. listopadu 1839. Po dokonaných studiích gymnasijních v Jindřichově Hradci vstoupil r. 1862 do bohosloveckého semináře v Č. Budějovicích, kdež byl na kněze vysvěcen dne 22. července 1866. Jsa kaplanem v Kardašově Řečici řídil i tamní školu, již nemálo zvelebil. Již tehdáž jakož i později jakožto farář ve Slavíkovicích na Šumavě a v Sudoměřicích u Bechyně pilně zabýval se historií místní, jíž byl důkladným znalcem. Horlivě též všímal si a rozšiřoval katolický tisk. Byl vůbec vlastenec starého dobrého zrna a v duchovní správě horlivý kněz.

Z literární činnosti jeho uvádíme, že psal četné drobné články historické do kalendářů, vydávaných Msgr. Rodlerem, hlavně o poutních místech v Čechách. Ve „Vlasti“ uveřejněny jeho cestopisy po Německu a nedávno též zajímavý článek: „Jaké změny staly se za posledních 50 let na národnostní hranici v diecési Budějovické“, kterážto stať nezůstala bez povšimnutí i v širších kruzích. Mimo to hojně přispíval do „Čecha“, do „Katolických Listů“ a do amerického „Katolíka“. Pohřben byl v Sudoměřicích dne 12. března. Budiž mu paměť trvalá!

Dr. *M. Kovář.*

Drobné zprávy a posudky.

Některé dodatky k „Pozůstatkům desk zemských“ od Dr. *Josefa Emlera.*

Zvěčnělý prof. Emler říkával podepsanému, že se mu podařilo z pohořelých desk zemských sebrati asi 40. část. Vedle dvou již tištěných dílů měl připraveny ještě díly čtyři, které by byl brzy vydal, kdyby ho byla smrtelná choroba nepřekvapila. Kdo pracuje v nynějších deskách, aneb kdo má přístup do archivů klášterních, přichází na mnohé záznamy, jež doplňují a rozhojňují sbírku svrchupsanou. Zde podávám asi dvacet doplňků a doufám, že jiným se podaří ještě více zpráv nalézti. Údaje ty seřazeny jsou dle starých kvaternův a kde není udán rok a den vkladu, může se dle pozůstatků již vydaných lehce najíti, když víme, na které stránce kvaternu byl zapsán.

Tertius Zdislai

U 21 viz Všehrd knihy devatery vydání Jirečkovo str. 25.

Primus Daczicz

1365 Zibrzyd de Sliwencze vendidit hereditatem suam Kossatky domino Petro . . .

(Rukopis Weidner: Rota in aquilam commutata str. 290 v klášteře Ročovském.)

1365 Boren de Strupczie et Jessek de Vstye hromazdnyczy D. D. XV. 225.

Secundus Daczicz

N. 29 Petrus episcopus Lutomisslensis donauit ecclesie . . . . . (Codex Thomaeus 53 fol.)

V 6 Najjasnější kníže a pán Karel . . . . (Archiv Lounský I. B. 19. a.)

Primus Vlrici

1373 1. octobris Bawor et Jessco de Poczedicz . . . Jessconi de Trzyebiewlicz et Jessconi de Wrbyczan DD XV. 225.

Secundus Vlrici

A. 24. Mathias de Turri resignat bona in Dubrawicz monasterio s. Georgii in castro Pragensi (Gel. Dobner: Monumenta VI. 334.)

Quaternus Procopii

P. 22. Albertus de Kolowrat dedit monasterio in Roczow (z Graduálu kl. Ročovského)

Quartus Wenceslai

C. 27. Oldřich a Vilém z Hazmburka spolčili se (DZ. 250. L. 30.)

Primus Mathie

1414 22 decembr. Habardus de Solan . . . . . Wchine de Bielussicz DD. XV. 218.

Tercius Mathie

A. 5. Petrus Koczwara de Ledecz pueros commisit DD XV. 404.

A. 27. A jestliže by kto komu platiti nechtěl (Všehrd Knihy devatery 29 str.)

Tercius Johannis Plane

B. 24. Mezi Vaňkem z Valšteina (Všehrd l. c. 170.)

Quartus Johannis Plane

A. 18. Marta z Prahy prodává ves Košíře svrchní i spodní s dědinami u Butovic a Jinonic . . . Ofce z Častolovic. DZ I. H. 23.

L. 24. Ješek a Hendrych z Bozkovic prodává Košíře Martě z Říčan DZ. I. H. 23.

Quintus Johannis Plane

D. 8. Andreas de Chlumu et de Bielbozic dotauit . . et addidit . . . DD. XVI. 114.

Sextus Johannis Plane

A. 2. Obec města Benešova k špitálu od Martina z Hrusic (Emler P. DZ II. 355)

Primus Andree

C. 9 Voldřich z Duban věnoval na Dubanech Dorotě z Velezic a z Broczna V^{c} zlatých uherských. (DZ 252. M. 16.

Tertius Andree

H. 23. Wok de Rozmberk vendidit . . .

Johannes Zibrzid de Mostkow vendidit Wenceslao cancellario dd. de Rosis Blazky et Trssek in Gradisst

(Tadra: Formulář kanc. Rožmberské 246.)

První Václava Hyndráka

G. 5. Bušek Milešovský dává platu holého a věčného 10 kop gr. převorovi a bratřím kláštera sv. Michala v Litoměřicích na dědinách svých ve Třtěně . . . Dz III. B. 20.

Fr. Štědrý.

Některé poznámky k rodopisu pánů z Kolovrat. Mistrně ač stručně podán jest přehled dosud kvetoucího rodu panského z Kolovrat v Slovníku Naučném XIV. dílu str. 600. Prof. Sedláček přidržuje se Palackého, který všecky pozdější Kolovraty má za potomky onoho Albrechta, který poprvé 1347 se objevuje a dle kn. kláštera sv. Tomáše v Praze 5. července 1391 zemřel. Dle zachovaných zpráv byl tento Albrecht třikrát ženat. S první manželkou neznámého jména a rodu měl syna Jana, v jehož jméně podává do Hřivic 1362 faráře Svatoslava z Lipna (Tingl I. 177.). Nám se zdá, že byla z rodu rytířů z Hřivic.

S druhou manželkou svou měl Albrecht syny Albrechta, Mikuláše, Purkarta a Herborda. Ti všichni přivěsili pečeti své k zakládacímu listu kláštera Ročovského spolu s Vilémem z Hazmburka a Arnoštem z Šumburka. Manželka ta jest Anna, a Valentin Weidner ve svém rukopise „Rota in aquilam commutata" popisuje její erb, který jest pánů z Žeberka. (orig. arch. nyní u sv. Tomáše v Praze).

Z třetí manželky Anežky z Švamberka měl syna Alše, který dostal Březno.

Otázka, kdo jest onen Ješek, který podává Bohuňka oltářníka na faru do Kolovrat? Mám jej za prvního syna Albrechtova, který dlouho v držení části Kolovrat nebyl a ji řádu Maltánskému prodal. Za to Knuka jeptiška a později abatyše Svatojirská nemůže býti dcerou jeho, protože již 1366 mezi jeptiškami se vyskytá (Tomek D. Pr. III. 190) a byla by v stejném věku s otcem, kdybychom ji za dceru jeho měli.

V opisech Vatik. archivu v zemském archivě dostává Purkart, syn Albrechtův, expektancí na kanovnictví vratislavské dne 25. září 1365 a 1371 7. března jest kanovníkem kapituly mělnické (Borový erect. 91.) Prof. Sedláček domnívá se, že jest totožný se synem čtvrtým Albrechtovým a že se mu dostalo kanovnictví jako dítěti, jak se to tehdáž zhusta dělo, a zde na přímluvu císaře Karla tím spíše mohl dosíci otec jeho, který byl 1348 kadaňským purkrabím (arch. hradč. 38/119), potom maršálkem králové Anny 1361 (Palacký Přehled současný), hejtman na Mílíně (Pelzel Karl IV. 2. 353) 1373 a hejtman Vogtlandu terre advocatorum capitaneus 1380 (orig. zakládací listina kláštera Ročovského). Současné prameny o tom mlčí, že by byl opustil prebendu a se oženil. Dokud tedy o tom jisté zprávy nebude, zůstane náhled sporný.

Co Letopisové čeští III. 4. praví: „potom král kázal k Kornhúzu přitrhnúti; i dobychu jeho a káza jej také rozbořiti; neb

z něho velmi zemi škodili" nemůže se přičísti Janovi z Kolovrat, protože v ty doby 1388—1391 Albrecht z Kolovrat na něm seděl, jak Emler Roz. I 515—536 svědčí.

Konečně paměti kláštera Ročovského, které velezasloužilý Valentin Veidner sebral na počátku 18. století, udávají, že praotec Kolovratův Albrecht pohřben jest v klášterním kostele Nanebevzetí Panny Marie. Hrob jeho železnou mříží ozdobený nalézá se v lodi na straně epištolní. Ve starém chrámě byl hrob ten uprostřed lodi před samým presbytářem. Lupáč ve svém kalendáři historickém praví, že byl dotčený Albrecht pohřben u sv. Tomáše v Praze. Ač tato zpráva jest starší a pochází ze současné knihy sv.-Tomášské, která se ztratila, má přec tradice klášterní větší váhu do sebe a to tím více, že oba údaje lze srovnati v ten smysl, že tělo jeho původně v Praze pochováno bylo, ale brzy potom na žádost synů a vnuků do kostela Ročovského, který založil, přeneseno jest.

Za předka všech Kolovratů mám Mladotu, který nese orlici ve štítě 1238 (Sedláček Soukromé zápisy). Týž asi Mladota dal o několik let dříve klášteru Ostrovskému sv. Jana v Kolovratech čtvero popluží se štěpnicí. Potomci jeho neseděli jen v Kolovratech, ale i na jiném zboží. Zda mezi potomky Mladotovy sluší počítati Zosimíra z Kolovrat a z Průhonic 1297 (Emler RDZ I. 4), nedá se při úplném nedostatku pramenů ani jistiti, ani popříti. Teprv náš Albrecht neb jeho otec stejného jména vynořuje se z nepaměti dějin a zakládá novou slavnou dobu rodu svého.

Fr. Štědrý.

Paměti Ředhošťské. Sděluje Dr. Isidor Th. Zahradník.

Mezi knihami ze zrušené kolleje Norbertinské v Praze náhodou našel jsem missál starý, jenž kdysi patřil faře ředhošťské, stojící pod patronátem kláštera doksanského. Jest to missál, jakých se dosti ještě u nás nachází, z roku 1503, tištěný u Jiřího Stuchse ze Salczbachu v Norimberce. Kanon tištěn na pergameně.

Na prvem listě tato německá zpráva zaznamenána:

Vermög Ertzbischoffl Consistorij gefällter Sentenz, zwischen Ihro hochgeb. Gn. Herrn Sigmundt Friederich Graffen von Lauran (ntl.) alß damahligen Possessorem auff Rž-dhošt Klägern an einem, Vnd denen gebrüdern Herren Malowetz, beklagten, am anderen Theil, auff ergangene Ihro konigl. Stadthaltereische Ex cutionsbefehl, an die Königl. Herrn Craißhaubtleuthe deß Schlaner Kraißes, ist dieses Mißal Von Herrn Salomon Von Friedberg auff Podw.atetz, Oberschreibern b ym Königl. Kammerrecht Zur Prag, der es von dem Herrn Malowetz auff Martinewetz empfangen, außzuhendiget, Vnd nacher Zenneschitz den 16 Aprilis Anno 1669 uberbracht worden. Vnd dieses ist meiner Michael Ernst Zeriwitzen geschwornen Stadt Procuratorn zun Prag, anwesenheit, der wohlgedacht Ihro hochgel gn. zur Beneschütz sub eodem die et Anno.

Na [illegible] ordo missalis pragensis, před „incipit missale [illegible]" jsou na 3 prázdných kolumnách připsány poznámky, [illegible] léta páně 1572. na den svatých Apoštolův Šimona a Judy, stala se dobrovolná smlouva mezi [illegible] ves Jarpice, a mezi mnou knězem Janem Sobě-

slavským, toho času farářem Ředhoštským, a to taková: Aby jakož prvé v snopích desátek faráři hned z pole, jmenovitě z lánu 50 snopů žita, a 50 snopů pšenice dávali; tak již sutej jako i v Ředhošti, při svatým Havle, kdo v čem zásedí, pořádně aby vyplňovali, jmenovitě z jednoho lánu 1 strych žita, a 1 strych pšenice na míru Roudnickou. Byli pak při tom tyto osoby: Blažek Kouckej a Jíra Vacku kostelník z Ředhoště, Item Jan Rychtař jarpický, Thuma, Jan Medek, Jan Trčka, Jan Franta, a Jíra Kříž. Tato pak smlouva proto se stala, že někteří užívali v tom jakejchs fortelův, snopečky velmi malé naschval dělajíce, že by ze dvou neb ze tří sotva dobrej a jakž náleží snop učiněn mohl býti, a neb nejhoršího vobilí s ledajakous chamtolou[1]) vyberouce, to faráři za desátek nastrčili, z čehož potom hadruňkové, ruznice a nevole bejvali, i aby z toho sešlo, a mezi obojí stranou aby spravedlnost, upřímnost a láska trvati mohla na časy budoucí, proto se takové snešení stalo, a do tohoto misálu vepsalo, aby i budoucí farářové o tom vědomost majíc, poněvadž se k jejich lepšímu vztahuje, tomu odporní nebyli. Čemuž Pán Bůh rač požehnání své svaté dáti: Amen."

Následují jména osadníků a kolik kdo desátku i z jakého obilí panu faráři odváděl.[2]) Přichází dle smlouvy na 1 lán 1 strych (korec) buď žita, ječmene aneb pšenice, a to od 37 sousedů ředhošťských 44 strychů a 1 věrtel žita a tolikéž ječmene, od 15 osadníků jarpických 22 str. a 1 věr. žita a tolikéž pšenice (ač to u těchto součtem udáno není, leč jen) „dohromady z těch dvou vsí schází se 133[3]) strychů míry Roudnické.

Na konci farář zase sumou udává druhy obilí: „Žita se schází 66 str. a 2 v.; ječmene 44 str. a 1 v.; pšenice 22 str. a 1 v. Z dědin pak farských co by se každého roku scházelo, to se v jistém počtu nemuž položiti, než ty dědiny sou pořadně ve dvou stranách: v jednom položení za kostelem jest jich k samým sedmi kopám záhonů: A v druhém kusu pořad k podbradskejm dědinám jest jich vokolo jedenácti kop záhonů . . ., a louka proti Ječovicum . . ."

Několik řádek úplně vybledlých nemožno čísti.

Šlechtická jména ve farních matrikách v Zahořanech. Zámek v Zahořanech u Litoměřic byl vystavěn po ukončení třicetileté války císařským generálem Janem sv. pánem Lacronem (la Cron, la Coron), tehdejším vojenským velitelem v Praze a majitelem tam ležícího pluku; mimo to vystavěl týž generál v Zahořanech v letech 1653—1656 nový farní chrám a nadal při něm farní obročí, s nímž bylo až do r. 1756 prozatímně spojeno farní obročí křešické pod patronátem biskupů litoměřických. Jelikož za-

---

[1]) Chrust, chamraď.

[2]) Na př. Řehoř Hora z půl druhýho lánu 1 ½ strychu žita a půl druhýho strychu ječmene.

[3]) Počítali jsme to, ale že jest u osadníka Vávry z Ředhoště utrženo kus listu, nelze to určitě stanoviti; právě tento však byl by musil odváděti desátku 6 str. a 1½ věr., avšak jen dva ze všech občanů ředhošťských měli více než dva lány, tak že tento asi sotva měl 6 lánů a 3 čtvrti. Red

hořanský zámek byl až do r. 1780 téměř stále obydlen rozličnými šlechtickými rodinami, jimž panství zahořanské náleželo (byli to la Cronští, Kaysersteinové, hr. Klebersberg a od r. 1708 až do r. 1780 baroni, později říšská hrabata Ogilviové), vyskytují se v tamních farních matrikách dosti často jména rozličných šlechticů, jichž dítky tu byly křtěny a oddávány aneb kteří tu bývali kmotry a svědky při křtech a svatbách.

Z duchovních správců byli tři šlechtického rodu; hned prvý farář Martin Maxmilian Ferdinand Kuber z Kuberštainu, který tu jen od podzimku r. 1657 až do konce února r. 1659 pobyl, na to do Trmic přesídlil, však již r. 1660 objevuje se zase jako farář v Býčkovicích. R. 1682 působil tu v prvních třech měsících jako administrátor „pater" Maxmilian hrabě z Altdorfu (Altendorfu); Altendorfští byli asi příbuzní Lacronských, jelikož jich jméno se tu častěji vyskytá, ač neměli v Zahořanech a okolí žádných nemovitostí. Tak byl r. 1660 kmotrem syna kantora Goltze kapitán Jan Jiří hr. z Altdorfu s jinými důstojníky lacronského pluku; r. 1664 u druhého syna téhož kantora byla s kapitánem Altdorfem kmotrou též Blandina la Cronová, rozená baronka Schüzová; r. 1678 byly kmotrami u nějakého nemanželského dítěte, jehož otec byl „in aller Welt", hraběnky Anna Cecilie a Marie Sidonie z Altdorfu, zároveň s kantorem Václavem Webrem a jinými. — R. 1713 stal se farářem zahořansko-křešickým dosavadní kaplan při dómě v Litoměřicích Karel Sultan de Lugano a pobyl v Zahořanech až do své smrti 17. srpna 1756. Jaké úctě a oblibě se tu těšil, dosvědčuje jeho slavná sekundice 25. července 1753, při níž mu přisluhovali Gabriel Kašpar, opat strahovský, a kanovník Jarschel, tehdy generální vikář litoměřický; komtessa Vilemína Ogilviová, pozdější manželka hr. Pálffyho, nejvyššího vojenského velitele v Uhrách, byla družičkou a její bratr, hr. Josef Ogilvi, mládencem; slavnosti súčastnili se: hr. Altheim, biskup vácovský, Benedikt Paier, praelát doksanský, Václav Regner, kapitolní děkan litoměřický, a mnoho duchovenstva; ze světského panstva byla tu ovdovělá hraběnka Anna Esther Ogilviová, tehdáž nejvyšší hofmistryně královny polské, hr. Kounicová, hr. Kolovratová s dvěma hraběnkama, generál Kajetán Kolovrat atd.

Dne 8. května 1661 pokřtěn v Zahořanech Jan Leopold, syn Jiřího hraběte z Adlersdorfu; kmotry byli generál baron Jan Lacron s manželkou Markétou Blandinou a Matěj Leopold z Rosenfeldu, pán na Velké Bukovině (Gross-Bocken) a Šarfenstejně, zastoupený litoměřickým biskupským sekretářem Ferdinandem Antonínem z Lichtenberka.

Dne 6. září 1755 pokřtil hrabě Ludvík Lodron, kanovník varminský a olomoucký, Františka hr. Kolovrata, syna hr. Prokopa Kolovrata a Marie Anny Ogilviové; kmotry byli hrabě Adolf Kounic, Marie Josefa komtessa Kounicová, Anna Esther hr. Ogilviová a její dcera Vilemína Ogilviová.

Z oddaných uvádíme Jana Josefa Söldnera ze Söldenu Lobkovického lesmistra v Roudnici, který si tu 16. července 1726 bral Barboru Bricciovou, dceru panského inspektora v Zahořanech,

při čemž byl hr. Josef Ogilvi družbou a baronessa Marie Terezie Ogilviová družičkou.

Dne 12. ledna 1739 oddáni litoměřickým biskupem Moricem, vévodou saským, v zahořanské zámecké kapli Jan Adolf Kounic, královský hejtman kraje Litoměřického, s Marií Terezií, komtessou Ogilviovou; úřad družby zastávali hr. František Václav Clary a hr. Antonín Martinic, baronessa Josefa z Vernier byla družičkou; František Karel hr. Clary, Leopold hr. Rothal, Gustav hr. Hržan, hr. Hržanová roz. Harrachová, Jan Josef hr. Kounic, ženichův bratr, Jáchim Hroznata hr. Guttenstein, Václav hr. Oppersdorf a Raymund hr. Herberstein, řeholní kanovník u sv. Doroty, byli svědky neb účastníky této slavnosti.

Z ostatních šlechtických kmotrů a svědků, jichž jména v zahořanských matrikách pokřtěných a oddaných se vyskytují, uvádíme: Františka barona Lacrona (r. 1669), Matěje Leopolda z Rosenfeldu se vdovou Markétou Blandinou Lacronovou a Marií Blandinou Kufsteinovou, roz. baronkou Schüzovou (r. 1674). R. 1681 byl tu kmotrem Maxmilian Bickart rytíř z Grünenthalu, podkoní biskupa litoměřického; r. 1684 svobodný pán Václav Schüze; r. 1701 biskupský sekretář z Litoměřic Benedikt de Benediktis;[1]) r. 1702 baronessa Barbora z Kaysersteinu, r. 1706 komtessa Marie Silvie Klebersbergová u dítka kantora Antona; r. 1724 Jan Josef Söldner ze Söldenhoffenu, r. 1727 baronessa Marie Terezie Ogilviová se svým bratrem Josefem Ludvíkem; r. 1729 a 1731 Barbora Söldnerová ze Söldenhoffenu, v posledním případě s Ferdinandem Poppem z Furttenberka z Litoměřic; r. 1738 litoměřický biskupský inspektor Jan Burkhard Popp z Furttenberka, r. 1740 Anna Barbora Poppová, o tři léta později i její dcera Barbora Charlotta; r. 1740 hrabě František Ogilvi se svou sestrou Annou, r. 1747 hrabě Josef Ogilvi se sestrami Marií Annou a Vilemínou. R. 1771 byl hr. Prokop Kolovrat kmotrem bezejmenného nalezence, jemuž dáno jméno „Niemandt"; ve všech ostatních případech byli svrchu uvedení šlechtici kmotry u dítek panských úředníků, řemeslníků, ba i u poddaných, což je novým dokladem o patriarchálních poměrech, které na zahořanském panství mezi poddanými a jejich pány panovaly, tak že se tu stesky do utiskování poddaných nikdy nevyskytují.

Jos. V. Bouchal.

Jan starší Vratislav z Mitrovic a na Protivíně kvituje tuto r. 1621 purkmistru a radě města Českých Budějovic, že mu splatili část dluhu.[1]) Podává *Jan Zítek.*

Ja Jan Starssi Wratislaw z Mitrowicz a na Protiwinie we Znamo činim timto listem genž Kwitanczy Slowe wubecz Prželewssemy a Kdižby tohokoly Potřzeba ukazowala, Zie gseem Přzigal Od Slowutne Pocztiwosti Panůw Burgkmistra A Raddy Horniho Miesta Budiegowicz Czieskych z Summy Swe, Kterauž Za nima gmam z Pieti Tisycz z Ssesti Seth Kop Miss. Sedum A Aurokůw zadrzialych, a od Swateho Girży Letha 1618 Až zase

[1]) V matrice oddaných r. 1683 Jan de Benediktis jako svědek.

do Swateho Hawla Letha Pržytomneho Ssestnaczti Steho jedenmeczytmeho Gmenowitie Geden Tisycz Gedno Sto Sedumdesate Ssest Kop Miss. Z kteryhožto Aurokúw zadržialych Totiž 1176 Miss. tak Zczela A, Zauplna K Sobie Pržigatých. Dotczene Pany Budiegiowske Kwitugí Prazdna a Swobodna czinym od Sebe Diediczuow a Budauczych Swych Prolepssy toho Pamieth Sekryt Swug Wlastni K teto Kwitanczy Pržytisknauti gsem dal a w ny se Rukau Swau Podepsal Giž Dal na Protiwinie Letha Panie Ssestnaczti Steho Gedenmeczytmeho w Pondiely po Pamatcze Swateho Pawla

V epactach

(LS.) [2]) Jan Starssi Wratislaw

Rukau Swau se p. (odepsal)

Die Occupation Prags durch die Franzosen und Baiern 1741 bis 1743. Von Dr. *Ottocar Weber*, a. o. Professor an der deutschen Universität in Prag. Mit einem Situationsplane. Prag 1896. J. G. Calve'sche k. u. k. Hof- u. Universitäts-Buchhandlung. S. 112 v 8°.

K důkladné této monografii použil pan spisovatel hojného materiálu, pokud se ho dopíditi mohl, zejména pak válečného archivu ve Vídni a pamětních knih klášterů a duchovních ústavů pražských. Byly to hlavně: „Diarium Břewnowicense“, a „Annales Strahovicenses“, annály arcib. semináře (z Lobk. knih.), kronika Vyšehradské kapituly a kronika kláštera Emauzského. Stručný obsah spisu Webrova jest tento: Spojené vojsko francouzsko-bavorské vtrhlo do Čech a táhlo ku Praze. Ve vojenské radě spojencův bylo usneseno útokem Prahy se zmocniti, jelikož nebylo jinak radno vyčkávati příchodu vojska rakouského. Praha byla sice silně opevněna, ale opevnění její nebylo právě v nejlepším stavu, a posádka její byla vzhledem k rozlehlosti města příliš skrovná. Útok byl stanoven na noc ze dne 25. na 26. listopadu (ze soboty na neděli). V Praze sice zatím vše bylo k uhájení města vynaloženo, ale nedostatky obranné byly tou měrou patrny, že obyvatelstvo připravovalo se již na nepřátelskou okkupaci, a to hlavně tím, že ukrývalo nejcennější své věci. Posádka byla všeho všudy as 4800 mužů silná, z nichž bylo 3000 vojínů, 1200 měšťanů a 600 studentů. Dne 26. října skončily rakouské úřady v Praze svoji činnost a rozešly se; většina úředníkův opustila město, a zvláštní komise, skládající se z hrabat Filipa Kolovrata, Fr. Buquoye a Dohalského, převzala státní civilní správu. Arcibiskup hr. Mauderšeid opustil rovněž město. Dne 12. listopadu uzavřena brána Strahovská. Kurfiršt vyslal 14. listopadu důstojníka k veliteli pražskému gen. Ogilvymu, aby město vydal, což však tento odmítl. I další dvoje vyzvání ku vzdání bylo odmítnuto. Obyvatelstvo pražské jevilo celkem příkladnou horlivost a srdnatost. Velkovévoda toskánský, manžel císařovny Marie Terezie, jenž tou dobou s vojskem svým u Budyně a Li-

[1]) Originál v archivě fary Velešínské. [2]) Pečet krásně zřetelná s erbem Vratislavův a písmeny G. W. Z.

toměřic se nalézal, vzkázal Ogilvymu, aby město, kdyby k útoku došlo, hájil statečně až do nejzazší krajnosti, on že co nejdříve městu přijde na pomoc. Ale velkovévoda, chtěje popřáti unaveným vojínům svým odpočinku, přišel již pozdě. Nepřátelští spojenci ujednali mezi sebou, že hlavní úlohu při útoku převezmou Sasové. Měli uděřiti na město ze dvou stran: u brány Bruské a přes řeku u ostrova Velkých Benátek. Na druhém břehu Vltavy měl Mořic Saský podniknouti útok na Nové Město. Byla jasná, měsíčná noc, kdy smluvená akce ve skutek byla uváděna. Dvě hodiny před útokem, o 1. hod. noční, započal francouzský generál Pallastron prudkou kanonádu proti Říšské bráně, aby pozornost obhájců sem obrátil. Neobyčejné štěstí měl při útoku svém Mořic Saský. Zpozorovav snadno přístupné místo na hradbách novoměstských, dal je pomocí žebříků od svých granátníků slézti, a když mu pak šťastní útočníci, přemohše snadno odpor překvapených Rakušanů, otevřeli bránu, vjel s celou jízdou svou tryskem do města, obsadil radnici a chvátal ke kamennému mostu; tam stála sice barikáda se dvěma děly, ale zatím již přispěchal adjutant generála Ogilvyho a nabízel jménem velitele svého, že se vzdávají. Tak zmocnil se Mořic bez boje mostu a táhl dále na Malou Stranu.

Zatím vnikli Sasové i od Bruské brány do města, ač značně později nežli Mořic, neboť potkali se s tuhým odporem. Nejpozději vnikl do města onen oddíl vojska saského, jenž překročiti měl řeku, ač na té straně nebylo žádných obranců. Za časného jitra 26. listopadu bylo již celé město v rukou spojenců. Kurfirst Karel Albrecht dal na poděkování za dosažené vítězství sloužiti mši svatou v Břevnově a odebral se pak do města, kdež usídlil se v císařském zámku na Hradčanech. Dne 7. prosince dal provolati se za krále českého. Pražanům nemohlo se ovšem zazlívati, že změnu věcí nenesli s přílišným nadšením, neboť, ač nebylo jmění jejich dáno v plen, přece bylo ubytování a vydržování tak četného vojska velice obtížné.

Vojsko rakouské, neodvažujíc se v zimě k útoku na město, zaujalo k přezimování dlouhé území, počínajíc od Německého Brodu přes Tábor, Bechyň až k Strakonicům. Ačkoliv by byl kurfirst rád příkladu toho následoval a vojsku svému přezimovati dovolil, nedopustil toho maršál Belleisle, jenž navrhl některé válečné operace, jež skutečně byly podniknuty. Zatím dal si Karel Albrecht holdovati od české šlechty, u níž více enthusiasmu nalézal, nežli u lidu. Potom zasedal sněm, jenž však požadavkům nového krále, co se týče kontribucí a rekrutů vyhověl jen ve zmenšené míře. Jelikož Bavoři a Sasové z Prahy ke zmíněným válečným operacím vytáhli, zůstali Francouzové v Praze sami a připravovali obyvatelstvu kontribucemi nemalých nepříjemností. Zatím vystoupili Prusové a Sasové z aliance. R. 1742 bylo hlavním úkolem válečné moci rakouské, zmocniti se opět Prahy. Francouzové, vědouce to dobře, opevňovali Prahu se vším možným úsilím. Počátkem června již stahovalo se vojsko rakouské kolem Prahy a rozložilo se tu táborem. Koncem měsíce června započalo pod velením velkovévody toskánského obléhání Prahy. Měsíc červenec uplynul bez obzvláštních příhod. Kdežto

Rakušané jen málo do města stříleli, zasypávali Francouzové pravým deštěm kulí svoje oblehatele, kdykoli na dostřel se přiblížili Francouzské vojsko trpělo velmi desercemi a sláblo tudíž neustále, kdežto vojsko rakouské stále se sesilovalo.

Zatím vypracovali rakouští inženýři plán k útoku na město, jenž konečně byl schválen. Útok měl býti podniknut proti Říšské bráně. Počínajíc 5. srpnem, postupovalo na této straně vojsko rakouské zvolna sice, ale s úspěchem. Ale již v noci ze dne 18. na 19. srpna podnikli Francouzové výpad, který zmařil dosavadní úspěchy Rakušanů. Rovněž tak zdařil se výpad, podniknutý odpoledne dne 22. srpna. Zdálo se takřka, že Francouzové jsou oblehateli, a že rakouské vojsko ve svém táboře je obléháno. Nicméně chopili se Rakušané zase chutě prací obléhácích, hlavně zákopnických, jež však zase opětovnými výpady, jako na př. 4. a 5. září z valné části od Francouzů byly zničeny, což ve vojště rakouském mělo v zápětí značnou demoralisaci. Za to zdařila se Rakušanům kanonáda, kterou dne 10. září Francouzům způsobili těžké ztráty. Ale konečně upustiti musilo vojsko rakouské od obléhání, vidouc marnost svého počínání. Dne 9. září byly obléhací práce zastaveny, zatlučené palisády vytrhány a následujícího dne dán byl rozkaz, aby veškeré nástroje byly do ležení odvezeny. V noci dne 11. září byla děla odvezena a 12. rozkázáno inženýrům, aby během noci veškery reduty zničili a zásoby materialií spálili. Dne 13. zůstalo vojsko rakouské ještě v ležení, avšak již dne 14. dalo se na pochod k Plzni, kamž dne 21. dorazilo. Se strany francouzské ovšem přičítán úspěch obleženého vojska statečnému jeho odporu, kdežto se strany rakouské dávána vina té okolnosti, že útok podniknut pouze na jediném místě a to s prostředky nedostatečnými a příliš liknavě. Francouzové v době obležení vytrpěli ovšem hojně nedostatku a spolu s nimi, jak se samo sebou rozumí, i obyvatelstvo. Brzy nastal nedostatek hovězího masa, i musili býti na jatkách poráženi koně, jichž maso bylo pak hlavní potravou celému městu. Jiných potravin bylo poskrovnu; snáze bylo lze dostati tři koně, než jediné vejce; obilí však byla zásoba dosti veliká, neboť francouzská intendance se o ni v čas postarala.

Jedno z hlavních skladišť obilních bylo v tehdejší Dlažební (nynější Hybernské) ulici; stavení to podnes opatřeno francouzským nápisem: „l'art de vaincre n'est rien sans l'art de subsister 1742.“ Místo másla užíváno loje. Drůbež bylo možno dostati jen za ohromnou cenu. Také lihovin se nedostávalo. Obyvatelstvo musilo nejen vydati své zásoby potravin i nápojů, nýbrž i veškero stříbro a jiné věci. Proti vydání stříbrných nádob posvátných protestovalo duchovenstvo, a to s úspěchem, neboť francouzské velitelství zdvořile prohlásilo, že nádob bohoslužebných požadovati nemínilo. Arcibiskupovi hraběti Mandršajdovi, jenž již stříbro to byl vydal, bylo vše zase vráceno. Není divu, že obyvatelstvo opět srdečně toužilo po vládě rakouské. Aby získali venkovany, dali Francouzové 13. července natisknouti patent Karla VII., jímž slibovala se lidu selskému svoboda. Tento patent byl hojně rozšiřován, zvláště pak, když Rakušané od Prahy odtáhli. Ovšem stalo se i, že patentem tím pravého opaku

bylo docíleno. Tak zdráhali se ve Smečně a Slaném sedláci dáti generálu Brogliovi přípřež, dovolávajíce se své svobody. Velice trpěla zvláště chudina, jež živila se vším možným, tak že ani masem psů, koček, vrabců a j. nepohrdala. K tomu přistoupila ještě značná úmrtnost. Aby Pražané zakusili svízelů válečných měrou vrchovatou, bylo jim přetrpěti ještě jedno obléhání. Pomocné vojsko francouzské, do Čech vyslané, ustoupilo před vojskem rakouským, a Rakušané opět pomýšleli na sevření Prahy. Vojsko jejich, pod vedením prince Lobkovice, nepřevyšovalo počtem francouzskou posádku pražskou, ale mělo dostatečné množství obléhacích prostředkův, tak že se mohlo pokusiti o to, aby blokádou město vyhladovělo. A to se mu také podařilo.

Francouzské vojsko trpělo nejen nedostatkem, nýbrž i zimou, až konečně nuceno bylo 16. prosince opustiti Prahu a dáti se na ústup. Obratnými opatřeními podařilo se při tom Belleislovi oklamati Lobkovice a zatajiti nejen jemu, nýbrž i vojsku samému pravý svůj úmysl až do poslední chvíle. Jakožto rukojmí vzal s sebou francouzský generál značný počet duchovních, šlechticův i občanův.

V Praze zanechán plukovník Chevert asi s 1800 zdravými a 4000 nemocnými vojíny. Jelikož ovšem na řádnou obranu města nemohl pomýšleti, dal se do vyjednávání s Lobkovicem a dosáhl toho, že již dne 26. prosince ujednána byla úmluva, kterouž dovolen mu byl volný odchod. Tato úmluva byla s jásotem od Pražanův uvítána, a s větší radostí i rakouské vojsko, které Prahu obsadilo po odchodě Francouzů.

Stručným tímto obsahem není ovšem nikterak vystiženo vše, co Dr. Weber ve spise svém podává, jestiť v něm tolik zajímavých detailů, že nelze jich v krátkém referátě registrovati. Monografií Webrovou podán i velice cenný příspěvek k dějinám naší metropole. Dr. *A. Podlaha.*

Bibliografie české historie. Sestavil Čeněk Zíbrt. Díl první. I. Knihověda a část všeobecná. II. Pomocné vědy. V Praze 1900. Nákladem České akademie pro vědy, slovesnost a umění. Stran formátu lexikového 674. Obsahuje díl tento v knihovědě a části všeobecné I. bibliografii (liter. historii a bibliograf. pomůcky), II. knihtiskařství a knihkupectví, III. dějiny věd, IV. dějiny a publikace vědeckých společností, V. naučné slovníky. Z pomocných věd uvedena I. geografie (a to fysikální, historická a politická, kartografie, cestopisy, zprávy cizincův o českých zemích), II. palaeografie a diplomatika, III. archivy a bibliotheky, IV. chronologie, V. heraldika a sfragistika, VI. genealogie a dějiny rodu, VII. numismatika, míry a váhy. Co tu ohromného sneseno materialu, co obrovské práce vykonáno při sestavování jeho! A takových dílů vyjde ještě několik. Jaký to bude nevyčerpatelný zdroj pro dějepisce a přátele historie vůbec, zvlášť až vyjde ke všem dílům úplný rejstřík osobní, místní a věcný. Že dílo takového rozsahu při vší opatrnosti bude potřebovati doplňkův a oprav, jest na bíledni. Avšak to, co v I. díle podáno, naplňuje uspokojením, i těšíme se na díly další a přejeme panu sestavovateli

a jeho spolupracovníkům nezdolné síly a vytrvalosti a nakladatelstvu hojných příjmů k publikaci další. Dr. *M. Kovář.*

Listář kolleje jesuitské u sv. Klimenta na Starém městě Pražském z let 1628—1632. K vydání upravil Václav Schulz. (Historického archivu České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění v Praze číslo 16.) V Praze 1899. Str. 124.

Otisknuty jsou tu koncepty českých dopisů (celkem jest jich 247), jež rektorové kolleje Klementinské P. Martin Santinus a P. Martin Středa jakož i prokurátorové P. Mikuláš Kombost a P. Blažej Obeslavius v letech 1628—1632 v záležitostech kolleje, jež péči jejich byla svěřena, různým osobám a obcím zaslali. Dopisy tyto týkají se hlavně statků kolleji patřících (zakupování statků, přiznání daně, ubytování vojska, propouštění poddaných a p.) a vymáhání dluhů, zvláště úroků z jistin, university a kolleji náležejících. Ačkoliv dopisy tyto netýkají se záležitostí dalekosáhlých, přece obsahují mnohé zajímavé podrobnosti, jež tehdejší poměry v nejedné příčině objasňují.

Na některých statcích kolleje Klementinské chovali se poddaní vzdorovitě a dlouho zdráhali se přistoupiti k víře katolické. Svědčí o tom dopis P. Kombosta k poddaným ve vsi Mečíři ze dne 30. října 1629. „Jest mi to do vás s podivením," píše řečený prokurátor, „že vy neohlédajíce se na to dobrodiní a milost, kteráž jest se vám času minulého pro neposlušnost, zpurnost a některé výstupky vaše, pro které nercili vězením, ale i na hrdle mnozí trestáni jste byli zasloužili, nyní pak zase znova poslušenství zachovati a to, čím tak spravedlivě povinni jste . . . zúplna odvésti pomíjíte . . . Tytýž mám toho zprávu, že byste ještě k jednospasitelné víře katolické vedle milostivého JMCké poručení nepřistoupili. K tomu vám ještě lhůtu a to nejposlednější do adventu nejprv příštího dávám, abyste všichni s manželkami a dítkami vašimi v tom čase k témuž náboženství katolickému přistoupili a mně sem do kolleje vysvědčení od pana faráře vašeho, že jste jak u sv. zpovědi, tak u stolu Páně byli, přinesli." Z jiných dopisů jest patrno, že v oné době vrchnosti poddané své nerady propouštěly na panství jiná pro nedostatek sil pracovních. Ochotně přimlouvala se kollej u příznivců a známých svých za ty, kdož jí o to v potřebách svých požádali. Tak dne 20. června 1630 přimlouvá se kollej u hr. Viléma Vřesovce z Vřesovic, aby město Všeruby při starých jeho privilegiích ponechal. List ten zní takto: „Nečiníme Vaši hraběcí Milost tajna, kterak poddaní V. h. M. Všerubští snažně a s velikou prosbou toho při nás vyhledávali, abychom se k V. h. M. za ně přimluvili, aby V. h. M. jich při jejich starých obdarováních milostivě zanechati ráčila. I nemohouce my té žádosti a veliké prosby jejich oslyšeti, ano i vedle křesťanské lásky tak činíme a V. h. M. za to modlitebně žádáme, že týmž poddaným V. h. Mti žádosti ponížené užiti dáti a při týchž jejich privilejích a živnostech zůstaviti ráčíte (v kteréžto však věci nic V. h. M. nevyměřujíce).

Kdež oni, majíce sobě od V. h. Mti takovou milost prokázanou, budou věděti sobě toho jak vážiti a V. h. Mti ve všem poddaně se zachovati. My pak nepomineme se toho V. h. Mti všelijakou volnou a hotovou příjemností odměniti.“ Mnohé nesnáze mívala kollej se sousedy statků svých (na př. s Bechyněm z Lažan, který bezprávně na pozemcích Bernartických, jež byl kolleji prodal, myslivost dále provozoval), s liknavými dodavateli potřeb a p. *F.*

Abecední rejstřík k Emlerovým Pozůstatkům desk zemských. Dr. Emlera Pozůstatky desk zemských nákladem Jindřicha Jaroslava hraběte Clama Martinice ve dvou dílech 1870—1872 vydané dočkaly se po 27 letech abecedního rejstříku, který pořídil adjunkt knížecího archivu třeboňského Theodor Antl. Poněvadž se sám přiznává, že má rejstřík některé nedostatky, protože byl pořízen k soukromé potřebě spisovatelově, není naším úmyslem souditi jej přísně, nýbrž spíše vymlouvati proto, že při každé osadě nenaznačil dle vzorného místopisu království Českého Palackým 1848 vydaného stránku, kam by ta která Lhota, Březno, Újezd, Újezdec, Suchdol, Ostrov, Sedlec a podobná stejně znějící místa klásti se měla. Při tak velkém množství místních jmen není ani možno nechybiti, a nežli něco chybně otisknouti raději toho pominouti uznává se za lepší cestu. Při výpiscích z kvaternů 13. 14. 15. 16. a 17. desk dvorských, které jsou dle krajů spořádány, lze nabyti jistoty, víme-li stránku dotyčného pramene. Kladu je zde dle svého opisu. Desk dvorských kniha VIII. obsahuje na str. 1—23 Hradecko a Vysokomýtsko, 25 52 Pražsko, Boleslavsko, Nymbursko a Mělnicko, 53—60 Rakovnicko a Berounsko, 71—79 Bechyňsko a Chýnovsko, 82—89 Bozensko a Prachyňsko. 93—105 Vltavsko a Kamýcko, 109—125 Plzeňsko, 129—146 Písecko a Dúdlebsko, 149—164 Čáslavsko, 165—188 Žatecko, Litoměřicko a Mostsko, 189—210 Kouřimsko, 213—217 Chrudimsko, 227—247 Slánsko. Kniha XIV. má na str. 1—34 a 139—144 Hradecko a Mýtsko 34—69, 319— na konec Pražsko, Boleslavsko, Nymbursko a Mělnicko, 69—83 Rakovnicko a Berounsko, 89—104 Bechyňsko a Chýnovsko, 105—118 Bozensko a Pracheňsko, 125 až 134 Vltavsko a Kamýcko, 145—165 Plzeňsko, 170—187 Písecko a Dúdlebsko, 194—214 Čáslavsko, 214—240 Žatecko, Litoměřicko a Mostsko, 242—269 Kouřimsko, 270—284 Chrudimsko, 292—314 Slánsko. Kniha XV. str. 2—42 Hradecko a Mýtsko, 43—84 Pražsko, 85—104 Rakovnicko a Berounsko, 113 130 Bechyňsko a Chýnovsko, 135—147 Bozensko a Pracheňsko, 157—176 Vltavsko a Kamýcko, 180 211 a 426 Plzeňsko, 211—229 Písecko a Dúdlebsko, 247—273 Čáslavsko, 276—314 Litoměřicko a Mostsko, 315—335 Kouřimsko, 349—362 Chrudimsko, 380—411 Slánsko. Kniha XVI. a XVII. málo má výpisků z desk zemských, proto ji pomíjíme.

Písmena C a Č, S a Š, Z a Ž v jednu řadu splynula. Jungmann i Palacký je dělí. Neškodilo by, kdyby na př. Česká akademie o tom nějaké obecné pravidlo vydala, když i Archiv český díl I. až VI. C od Ch rozlišuje, kdežto další díly C a Ch.

...které menší poklesky ... tuto ... Blahoustý místo Blahoust... Broziedl ... Herbenice jsou Ervenice ... stoloprt, ... m. Lačnovec, in Lac... Panny ... vynecháno Lichtenvald Doln... Horní. ... (I. 485), z Ouštic Pešek a Slavibor ... atinného, Zeczgrün Sachsengrün, Zakšov, ... pochybné věci opraví teprv podrobné ...

Fr. Stárý.

... *vičení jeho života a zásluh vědeckých. Překlad ... theoretického traktátu o elektřině. Na paměť ... Divišových z uložení České akademie císaře ... vědy, slovesnost a umění* sepsal prof. *Fr.* ... Nákladem České akademie. Str. 36.

... výsledek bádání, jež podnikl v knihovnách, ... je literární pozůstalost faráře přímětického, ... (nar. v Helkovicích 26. března 1698). Jako ... obce české, zabýval se D. horlivě bádáním ..., hlavně pak činil pokusy s elektřinou. O těchto ... pronikla záhy zpráva až ke dvoru císařskému do ... tam Diviš povolán a s velikou pochvalou pokusy ... císařem a císařovnou konal. Kdy připadl D. na my... zhotovil stroj na odvrácení bouře, s určitostí říci ... jest, že stroj postaven byl v létě r. 1754. Roku ... Diviš prosbu císaři Františku I., aby postaveno bylo ... země více hromosvodu, ale návrh nebyl vídeňskými ... schválen. V roce 1759 žádali Přímětičtí Diviše, aby ..., že prý způsobuje sucho, a dne 10. března 1760 ... Když však následoval rok ještě neúrodnější, ... a žádali, aby stroj znova postavil. Avšak Diviš tak ... Prof. Nušl hájí Diviše proti těm, kdož mu prioritu ..., jakož i proti těm, kdož zásluhy jeho snižují. Připouští, že ... byl ... složitý atd., avšak tvrdí, ... myšlenka byla zcela správná. Jakožto nevýhodu, ... proti Franklinovi ..., uvádí autor, že Diviš ... i filosoficko-nábo... a vytýká Di... úvah nábožen... ... ko-náboženské ... zdárnější práci, ... elektřině sebe ... přece žádného ... argumentů, ... avšak o žádném ... svedl s cesty ...

P...

Klášter sv. Mar... v Svatém Poli ... gymnasia Tá... ... práci „Klášter ... ačka. Přáli ...

bychom si, by našinci všimli si těchto dějin na 7 stránkách obsažených jako vzoru, podle kterého by se měly zpracovati děje jednotlivých klášterů v Čechách. Data historická podepřena jsou prameny věrohodnými a co nás zahanbuje, jest, že bylo spisovateli hledati nejstarších dějin v královském archivě mnichovském. Ani prof. Janoušek ve svých „Origines Cisterciences" na str. 140 číslo CCCLVI. nemohl určiti na jisto rok založení, ani odkud by byla první kolonie bratří přišla. Uvedený pramen nás poučuje, že Hradištský klášter vyslal tam svou brat roku 1149. Práce ta založena jest na urbářích panství Opočenského a Frýburského z roku 1582 a 1598, jež vypsal Jan Rojek, druhdy děkan budyňský. Neznáme jména zakladatele onoho kláštera, ani první opaty jeho. Teprv knihy potvrzovací a soudní akta konsistorní oznamují nám zboží a některé členy řádu až do válek husitských. Zbožím pozemským nevládl klášter velikým a to octlo se brzy zástavou v rukou šlechty, až je Rudolf II. roku 1585 bratřím Buriánovi, Jaroslavovi a Mikulášovi Trčkům z Lípy ve zpupné dědictví proměnil. Kdo si všiml pramenů k tomuto spisku snesených, žasne nad pílí muže, který vedle „Hradů a zámků" a „Sborníku místopisného" každé chvíle nás překvapuje podobnými cennými monografiemi: Pro badatele, kteří by v jeho šlepějích chtěli kráčeti, podotýkám, že pramen citovaný Rukopis Vídeňský a Strahovský jest otištěn v Dr. Jar. Čelakovského práci „O domácích a cizích registrech", vydaných král. učenou společností českou. Poněvadž jsou však vzata z rukopisů, které přinášejí mnohé chyby, jest třeba je srovnati s Archivem českým díl I. a II. s tak zvanými registry zápisů na str. 494—546 a II. dílu 175—208 a 444 až 481 a staršími listinami regest Emlerových. *Fr. Štědrý.*

—

Ze starších dějin kláštera Sedleckého. Ve výroční schůzi Král. české společnosti nauk dne 3. února 1900 přednesl *prof. Dr. Jaromír Čelakovský.* V Praze 1900. Str. 10.

Jest to ukázka z dějepisu města Kutné Hory a okolí v době předhusitské, jejž p. autor chystá k tisku. O působení řádu cisterciensk ého vůbec pronáší se Dr. Čelakovský pochvalně těmito slovy: „Cistercové zjednali sobě všude pověst dobrých pracovníků a hospodářů, kteří dle svých předpisů řeholních byli povinni, aby věci k životu potřebné námahou vlastních rukou, beze vší cizí pomoci, i tedy bez koupě aneb směny, si opatřovali. Postupem času dovedli sobě zjednati skoro všude rozsáhlý nemovitý majetek, jejž buď sami sdělávali aneb jehož výnos pomocí pracovních sil domácích i cizích hleděli zvýšiti. Stavěliť si klášterní budovy nejraději v odlehlých, málo zalidněných krajinách, uprostřed lesů a údolí, při řekách a potocích, a pomocí laických bratří čili konvršů mýtili pak lesy a proměňovali je na role a pastviny, živíce se tedy hlavně orbou a chovem dobytka, ale také řemeslem a průmyslem. Za tím účelem zřizovali si při klášteřích dvorce, sýpky, stáje, zahrady, vinice, mlýny, pekárny, kovárny, valchy, lázně atd., a chválí se při nich, že přispívali k hospodářskému i kulturnímu rozkvětu krajin nemalou měrou.

Upravovali také silnice a cesty, podnikali mnohé vodní stavby, napouštěli rybníky, zřizovali stoky, průtoky a vodovody, aby krajiny odvodňovali nebo vodou zaopatřovali, konečně záhy se zdarem pěstovali hornictví, sklářství a mnohá jiná odvětví průmyslová. Neméně vynikli v stavitelství a umění. Jedním slovem, oni mohli se považovati za přední šiřitele vzdělanosti západoevropské ze zemí románských do zemí německých a slovanských.“ Klášter sedlecký založen byl r. 1143. Dal k tomu podnět český pán Miroslav, jenž od opata kláštera waldsaského Gerlacha si vyžádal, aby poslal na jeho statky konvent mnichů.

Opatové kláštera sedleckého nabyli záhy značného vlivu při dvoře královském a měli vynikající působení v záležitostech zemských. Po pádě Otakarově r. 1278 klášter sedlecký, několikráte cizími vojsky byv vypleněn, octl se na pokraji záhuby, i hrozilo mu již nebezpečí, že zanikne úplně, když tu r. 1280 zvolen byl za opata mladý rázný mnich *Heydenreich*, jenž klášter k novému rozkvětu přivedl. Heydenreich byl vynikajícím státníkem, který měl velikou účast v událostech své doby a byl z nejrozhodnějších protivníků Jindřicha Korutanského. Přičinil se horlivě o to, aby Jan Lucemburský zasnoubil se s Eliškou Přemyslovnou a aby dosazen byl na trůn český. Až do své smrti (1320) zůstal pak věrným rádcem novému králi.

Dvě kroniky jesuitské kolleje v Litoměřicích z let 1629—1662. Podává *Václav Schulz*. V Praze 1900. Nákl. Král. české společnosti nauk. Str. 18.

V archivě musejním chovají se některé písemnosti k jesuitskému řádu se vztahující. Nejdůležitější z nich vydává musejní archivář p. V. Schulz tiskem. Mimo „Listář“, o němž svrchu zmínka se stala, uveřejnil v aktech Kr. české spol. nauk dvě kratičké kroniky kolleje Litoměřické. První z nich pojednává o založení kolleje a o prvních osudech jejích, a pochází z péra, jak rukopis sám praví, „venerabilis domini Stredonii“. Pan vydavatel soudí ze srovnání rukopisu s jinými, v museu nalézajícími se listy, že autorem jeho jest Martin Středa; myslíme však, že spíše jest jím bratr jeho Ondřej Středa, jenž v letech 1642—1651 byl správcem panství Ústě, jehož rukopis z valné části se týká. Druhá kronika jest stručný výtah z obšírnějších letopisů kolleje Litoměřické, zaujímající léta 1629—1662. Dr. *P.*

OBSAH:

Strana.
Úvodní slovo ke čtenářům 3
Zápisky Hanuše z Oppersdorfu o válce německé 1546—1547. Podává *Josef Vávra*. 5
O činnosti některých členů metropolitní kapitoly Pražské ve stol. XVIII. Napsal Dr. *Ant. Podlaha*. 14
Samuele Nymburského „Paměť Litoměřické“. Podává Dr. *Isidor Th. Za*[illegible] 22
[illegible] 27
[illegible] 40
[illegible] 48
[illegible] 49

„VYCHOVATEL“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se celoročně 6 K, půletně 3 K. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 K, do ostatních zemí 8 K. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct., a „Vychovatel“ jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10%, a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma. Jednotlivé číslo prodává se za 20 h. VI. ročník „Vychovatele“ stojí 4 K, VII.–XIV. roč. jest po 6 K.

„DĚLNICKÉ NOVINY“ s měsíční přílohou: „Spolkové Listy“ vycházejí vždy dne 1. a 16. každého měsíce. Předplácí se s poštovní zásilkou: pro Rakousko-Uhersko celoročně 1 K 20 h, půletně 1 K 60 h a čtvrtletně 80 h r. č. Pro německé země, Bosnu a Hercegovinu ročně 4 K, do Ameriky a ostatních zemí ročně 5 K 20 h r. č. Jednotlivé číslo prodává se za 12 h. Na pět exemplářů dává se šestý zdarma. Všecky starší ročníky „Dělnických Novin“ jsou na skladě a prodávají se po 3 K 20 h.

Pro studium socialní otázky zřídilo družstvo „Vlasť“ zvláštní „socialní odbor“, jehož účelem jest řešiti socialní otázku na základě katolickém, ve schůzích a v přednáškách mírní rokovati a brániti církev a náboženství proti útokům časopisův a spolků socialních, jiných nepřátelských, a hájiti oprávněné zájmy dělnictva.

Řečníci družstva konají na venku každý rok hojný počet přednášek; družstvo jim platí cestovné ze socialního fondu, pročež jej doporučujeme stálé podpoře. Strana, která řečníky k sobě volá, jest povinna je pohostiti.

Úkolem fondu pro katolické spisovatele jest podporovati nuzné nebo nemocné nebo stářím ku práci neschopné katolické spisovatele, vypisovati ceny na práce pro časopis „Vlasť“, uděleti stipendia na cesty, sloužící k odbornému vzdělání, podporovati a odměňovati nadějné síly z našeho tábora ze všech oborů vědy, vůbec snažiti se, by katolická strana zastoupena byla ve všech oborech vědy muži vynikajícími, odborně vzdělanými a kde jim hmotných prostředků schází, od nás také zaslouženě podporovanými. — Kdo chce býti účastен tohoto dobrodiní, jest povinen býti členem (zakládající člen splácí ve lhůtách 200 K, přispívající platí ročně 4 K) a plniti povinnosti s členstvím tím spojené. — Fond pro katolické spisovatele má 178 zakládajících — 200 K. — členů. Katolíci, buďtež v závětech katolických spisovatelů pamětlivi!

Fond knihovní zakládá katolické knihovny v Čechách, na Moravě a ve Slezsku a přijímá peněžité dary i knihy. Družstvo tím způsobem veliké množství dobrých knih rozšířilo, neboť již přes 100 knihoven založilo.

Účelem historického kroužku jest, na základě věrohodných pramenů v duchu katolickém pěstovati studium historie národa českého vůbec, zvláště pak vyvraceti historické bludy a tendenční lži o církvi katolické, jakož i přihlížeti k oněm katolickým mužům, duchovním a laikům, kteří stáli v boji proti husitismu, lutheranismu a zednářství a bývají v dějepise umlčováni, neb i křivě posuzováni.

Účelem literární sekce jest brániti Církev a katolickou stranu na poli literárním, starati se o zdárný vývoj katolického písemnictví a především zvelebovati časopis „Vlasť“.

Knihy a brožury družstvem Vlasť vydané:

Vzájemný poměr učení Petra Chelčického, starší Jednoty Českých bratří a Táborů k náuce Valdenských, Jana Husa a Jana Viklifa od Dra. Antonína Lenze. Cena 3 K 20 h, pro členy družstva 2 K.

Jak píše prof. dr. Masaryk o katolické vědě a víře. Podává Filip Jan Konečný. Cena 1 K, pro členy družstva 2 K.

Z duševního bojiště. Literární statistické črty. Napsal Fr. Vaněček. Cena 1 K 20 h.

Z dějin nepatrné české vesnice. Píše Václav Honejsek. Díl I. (1 K 20 h), díl II. (80 h).

Almanah na oslavu bisk. jubilea sv. Otce Lva XIII. Cena 3 K, pro členy 2 K.

Náboženské a mravní vychování a vyučování na školách obecných a valný sjezd učitelstva a přátel školství konaný v Praze dne 6. srpna 1891. (Resoluce a řeči.) Kriticky probírá Frant. Pohunek. Cena 60 h, hotově v administraci Vlasti objednaná stojí pouze 20 h.

Vstupenky ke schůzím spolků křesťansko-socialních a sv.-Josefských 100 kusů 1 K, poštou 1 K 6 h.

Rozbor knihy: Reformace katolická od Tom. V. Bilka. Rozebírá P. Jos. Nákladem histor. kroužku. Cena 20 h.

Sborník historického kroužku družstva Vlast. Seš. I. = 1 K 60 h, II. = III. = 1 K 40 h., IV. = 2 K, V. = 2 K 40 h, VI. = 1 K 80 h, VII. = VIII.a = 2 K 40 h.

Všecky objednávky těchto knih a brožur vyřizuje administrace Vlasti Žitná ulice č. 570—II. (26 n.) Knihy a brožury prodávají se jen za hotové.

Obrázky

k prvnímu sv. přijímání a k první sv. zpovědi

Papírnický závod družstva Vlast zakoupil letos za 5.000 K obrázků k prvnímu sv. přijímání a k první sv. zpovědi a prodává je v ceně:

a) **obrázky k prvnímu sv. přijímání:**

1. **domácí:** po 4 h (100 za K 2·40), po 6 h, tři druhy (100 za K 4·40), po 14 h, tři druhy (100 za 12 K);
2. **štyrsko-hradecké** od firmy Styria: pět druhů po 16 h (100 za 16 K) a jeden po 5 h (100 za 5 K);
3. **mnichovské** od firmy Müllerovy: po 18 h (100 za 18 K) tři druhy po 22 h (100 za K 21·60);
4. **berlínské** — zvláště krásné — od firmy Albrech a Meister po 6 h (100 za 6 K), po 8 h (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h, dva druhy (100 za 16 K), po 40 h (100 za 40 K) a po 60 h — těch máme na skladě jen sto (za 60 K).

b) **obrázky k první sv. zpovědi:**

1. **domácí:** po 4 h a po 6 h jsou již rozebrány.
2. **berlínské:** — velmi vkusné a umělecky provedené — po 8 h, dva druhy (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h (100 za 16 K).

Pozn. 1. Příchozím do Prahy radíme, aby si tyto obrázky osobně prohlédli a dle vůle ty ony si vybrali.

2. Všecky obrázky tato uvedené mají české nápisy, avšak objednali jsme většinu těchto druhů i s německými nápisy, takže i Čechům mezi Němci působícím můžeme posloužiti.

3. Do těchto obrázků vložili jsme veliký kapitál; 120 K dali jsme jen na clo a za železniční dopravu, i nemůžeme vzorky těchto obrázků zdarma rozesílati. Kdo si přeje vzorky, tomu je účtujeme. Objednatel obrázků platí poštovné nebo dopravu po dráze, my navzájem hradíme balení a dopravu na poště nebo na dráhu.

Objednávky vyřizuje:

Papírnický závod družstva Vlast, Praha 570-II.

Na Sborník Historického kroužku, čtvrtletní časopis historický, předplácí se 5 K. — Předplatné přijímá administrace Praha číslo 570. II. — Literární přijímá redaktor Dr. M. Kovář, gymn. profesor, Praha, Ferdinandova třída

ČÍSLO 2. 1900. ROČNÍK I.

SBORNÍK
HISTORICKÉHO KROUŽKU.

ČTVRTLETNÍ ČASOPIS HISTORICKÝ.

MAJITEL, NAKLADATEL A VYDAVATEL:

DRUŽSTVO VLAST.

REDAKTOR:

DR. MAT. KOVÁŘ.

CYRILLO-METHODĚJSKÁ KNIHTISKÁRNA U. KOTRBA V PRAZE.

Zakládající členové družstva Vlasť.

Zakládající členové družstva se zavazují složiti v půlletních lhůtách po 10 K dob[illegible] mady 100 K a nežádati více kapitálu svého zpět. Chudší zakládající členové mohou se [illegible] lením výboru spláceti své vklady také v menších částkách, nejméně však 4 K [illegible] Členové tito povinni jsou odváděti vklady své každoročně během správního roku, [illegible] 1. říjnem počíná.

Družstvo Vlasť má již 2194 zakládajících členů. Od poslední řádné valné [illegible] stali se zakládajícími údy družstva:

Dr. Fr. Krásl, prelát u sv. Víta v Praze; Ant. Zajíček, kn. arc. vikář v [illegible] grünu; pí. Marie Šádková v Praze; Jos. Janský, bisk. vik. sekretář v Křivsoudově; [illegible] Hartmann, děkan v Dobrovici; Vinc. Nápravník, děkan v Kování; Jos. Procházka, [illegible] v Dobřenicích; Dr. Jos. Rydvan, farář v Kostomlatech; Nejmenovaný farář; Fr. [illegible] misijní kaplan na Cetyni v Černé Hoře; Dr. Karel Kašpar, spiritual a professor v [illegible] hraběte Straky v Praze; Václ. Zörnig, kaplan ve Vosicích; Fr. Cepník, katecheta v [illegible] u Mar. Lázní; Erazim Rybák, kaplan v Kravařích; Tom. Karhánek, farní administr[illegible] v D. Bludovicích; Václav Fechtner, sakristan v Sacre Coeur na Smíchově; Jos. Tich[illegible] kamnář v Praze; Boh. Šubrt, typograf v Novém Městě n. Metují; Bohumil Varhout, [illegible] asistent v Krči u Prahy; Jos. Švob, stavební kancelář v Uhříněvsi u Prahy; Minar[illegible] Anna a Marie Šplíchalová, dívky z Prahy.

Zakládající člen obdrží zdarma: všecky knihy, které družstvo vydalo, 9 Sbor[illegible] historických a z „Vlasti“, „Vychovatele“ a „Děl. Novin, co mu schází. I obnášejí tyto [illegible] na knihách 50, 100, ba u některého až přes 100 K. Při tom však připomínáme, že [illegible] které ročníky „Vlasti“, „Vychovatele“ a „Dělnických Novin“ jsou již rozebrány — ty [illegible] darovati nemůžeme. „Vychovatele“ převzalo družstvo šestým ročníkem počínajíc. Co [illegible] tím vyšlo, není majetkem družstva a nemůže býti darováno.

Fond pro katolické spisovatele,

o jehož účelu jsme na obálce 1. sešitu t. l. promluvili, má 179 zakládajících členů; [illegible] členů přispívajících bývá ročně okolo 20 a dárců asi taky tolik. Zakládající člen spis[illegible] lhůtách 200 K, přispívající platí ročně 4 K. — V posledních letech stali se zakládaj[illegible] členy tohoto fondu: Rud. Vrba, redaktor Katol. Listů v Praze; Karel Jindřich, faktor [illegible] tiskárny v Moskvě; Dr. Fr. Krus, ředitel gener. vikariatu v Těšíně; Filip Jan [illegible] farář v Bělé; Josef Flekáček, řídící učitel v Žižkově; Tomáš Jirousek, redaktor Děl. N[illegible] v Praze; Jos. Šeřík Vitinský, spisovatel v Antverpách; Emanuel Žák, katecheta v Bubov[illegible] Fr. Štědrý, farář ve Slavětíně.

Z tohoto fondu bylo katolickým spisovatelům již hojně podpor uděleno, ale nabyli [illegible] zkušenosti, že většinou za podporu žádají ti, kteří v příznivé době svého živeza na [illegible] nepamatovali. Když se jim dobře vedlo, nedali krejcaru k jeho rozkvětu, když padli do [illegible] chtějí stovky podpory. I upozorňujeme takové pány, že výbor dává podpory jen členům [illegible] fondu a jen v řídkých případech, po bedlivé úvaze, i nečlenům. — Kdo bývá s žádostí [illegible] odmítnut, přičti to sám sobě.

Ročník I. 1900. Číslo 2.

SBORNÍK
HISTORICKÉHO KROUŽKU.

Zlatá Koruna.

Napsal **František Wildmann.**

(Část třetí, konečná.)

R. 1611 pasovští žoldáci zaplavili celou krajinu kolem Krumlova a Kájova, ba na zpáteční cestě z Prahy v krajině této se usadili a olupovali ji. Ve vesnici Srníně, kláštera patřící, vynutili na lidech 574 zl. rýn. a lid pak povraždili, tak že z větší části obyvatelstvo v krajině té české vyhynulo aneb se rozuteklo. Od té doby němečtí osadníci zaujali tuto krajinu a jazyk český z Kájovské osady vymizel, a i město Krumlov se v té době nejvíce poněmčilo. Když se toho dověděl biskup pasovský arcikníže Leopold, přijel do Krumlova, dal mnohé žoldáky potrestati, se čtyřmi jesuity krumlovskými pěšky vykonal pouť do Kájova, aby odprosil Rodičku Boží Kájovskou za vše, co žoldáci jeho v krajině té zlého natropili, a pak s vojskem svým opustil Čechy.

Dne 6. listopadu 1611 zemřel Petr Vok z Rožmberka, poslední ratolest tohoto staročeského proslulého rodu. Zemřel v Třeboni a byl pochován v kláštěře vyšebrodském dne 1. února 1612. Pohřeb jeho byl zajisté z nejslavnějších pohřbů pánů českých. Súčastnili se ho všichni páni čeští, katolické i protestantské duchovenstvo.

Roku 1613 obnovil opat Valentin opatství své s nápisem: R. I C P A D D V A. D. S. H. A. H. L. H. Ó F P. A. M. D. C. V I I. [1])

Opat Valentin pořídil pro klášter též tiskárnu, kde se potřebné knihy pro kostel i kůr tiskly a vázaly. Však bohužel i tento slavný opat měl mnohé slabé stránky. Byl obžalován [2]) od generála řádu cisterciáckého, který s druhými opaty českými a moravskými do Zlaté Koruny přišel, a přinucen, že se dne 31. března r. 1616 hodnosti opatské zřekl a dostal titul opata ze Staré Cely v Míšeňsku, kláštera od protestantů zabraného, a roční

[1]) Reverendissimus in Christo Pater ac Dominus Dominus Valentinus Augustus de Schönbeck hic Abbas hujus loci hoc opus feliciter perfecit anno 1607. (Veledůst. v Kristu Otec a p. p. Val. Aug. ze Schönbecku, zde opat tohoto místa, toto dílo šťastně dokončil roku 1607.) Red.

[2]) že zavraždil svého vlastního bratra tím, že uvrhl jej do sklepení, kdež hladem zahynul; že dívku šlechtičnu Magdalenu Korynskou u sebe choval a že statky klášterní rozdával atd.

plat 200 kop. míš. z kláštera zlatokorunského, a převor téhož kláštera, Jiří III. Huber, stal se opatem. Když tento meškal ještě ve Vyšším Brodě, kde přijímal posvěcení za opata, odejel sesazený opat Valentin z kláštera zlatokorunského, vzav s sebou všecky stkvosty a památné spisy a knihy, odejel k panu Hockovi ze Zweibrucku do Žamberka, jemuž všecky ty věci klášterní daroval neb prodal. Pan Hock byl však proto k smrti odsouzen, a bývalý opat Valentin Schönbeck prchl na Moravu do Byteše, kde byl pan ze Žerotína pro české bratry zařídil modlitebnu. Opat Valentin, přestoupiv na víru českých bratří, koupil si usedlost v Byteši, kde se usadil. Však ani tam dlouho nezůstal. Zdržoval se pak u šlechty moravské i uherské na rozličných místech, až konečně svědomí mu nedalo pokoje, napomínajíc jej, že chybil, opustiv víru katolickou, i odebral se do Říma, kde činil veliké pokání; a stav se zase katolíkem, kajicně zemřel r. 1648. Navštívil též na svých cestách Zlatou Korunu a daroval opatovi Jiřímu Hubrovi překrásný missál. Schönbeck, pocházeje ze šlechtického rodu, byl se všemi okolními šlechtici znám, všude rád viděn a povznesl opatskou důstojnost ve Zlaté Koruně, kde dříve opati byli váženi jen jako jiní faráři okolní. Schönbeck, jsa Polák, byl i se šlechtou polskou spřízněn a říkával, že mu patří název „Velkomocný pán".

Opat Jiří III. Huber z Alderspachu z Bavor žil za doby války 30leté. Stavové vypsali berně a sbírali vojsko i na českém jihu. Opat Jiří obával se, aby nebyl vydrancován klášter jako za husitských válek, ukryl u Adama zedníka a Jáchyma krejčího v Kájově 3 kasule zlatem a 3 stříbrem vyšívané, černou a modrou kasuli, dalmatiky, pluviály 2, 10 kalichů, kaditelnici, umyvadla, konvice stříbrné, kříž stříbrný pozlacený, 5 infulí s berlou, 2 stříbrné pozlacené obrazy (Panny Marie a sv. Bernarda), monstrance, řetězy zlaté, prsteny zlaté s drahými kameny, tabule stříbrné pozlacené a jiné drahocenné věci.

Však za nedlouho nastaly hrůzy třicetileté války, a Zlatá Koruna stala se zas obětí zuřivosti vojska uherského, jež jako pomstou za stkvělé Otakarovo vítězství nad Uhry (r. 1260) památný jeho klášter vyplenilo r. 1620.

Stavovské vojsko totiž, aby zničilo vládu císaře Ferdinanda II., vtrhlo do Rakous a chtělo se zmocniti Vídně. Stavové čeští uzavřeli spolek s knížetem sedmihradským Bethlenem, který jim své vojsko poslal na pomoc. Byly to však většinou tlupy beze vší kázně, které jen loupily a vraždily, aby se obohatily. Jedna část tohoto vojska (1000 jezdců a něco pěchoty) přidělena byla ke sboru hraběte Mansfelda, který pro rostoucí nebezpečenství nucen byl odebrati se do Čech, kdež císařský plukovník Marradas dosáhl značných úspěchů. V prvních dnech měsíce června 1620 vytrhl Mansfeld z ležení u Eggenberka se sborem svým a dal se na pochod do Čech. Na cestě zdržel se nějakou dobu před Vitorazí, chtěje města toho dobýti, a po marném pokuse táhl pak dále.

Ve čtvrtek dne 18. června 1620 v den Božího Těla z rána již děly se přípravy v opatství zlatokorunském, aby způsobem obvyklým slaven byl veliký ten svátek. Mnohá nejvzácnější kostelní roucha a ozdoby, které jindy uschovány bývaly, vystaveny

byly v kostele k tomu účelu okrášleném. Opat Jiří Huber, oděn v nejstkvostnější roucho posvátné s infulí na hlavě, stál připraven, aby vyšel k oltáři a postavil se v čelo slavnému průvodu, lid hojně byl shromážděn ve zbožné modlitbě, nikdo neměl ani tušení, že by hrozilo nějaké nebezpečí, když tu náhle strhl se pokřik, že nepřítel žene se na klášter. A skutečně blížilo se již oddělení Uhrův od sboru Mansfeldova, vedeno a podněcováno jsouc od jakéhos Mikuláše z Eckeršteina, který býval dříve úředníkem klášterním, ale že si řeholní statek v Kájově neprávem přisvojil, ze služby byl propuštěn, a tu ze msty tlupu divokých Uhrů na klášter přivedl.

Opat a ostatní kněží uleknuti sotva mohli posvátné roucho se sebe složiti, někteří kvapem prchali z kláštera, hledíce aspoň život si zachrániti. Vše utíkalo před nepřítelem, a lid v klášteře shromážděný rozprchl se na vše strany. Mladý klerik jeden, jménem Jan Wagnereck, který byl ustanoven k tomu, aby při slavnosti držel berlu opatskou, tak jak byl oblečen i s berlou utekl se na půdu kláštera, kde se skryl.

Mezitím Uhři, nic nedbajíce posvátnosti místa, vrazili do kláštera a jali se loupiti a bráti, kde co bylo, neušetřili ani kostela ani oltářů, kde vystavena byla nejsvětější svátost, vybili dvéře a okna do obydlí opatova i do bytův ostatních mnichů, prohledali všecky skříně v nich, vnikli do konventu, do sklepův a komor a pobrali vše, co nalezli a co nějakou cenu mělo. Hledali především peněz a doufali značnou částku zde ukořistiti, jelikož za příčinou nenadálého přepadení nemohlo nic býti vyneseno ani uschováno. V obydlí opatově nalezeno něco přes 700 kop grošů, což se jim však zdálo býti málo; i hledali dále a nalezše kdesi schovaného pekaře klášterního, nutili jej, aby prozradil, kde by uschovány byly peníze a poklad klášterní. Když pak tento nemohl anebo zdráhal se tak učiniti, ukrutně jej týrali a konečně v dolejším refektáři hlavu mu srazili. I ostatní služebnictvo klášterní, které neuteklo, velmi bylo ztýráno, někteří pak i nebezpečně zraněni.

Když pak divoká rota vojenská vše prolezši, v klášteře nemohla nic nalézti, přepadla i hospodářská stavení při opatství, z nichž jmenovitě deset koní a ostatní dobytek a jiné věci, jichž mohla potřebovati, pobrala. Někteří pak z bohaprázdných vojáků, oblekše se do posvátného roucha kněžského a nasadivše si infule opatské na hlavy, na posměch oloupených a jakoby nějaké veliké hrdinství byli dokázali, u vítězoslávě od ostatních byli z kláštera vyprovázeni. Jest se skutečně co diviti, že krutá čeládka ta klášter nezapálila a takto úplně ho nezničila.

Po klášteře přišly na řadu i nejbližší okolní vesnice klášterní, kde co bylo, i ukrytá tam roucha kostelní u Adama zedníka a Jáchyma krejčího v Kájově, vše bylo pobráno, lidé ztýráni a dva kněží, kteří z kláštera sem byli se utekli a zde se skryli, ukrutně zabiti. Když ve vyloupeném klášteře nastalo ticho, odvážil se prve dotčený Jan Wagnereck z úkrytu svého vyhlédnouti a přesvědčiv se, že sběř loupežná skutečně odtáhla, odebral se dolů. Zpousta, jaká se mu objevila, byla hrozná. Pomalu počala čeleď klášterní, sem tam poschovávaná, vylézati, brzy pak

i ti, kdož byli utekli, do kláštera se vraceli. Opat, který napřed jako někteří jiní mnichové v lesích se ukrývali a potom až do Krumlova se byl utekl, i ostatní kněží a klerikové vraceli se jeden po druhém opět do kláštera.

Avšak v jakém stavu nalezli klášter i kostel svůj! Ani mše sv. nemohla býti obětována pro nedostatek oltářů, kalichů, rouch kněžských a jiných posvátných potřeb, neboť byl vyloupen zcela i kostel konventní i malý kostel Andělů strážných i opatská kaple Panny Marie. Mimo to bylo pak i pět kostelů ve vesnicích ke klášteru náležejících vyloupeno. Opat vydrancovaného kláštera, jemuž mimo berlu, zachráněnou zmíněným klerikem, nezůstalo ničehož, obrátil se s prosbami na všecky strany, odkud se něčeho mohl nadíti, líčil neštěstí, které stihlo klášter, a žádal za zpomožení. Avšak prosby jeho po většině byly marny, vydatnější pomoci se mu nedostalo odnikud. Smutná doba válečná, která na království České přikvapila, byla i klášteru velice záhubna, a dlouho trvalo, nežli Zlatá Koruna z pohromy této poněkud se opět vzpamatovala.

Opat Jiří Huber udává seznam, co jenom z kostelů zlatokorunských tato divoká, spustlá cháska žoldnéřů pobrala: 2 zcela nové ornáty, jeden zlatem, druhý stříbrem vyšívaný, jiných 7 obleků mešních, 9 kalichů, 2 monstrance, z nichž jedna celá stříbrná pozlacená, druhá patřila kostelu černickému, kaditelnici stříbrnou s loďkou velmi umělé práce starožitnické, 2 kříže stříbrné pozlacené, 3 předrahé pacifikály, 3 ampule a umyvadla stříbrná, jedno z nich pozlacené, ciborium stříbrné vyzlacené (partikule z něho vyhodili), nádoby na sv. oleje, obrazy stříbrné pozlacené Panny Marie a sv. Bernarda, desku stříbrnou pozlacenou, 5 infulí drahých, 2 prsteny zlaté s drahými kameny a 2 stříbrné pozlacené, dalmatiky a pontifikální obleky zlatem vyšívané (5 druhů), vela zlatem protkaná (5 kusů), dále vše, co na oltářích nalezli, stkvostná antipendia, ubrusy, veškeré obleky v opatství, stolní náčiní a stkvosty, přes 700 kop na penězích, 10 koní i dobytek všechen. Tak pobrali vše i v kapli opatské a v pěti kostelích klášteru příslušných. Ze všeho toho nedostal klášter nic zpět, nežli dvě dalmatiky, které lotři tito v lese odhodili, strhavše s nich porty drahocenné, a které osadní rolníci v lese nalezli. Kalich jeden s drahými kameny koupil od lotrů těch protestantský obchodník ve Vratislavi ve Slezsku za 80 imperialů, od něhož jej koupil opat v Lubně, který dle nápisu seznal, že kalich ten patří klášteru ve Zlaté Koruně; od opata lubenského pak jej opat zlatokorunský vykoupil. Opat psal císaři a prosil ho za pomoc, psal arcibiskupu Loheliovi i generálu řádu cisterciáckého, ale vše bylo marno, válkou třicetiletou byli všickni ochuzeni; sotva uhájil každý sebe, nestaraje se o jiné.

Ubohý opat neměl ani od svých bratří v klášteře pokoje. Z bídy, jaká pak nastala, utekli tři professi z kláštera, bratr Michal Šabiani, Jan Scherdinger a Jan Käschmaier, kteří jako vagabundi chodili po klášteřích, pomlouvali opata a vinili jej z věcí neslušných, jako že chodí na křtiny, veselky a k Přibylovům do Svic a jiných věcí. Opat byl předvolán do Zbraslavě, kde se odbývala schůze všech opatů za předsedy opata zbraslav-

ského Vrata a byl přinucen, opatství zlatokorunského se vzdáti, i šel pak za faráře do Kájova. Opat slíbil, avšak později si vše rozmyslil vymlouvaje se, že fara kájovská je velice sešlá, bídná, živobytí drahé. Avšak nebylo již žádosti jeho dbáno a dne 23. září r. 1623 zvolen za opata Ondřej Pachmann, převor z vyšebrodského kláštera, a dřívější opat Jiří Huber odebrati se musil na faru kájovskou, kde pln žalu a hoře dne 20. dubna 1624 život svůj dokonal. Mrtvola jeho převezena byla do Zlaté Koruny a v malém kostele u stupňů k presbytáři pochována bez náhrobního kamene.

Opat Ondřej Pachmann, jenž po Hubrovi spravoval klášter, byl Hornorakušan z Leonfeldu, muž velice vzdělaný a cvičený, kterého si císař Ferdinand II. velice vážil a v Budějovicích v hornických věcech na radu bral. Koupil pro klášter drahocennou monstranci, kalichy, ornáty a jiné potřeby. Spravovav klášter jako opat po 24 let velmi obezřele a prospěšně, zemřel 22. ledna r. 1637 a pochován jest v kostele sv. Markéty. Nápis na náhrobku jeho zní: „AnDreas PaChMann, AntIstes fata peregIt. Vt sVperIs VIVat spIrItVs astra sVbIt.“ [1]) Za něho předal císař Ferdinand II. právo patronátu nad klášterem zlatokorunským Janu Oldřichovi z Eggenberka.

Nástupce jeho *Jan Theodorik Bentius*, mnich ze Sv. Kříže v Rakousích, jenž nastoupil jako opat r. 1637, zavedl v klášteře, jsa velice horlivý a zbožný, přísnou kázeň a mnoho potřebného pro klášterní kostely zařídil. Zemřel 4. července 1661 a pochován jest v malém kostele sv. Andělů. Náhrobní kámen má nápis: „Quis hic? Joannes Bentius, disciplinae fervens, Promotor, Vltor vitiorum, Ordinis decus, Abbas Sanctae Coronae obiit 4. Julii A. 1661, qui bonum Geblanense novem millibus Sexagenarum sub suo regimine emit a. 1658. [2])

Bernard Pachmann, též rodák z Horních Rakous, z Leonfeldu, bratrovec opata Ondřeje Pachmanna, muž učený, zvláště v theologii vynikající, zvolen byl za opata dne 3. dubna 1661. Balbín [3]) sám zmínku činí o něm jakožto velmi učeném opatu. Opravil kostel klášterní doposud zpustlý, a nadal jej nejpotřebnějšími věcmi. Obcoval však více se světskými pány než s klášterníky, začež od visitátora obdržel mnohé důtky. Zemřel roku 1668 a pochován jest v presbytáři kostela s nápisem na náhrobku: „BernarDVs Abbas RestaVrator hVIVs TeMpLI VLtra non agIt Inter VIVos VIVat Inter beatos spIrItVs eIVs et pII pro Ipso orate. 3. Aprilis.“ [4])

Po něm nastoupil opat *Matěj Alexej Ungar*, rodilý z Opatovic, malé vesničky u Hluboké, byl mnichem zlatokorunským a později farářem kájovským. Po předchůdci svém světském knězi Tomáši Zauklovi r. 1656 nalezl kostel zpustlý, faru na spadnutí

---

[1]) Ondřej Pachmann, představený (kláštera), život dokonal, aby Bohu žil, duch ku hvězdám pílí (1637). Red.

[2]) Kdo zde? Jan Bentius, horlivý kázně podporovatel, mstitel chyb, řádu ozdoba, opat zlatokorunský, † 4. července r. 1661, který statek Keblany za 9000 kop grošů za svého opatování koupil r. 1658. Red.

[3]) Ve své Epitome historiae l. 3. cap 15.

[4]) Bernard opat, obnovitel tohoto chrámu, dále nedlí mezi živými. Nechť žije mezi blaženými duch jeho, a zbožní zaň se modlete (1668). Red.

professor církevního práva v klášteře plaském. Opat tento započal zase práv a statkův, od Rožmberků a pak od Eggenberků zadržovaných, se dovolávati. Avšak všecko namáhání i jeho i učených konventuálů bylo marno. Opat tento pochován jest před oltářem sv. Bernarda s nápisem na náhrobním kameni: „Hic requiescit Reverendissimus ac Amplissimus Dominus Dominus Gerardus Pauer, hujus loci 15 Annis Dignissimus Abbas. Q. 1716 20. Octobr. aetatis suae 59.“ [1])

Nástupce jeho opat *Matěj Krátký* (Kurtz), pocházel ze vsi Žabovřesk nedaleko kláštera. Byl tu převorem, pak farářem v Černici a dne 17. ledna 1717 byl zvolen opatem. Zastával se práv kláštera, ale těžko bylo čeho docíliti proti tak mocné a u dvora oblíbené vrchnosti. Přece však dosaženo, že r. 1695 byl klášter osvobozen od patronátu panství Krumlovského a stal se zase samostatným, a tu počal zvolna se zase zmáhati a zkvétati. Opat byl zvolen za kommissaře pro upravení fondů náboženských. — Nešťastným pádem se poraniv, zemřel a na náhrobním kameni svém má tento nápis: „Sub hac inscriptione saxo incisa humatus Anno 1720 Febr. 2. diem clausit extremum Reverendissimus ac Amplissimus Dmus Dmus Mathias Kurtz, Loci hujus per triennium Abbas, cui Successor Lapideum hoc gratitudinis ac amoris erga ipsum posuit monumentum.“ [2]) Pochován podle opata Matěje Ungara na straně evangelia oltáře Panny Marie.

Opat *Filip Bayer*, rodem z Chvalšin, zvolen dne 16. dubna 1720, byl od generálního vikáře Benedikta, opata oseckého, za assistence plaského opata Eugena Tittla slavnostně nastolen. Za opata tohoto skončen dlouhý proces soudní, který již za opata Ungara započal proti Eggenberkům a jejich nástupcům Schwarzenbergům, aby statky Boletice a Netolice, držené v zástavě od Zikmunda za 24.000 zl., klášteru vrátili. Klášterníci by si je byli rádi vyplatili, ale Rožmberkové k tomu nepřivolili, ba vymohli si dokonce patronátní právo ke klášteru a vybírali si pak za opaty jen takové mnichy, kteří se o právo kláštera nehlásili anebo práv těch docela byli neznalí, ba brali k tomu i světské kněze, tak aby z kláštera učinili faru světskou. Když později zase řehole tam zavedena a klášter opět moudrým řízením opatů prospíval, ucházeli se opati opět o svá klášterní práva. Zvláště opat *Gerhard Pauer* r. 1711 žádal kněžnu Marii Ernestinu, vdovu po knížeti Janu Kristiánovi z Eggenberka, aby vydala statky Boletice a Netolice klášteru, že 24.000 zl. za ně jako závazného dluhu zaplatí. Když je vydati nemínila, žaloval ji u císaře. Jak klášter zlatokorunský, tak i panství krumlovské mělo osvědčené advokáty a vzorně sdělané právnické listiny. Proces se protahoval. Mezitím umřel opat Gerhard Pauer, umřela i kněžna Marie Ernestina. Jí následoval vnuk její Adam František kníže ze Schwarzenberka. Opat Krátký vedl dále při, která stála mnoho peněz,

[1]) Zde odpočívá veledůst. p. p. Gerhard Pauer, tohoto místa po 15 let velectihodný opat. † 1716 20. října u věku 59 let. Red.

[2]) Pod tímto nápisem v kameni vytesaném pohřben, r. 1720 2. února žití dokonal veledůst. a vysoce ctihodný p. p. Matěj Kurtz, tohoto místa po třiletí opat, jemuž nástupce tento kamenný z vděčnosti a lásky postavil pomník. Red.

a opat se soužil, až se usoužil. Pře skončena za opata Filipa Bayera, avšak v neprospěch kláštera rozhodnutím, vydaným dne 17. března 1728. Tím měl universální dědic po kněžně Marii Ernestině z Eggenberka, kníže Adam František ze Schwarzenberka, zůstati v právním držení všech statků klášterních, jež Zikmund byl zastavil pánům z Růže.

Opat Filip Bayer vedl správu kláštera ve Zlaté Koruně od r. 1720—1733, načež resignovav na úřad svůj, žil v zátiší na statku keblanském 28 let a zemřel u věku 81 let dne 14. března 1761.

Po něm nastoupil opat *Kristian Guschl*, rodák vyšebrodský, jenž byl před tím farářem v Kájově, pak převorem v klášteře zlatokorunském, a dne 20. prosince 1733 zvolen opatem u přítomnosti opata plaského Eugena Tittla, opata vyšebrodského Kandida a zemských úředníkův od místodržitelství vyslaných: hraběte Millesima, pána na Měšicích, a Grösla z Kvittenberka, krajského hejtmana bechyňského. Opat tento 20 let řídil moudře celý klášter a zakusil mnoho utrpení. Neboť dne 17. května 1733 vyhořelo opatství, tak že nezůstaly než holé zdi. Stálo jej mnoho namáhání, nežli zase opatské obydlí uvedl do pořádku. Ve válce proti císařovně Marii Teresii Bavoři i Prušáci dvakráte (r. 1742 a r. 1748) vrazivše do kláštera, velikého výkupného požadovali, mnoho věcí v klášteře pobrali a poddané klášterní olupovali.

Opat tento koupil r. 1740 statky Přehořov, Brandlín, Kvasejovice a Dvorce za 124.000 zl. rýn. od rytíře Václava Kazimíra Netolického z Eisenberka a r. 1741 statek Keblany za 45.000 zl. od téhož rytíře Netolického, r. 1757 statek Holkov od Marie Anny Kfellerovy ze Sachsengrünu. Opat Kristian Guschl byl vzorným hospodářem, mnoho potřebných věcí jak ve Zlaté Koruně tak i v Kájově zařídil, do kláštera přijal několik novicův a dbal velice toho, aby hodinky ve dne i v noci v kůru řádně se pěly a Laudes divinae konaly. Za jeho opatování přijati byli a profess složili tito mužové: Marian Frank, Křišťan Mardelschläger, Galgan Müller, Nivard Andrážka, Amand Müller, Josef Oliva, Desider Weinmann, Gerard Budecius, Placid Quereser, Coelestín Müller, Jiří Holler, Edmund Hayder, František Richter, Robert Schorsch, Alberik Koller, Bernard Resch, Václav Bylanský, Gottfried Bylanský, Konstantin Helderle, Jan Lagler, Zikmund Dvořák, Ladislav Hofkunst, Dominik Lebisch, Konrad Schwalb, Hyacint Sladkovský, Josef Pauer, Stanislav Placeda, Amand Mühlpek, Benedikt Budějínský, Jachim Guschl, Štěpán Brich.

Opat Kristian Guschl zemřel dne 3. listopadu 1754 a pochován jest v kostele klášterním u oltáře sv. Benedikta s nápisem na náhrobním kameně: „Reverendissimus ac Amplis. Dmus Christianus Guschl, Sac. exem. Ord. Cister. QVatVor LVstrIs et bIs qVInqVe MensIbVs InDefessa gVbernII VIgILantIa praesentIs CoenobII Abbas et AntIstes ill. Regni Bohemiae Praelatus. AnIMa sVpernas aD aVras eVoCata eXVVIas sVas In hoC bVsto posVIt. In DIe festo sanCtI MaLaChIae. Ita PetraM notarat grata fILIatIo De sanCta Corona. [1])

[1]) Veledůst. a vysocectihodný p. Kristian Guschl, kněz vyňatého řádu cisterc. Po čtyři lustra (20 let) a 10 měsiců s neúnavnou správy bdělostí přítom-

Po něm nastoupil 43. a poslední opat *Gottfried Bylanský*, rodák prachatický, jenž byl v kolleji arcibiskupské v Praze professorem filosofie. Dne 9. ledna 1755 zvolen jest opatem u přítomnosti generálního vikáře a visitátora Bernarda Henneta, opata zaramského, opata vyšebrodského Mikla, hraběte Netolického, vyslaného od místodržitelství jakožto hejtmana kraje Budějovického, a pana z Muckenberka. Opat Bylanský, jsa muž zbožnosti, modlitby a křesťanské lásky, byl dobrotivým otcem svým spolubratřím. Chrám konventní hleděl dle možnosti zvelebiti. V presbytáři postavil dvě pobočné kaple, které s loďmi chrámovými tvoří podobu kříže. Jedna zasvěcena Panně Marii a druhá sv. Josefu. Zde vypínají se při stěnách dvě velikolepá mausolea, která dal ve stukko zaříditi a jež sochař Tomáš Fesler důmyslně provedl. Jedno posvěceno vděčné památce zakladatele kláštera Přemysla Otakara II., druhé kryje hrob štědrého příznivce Zlaté Koruny Bavora III. z Bavorova, který jej znova povznesl a přemnohými statky nadal na počátku století XIV., tedy právě v době, kdy krvácel klášter z hlubokých ran, zasazených mu vojskem Rudolfovým. Náhrobek Bavorův představuje skupinu plastických postav v životní velikosti, skupených kolem veliké rakve, jejíž víko zavřeno na znamení, že tu odpočívá tělo náboženského zemana. Na obraze dosti zručně znázorněn šlechetný skutek Bavorův.

Mausoleum Otakarovo má podobu rakve, jejíž víko v allegorické skupině postav antických kosou nadzdvihuje ruka anděla smrti; nad rakví je polovypuklá podobizna Otakarova, dole dřímá český lev, na boku rakve, obráceném do lodi chrámové, znázorněn výjev bitvy na Moravském poli. Pootevřená rakev označuje i tu symbolicky, že pozůstatky Přemyslovy neodpočívají pod kamennou dlažbou chrámovou. Nad sarkofagem je obraz, na němž vypodobněn Otakar v mohutné postavě rytířské. Vedle něho páže rozbaluje plán, označující půdorys a hranice statků nově zřízeného kláštera. Kolem klečí mniši v bílých řasnatých řízách řeholních, jeden z nich podává králi hříčku ve vyschlé dlani, symbol budovy klášterní.

Dále opat Gottfried Bylanský s obou stran kaplí zařídil oltář sv. Benedikta a druhý oltář sv. Bernarda, dal zříditi novou sakristii s velikým nákladem a kapitulum, ambity a refektář krásně vymalovati a ozdobnými obrazy okrášliti. I všecky střechy jak na kostelích, tak i na klášterních budovách dal opraviti a překrýti. R. 1769 byl dokonán mramorový hlavní oltář v konventním chrámu Páně a mnoho oprav též na kostele a faře kájovské provedeno. R. 1758 koupil statek Holkov za 27.000 zl. a r. 1759 statek Dvořáků v Markvarticích za 3650 zl. Opat tento hospodařil velice rozumně, tak že mu žehnal i Bůh všemohoucí, a klášter i jeho statky se stále zvelebovaly. Ač jej mnohé nehody stíhaly, jako r. 1760—1763 veliké povodně, které u klášterních rybníků hráze strhaly a ryby odnesly, r. 1770, 1771, 1772 neúroda veliká, že obilí sotva stačilo na zasetí a na výživu, tak že se nic ne-

---

ného kláštera opat a představený, slav. království Českého prelát. Duše k nadzemským vánkům povolaná ostatky své v tomto rově složila o svátku svatého Malachiáše. Tak skálu poznamenalo vděčné synovstvo ze svaté Koruny (1754). Red.

ohlo odprodati. R. 1771 v Přehořově nastal mor dobytčí a strašná vodeň, že na Přehořovsku protrhlo se 11 rybníků, které s ve-ými výlohami byly pak opraveny. R. 1773 strašné krupobití, eré stihlo celé Čechy, velikých škod učinilo i klášteru zlato-runskému, tak že u Koruny ze čtyř a v Přehořově z pěti dvorů sklidili žádného obilí. Opat Gottfried Bylanský opatoval v klá-ře na 30 let k prospěchu a k zvelebení celého kláštera. Však hužel tu na klášter přišla rána největší: byl z rozkazu císaře sefa II. ze dne 10. listopadu r. 1785 zrušen a prodáno vše za 4.141 zl., kteréžto peníze přišly do náboženské matice.

Dne 10. listopadu 1785 o čtvrté hodině odpolední přijeli do ištera zlatokorunského císařští kommissaři Jan Otto z Otten-alu, krajský hejtman budějovický, a Ignác König, jízdní dů-jník z Prahy, přečetli před opatem a celým konventem naří-ní císařské, jímž se klášter zlatokorunský zrušuje. Vše hned pečetili.

Tehdáž žilo v kláštěře zlatokorunském 30 kněží a 4 fráteři. at Gottfried Bylanský, který obdržel pensi 2 zl. denně a po-ji 1500 zl. ročně a z milosti knížete Jana ze Schwarzenberka stal byt v zámku Chejnovském, kamž se také přestěhoval kde v tichosti a žalu žil, až 21. července 1788 u věku 65 let alu a hoří nad zrušeným klášterem pozemskou pouť dokončil. chován jest v Chejnově. Kajetán Perger, podpřevor, zemřel března 1803 ve Zlaté Koruně. Bernard Resch † 4. června 1798 Vyšším Brodě. Zikmund Dvořák, administrátor u sv. Markéty, 16. dubna 1792 v Krumlově. Stanislav Placeda, důchodní, 5. března 1806 v Kájově. Allán Bylanský, provisor, stal se fa-em v Teresiendorfě a zemřel tamtéž 13. dubna 1810. Václav ögl †, jsa kaplanem v Horním Dvořišti (Oberhaid), dne 16. listo-du 1793. Alberik Nitsche, předzpěvák v chóru, † 17. října 1803 Chvalšinách. Marian Stáně, potom farář v Brloze, † 5. března 1789. Filip Plank, sekretář, zemřel předposlední z nich v Bu-ovicích dne 1. května 1818. Michal Iro † 10. ledna 1810 v Krum-ě. Josef Dvořák, představený v refektáři, po zrušení kláštera ář ve Zlaté Koruně, † 8. března 1807. Řehoř Neuhauser, 25. června 1810 v Krumlově. Otto Borový, ředitel kůru a fortnýř, oslední ze všech 10. června 1818 ve Zlaté Koruně. Celestín bát † 3. března 1797 v Budějovicích.

Z duchovenstva klášterního působili na farách, patřících šteru zlatokorunskému: Eugen Pilip, farář v Kájově, † 29. listo-lu 1804 v Kájově. Kaplani v Kájově: Křišťan Goltsch † 9. pro-ce 1785 v Kájově, Rajmund Jecho † 10. ledna 1800 v Dolní avici, Fortunát Hušák † 1. ledna 1788 v Poleticích. Engelbert ho, farář ve Chvalšinách, † 7. září 1797 ve Chvalšinách. Ka-ni: Nivard Hartl † 4. listopadu 1792 ve Chvalšinách a Bene-t Jakeš † 21. června 1799 v Teresiendorfě. Florian Holderle, ář v Poleticích, byl 8. února 1800 od loupežníků zavražděn. mund Hayder, farář v Polné, † 7. prosince 1801 v Polné. and Wildt, kaplan v Polné, † 3. října 1795 v Jablonci. Au-tin Hromada, farář v Černicích, † 5. října 1795. Gabriel Arnošt, ář v Kremži, † 6. února 1797 ve Stráži. Gottfried Wimmer, bošt v panenském kláštěře v Marienthale, † 10. listopadu 1801

... Lužici. Vincenc Šoth, polní kaplan u pluku
... 1788 v Uhrách.
... Lukáš Plank, malíř, † 7. září 1784 v Krum-
... Schnegger, štafíř, † 22. března 1800 v Budějo-
... eiler, sochař, † 15. března 1808 v Budějovicích,
... hlář, † 19. února 1815 v Praze, kde se byl dříve

... kláštera bylo duchovním dovoleno 5 měsíců by-
... stoře, a opat dostával denně 2 zl. a druzí duchovní po
... l r. 1786 dostávali ročně kněží i bratří po 300 zl. a opat

... zrušení kláštera dostali se někteří kněží do duchovní
... někteří na odpočinek. Nejposlednější v klášteře zůstali
... Dvořák a Josef Dvořák jakožto představení kostelův
... Thadeáš Schnegger. R. 1786 byl konventní kostel pro-
... za farní a Josef Dvořák téhož roku 18. prosince stal se
... světským farářem ve Zlaté Koruně. K nové farnosti byly
... tyto vesnice: Zlatá Koruna, Dumrovice, Plešovice, Při-
... Srnín a šest okolních samot. Za učitele byl ustanoven
... Borový.

R. 1786 dne 2. června prodávány byly věci klášterní ve veřejné dražbě. Troje veliké krásné varhany koupil Antonín Reisinger, hejtman knížecí gardy v Krumlově a vrchní stavební rada, za 300 zl. Dva veliké a tři malé zvony koupili židé. Největší z nich 2500 liber čili 25 centů byl pořízen roku 1733 za 2500 zl. Zvon ten krásný byl kladivy roztlučen na kusy a cent zvonoviny prodán pražským židům za 30 zl. Lid zlatokorunský a okolní hlasitě plakal, když se zvon ten s věže shazoval a když byl vandalsky roztloukán. Druhý zvon vážil 1200 lib. čili 12 centů; stál opata zlatokorunského, když jej objednal, 720 zl.; byl též r. 1786 prodán pražským židům a roztlučen na kusy. Třetí zvon, vážící 700 liber čili 7 centů; stál opata 420 zl. Čtvrtý zvon vážil 300 liber čili 3 centy a stál 180 zl. Pátý zvon, vážící 150 liber čili $1^1/_2$ centu, pořízen byl za 110 zl. Poslední tři zvony nalézají se doposud ve věži kostelní.

Dále bylo při téže veřejné dražbě prodáno pražským židům 8 centů 25 liber nádobí cínového, samé to talíře, konvice, džbánky, lžíce a podobné stolní náčiní, libra za 25 kr., úhrnem za 343 zl. k. m. S věže pozlacené koulo (báně) též židům přiřčeny za 26 zl., z pivovaru klášterního kotel za 154 zl., velmi krásně a uměle pracovaná mříže, která se nyní chová v Červeném Dvoře u Chvalšin, 31 centů těžká, za 178 zl. 46 kr. Celá věž s hodinami, která se nalézá nyní též v Červeném Dvoře, byla dána knížeti zadarmo. Židé dali za roztlučený veliký zvon, vážící 24 ct. 17 lb. (cent po 29 zl.), 696 zl.; za druhý menší zvon 12 ct. těžký, též na kusy roztlučený, 348 zl.; za nový kulečník 45 zl., za starší 7 zl; za kapucínskou hru 2 zl.; za celý život sv. Bernarda: 22 obrazů, jeden až 7 loket veliký (po 2 zl. 3 kr.), 45 zl. 6 kr. Obrazy tyto přišly do kláštera vyšebrodského a umístěny jsou na horní chodbě. Troje varhany, které měly ceny 4—5000 zl., prodány za 300 zl. Tři zvony z kostela sv. Markéty prodány do Lišova za 240 zl. Celý kostel sv. Markéty byl prodán za 100 zl. Věž

tohoto kostela a varhany přišly do kostela v Hodňově (Honetchlag). Monstrancí vzácných, předrahých bylo šest. Kalichův a potálů zlatých nebo dobře vyzlacených bylo 64 kusů, dále bylo 36 párů stříbrných nožů a vidliček a též tolik stříbrných lžic.

A co mám psáti o jiných věcech, co bylo pokradeno a rozebráno? Co krásných a vzácných knih a rukopisů bylo zkaženo a zničeno! Něco bylo odvezeno na chodbu do krumlovského zámku a něco zase do Prahy do universitní knihovny. Krásně a uměle vyřezávané staly (lavice) konventuálů v presbytáři kostela klášterního převezeny byly do kathedrály budějovické pro kanovníky. Klášter se všemi příslušnými budovami byl prodán dne 20. listopadu 1785 knížeti Schwarzenberkovi za 212.217 zl. 25 kr. k. m., markvartický dvůr u Velešína za 3650 zl., třeboňská kolonie augustiniánů za 165.876 zl. 12 kr., borovanský klášter za 52.612 zl. 5 kr.; úhrnem za 434.355 zl. 42 kr. — Kníže Jan ze Schwarzenberka přenechal náboženskému fondu panství Vlčické (Wildschütz), jež odhadnuto bylo za 331.679 zl. 50¾ kr. Zbylo tedy knížeti doplatiti 102.675 zl. 51¾ kr.

Podotknouti sluší, že klášterní statky byly odhadnuty co možno v nejnižší ceně; a panství Vlčické zase v ceně nejvyšší, tak že kníže Jan ze Schwarzenberka dostal tyto tři klášterní statky Zlatou Korunu, Třeboň a Borovany v ceně značně levnější. Dále ještě si počítali ve Vlčicích bělidlo za 7000 zl., tak že kníže Jan ze Schwarzenberka doplatil na vše 95.675 zl. 51¾ kr. k. m. statky kláštera zlatokorunského Brandlín, Přehořov, Kvasejovice Dvorce ponechala si matice náboženská ve své správě a prodala je teprve r. 1812 rytíři Krištofu z André.

Z klášterní budovy r. 1788 učiněno bělidlo, kde se tkalo plátno hrubé pro vojsko a na lukách kolem Vltavy u kláštera se bílilo. Když se to pak nevyplácelo, zařízena tam r. 1800 kartounka, r. 1815 továrna na sukna a kašmírové zboží. Od r. 1850 chátrá se tam slévárna a železářská dílna firmy Steffensovy. Srdce nás bolí, když vidíme, jak krásné freskové malby v křížové chodbě se otloukají a dýmem a plameny se začazují.

Po zrušení kláštera byly též zrušeny kostely sv. Markéty, andělů strážných a opatská kaple. Kostel sv. Markéty, kterýž sloužival farním a u něhož r. 1735 založeno bylo bratrstvo svatých třinácti pomocníků, byl proměněn v bělidlo, pak v divadlo, později v továrnu na hedbávné látky, r. 1815 v tužkárnu a r. 1843 v sirkárnu firmy Bernarda Fürtha, žida, která se dosud udržela. Z kostela sv. Andělů strážců udělány příbytky, dělníků a kaple opatská jest sbořena.

Co mnichové zlatokorunští za 522 let nashromáždili, vytvořili, co uměleckého vykonali v řezbářství, sochařství, kamenictví, malířství, co knih sepsali a shromáždili, to vše bylo roku 1785 při zrušení kláštera rozchváceno, zničeno. Kdyby to byl císař Josef II. viděl, co se při zrušení kláštera dálo, byl by musil zaplakati nad zkázou tohoto tak slavného kláštera.

Opat Gottfried Bylanský dověděl se teprv večer, že komnisse přijde druhého dne klášter zrušit. Lidem klášterním přes noc napsal úpisy darovací domků těch, v nichž přebývali, a tak jim zůstaly. Úpisy staly se platnými. Zapomněl však na zahrádky

u domů těch, jichž do zápisu nepojal, tak že si je pak musili od knížat ze Schwarzenberka majitelé domků vykupovati.

Co z celého kláštera zbylo, jest chrám konventní, nyní farní, patřící k nejvelikolepějším stavitelským památkám, však nyní i oko znalcovo sotva poznává původní jednotné obrysy slohové. Co se z chrámu kdysi tak bohatého a velikolepého dalo prodati, prodalo se, co se dalo odnésti, odneslo se, tak že z něho zůstaly holé zdi a věci, o nichž se zlodějové domnívali, že jsou bezcenné.

Hlavní oltář nepřiléhá renaissančním svým slohem k povšechnému rázu budovy. Na stropě presbytáře stkví se v živých dosud barvách pěkné malby freskové, působící plastickým svým dojmem tak dokonale, že i ruka, tuším dřevěná, úmyslně umělcem přidělená jednomu z malovaných andělů, splývá s ostatní směsicí světel a stínů barevných.

Chrám zlatokorunský býval v dobách květu svého pln vzácných stkvostů uměleckých, nyní zbyl mu z nich toliko jediný, a ani toho neušetřila zloba času. Jest to starodávný obraz Panny Marie s Ježíškem, malovaný bezpochyby tím štětcem, který vykouzlil cyklus památných obrazů vyšebrodských, doudlebských a jiných; zlaté korunky poseté drahokameny na rámci jeho, jež zdobily dříve stkvostné to dílo umělecké, odstranila hrabivá ruka ve dnech spuštění. Však Madonna zlatokorunská doposud jest velice ctěna od lidu a považuje se za palladium krajiny zlatokorunské.

Ze stkvostů chrámových zachovaly se jen podobizny opatů, rozvěšené po stěnách chrámových; co bývalo drahocenného a umělecky vzácného, zmizelo beze stopy až na nepatrné trosky uchované ve zlatokorunské chodbě krumlovského zámku.

V chrámě tom jsou ve zdi zazděny 3 náhrobní kameny. Nejstarší jest náhrobek purkrabího Hirza, jenž byl po zrušení kláštera z kostela odnesen, přeražen vejpůli: půl se ho nalezlo v pivovaře, a druhou polovici měl sousední sedlák za patník u stodoly. Přičiněním prof. Aug. Sedláčka kámen ten zase spojen a do zdi kostela zasazen.

Druhý dle stáří jest náhrobek Bavora III. z Bavorova († 1318), který obdarovav klášter, když byl v největší bídě, mnohými statky, pokládal se za druhého zakladatele jeho, a 3. náhrobní kámen rytíře Jana Augustina Miličovského z Braunberka († 1691), též štědrého dobrodince kláštera.

Nízkou brankou vcházíme do vnitř bývalé klášterní budovy. V pravo ve zdi, pokryté tu a tam freskovými arabeskami, podoby přepaženého obdélníka, spatříme pamětihodný nápis, umístěný sem bývalým farářem zlatokorunským a pečlivým někdy ošetřovatelem zbylých ještě skrovných památností zdejších, Bartolomějem Sladečkem. Levata [illegible]. Fundata [illegible]. Floruit 522.

Parta e santa cruce Austriae
Santa spinea Corona Boemiae.
Ablata corona — crux tibi Austria mansit. [1]

[illegible] Vzešla od svatého kříže [illegible] Když odňata koruna, kříž [illegible]

Re-l.

Mezi veršíky těmito pne se malovaný kříž, jehož rameny proplétá se heslo: „In hoc signo vinces.“ Nad hlavou kříže namalován trnový věnec, trnová koruna.

V dlouhých chodbách klášterní budovy spatřiti lze ještě mnoho zbytků architektonických okras této památné stavby; hlavně vynikala bývalá krásná gotická kaple, nyní sbořená, a zbytky křížové chodby, v jejížto arkádách ranná gotická ornamentika bohatě se ještě objevuje; zvláště však pozoruhodný jest zachovalý kapitulní sál, který dle výroku znalců patří k nejkrásnějším památkám stavitelským v celé Evropě.

První korunský farář Josef Dvořák (od r. 1786), který před tím býval představeným refektáře v klášteře, popsal veškeru zkázu kláštera: jak varhany byly vytrhány, oltáře, sochy, obrazy, paramenty prodávány a rozneseny, zvony perlíky roztloukány a zvonovina židům rozprodávána. Mniši hospodařili, sbírali a z kláštera učinili museum všech uměleckých věcí a památností a židé zase při zrušení kláštera vše skoupili, sebrali a roznášeli po světě. Co tu velice památných, uměleckých a drahocenných věcí vzalo za své!

Klášter zlatokorunský dostával od Rožmberků, Eggenberků a Schwarzenberků za panství Boletické a Netolické tyto dávky: z důchodu krumlovského 150 zl., 18 věder vína, 44 strychů žita: 26 ječmene, 100 ovsa, 3 máku, 2 kusy jelenů, 3 divoká prasátka, 20 zajíců, 120 koroptví, měkkého dříví 650 sáhů, tvrdého k palivu 250 sáhů a stavebního tolik, kolik potřebí bylo pro klášterní budovy, na jezy, klášterní mlýn, kájovský most a v hospodářství vůbec.

Konventní kostel před zbořením od Žižky býval 240 střevíců dlouhý, 75 široký, nyní jest 180 střevíců dlouhý, 48 široký. V klášteře před husitskými válkami bývalo prý na 300 duchovních, věčný kůr, když jeden díl z nich šel z kostela, šlo jiných tolik zase do kostela, a tak po celý rok ve dne v noci chvála Pánu Bohu prozpěvována. V kostele byly dvě sakristie, v každé jedna kamna a 33 překrásně ozdobených oltářů.

Ke klášteru patřilo 109 vsí, 2 městečka, 22 rychtářů, celé panství Netolické, později též celé panství Brandlínské, které koupil prelát Křišťan Guschl za 124.000 zl. Při onom bylo 5, při tomto 6 dvorů. V Zlaté Koruně nebyl dvůr žádný, nýbrž tu, kde stojí ovčín, byl klášter obehnán zdmi, do něhož vedly 4 brány, což ještě na jednom obraze ve Zlaté Koruně lze viděti.

Poslední mnich zlatokorunský byl P. Otto Borový, jenž zemřel 10. června 1818 ve Zlaté Koruně. Jeho bratr Antonín Borový byl tam učitelem.

Když klášter zlatokorunský r. 1785 byl zrušen, nalezlo se 405 zl. 49 kr., 26.858 zl. 20 kr. bylo uloženo, (v čemž i nadace), 12.161 zl. 45 kr. bylo na dluhu. Stříbra bylo odhadnuto v náčiní 146 zl. 4 kr. K statku zlatokorunskému patřilo 146 poddaných, k statku Chlumečku 22 a k statku Keblanskému 13. Dvory byly: Klášterní, Černický, Chlumeček, Keblanský, Holkovský, Markvartický a u Kremže v Rakousích. Polí bylo u těchto dvorů 1300 korců, luk 361, chmelnic 25, lesů 1000, pastvin 563, rybníků 43 korce rozlohy a tři mlýny; nájemného bylo 1420 zl. 32 kr., de-

[illegible]00 kop slámy, 505 kop ryb. Dle toho [illegible]nlumeček za 20.000, Keblany za 13.000, [illegible]yteutický kremžský dvůr za 550 zl., úhrnem

[illegible], co kníže Schwarzenberg za přisvojené statky [illegible], jest pozoruhodný, neb vše počítáno v ceně, [illegible] dříví, které se musilo klášteru dodávati, počí[illegible]adarmo.

[illegible] Schwarzenberg dával klášteru: na hotovosti [illegible] strychy máku počítáno 30 zl., za 18 věder vína po [illegible], za 14 strychy žita po 2 zl. 88 zl., za 26 strychů [illegible] 1 zl. 45 kr. 45 zl. 30 kr., za 100 strychů ovsa po [illegible] zl., za dva jeleny po 10 zl. 20 zl., za tři kusy divokých [illegible] zl. 21 zl., za 20 kusů zajíců po 18 kr. 6 zl., za 12 [illegible]oroptví po 12 kr. 2 zl. 24 kr., za 375 sáhů tvrdého dříví [illegible] zl., za 1000 sáhů měkkého dříví k palivu po 1½ zl. [illegible] zl., za stavební dříví: 50 kusů špalků po 1 zl. 50 zl., 50 [illegible] trámů po 1 zl. 50 zl., 70 kusů závor k jezům po 36 kr. [illegible] zl., 6 kusů hřídelů po 2 zl. 12 zl., 50 kusů stěn po 30 kr. 25 zl., [illegible] kop chmelných tyček po 40 kr. 10 zl, 35 kop latí po 40 kr. [illegible] zl. 20 kr., 30 kop hradeb silných po 45 kr. 22 zl. 30 kr., [illegible] velký kmen hřídelní do mlýna 2 zl. 1 kr., 7 kmenů buků po [illegible] zl. 21 zl, 2 kmeny habrové na palce ke kolům po 1½ zl. 3 zl, [illegible] břízy, kmeny silné po 45 kr., 2 zl. 15 kr., 2 břízy na zdělání vozu pro koláře po 1½ zl. 3 zl., 16 kusů dřev na fošny do pivovaru po 1 zl. 15 kr. 20 zl. a 10.000 šindele dřevo 386 zl. 6 kr. a jiná dřeva na splavy a hřebíky 15 a 7½ zl., celkem 3243 zl., uvedeno na výkupný kapitál zl. 81.075 a odhadná cena statků zlatokorunských 395.225 zl.

Ve dvořích zlatokorunských bylo: 60 tažných volů, 81 dojných krav, 8 býků, 28 telat, 150 ovcí, 243 jehňat a 32 kusy vepřového.

Na statcích Přehořově a Brandlíně bylo 36 sedláků a 38 chalupníků, poddaných 74. Šest dvorů: Přehořovský, Kvasovický, Krotějovský, Dvořecký, Brandlínský a Kratoňský čítaly 1051 strychů polí, 342 luk, 2½ chmelnice, 38 zahrad, 1104 strychy lesa, tři mlýny a oba tyto statky odhadnuty na 124.000 zl. a celý obnos statků zlatokorunských 519.225 zl.

Obilí na sýpkách se nalézalo u Zlaté Koruny: 121 strychů pšenice po 3 zl. 363 zl. 45 kr, 708 strychů žita po 2 zl. 1537 zl. 15 kr., úhrnem 1901 zl.; na statcích Přehořově a Brandlíně: 63 strychy pšenice po 3 zl. 189 zl., 595 strychů žita po 2 zl 1190 zl., 2 strychy hrachu po 3 zl. 6 zl., 78 strychů ovsa po 48 kr. 62 zl. 24 kr., dohromady 3348 zl. 24 kr.

V zlatokorunském kláštěře bylo nalezeno: 5 věder rakouského vína po 7½ zl. 37 zl. 30 kr., 18 půlsudů piva po 8 zl. 68 zl.,[1] 1 cent másla nepřevařeného 20 zl., 30 liber tresky po 16 kr. 8 zl., 1 bečka soli 7 zl., 1 vědro kořalky 8 zl., úhrnem 148 zl. 30kr.

Úhrn aktivního jmění nalezen 563.968 zl. 29 kr., úhrn passivního jmění 99.827 zl. 23 kr.;

[1] Chyba; má býti 141 zl.

vzala náboženská matice z kláštera zlatokorunského čistého
ní 464.141 zl. 6 kr.

Největší dobrodinci kláštera zlatokorunského mimo zakladatele
mysla Otakara II. byli syn jeho Václav II. *Hirzo, purkrabí*
kovský [1]) a ryt. Bavor III. z Bavorova.

Král Václav II. klášter sbořený od vojska císaře Rudolfa
en znova postavil, zvětšil, i panstvím Netolickým nadal listem
dne Quarto Idus Januarii 1284 Duodecimae Indictionis. I toto
ství Netolické osobovali si pak po všecky časy Rožmberkové
o statky od Přemysla Otakara a kastelána Hirza klášteru da-
né, jež jim od Zikmunda byly zastaveny.

Jan a Beneš z Michalovic, bratří a páni na Velešíně, osvo-
lili klášter korunský od placení poplatků do Velešína r. 1306.

Rytíř Bavor III. z Bavorova, r. 1315 listem daným v Zlaté
runě 1315 na den očišťování Panny Marie daroval klášteru
t vesnic: „Czernitz cum jure patronatus, Moyne, Skržidle,
ltiz et utrumque Swinczen r. 1317. Pagum Freidenthal, quem
tres de Visegowicz in nomine Mnrii aedificaverant."

Biskup z Irinu čili Pirinský, Heřman Fris, který nově vy-
věný konventní kostel vysvětil, rád se v klášteře zlatokorun-
m zdržoval, odkud často docházel do Kájova a pro Zlatou
runu i Kájov mnoho dobrodiní hmotných i duchovních učinil.
mohl, že papež Jan XXII. přijal klášter pod svou ochranu a
oho odpustků udělil jak klášteru zlatokorunskému tak i pout-
kému kostelu kájovskému. Jsa klášteru příznivý, odkázal mu
cko své jmění a po své smrti dal se tu v kostele klášterním
hovati.

R. 1336 dne 16. ledna pan *Verner ze Scherfersu* se svolením
manželky Vyslavy daroval klášteru zlatokorunskému horu
e kláštera se strany kájovské u potoka, který protéká údolím
ove se Teplá (nyní Typel), a pole, které sluje na Dejseině
esy a pastvinami.

Roku 1348 a 1349 *Karel IV., císař a král český*, potvrdil

---

[1]) V listině, v které král Přemysl Otakar II. nadaci Hirzovu stvrzuje,
ývají se vesnice klášteru věnované takto: „Scire volumus tam praesentes,
m futuros, praesentium notitiam habituros, quod consideratis obsequiis et
litatis constantia, quibus dilectus et fidelis noster Hyrzo, Burgravius de
ingenberch Patri nostro piae memoriae adhuc viventi, et nobis ipsi postmo-
in Regno Succedentibus, adhaesit fideliter et servivit de consilio fide-
nostrorum suis precibus annuentes donationem sive collationem talium
orum videlicet Nakhlewe, hore, Ugere, Umladone, Naochruchle, Uganka,
elem Chlume, Udirka, Umika, Nemochrich, Uhlimi, Natscherne rece, na
nich et Nahirzowe Villarum, quae ipsi Hirz Pater noster jure perpetario,
one suorum, dederat meritorum factum in remedium animarum progeni-
m nostrorum, nostrae ac conjugis nostrae carissimae ac ipsius Hyrzonis
Jxoris suae Claustro nostro in honorem Stae Spineae Coronae Domini nostri
u Christi a Nobis constructo pariter et fundato ratam habere volumus atque
amus nostram ad hoc voluntatem praestantes finaliter et consensum est."

Testes: Andreas Camerarius Bohemiae, Ulricus Purgravius Pragensis,
jlo de Lichtenburch, Purchardus Marschalcus, Bavarus de Ziachomez,
cho de Budivogevich, Gotfridus Praepositus Tinensis, Vezoborius et
dis Filii, Aegidii Hyncho Filius Schechonis, Unscho Subpincerna, Potho
Prothivee, Mrachota de Csartobor, Jacobus de Kuncho et alii quam plures.
um et Datum in Pezka Anno Millesimo Ducentesimo sexagesimo octavo
Kalend. Aprilis.

privilegia kláštera zlatokorunského a přidal mu r. 1349 krajinu Hirzovskou, která se nyní zve Horní a Dolní Vltavice, a povýšil ves Planou, klášteru patřící, na městečko, které nyní sluje Horní Planá.

Roku 1350 *pan Jindřich z Velešína* daroval ročních deset hřiven na vesnici Mesmen klášteru a osvobodil jej od poplatků které statku velešínskému platíval, za výměnu pak dal klášteru r. 1392 vesnice Robné a Osové.

Kromě těchto dobrodinců kláštera zlatokorunského uvádějí se pan Tomáš Friauf z Budějovic, Michal sudí z Netolic, r. 153[illegible] zemřelý Václav Rovného, kancelarius pánů z Rožmberka, který klášteru odkázal zlaté a stříbrné své stolní náčiní a 37 kop míšenských; dále Urban Adesberger, písař klášterní, r. 1666 Micha Mayershofer, Martin Vítek, farář v Chroustovicích, r. 1676 urozený pán Písecký, měšťan krumlovský, který dal postaviti v klášteře oltář sv. Kříže a mnoho paramentů mu sám zjednal a daroval. R. 1679 Markéta Němcová z Dasného darovala 150 zl. na ozdobu oltářů, roku 1679 František Buquet, rada eggenberský 1200 zl. Dále se připomíná jakožto dobrodinec kláštera Bartoloměj, farář z Velešína, Mikuláš z Kájova, r. 1684 Jan Alex Durbon, farář plánský, r. 1681 pan Václav Frantisek Kořenský svobodný pán z Terešova, hejtman kraje Bechyňského, r. 169[illegible] Ondřej Trojer, opat kláštera plaského, r. 1691 Jan Augustin Miličovský z Brauenberka na Chlumečku, který daroval klášteru statek Chlumeček s farou v Kremži; r. 1699 Anna Ticháčková lesmistrová v Krumlově, r. 1719 Jan Gube, který klášteru daroval 1000 zl. a v Kájově zřídil místo kaplanské, založiv na druhého kaplana nadaci, Jindřich baron de Bliere, který v klášteře zlatokorunském rád se zdržoval a za domácího vždy byl pokládán r. 1716 paní Kateřina Polexina ze Schlitter, rozená Schottova r. 1719 Jiří Ferdinand ze Schottů, přítel kláštera, jednatel u císařského dvora, který klášteru odkázal svou domácí kapli r. 1712 vp. Martin Leidnec, který za sebe a své přátele mnoho mší sv. v klášteře založil; r. 1709 Tomáš Klein, budějovický kaplan, který založil nadaci na 60 mší sv., r. 1728 Melchior Ungar bratrovec opata Ungara, který klášteru při své smrti zůstavil dům na Novém městě pražském a 1000 zl.; r. 1736 Jan Zavadil farář v Kamenném Újezdě, osvědčil se velikým přítelem kláštera

---

Od zrušení kláštera r. 1785 byli ve Zlaté Koruně tito farář o nichž Bartoloměj Sládeček složil tyto veršované řádky:

Josef Dvořák, farář první
po klášterním vyzdvižení,
pásl věrně své stádo,
mívalo ho rádo.
Otec zbožný, pastýř věrný,
v klášteře byl vycvičený,
dobrý příklad dávával,
Duch svatý z něj kázával.

Velký chrám konventualní
proměněn byl ve farní,
Josef Dvořák uveden,
farářem byl stanoven.
První farář život skonal,
tělo, duši v dar Bohu dal
osmnácti stým sedmým (1807)
v březnu ale dnem osmým. (8./3.)

Ducha jistě měl zbožného
od světa neskaleného.
Dej mu Bože radosti,
v neskonalé věčnosti!
(Natus 18. Januarii 1754. Professus Sp. Coronae 19. Aprilis 1778. Primitians 2. Junii 1781.)

Po klášterní vyhostěně
druhý farář byl v Koruně (1807 15./5.)
Karel Schönauer světský, (1801 20./11.)
kněz rodem Toužetínský. (1777 11./3.)
Šest let kaplanoval v Kájově,
milovaný byl v Krumlově,
farář ještě mladičký
zadal štolu na vždycky.
Dvě léta tu farářoval,
o Korunu se nestaral,
žádal si do Černice, (1810 1./1.)
kamž pořád štola teče.
Kněz ten mladý, nezkušený,
přec ukázal, že jest silný,
proti vodě namířil,
štole téci vyměřil.
Karle, Karle, cos' učinil?
nevěstu tvou sám jsi zhubil.
Z Černice se do Sukdolu
za faráře dostal dolů,
kdež jest nyni vikářem (1840)
a biskupským notářem.

Třicet pět let nestál klášter,
když sem přišel Froněk Tešner,
v Netolicích kaplanem
stal se třetím farářem. (1810)
V Pelhřimově byl rozený, (1775 28./10.)
v Budějovicích pak vysvěcený, (1800 24./5.)
u nás s farou se spojil.
Třináct let tu farářoval,
víc „fabrice" než chrámu přál,
dostal se do Zaháje
svůj život tam skonaje. (1834 14./12.)

Čtvrtý farář byl kněz světský (1809)
rodič Královéhradecký (1786 15./9.)
jménem Václav Podaný
v Budějovicích vysvěcený, (1809 15./8.)
od těch samých instalován, (1823 28./9.)
jako předek jeho uznán.
V Kájově byl kaplanem,
v Frauentále duší správcem,
odtud přišel do Koruny,
dobrý pastýř bez úhony
stkvěl se vždy srdečností
a velkou upřímností.
Farář tento kněz výborný,
v mysli zbožný a srdečný
na věčnost se odebral, (1837 17./3.)
čtrnáct let tu farářoval,
život svůj zde dokonal.
Na hřbitově pochován
ode všech byl milován.
Po něm Bartoloměj Sládek,
pátý farář — jeho sledek,
v Husinci jest narozený, (1792 27./7.)
v Praze knězem svěcený, (1817 15./8.)
v Budějovicích studoval
malé, velké v Praze skonal.
Arcibiskup Chlumčanský
dal mu svěcení kněžský. (1817 15./8.)
Nejprv v Březnici kaplanoval,
půlpáta roku tam strávil, (1817—22)
půl osma v Strunkovicích, (1822—29)
nemocen vždy v zármutcích.
Potom přišel do Libniče, (1829 - 37)
kde sirková lázeň teče,
tam byl správcem duchovním,
pak farářem Korunim. (1837 5./6.)

Byl od r. 1837 do 1870, tedy přes 33 léta horlivým a zbožným farářem ve Zlaté Koruně. Za svého působení ve správě duchovní stal se r. 1854 biskupským notářem a při biskupské generální visitaci dne 28. května 1867 osobním děkanem. Zemřel 22. července 1870 a byl na zlatokorunském hřbitově od vikáře Emanuele Rotha pochován dne 26. července 1870. Sládeček byl nejznamenitějším farářem zlatokorunským. Byl výborným historikem a znalcem dějin kláštera zlatokorunského. Za 33 let, co v Koruně farářoval, sbíral prameny pro dějiny klášterní sem tam roztroušené, sám jsa veliký milovník bývalého kláštera, pohroužil se do dějin jeho, že znal je lépe nežli bývalí historikové klášterníci. Sepsal latinsky vše, co se o kláštěře vědělo, a uchoval

privilegia kláštera zlatokorunského a přidal mu r. 1349 krajinu Hirzovskou, která se nyní zve Horní a Dolní Vltavice, a povýšil ves Planou, klášteru patřící, na městečko, které nyní sluje Horní Planá.

Roku 1350 *pan Jindřich z Velešína* daroval ročních deset hřiven na vesnici Mesmen klášteru a osvobodil jej od poplatků, které statku velešínskému platíval, za výměnu pak dal klášteru r. 1392 vesnice Robné a Osové.

Kromě těchto dobrodinců kláštera zlatokorunského uvádějí se pan Tomáš Friauf z Budějovic, Michal sudí z Netolic, r. 1531 zemřelý Václav Rovného, kancelarius pánů z Rožmberka, který klášteru odkázal zlaté a stříbrné své stolní náčiní a 37 kop míšenských; dále Urban Adesberger, písař klášterní, r. 1666 Michal Mayershofer, Martin Vítek, farář v Chroustovicích, r. 1676 urozený pán Písecký, měšťan krumlovský, který dal postaviti v klášteře oltář sv. Kříže a mnoho paramentů mu sám zjednal a daroval. R. 1679 Markéta Němcová z Dasného darovala 150 zl. na ozdobu oltářů, roku 1679 František Buquet, rada eggenberský, 1200 zl. Dále se připomíná jakožto dobrodinec kláštera Bartoloměj, farář z Velešína, Mikuláš z Kájova, r. 1684 Jan Alex Durbon, farář plánský, r. 1681 pan Václav Františk Kořenský, svobodný pán z Terešova, hejtman kraje Bechyňského, r. 1699 Ondřej Trojer, opat kláštera plaského, r. 1691 Jan Augustin Milčovský z Brauenberka na Chlumečku, který daroval klášteru statek Chlumeček s farou v Kremži; r. 1699 Anna Ticháčková, lesmistrová v Krumlově, r. 1719 Jan Gube, který klášteru daroval 1000 zl. a v Kájově zřídil místo kaplanské, založiv na druhého kaplana nadaci, Jindřich baron de Bliere, který v klášteře zlatokorunském rád se zdržoval a za domácího vždy byl pokládán; r. 1716 paní Kateřina Polexina ze Schlitter, rozená Schottova; r. 1719 Jiří Ferdinand ze Schottů, přítel kláštera, jednatel u císařského dvora, který klášteru odkázal svou domácí kapli, r. 1712 vp. Martin Leidner, který za sebe a své přátele mnoho mší sv. v klášteře založil; r. 1700 Tomáš Klein, budějovický kaplan, který založil nadaci na 60 mší sv., r. 1728 Melchior Ungar, bratrovec opata Ungara, který klášteru při své smrti zůstavil dům na Novém městě pražském a 1000 zl.; r. 1736 Jan Zavadil, farář v Kamenném Újezdě, osvědčil se velikým přítelem kláštera.

Od zrušení kláštera r. 1785 byli ve Zlaté Koruně tito faráři, z nichž Bartoloměj Sladeček složil tyto veršované řádky:

[illegible]	[illegible] chrám konventualní
[illegible]	[illegible] byl ve faru.
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible] skonal.
[illegible]	[illegible] dal
[illegible]	[illegible] (1807)
[illegible]	[illegible] 5,3)

hned při bráně počínaje kapli sv. Barbory, která byla opřena o bránu Pražskou. Něco dále byl kostel Panny Marie a čísla nynější 82, 73, 74 tvořila průčelí kláštera obráceného proti domu nyní č. 85. Na sever ke hradbám proti řece byla sladovna mnichů. Vše to nám praví kniha archivu I. C. 5., kde purkmistr, rada a obec prodávají městiště druhdy mnichů řádu kazatelského jednotlivým měšťanům, by si na nich vystavěli domy.

Založen byl r. 1253 od krále Václava I.[1]) Je-li tomu tak, byla by to nejprvnější zaručená zpráva o městě Lounech, neboť všecka privilegia a listiny až do Jana krále ztratila se nepečlivostí měšťanů.[2]) Ač nemáme o něm ze XIII. století zpráv skoro žádných, zachovala se zmínka o něm v klášteře dominikánském v Chebě[3]) z r. 1316 12. března, že tamější převor Heřman se souhlasem mistra Berengara, Hartunga, provinciála saského, a Benedikta, provinciála českého, uvolil se dávati ročně konventu lounskému 50 gr. neb soudek sleďů, když jim bude dovoleno sbírati almužny až k Ostrovu. Z této zprávy jde, že lounský klášter byl starší chebského. O tomto víme, že založen byl r. 1294 24. května.[4]) Sluší tudíž založení kláštera lounského položiti před r. uvedeným.

Jakým vládl jměním? Ze všech zpráv dosud známých vysvítá, že neměl žádného zemského zboží. Vedle ročních platů měl u města tři zahrady a luka. Jedna štěpnice mezi Lenešicemi a Dobroměřicemi nesla r. 1395 35 kop 16 gr. Polovici pronajal převor Adamovi a Jakubovi Dlouhému, chmelaři z Dobroměřic za 17 kop a 38 gr.[5]) Druhá štěpnice byla u Dobroměřic, kterou měli Petr Ohe a Recha z Rany za 4 kopy a 24 gr. roční v nájmu. Třetí zahrada, o níž zmínka se děje teprve po válkách husitských, byla naproti zahradě u samého kláštera na levém břehu Ohře.

Ani platů ročních klášter mnoho neměl. R. 1397 5. května daroval 4 kopy gr. Jindřich z Chodžova, syn Závišův, za duši Bozděcha z Bělušic a jeho předků.[6]) R. 1401 2. srpna koupil probošt kláštera roudnického 2 kopy ročního platu na některých lidech v Brloze od převora Mikuláše, Sulka lektora a Vavřince Semence, bratří a konventu řádu kazatelského v Lounech.[7]) L. 1403 29. srpna dali Vítek z Hostivaře, panoši Mikeš a Petr z Řešic 2 kopy a 24 gr. platu ročního v Malých Hořešovicích a Řešicích, by za duše jejich předků slouženy byly výroční mše svaté. Převor Mikuláš a bratr Václav Kramařík slibují jménem konventu činiti dle vůle dárcův.[8]) L. 1404 25. května Drahna, vdova Haška Braškovce z Braškova na Kystře, žádá si míti 2 mše sv. denně slouženy za duši svou a manžela svého a dává Mikuláši převorovi 150 kop gr.[9]) R. 1406 22. prosince prodaly Žofka převoryše, Uršila klíčnice kláštera sv. Anny u Loun 1 kopu ročního platu za 10 kop gr. převorovi Vavřinci a celému konventu dominikánskému s podmínkou, že mohou tento plat opět

[1]) Gelas. Dobner Annales Hayec. II. 505. — [2]) Emler Reg. Boh. III. Vuns Louny 116. — [3]) Gradl Monum. Egrana 637., str. 235. — [4]) Gradl ibidem 454, str. 168. — [5]) Arch. Loun. I. C. 3. — [6]) Balbin erect. 258. — [7]) Emler Dipl. Roudnický str. 46, 47. — [8]) Borový erect. 579. — [9]) Ibidem 592.

koupiti buď v městě samém aneb na míli cesty od Loun. To se stalo r. 1407 7. září, kdy tento zápis vymazán jest. L. 1409 2. března Rytkéř z Polenska a z Vršovic vykázal 2 kopy ročního platu na půl třetím lánu ve Vršovicích, které drželi Křtěn a Řeznák, Vavřinci Rexovi, bratru řádu kazatelského v Litoměřicích, do jeho života. Po smrti jeho mělo se dostati platu tohoto oběma klášterům dominikánským v Lounech i v Litoměřicích, aby se dály modlitby a mše sv. za duše bratra jeho Petra a Annu, manželku jeho, v Litoměřicích pak za rodiče Vavřince Rexy, za Annu z Milešova a za Stanislava. [1]) Odkazy měšťanů byly nepatrné. Když r. 1390 mnozí putovali do Říma a činili své poslední pořízení, odkázal Henslin, kovář, 1 kopu, Mandelina, vdova Petra Cermáka, půl kopy, Mareta, vdova Martina z Lužerad, 1 kopu a Pešek z Obory taktéž jednu kopu. [2])

Jinaké zprávy. Jediná listina kláštera dominikánského v arch. Lounském týká se odpustků 100 dní, které uděluje kardinál kněz Pileus sv. Praxedy těm, kteří na svátky vánoční, obřezání a zjevení Páně, na hod vzkříšení, nanebevstoupení, svatodušní, na sv. Trojici, Boží Tělo, na všecky svátky Marianské a sv. apoštolů, učitelů církevních Ambrože, Augustina, Jeronyma a Řehoře, sv. Dominika, Petra mučeníka a Tomáše Akvínského, na svátky zemských patronův a posvěcení chrámu Páně sv. svátosti pokání a oltářní přijmou a k lepšímu opatření kaple sv. Maří Magdaleny a Barbory přispějí almužnou l. 1380 12. května. [3]) Zasahání mnichů v právo farářské dokazuje r. 1381 1. dubna obžaloba převora Václava, který oddal kuchaře Václava pana Sezemy z Počedělic neb z Rožmitála s Křištou před soudem konsistoře. [4]) Týž převor měl jakousi při s bohatým měšťanem Jakubem Rývlem (Rewl, Rewlin, Rywlin), který té doby držel dům na náměstí nyní č. pop. 49. a byl spolupatronem fary chodečské u Mělníka. [5])

Na konec podáváme řadu převorů a bratří, jichž jména se buď v městských knihách neb jinde připomínají. R. 1381 Václav převor, Petr Skandel, Purchard a Hanuš Siedefleisch, Hynek a Kříž bratří, kteříž byli z rodů měšťanských 1380—1384. [6]) L. 1394 Martin Flaška, převor. [7]) L. 1399 Heřman, převor a Pureš bratr (snad totožný s Purchardem výšepsaným). R. 1401—1404 Mikuláš, převor, Sulek, lektor, Vavřinec Semenec, sakristán, a Gervold, syn měšťana Petra z Horek a Máry, manželky jeho. [8]) R. 1406—1411 převor Vavřinec Semenec. [9])

Konečný osud kláštera vypravuje letopis Pr. D. Č. V. 581., že zbořen jest 1419 kolem sv. Jeronýma.

---

[1]) Erect. VIII. 59. — [2]) A. Loun. I. C. 2. — [3]) Arch. Loun. orig. perg. — [4]) Tadra. Soudní akta II. 95. — [5]) Emler conf. IV. 221. — [6]) I. C. 2. Arch. Loun. — [7]) Ibidem I. C. 3. — [8]) Ibidem a Borový erect. 579. 592. — [9]) Borový erect. 725 a Arch. Loun. I. C. 4.

Panny řádu sv. Norberta.

Podává F. **Alfons Žák**, O. Praem.

Osudy mnohých klášterů norbertinek jsou méně známy, což platí zejména o konventech *španělských*, stran kterých jsme nyní odkázáni toliko na monumentální dílo Hugovo „*Sacri et candidi Ordinis Praemonstratensis Annales*“ (2 díly; Nancy, 1734—1736). Španělská cirkarie řádu sv. Norberta vůbec v celém řádě po dlouhá léta zajímala zvláštní stanovisko, majíc některé výhradné výsady a obyčeje. Panenské odvětví řádu bylo po tamních krajích zajisté velice rozšířeno, neboť Španěly byly pro ženské kláštery vždycky půdou velice úrodnou. Pamětihodny jsou mezi nimi hlavně kláštery St. Maria de *Braza-Corta* č. Brachia curta (u města Sorie, diecése Osma, zal. 1165 od hraběnky Ermensindy), St. Maria de *Choro* (blíže Frenillo de las Duennas, diec. Osma, zal. 1164 od Petra a Elvíry Garciez) a S. Clara de *Guadalajara*) v diec. Madridské, neznámého základu), jež všecky tři byly podřízeny starobylému klášteru premonstrátů *Vitis* (S. Maria de Vite u Osmy, zal. 1144 od Alfonsa VII., krále kastilského), ale brzy zanikly, načež statky jejich již na konci XIV. století připadly kanovníkům ve Vitise. Kolem r. 1233 založila Eleonora, královna kastilská, neznámý nyní klášterec panen, jménem S. Maria de *Medina del Campo* (v arcidiec. Valladolidské) a podřízený klášteru *sv. Saturnina;* Eleonora, Alfonsa VIII. kastilského dcera, založila již 1230 klášter S. Maria *Ultra-Dorium* blíže Almansana v diecési Sigüenzské, podřídivši jej nejstaršímu španělskému klášteru premonstrátů v *Retortě* (r. 1143), načež živořil až do svého úpadku ve XIV. stol. Témuž klášteru v Retortě podřízen byl slavný klášter sv. Žofie v *Toro* u Zamory (zal. 1164—1304), jehož zakladatelem byl opět Alfons VII. kastilský, klášteru aguilarskému pak ženský klášter S. Maria de *Villoria* (Villa aurea) blíže biskupského města Astorgy, vzniklý r. 1511 z někdejšího kláštera premonstrátův (zal. 1243). Jen tyto dva poslední kláštery udržely se až podnes, o druhých a ostatních ve Španělsku není již ani památky. Pozoruhodno jest, že panenské kláštery ty nebyly k ostatnímu řádu přivtěleny, nýbrž byly samostatny, nestojíce s ním v užším spojení. Některé z nich přijaly reformu, jež byla ve Španělích zavedena r. 1582 od ctih. P. Didaka z Mendiety.

Ve *Francii*, vlastní kolébce řádu Norbertova, nebyl počet klášterů premonstrátek nikdy značný. Jen několik jmen nám jest zachováno, na př. Fontenelle, Rosières, Aubeterre, Serques, Bonoeil, Profunda vallis, Vallis monialium atd., a všecky již dávno zanikly, kdežto mužský řád těšil se až do revoluce na konci XVIII. stol. ve Francii velikému rozkvětu v 7 cirkariích (Francie či Prémontré, Normandie, Lorraine (Lothrinsko), Burgund, Ponthieu, Auvergne a Gascogne) a dvou odvětvích (obyčejné a přísnější observance). Poslední klášter byl u sv. Markéty v Rochelle, jejž převzali později oratoriáni.

Nejméně poměrně zpráv zachováno nám jest o někdejších klášteřích v *Anglii, Skotsku* a *Irsku,* kdež přece býval řád pre-

monstrátský až do zrušení svého za Jindřicha VIII. velice rozšířen [1]) v 5 cirkariích.

Celá řada klášterů premonstrátek rozkládala se po území staré *Belgie*, kdež měl řád 4 cirkarie: Brabant, Flandry, Floreffe a Frisii (zanikla již v XVI. století).[2]) Posledních pět z nich, vesměs k cirkarii brabantské náležejících, zrušeno bylo teprve neuprosným dekrétem císaře Josefa II. ze dne 17. března 1783, čímž panny (dames norbertines) v Belgii zanikly. Byly to kláštery *Keyzersboch* (zal. napřed u Averbodu r. 1134, potom r. 1200 sem přeložen) u Hornes v diecési Roermondské; *Leliendael* (Vallis liliorum, zal. 1223) v Hombeecku blíže města Mecheln;[3]) *Besloten-Hof* (Hortus conclusus, zal. 1411 v městě Herenthalsu; v budovách jeho je nyní dívčí pensionát penitentek řádu sv. Františka), *Bethania* č. dům sv. Josefa ve Furnes (zal. 1618 z někdejšího konventu šedých sester) a *Ste. Catharina-Dal* (Vallis S. Catharinae, zal. 1269 v severním Brabantsku, přeložen později r. 1295 do Brédy a 1637 do Oosterhoutu). Z těchto závisel první na opatství averbodském, druhé dva na opatství Tongerloo, čtvrtý na Furnes, poslední byl spravován od opatů z Parku. Mimo to bylo zde ještě mnoho jiných klášterů, které již dříve zanikly nepřízní časův: *Gempe* „Insula Ducis" (zal. 1219), *Herlaimont* (1162), *Nieuwen-Rhode* (Novum Sartum, 1176?), *Reekhem* (1140), *Riveroelle* (1130?), *Tusschenbeke* (1139), *Wanze* (1174), *St. Catharina-Dal* v Antverpách (1655), *Turnhout* (1687—1718) a *Hof ter Vrouwen* ve Furnes (v XV. stol.). Zvláštních osudů zažilo převorství panen v *Houthem* (sv. Jarloch, S. Gerlacus, zal. 1201), jež bylo r. 1574 sbořeno. Panny uprchly tehdy do šlechtického kláštera Engelspforte nad Moselou v Porýní, a teprve v XVIII. století vrátily se do Maastrichtu. Též cirkarie Frisia v Holandsku měla některé panenské kláštery, na př. *Heiligerlee* (*Locus sacer*), *Bethleem*, *Sinus S. Mariae*, *Schilvold*, *Trimunte*, *Winperg*, *Soëntendal* (Vallis dulcis), *Skarmer*, *Langen*, *Zinwinen*, *Campus Rosarum*, *S. Catharina in Astro a j.*, o nichž však jest jen málo zpráv.

Nejzvučnějšího jména po celém řádě sv. Norberta nabyly panenské kláštery v *Německu*, vlasti Norbertově, kdež hlavně na severu a západě, částečně též na jihu byly rozšířeny.[4]) Především

---

[1]) Jediným pramenem jest nám knížka: „A sketch of the Premonstratensian Order and their houses in Great Britain and Ireland" (Londýn, Burns and Oates, 1878 od neúnavného misionáře Fr. Martina Geudensa O. Praem., nyní převora missie Bož. Těla v Manchestru a tit. opata z Barlingsu, jenž tam uvádí též některé panenské kláštery, na př. Ghines, Irford, Alnwick, Stinwould atd. Cf. též „Monast. Anglic." (1661).

[2]) Viz „Précis histor." 1885 (Brussel, Alfr. Vromant), článek kanovnika *P. Claessensa*: Abbayes et prieurés de l'Ordre de Prémontré dans l'ancienne Belgique. Pak Ferd. *Vandeputte*, Bethania, xenodochium Wulpense, postea domus S. Josephi Furnensis (Bruges, 1849). E. Neefs *d'Udekem*, Gempe (Löwen, 1867) Jos. *Habets*, Houthem- Sint- Gerlach en het adelijk vrouwenstift aldaar (Maastricht, 1869). Analectes pour servir à l'histoire ecclésiastique de Belgique, XII. 1875., str. 33—77. Waltman van *Spilbeeck*, O. Praem. Beslotenhof (Averbode, 1892).

[3]) V klášteře tom bylo zároveň proboštství, obsazované z Tongerloo. Proboštský chrám slouží podnes za kapli špitálu a pensionátu. Poslední jeptiška z Leliendaelu, sestra Benedikta Kornelie de Ram, umřela 1881.

[4]) Na západě zařízeny byly cirkarie řádu *vestfálská*, *ilfeldská* a *vadga-*

vypočteme ty kláštery, jež se ze všech nejdéle udržely, totiž až do známé sekularisace církevních statků r. 1803.

1. *Altenberg,* šlechtický klášter sv. Mikuláše ve Wetzlarském kraji v Porýní, zal. 1178 a podřízený premonstrátskému opatství Romersdorfu (u Engers nad Rýnem, 3 hodiny od Koblence), bohatě nadán dary a výsadami od okolního světského panstva, těšil se obzvláštní přízni císařův a králův. Znám jest klášter tento hlavně skrze třetí abatyši svou *sv. Gertrudu* O. Praem. († 1297), dceru lantkraběte durinského Ludvíka a sv. Alžběty, jejíž tělo jest v klášterním kostele vedle četných jiných ostatkův uloženo.[1]) R. 1734 žilo zde 14 panen z rodu šlechtického vedle 4 laiček.

2. *Ellen* u Dürena ve vév. Jülišském, závisel zprvu na klášteře Knechtstedeně, pak od r. 1459 na Hamborně v Porýní.

3. *Füssenich* u Zülpichu v Porýní, zal. 1146 od kolínského občana Heřmana a manželky jeho Petry, jejichž dcera stala se první mistryní (magistra) šlechtického kláštera. Až do konce svého zůstal klášter pod správou mistryň a převorů, kteří sem byli dosazováni z Hambornu. V kostele odpočívá tělo ct. Aldericha řádu premonstrátského.[2]) Klášter tento byl by velice hoden obnovy.

4. *Gartzen* (Nieder-Gartzen u Satzvey, kraj Euskirchen v Porýní), zal. 1352 pro klášterní panny, jež teprve 1704 přijaty byly do řádu sv. Norberta, dostávajíce potom převory své z kláštera steinfeldského.

5. *Heinsberg,* šlechtický klášter panen, zal. v polovici XII. století před městem téhož jména v Porýní (vl. okres Cášský) jakožto dvojitý klášter, zůstal však brzy jen pannám, jež žily pod správou zvláštního probošta, z různých klášterů voleného a od XVI. stol. infulovaného. Za obležení Heinsbergu r. 1542 byl klášter zničen, načež byl r. 1557 do města samého přeložen.

6. *Meer* (Mare), klášter P. Marie u Büderichu v kraji Neuském v Porýní, zal. 1165. Správu jeho vedly mistryně, převory dosazoval sem klášter steinfeldský.[3])

7. *Olinghausen,* dvě míle od Arnsberka ve Vestfálsku, zal. r. 1174, dostával převory a od r. 1231 probošty z kláštera arnsberského (Wedinghausen).

8. *Rumbeck* v Arnsberském kraji ve Vestfálsku, zal. kolem r. 1193 pro kanovníky řádu sv. Norberta, odevzdán byl později premonstrátkám, jež zde žily od XIII. stol. pod správou proboštů, jmenovaných z opatství arnsberského.

9. *Wenau* u Notberka v Dürenském kraji v Porýní, zal. r. 1121. Klášter ten spravovali probošti až do r. 1490, kdy provedena zde byla přísná reforma skrze opata steinfeldského.

---

senská (Vadegotia), na severu *saská,* hojnými výsadami nadaná, na jihu pak *bavorská* a *švábská.*

[1]) Viz Metropolis eccles. Trevericae II. 73—87. *Ulmenstein,* Gesch. der Stadt Wetzlar, I. 97—100. Annal. des hist. Vereines für den Niederrhein, II. 147.

[2]) Viz Annalen des hist. Vereines für den Niederrhein, II. 161—167. Bollandisté k 6. únoru. Ignác van Spilbeeck, Vie du b. Aldéric (Namur 1886).

[3]) Viz Dr. H. *Keussen,* Das adelige Frauenkloster Meer (Krefeld, 1886.) Annalen l. c. II. 185 sq.

V čele kláštera stál potom převor, jehož jmenování příslušelo klášteru floreffskému v Belgii.

10. *Gerlachsheim* nad Tauberou v Badensku, neznámého původu, zanikl v XVI. stol., byl však obnoven r. 1717 od opata celského (Obernzell u Vircpurku) a podřízen jeho klášteru.

11. *Niedernzell* (Cella Dei inferior) nad Mohanem u Vircpurku. Klášter ten byl založen r. 1130 za živobytí sv. Norberta a spojen zprvu s mužským opatstvím Obernzell, byl však r. 1260 přeložen do Niedernzell. Až do XVI. stol. spravovaly panenský klášter mistryně, od r. 1539 probošti, volení z kláštera obernzellského. Klášterní kostel zdejší jest až do dneška pěkně zachován.

12. *Unter-Ilbenstadt* u Friedberku v horním Hessensku, zal. r. 1123 od Bohumíra a Oty, hrabat z Kappenberka O. Praem., zároveň s mužským opatstvím Ober-Ilbenstadt. Až do r. 1669 přikládala si představená kláštera titul mistryně, po té slula převorkou. Převorové dosazováni sem byli ovšem také z opatství Ober-Ilbenstadtu.

13. *Konradsdorf* v arcidiec. Mohučské, zal. 1191, šlechtický klášter pod správou mistryň, zanikl v XVI. stol. a obnoven byl zase v XVIII. stol. od kláštera ilbenstadtského.

14. *Sv. Kateřina* v Dortmundě nad Emží ve Vestfálsku, zal. na konci XII. stol., převorství panen, jichž zde r. 1734 žilo 24, pod správou kláštera Knechtstedenu.

15 *Engelport* (Angelica porta) v divokém údolí na Hunsrückenu v kraji Kochemském v Porýní, šlechtický klášter, zal. r. 1272, pod správou kláštera saynského.

16. *Langwaden* v arcidiec. Kolínské, zal. r. 1156, závislý na belgickém opatství Heylissem, pod správou probošta.

Všecky tyto kláštery náležely až do zrušení svého r. 1803 ke slavné cirkarii řádu vestfálsko-ilfeldsko-vadgasenské, s níž stály ustavičně v úzkém svazku.

Mimo to čítalo Německo ještě přes *padesát* jiných klášterů premonstrátek, jež dožily se podivného druhdy osudu a vesměs již dříve byly zanikly.

Panenský klášter P. Marie v *Reichensteině* (kraj Montjoie v Porýní), zal. kolem r. 1205, proměněn byl na konci XV. stol. v převorství a 1704 v samostatné proboštství mužské. Zrušen byl též r. 1803.

Adelberg, dvojitý klášter mezi Hohenstaufy a Schorndorfem ve Virtenbersku, zal. 1173. Konvent panen přeložen byl 1476 do *Lauffena* nad Neckarem, kdež r. 1521 zanikl. Podobný osud stihl kláštery *Kalburg* v diec. Kolínské (1124—1519), *Bedilinger* u Verdelu, závislý na klášteře scheidském (zanikl v XVI. stol.), *Berup* u Met (XIII. stol.), *Roelick* u Hadamaru v Nassavsku, spravován z Arnsteina (zal. 1153, od r. 1627 majetek Tovaryšstva Ježíšova), *Sv. Blažej* (St. Blasius) v Řezenské diecési (XII.—XV. stol.), *Sramback* v Nassavsku (1157—XVI. stol.), *Burg* v hrabství Burgavském (1125—1440), *Keppel* u Kolína, šlechtický klášter (zal. r. 1137, zanikl za reformace, zaměněn byl pak v XVII. stol. za světský ústav šlechtičen, zruš. 1803), *Oberkappel* u Ziegenheina

[1] Viz *Arnoldi*, Hist. Nachrichten von dem adel. Fräuleinstifte Keppel im Siegenischen. Annalen II 251—270. Kürsch (ibid. 109—115).

v Hessensko-Nassavsku (XII. st. — 1508), *Cithen* (u Osnabrücku), *Dorlar* (1220—1545), *Dünnwald* u Bergisch-Gladbachu v Mühlheimském kraji nad Rýnem (zal. 1117 jako mužský klášter, 1138 usazeny zde byly premonstrátky ze Steinfelda, jež vyslaly 1143 kolonie do Doksan a 1149 do Louňovic v Čechách; od r. 1643 zrušen panenský klášter, a statky jeho přiděleny byly kolleji sv. Norberta v Kolíně n. R.), *Enkenbach* u Kaiserslautern v bav. Falci (1148—1564), založen od slavného hraběte Ludvíka III. z Arnsteina, *Elsen* v hrabství Markském při Lenně (zanikl v XVII. stol.), *Essig* (Stella Mariae, původně klášter brigitek 1447—1482, pak augustinek 1551—1663, posléze norbertinek), *Frauenbreitungen* nad Verrou (XIV. st.), *Frauenroth* (1130) a *Frauenwald* (?), oba prý pod správou bavorského opatství Obernzelle, *Gemerod* v Nassavsku (c. 1200—XV. st.), *Gommersheim* u Odernheimu v Hessensku (zal. 1146 od hrab. Ludvíka z Arnsteina, zanikl r. 1565), *Hagen* u Bolandena v bav. Falci (založ. kol. 1164, před tím augustinský klášter), *Hammerwiller* (1184), v diec. Metské, *Hausen* blíže Kissingen (1261—1563), *Nieder-Ilfeld* u Hildesheima v Hanoversku (1190—1525), *Lette* v diec. Münsterské (1228), *Maisenthal* u Ravensburku ve Virtembersku (c. 1156), *Unter-Marchthal* ve Virtembersku (1171—1273), *St. Maria* am Fischteiche u Kolína n. R. (1198), *Marienrhode* u Koblence, šlechtický klášter (1131), *Marienthal* u Kaiserslautern v bav. Falci (zal. 1140 od hraběte Ludvíka z Arnsteina, zrušen 1553), *Michelfeld* u Kitzingen nad Mohanem (1261—1350), *Rhetirs* u Königsteina (1146—1565), *Scheftersheim* v diecési Virpurské (1170 až 1553), *Oberndorf*, též Averndorp u Wesela v kraji Reesském v Porýní při ústí Lippy (1124—1587, po té ústav šlechtičen, zrušen 1803), *Stetten* u Kirchheim-Bolandena v bav. Falci (1140), *Sulzen* v markrabství Ansbašském (c. 1130—1555), *Tuckelhausen* v diec. Virpurské (1138—1350, pak klášter kartuziánů), *Ullarsheim* nad Lippou ve Vestfálsku (1166—1555) a *Wulfersberg* nedaleko opatství romersdorfského v Porýní (1135—1521).

V cirkarii *saské*, jež na severu Německa a na někdejší slovanské půdě v plném rozkvětu zvláštní zaujímala stanovisko v řádě, ale zanikla docela za reformace, uvádějí se též některé kláštery premonstrátek, na př. *Treptov* (Rubus S. Mariae, Marienbusch, zal. kolem 1222, zruš. v XVI. stol.) a *Stolpe* v Pomoří, oba závislé na mužském klášteře Belbogu, pak *Rhena* (XIII. stol.) mezi Raceburkem a Vismarem. Jediný klášter Stolpe v Žukově (Zuckau) u Gdánska přežil reformaci, připojiv se pak k polské cirkarii. [1])

Též tři panenské kláštery ve *Švýcařích* (v Churské diecési), *Caz* nad Rýnem (z. 1156), *Nieder-Churwald* (při mužském klášteře téhož jména) a *S. Hilarius* v Churu, zašly v XVI. stol. V cirkarii *lotrinské* uvádí z dávných dob annalista řádu premonstrátského biskup Karel Ludvík Hugo slavné opatství premonstrátek *Hohenburg* (Sv. Otilie) ve Vogesách (1178—1550), mimo to kláštery *Grangia Dominarum* (vznikl z opatství Flabonis Mons), *S. Maria*

[1]) Viz Fr. *Winter*, Die Prämonstratenser des XII. Jahrh. (Berlin, 1865) str. 51. sq.

novnic, 6 laiček a 5 novicek; všem bylo opustiti řeholní dům, a poslední z nich, sestra Augusta Hellová, zemřela r. 1837 na strahovském statku v Pátku nad Ohří u věku 80 let. Poslední (55.) probošt doksanský, ndp. Josef Frant. rytíř z Winkelburku, nar. r. 1715, profes strahovský, zvolen 26. března 1754, opat a zemský prelát český, apošt. protonotář, odebral se do svého kláštera na Strahov, kde v tichosti trávil své stáří, až zemřel tam u věku 80 let dne 19. února 1797. Tělo jeho pochováno bylo na hřbitově malostranském. Fara doksanská, jež při opuštěném chrámě P. Marie byla zařízena, a druhé někdejší podací fary klášterní (Libotejnice, Dolánky, Boušovice a Kmetňoves) připadly klášteru strahovskému.

Panství doksanské připadlo českému nábož. fondu. Klášterní stavení sloužilo r. 1783—1785 za vojenskou nemocnici, r. 1785 za kasárny. R. 1790 najala panství kněžna Terezie Poňatovská, roz. Kinská, r. 1798 koupil je baron Jakub Wimmer, r. 1806 konečně Jan Antonín Lexa z Aehrenthalu, jehož rod až podnes má je v držení. Zajímavý jest dosud kostel doksanský, znamenitá stavba románská ze XII. století, a zachovalé budovy někdejšího kláštera. Důležitý archiv doksanský ocitl se ve Vídni. [1])

Druhý, stejně slavný klášter premonstrátek v Čechách byl v *Chotěšově* u Stoda, založen byv r. 1198 od ctih. Vojslavy vdovy, sestry blahosl. mučeníka a zakladatele opatství v Teplé, šlechtice Hroznaty, řádu premonstrátského. První panny přišly sem z Doksan. Proboští klášterní, po proboštu Sulkovi (1384—1412) infulovaní, bývali vybíráni z Teplé. Jako Doksany, tak i Chotěšov zastihl nemilosrdný dekrét zrušovací dne 18. března 1782. Panny, počtem 44, opustily klášter a rozptýlily se do různých končin. Poslední z nich, Barbora Schätzlová, zemřela v Ludicích 11. března 1830 Podací právo na fary v Chotěšově, Liticích, Dobřanech, Sekyřanech, Tuškově, Stodě, Holejšově a nově zřízenou faru v Uherci zůstalo při kláštеře tepelském, jemuž náleží až podnes. Panství chotěšovské zůstalo v držení nábož. fondu, jenž je prodal r. 1822 knížeti Karlu Alex. z Thurnu a Taxisů. Slavného kdysi kostela klášterního již není, ale v památné dosud budově klášterní, nyní knížecím zámku, nalézá se dobrodiním šlechetné rodiny knížecí ústav salesiánek, r. 1878 z Pruska vypuzených, jež zde obývají nyní, místo premonstrátek, pod správou převorky a vydržují dívčí školu s pensionátem. Listiny bývalého kláštera přišly do státního archivu ve Vídni. Poslední (39.) probošt chotěšovský, Pavel Josef Novák (nar. 1724, profes tepelský, zvolen 15. list. 1779), zakoupil si dům v Dobřanech, kdež žil v soukromí a zemřel 4. února 1797, téhož roku, jako poslední probošt doksanský Winkelburk v Praze. [2])

Třetí klášter český panen řádu sv. Norberta stával v *Louňo-*

[1]) Literatura: Jos. *Mita*, probošt doksanský, Das ruhmwürdige Doxan (Litoměřice, 1726). Dr. Math. *Feyfar*, Kurze Gesch. des kön. Praem. Jungfrauenstiftes Doxan (Dražďany, 1800). Frant. *Beneš*, Doksany (Památky, X. r. 1863). Dom. K. *Čermák*, Premonstráti str. 129—173. (Praha 1877.) Všecky dějiny kanonie strahovské.

[2]) Srv. C. R. *Köpl*, Das chem. Präm. Chorfrauenstift Chotieschau (Praha, 1840). *Čermák* l. c. str. 393—433. Pak všecky dějiny kláštera tepelského.

pod Blaníkem u Vlašimi,[1]) založený zároveň s mužským
vím v Želivě r. 1148—49. Když totiž přišla r. 1149 koncem
druhá kolonie premonstrátů z porýnského kláštera Stein-
(první přišla již r. 1143 na Strahov do Prahy) s vůdcem
nově zvoleným opatem, zbožným *Gotšalkem* přes Prahu do
krajiny v Želivě, by převzala tamější klášter, dříve řádu
nedikta, doprovázely ji některé řeholní kanovnice z klá-
dünnwaldského, jenž byl Steinfeldu podřízen. Pro sestry ty
učený premonstrát Jindřich, muž v lékařství zběhlý,
stce louňovské nový klášter, jenž spravován byl od pro-
vybíraných z kláštera želivského. Za prvního probošta
vil Gotšalk učeného a nábožného Petra, pod jehož správou
r v Louňovicích tak radostně rozkvetl, že mohl záhy vy-
olonie řeholnic do nových panenských klášterů. Opat Got-
sám dlíval tu velice rád a zemřel zde po delší cestě své
l. února 1184.[2]) Klášteru patřívalo právo podací při zdejším
ě a v Domašíně.
Z Louňovic vyšly opět dva nové kláštery premonstrátek:
k v Dol. Rakousích a Kounice na Moravě.
Klášter *pernecký* (nedaleko města Rohů [Horn] blíže morav-
hranic) založen byl od mocné rodiny hraběcí z Perneku
s de Pernegg) vedle rodinného hradu jejího na návrší,
ebné poloze nad ústím romantického údolí mödrinského.
hrabata založila zároveň též mužský klášter pro premon-
v *Jeruši* (Geras), jen asi 2 hodiny na sever od Perneku
ný, a povolala tam první kolonii řeholníků z českého klá-
želivského. Do Perneku přišly první panny z Louňovic
vodě prvního probošta svého ctih. Engelberta O. Praem.
1) a zůstaly pak podřízeny opatům jerušským. Založení
klášterů stalo se kolem r. 1153. Ve XIV. století patřívalo
ku též právo podací na moravskou faru v Hostimi.[3])
Asi o dvacet let později založen byl slavný panenský klášter
rie *v Kounicích*, městečku mezi Krumlovem a Rajhradem,
kou Jihlavkou (1181). Jeho zakladatel byl Vilém hrabě
nic a pán na Dürnholzu[4]) a nazval jej „Rosa coeli“ (růže
tá). Klášter sám obdržel první panny z kláštera louňov-

[1]) Srv. *Čermák*, l. c. 239—243. Aug. *Sedláček*, Paměti kláštera v Louňo-
(Program c. k. gymnasia táborského z r. 1891.) Dr. Jos. *Burian*, Lou-
pod Blaníkem (Praha 1895.)
[2]) Fontes rer. bohem. II. 504.
[3]) O dějinách perneckých viz: *P. Marian*, Gesch. der ganzen öst. Kle-
Vídeň, 1787) VIII. 65—83, IX. 123 sq. *Schweikhardt*, Darst. des Erzh. Öster.
ns, V. O. M. B. (Vídeň, 1840), IV. 274—286. *Allg. Encyklopädie* III. sekce
56—160. *Archiv f. K. öst. Geschichtsquellen* (Vídeň, 1849) II. 1—52. Dr. *B.*
Zur Gesch. v. Geras u. Pernegg (Vídeň, 1880). *S. Brunner*, Ein Chor-
uch (Vídeň, 1883), str. 91—143 a 749. *Topographie* von *N.-Oest.* III.
Ber. u. Mitth. des Alterthums-Vereines (Vídeň, 1881), XX. 132 sq.
Vídeň, 1895) str. 265—331. *Alf. Žák*, Zur Gründungsgesch. der Prämon-
erstifte Geras und Pernegg („Blätter des Ver. f. Landesk. von N.-Öst.“
1891. XXV. 1—51.) Die letzten Chorherren von Pernegg (tamže 1894,
l. 66—72.) Das Frauenkloster Pernegg tamže 1897, XXXI. 259—306 a
XXIII. 134—270.) Die Chorfrauen von Pernegg (N. Ö. Landesfreund
len, 1895, (str. 29—35.) Das Kloster Pernegg (Waldviertler Nachrichten
eň, 1898) č. 20 sq. Mimo to dějiny kláštera jerušského.
[4]) Font. rer. bohem. II. 477.

ského a dostával za probošty kněží z kláštera želivského. Prvním proboštem byl zde Petr (1181—1186). Poslední probošti užívali dokonce práva pontifikálií a náleželi k prelátům moravským. Bývalý klášter míval mnoho statků, četné desátky a podací právo na mnohé kostely a farnosti, na př. faru sv. Václava v Mikulově (od r. 1183, potvrzeno 1352), v Kounicích, Pravlově, Malešovicích, Pasohlávkách, Cvrčovicích, Polavě, Novosedlech, Mušově, D. Dunajovicích a j. [1])

Všecky zde jmenované kláštery řádu sv. Norberta byly dílem pobožného opata Gotšalka († 1184), jenž si dobyl o rozšíření premonstrátského řádu v našich zemích nemalých zásluh. Dle svědectví letopisů Jarlochových hleděl tam Gotšalk všude na upevnění dobrého mravu i kázně řeholní a hlásal všude slovo Boží s největší horlivostí, navštěvuje pilně poddané kláštery, čímž získal si srdce všech členů posvátné rodiny, že jej po Bohu uznávali za nejpřednějšího rádce, těšitele a vůdce svého. Tyto kláštery byly věru krásné květy, jež spojovala pevná páska duchovní lásky a pevnější ještě příbuzenstvo v důstojný, libovonný věnec.

Dnes stojí z díla Gotšalkova toliko obě mužská opatství, želivské [2]) a jerušské; panenských klášterů není bohužel již dlouho nikde.

Klášter louňovský přepadli Táborité v dubnu r. 1420 a sbořili úplně, načež obdrželo statky jeho město Tábor (1436—1547), pak některé šlechtické rody a posléze (1672) arcibiskupství pražské. Po bývalém kláštěře není ani památky.

Klášter kounický zašel r. 1526 apostasií probošta svého Dr. Martina Poschla, tit. biskupa nikopolského a sufragána olomúckého. Statek jeho dostal se do rukou rodin Žabkovy z Limburka, ze Zástřizlu, Drnovských z Drnovic, Ehrenreichů z Ragendorfu a knížete z Dietrichsteina. Od r. 1698—1808 mělo ten statek opatství strahovské v držení, jež jej přepustilo opět knížeti Janu z Dietrichsteina. Zprvu zamýšlel opat strahovský Vít obnoviti klášter kounický, ale po zhoubném požáru r. 1729 až do r. 1808 dosazováni sem byli ze Strahova toliko administrátoři.

Lepšího osudu dožil se panenský klášter pernecký v Dol. Rakousích. Zdejší konvent vymřel kolem r. 1551 až na jedinou pannu, Rosinu Aichingerovou, jež žila pak samotná v opuštěném kláštěře ještě 34 léta a zemřela teprve r. 1585 u věku 80 let. V době té nebyla již žádná jeptiška do kláštera přijata, a správu statků obstarával vedle farních záležitostí jediný probošt sám. Působením slavného opata strahovského a potom arcibiskupa pražského Jana Lohelia a nástupce jeho v opatství Kašpara z Questenberka byl klášter Pernek obnoven tak, že dovoleno bylo tam zříditi malou kapitolu *mužskou*, jež r. 1644 právně

[1]) Viz G. J. *Dlabacz*, Nachr. von dem Präm. Frauenstifte zu Kanicz in Mähren (Praha, 1817. Abh. der kön. böh. Gesell. d. Wiss.) *Čermák* l. c. str. 287—305. Kal. „*Moravan*“. *Gr. Wolný*, Kirchl. Topographie Mährens II. 1. *Boczek*, Cod. dipl. Morav. Znaimer Volksbote (Znojmo, 3. září 1898 r. IX. č. 36.)

[2]) Opat král. kanonie želivské podnes přikládá si název otce-opata (pater-abbas) dolnorakouského kláštera jerušského.

uznána byla na provinciální kapitole v Drkolné (Schlägl v Hor. Rakousích) za samostatné proboštství řeholních kanovníků premonstrátských.[1]) R. 1700 obdržel Pernek titul opatství, byl však zrušen za císaře Josefa II. dne 7. září 1783 a přivtělen k blízkému sesterskému klášteru v Jeruši. V památném kostele sv. Ondřeje, daleko široko a též z blízké dráhy císaře Františka Josefa dobře viditelném, a v rozsáhlých budovách někdejšího kláštera je dnes pouze fara, náležející klášteru jerušskému, pod správou pisatele těchto řádků.

Podobné proměny, jako Pernek, dožil se též druhý moravský klášter premonstrátek, založený r. 1211 od Markvarda z Hrádku a manželky jeho Vojslavy na jihozápadě *v Nové Říši* (diec. Brněnská, okr. Telčský).[2]) Odkud sem první panny přišly, nelze s jistotou určiti. Proboštové bráni bývali z premonstrátského opatství zábrdovského u Brna (zal. 1200). Kolem r. 1595 vymřely zde všecky panny až na jedinou převorku Annu Černickou, která převedena byla do Chotěšova, kdež umřela. Naléháním opata Lohelia bylo usneseno, přeměniti sešlý klášter novoříšský v mužský klášter téhož řádu, což po delším mezivládí (1595—1641) uskutečněno bylo teprve r. 1641, kdy začíná proboštství, od r. 1733 opatství novoříšské, dosud v onom kraji kvetoucí.

Ve XII. století povstal ještě jiný klášter premonstrátek, a to v říšském hlavním městě *Vídni* samé, nazývaný „*Brána nebes*“ (Himmelspforte, Porta coeli).[3]) Vlastním zakladatelem jeho byl farář u sv. Štěpána ve Vídni a pasovský kanovník mistr Gerhard, jenž daroval zbožnému jakémusi spolku ženskému[4]) svůj dům a pohnul panny k řeholním slibům podle pravidel sv. Augustina, jimiž řídí se, jak známo, i řád premonstrátský. Tak vznikl klášter „Himmelspforte“, pro starobylou legendu o jeho panně klíčnici i od básníků opěvaný. Slavné svěcení jeho dálo se r. 1267 za synody vídeňské, a odtud podřízen zůstal premonstrátskému opatství v Jeruši, jež tam dosazovalo probošty.[5]) R. 1586 vymřela náhle většina premonstrátek, ostatní zdravé sestry uprchly do Uher. Tehdy odevzdal Mel. Khlesl, probošt a pasovský oficiál, pak kardinál-biskup vídeňský (1598—1630), opuštěný klášter přes vášnivé protesty jerušského opata Jana řeholním kanovnicím sv. Augustina z kláštera sv.-jakubského ve Vídni, čímž klášter Himmelspforte navždy odcizen byl řádu premonstrátskému.[6])

---

[1]) Viz *Alf. Žák*, Das Chorherrenstift Pernegg (Blätter des Vereines für Landesk. von N.- st. 1900).

[2]) Cf. *Boczek*, Codex dipl. Morav. *Wolný*, Kirchl. Topogr. Mähr. II. 3. *Čermák* l. c. 459—478. *S. Brunner*, Ein Chorherrenbuch, 386—411. Znaimer Volksbote l. c.

[3]) Cf. *P. Marian* l. c. IX. 93—102. *A. Klein*, Gesch. des Christ. in Oest. und Steiermark (Vídeň 1840) II. 230, 303, 307. Dějiny opatství jerušského.

[4]) Založen byl již dříve od *Konstancie*, dcery uherského krále Bely III. a druhé manželky Otakara I., krále českého, jež r. 1230 jako vdova do Vídně přišla a tam usadila se ve spolku zbožných paní (dominae reclusae).

[5]) Cf. *K. Weiss*, Gesch. der Stadt Wien. — Quellen zur Gesch. der Stadt Wien I. 3. Reg. č. 2805 a j. *S. Brunner*, Ein Chorherrenbuch 102.

[6]) Klášter Himmelspforte zrušen byl za cís. Josefa II., rovněž jako sestry jeho u sv. Jakuba a sv. Vavřince, r. 1783. Na klášter ten upomíná

Všecky zde uvedené česko-moravsko-rakouské kláštery premonstrátek náležely, jak již z původu a rozvoje jejich patrno jest, k cirkarii *české*. Zde uvádějí letopisy Hugovy několik ještě klášterův, o kterých však nikde buď ani památky není, nebo nesprávné uveřejněny jsou údaje. Tak na př. panenský klášter „*Comz*“ a „*Kimins*“ není nic jiného nežli zkroucené jméno Kounice; „*Bernetum*“ totéž co Pernek, *Limovicum* totéž co Louňovice. *Kiritein* jsou Křtiny, vesnice s poutním kostelem P. Marie, při němž bývalo ode dávna proboštství, patřící mužskému klášteru v Zábrdovicích u Brna; existence panen zůstane tam otázkou.[1]) *Benz* a *Butsch*, klášter prý panenský nedaleko opatství luckého (Klosterbruck pod Znojmem) na Moravě, nebude asi nic jiného nežli ves Budeč, náležející klášteru luckému. Jméno *Brusium* jest neznámo.[2])

Vedle klášterů česko-moravsko-rakouských připomíná se řeholní konvent panen premonstrátek též v dějinách tyrolského kláštera premonstrátů ve *Vilteně* blíže Inomostí (Innsbruck) (zal. kolem roku 1128) za třetího probošta jeho Dětřicha (1160—1178)[3]) nedostává se však naprosto žádných zpráv o jeho zařízení a trvání. Udržel-li se delší dobu, pak zanikl zajisté již ve XIII. stol., náležev, jako Vilten, k cirkarii bavorské. Konečně uvésti sluší v obvodu Rakouska též uvedené již dva kláštery polské, staroslavný Zvěřinec v předměstí krakovském a pak nejmladší náš klášter sv. Norberta v Krakově (zruš. 1803).

Ze všech posud jmenovaných klášterů našich dosáhly největší slávy Doksany a Chotěšov, ale žádný z nich nebyl tak šťasten, aby byl přetrval všecky časové bouře, až na opatství zvěřinecké, kteréž jest dnes *jediným* klášterem premonstrátek v říši naší.

To jsou v krátce osudy známých nám panenských klášterů řádu sv. Norberta v rozličných zemích evropských. Biskup Hugo O. Praem., jenž ve svém monumentálním díle „Annales Praem.“ popsal stručně dějiny všech klášterů řádu toho,[4]) uvádí ovšem v seznamě svém ještě některé jiné kláštery premonstrátek, kterých jsme pominuli, jelikož jsou původu velice záhadného a snad i pochybného.[5])

Od někdejších osudů za uplynulých na vždy let obraťme se ještě k *nynějšímu* postavení panen řádu sv. Norberta na prahu nového století XX. Z četné rodiny řeholnic zbylo již před sto

dnes jen ulice vídeňská v I. okrese (Himmelpfortgasse). Na jeho místě rozkládají se nyní budovy c. k. ministerstva financí.

[1]) *Čermák*, l. c. 196.

[2]) Tamže str. 301.

[3]) S. *Brunner*, Ein Chorherrenbuch, 683—684.

[4]) Některá zajímavá statistická data uveřejnil též prof. dr. *Vavř. Pröll*, O. Praem. (viz S. *Brunner*, Ein Chorherrenbuch, str. 767—784. Též Dra *Beckera* Das Necrol. von Arnstein (Ann. des Ver. f. Nassauische Alterthümer XV.) obsahuje přečetné zprávy.

[5]) Sledujíce seznam ten podle abecedy, nalézáme tam ještě tato jména: Brodholm (v Anglii), S. Catharina in Astro (ve Frisii), Cella Dominarum (v Lotyšsku), Guyens (v Brabantsku), S. Chderamps a Harchia (ve Flandrech), Carthovorum Monialium č. Chartreuve, Javugia, Mons Odonis a Omont (ve Francii), Hacborn, Lindow a Ruppinu a Silva Dominarum v Durinském lese (v Německu), Ureklefenium (v Dansku), Herde a Langlen (neurčito).

lety jen málo členův; ostatní uchvátila již před tím divá bouře smutného rozkolu náboženského v XV. a XVI století nebo jiné nepřízně času. Ale i posledním ještě zbylým klášterům bylo revolucí, rozkolem a socialistickým hnutím naší doby mnoho trpěti, a tak udrželo se podnes jen několik málo klášterů, v celku *deset*, jež řídí se dosud řeholí sv. Augustina v řádě sv. Norberta a roztroušeny jsou po celé Evropě. Mezi nimi jsou některé, jež teprve v novější době povstaly na troskách bývalých starých klášterů.[1]) Z těchto 10 klášterů připadá po 2 na Rusko, Španěly a Francii, po 1 na Rakousko, Nizozemí, Belgii a Švýcary.

V popředí klášterů všech stojí starobylý klášter *Zvěřinec*, vystavěný malebně na skalnatém břehu viselském, blíže Krakova, v Polsku dobře známý, i pro každého Čecha památný, jelikož se k němu pojí jméno nezapomenutelného pěvce Boleslava Jablonského. Snažná touha, osobně poznati nynější i bývalé památky řádu sv. Norberta u nás i v cizině vedla pisatele těchto řádků v srpnu r. 1893 přes Moravu do Haliče, kdež při návštěvě Krakova zabočil též do kláštera zvěřineckého, poznat života a zařízení sester svého řádu. Sotva by se našla slova vylíčiti dobrotu a laskavé přijetí, jakým vítají „sestry norbertanky“ bratra řádového, jenž sem tu a tam zavítá. Proto budiž zde dodatkem po letech vzdán dík ctih. konventu zvěřineckému a vdp. Dru Vladislavu Knapińskému, universitnímu professoru v Krakově, výtečnému znalci a příteli dějin řádu sv. Norberta v Polsce, jak za ústní zprávy, tak i za zaslání množství vzácných písemných pamětí a jiných pomůcek![2])

Zvěřinec byla kdysi ves, a jest nyní předměstím staroslavného města Krakova, s nímž úplně souvisí. Již od Petra Dunina Skrzyńského († 1153) vystavěn tam byl farní kostel svatého Salvatora nad Vislou a konsekrován r. 1148.[3]) Podle pověsti stávala zde již dříve pohanská modlitebna, již sv. Vojtěch posvětil službě Boží. Naproti tomuto kostelu vystavěl mocný rytíř Jaxa z Miechova (kolem r. 1162) na skalnatém břehu viselském klášter pro panny řádu sv. Norberta; bylo to v l. 1149—1164. Rok založení není úplně znám, jelikož za vpádu tatarského roku 1241 listiny byly zničeny. Při klášteře panen zařízen byl nový klášterní chrám s titulem sv. Augustina, posvěcený sv. Janu Křt.[4]) Gedeon, biskup krakovský, přivtělil na prosby zakladatele a příbuzného svého, světskou faru klášteru panenskému (c. 1183). Právo podací na faru tuto potvrdil klášteru sám papež Pius VI. brevem ze dne 11. října 1789. Klášter zvěřinecký, od Tatarů r. 1241 zpustošený, vzpamatoval se brzy zase a rozkvetl již ve XIII. století poznovu pod správou mistryně a probošta, jenž spravoval též faru sv. Salvátora a míval k ruce několik ještě kněží premon-

[1]) Cf. *Fr. Danner*, Catalogus S. Ordinis Praemonstratensis (Innsbruck, 1894.) Pak Catal. Gener. O. Praem. (Praha 1900).

[2]) Cf. Długosz, Lit. benef. III. 58. *Kraszewski*, Życie Ss. O. Praem. II. 328. *Knapiński*, Św. Norbert i jego zakon, str. 174—181.

[3]) Mon. Polon. hist. II. 798.

[4]) Titul klášterního chrámu zní: Sub invocatione S. Joannis Bapt. et S. Augustini Ep. Eccl. Doct. (1726). Ročnice posvěcení jeho slaví se v neděli po sv. Lukáši.

strátů, takřka malý konvent tvořících. Ve XIV. století mizí titul mistryně, na jejíž místě přichází převorka, za to však přichází vedle probošta převor. V XVI. věku klášter byl by málem zanikl, kdyby nebyla se energická představená *Dorota Katská* († 1643) vlády ujala, již téměř po 50 let řídila. Za druhé zakladatelky této[1]) vystavěn byl poznovu kostel i klášter (1596 až 1608), počet panen vzrostl neobyčejně, ba založen byl i filiální klášter u sv. Norberta ve městě Krakově (1636—1803). Hodnost proboštskou mívali zde v klášteře po dlouhá léta kněží premonstrátští až do zrušení polských klášterů, volení buď z kláštera vitówského nebo z hebdówského.[2]) Jen šťastným politickým postavením velkovévodství Krakovského ušel klášter Zvěřinec osudu ostatních klášterů polských, neboť Krakov zachoval si až podnes takové množstvi klášterů, jakéž nalezneme jen na málo místech v celém mocnářství. Klášterní hodnost proboštů již přestala, a konvent panenský podléhá právomoci knížete-biskupa krakovského, jenž obyčejně sám předsedá slavnosti voleb, obláčky a řeholních slibů panen. Ve věcech řádových náleží Zvěřinec, jakožto jediný panenský klášter po zániku polské cirkarie, již od několika desítiletí k nově utvořené *rakouské* cirkarii premonstrátů.[3]) Fara zvěřinecká u sv. Salvátora jest dosud klášteru přivtělena, ale duchovní správu vede tam kněžstvo světské, farář a dva kaplani, od kláštera placení. Farář má titul proboštský, v Polsce zhusta užívaný, a jest zároveň biskupským komisařem kláštera. K faře zvěřinecké náleží 9 míst, totiž předměstí Wygoda a Półwsie, pak vsi Zwierzyniec, Wola Justowska, Chełm, Olszanica, Zakamycze, Przegorzały a Bielany, s počtem duší 5750 katolických, 6 řecko-katolických, 600 israel. V Połwsie jest 4třídní škola, ve Wole Justovské, Olszanici a Bielanech jsou obecné školy o 1 třídě. Farnost sama náleží ke II. dekanátu v Krakově. Klášter premonstrátek na Zvěřinci vydržuje a obstarává 6třídní dívčí školu, na níž 9 sester vyučuje; 32 chudých osiřelých dívek dostává zvláštní ještě vychování v internátě konventu. Však i sestrám samým, jež vesměs mluví jazykem polským, dostává se vzdělání co nejpečlivějšího, zvláště v cizích jazycích, literatuře, hudbě atd.

V čele kláštera stojí tak zvaná *Ksieni* (abbatissa, abatyše), od konventu volená, mající k ruce *převorku* a *podpřevorku*. Nynější abatyše jest vdp. Norberta Zajączek, nar. 1848 v Kętech. V posledním století spravovaly klášter ksieni Magdalena Wagrowska († 12. prosince 1808), Eufemie Otffinowska († u věku 84

---

[1]) Z vděčnosti slaví se dosud na památku v úmrtní její den, 17. září, slavné anniversarium na Zvěřinci

[2]) Matěj Zagorski, profes hebdówský 1650. Mikuláš Sciersky 1650, † 1661. Vojtěch Zolądkowski, profes vitówský 1662—1664. Jacek Bryszkiewicz z Hebdówa 1664, † 2. list. 1689. Zigmund Białecki † 10. list. 1694. Heřman Suchodembski z Vitówa, 1695, † 1704. Bohumil Byszowski, profes vitówský, 1704., † 1708. Mik. Lukowski z téhož kláštera 1708. Vojtěch Zdarski z Hebdówa † 1728. Ludvik Wielowicijski z Hebdówa 1728, † 16. máje 1734. Konst. Rezaz č. Rehaz z Vitówa † 23. květ. 1762. Václav Tworkowski 1762.

[3]) Definitivně r. 1869. Nyní náleží k ní 7 mužských opatství: *Strahov*, *Tepiá a Želiv* v Čechách, *Schlägl* v Horních Jeruš (*Geras*) v Dol. Rakousích, *Nová Říše* na Moravě a *Vilten* u Inomostí v Tyrolsku.

. prosince 1832), Eva Stobiecka († 7. prosince 1846), Viktorie ecka († 26. února 1859), Anežka Krzesińska (exabbatissa února 1870), Karol. Kuczewska († 18. března 1873), Norberta akowska († 12. listopadu 1885), Eufemie Żarska († 5. pro- 1891) a Bronislava Jarecka od r. 1892. Sester zemřelo za sto let v celku 93. Dle nejnovějšího seznamu čítal klášter inecký 32 sester v kůru a 6 laiček, dohromady tedy 38 je- k řádu sv. Norberta. Duchovní správu jejich obstarává pro- farář zvěřinecký a zvláštní zpovědníci, většinou z Krakova.

Řeholní oděv jeptišek jest známý nám již šat premonstrátek, ž částky nazývají zde po polsku habit, szkaplerz, pas, plaszcz, k (bílý závoj), wel (velum), zawicie (ostatní pokrývka hlavy e) a różaniec. Abatyše obléká hned po své volbě za odznak osti své mantolet, načež přijímá slib poslušenství ode všech lnic a ubírá se v průvodě jejich na kůr; zde zpívá se za olu zvonů „Te Deum“, jež zakončuje installace nové před- ené klášterní.

Klášter zvěřinecký má pěknou polohu na skále nad Vislou zkošné okolí. Blíže kláštera na západ vypíná se hora Si- ik s kaplicí blah. Bronislavy O. Praem.[1]) a nad ní ční k ne- m památná mohyla Kościuszkova. S hory této jest překrásný led na Krakov, Karpaty, Tatry a mohyly Krakusovu a Vandinu. dál zdvíhá se zelená hora Bielany s klášterem přísných hů kamaldulenských, jediným řádu toho v Rakousku.

Budovy kláštera zvěřineckého jsou jednopatrové a dosti ihlé. Směrem k Visle poskytují velice malebný zjev, jak se o i z četných obrázků přesvědčiti. Přímo z vesnice přijde levo z hlavní ulice zvláštní věžatou brankou, na níž jsou ny, do nádvoří pěkně dlážděného a stromy vroubeného, kdež evo jest obydlí pro farní duchovenstvo s byty služebnictva ájem, na pravo krásný klášterní chrám s nízkou vížkou a inské místnosti, v předu sám klášter. Klášterní kostel jest nád- ě vyzdoben; viděli jsme sice celou řadu krakovských kostelů, zvěřinecký chrám, neveliký sice, náleží k nejpěknějším. Již ívějších dobách byl kostel tento o presbytář zvětšen (za aba- Brigity Otffinowské?) a r. 1875 celý obnoven. Na klenutí fují se v krásných freskových medaillonech sv. Alžběta, ta Jana Křt., nanebevstoupení Páně, nep. početí P. Marie, na pravo sv. Evermod, Ludolf, Herman-Josef, Gilbert dřich, v levo blahosl. Rikovéra, Gertrudis, Poncia, Richarda relia. V kostele jest 7 oltářů. Hlavní oltář jest zasvěcen sv. Křtiteli, má umělecky provedený nový tabernákl (1891), nad spatřují se křest Páně a v rozích sochy sv. Augustina a erta, předních světců řádu premonstrátského. V presbyteriu, py zdobeném, jest několik lavic, židle pro honorace, na levo istie, na pravo východ do nádvoří. V lodi, plné lavic, jest ostranních oltářů. Po straně evangelia stojí na rohu nový sv. Bronislavy, zřízený po jejím svatořečnění (1839) za aba- Evy. Oltář ten s krásným obrazem světice řádu premon- ského (a nahoře sv. Jacka) jest obzvláště památný pro její

[1]) Dne 1. září slouží se zde mše svatá.

sv. ostatky, jež zde odpočívají v nádherné kovové rakvi. Hlava světice chová se v gotické skříni na oltáři v kůru, jeden zub v relikviáři v kathedrálním kostele krakovském. Vedle oltáře bl. Bronislavy jest oltář sv. Norberta, jenž přijímá řeholi svatého Augustina (svrchu obraz sv. Apolonie) a nejsv. Trojice (sv. Jan Nep.) Po straně epištolní jest na rohu lodi oltář Matky Boží (bl. Heřman-Josef), vedle oltáře sv. Anny (Duch sv., řezba) a sv. Josef (sv. Antonín Pad.) V pozadí jsou zpovědnice a východ.

Kůr panen, nahoře se vypínající, jest zamřižován. Po obou stranách jsou lavice, v pozadí sedadla pro abatyši a převorku, uprostřed pult se sedadly pro řiditelky kůru a harmonium, v předu u mříží marianský oltář. V zimní době konají se modlitby za kůrem v síni kapitolní. Pod kůrem nalézají se v kostele uzamčené mřížové dvéře vedoucí do kláštera, jinak cizincům nepřístupného. Dvéře tyto jsou pro řeholnice památny. Jimi vchází nastávající novicka, obdrževši u hlavního oltáře bílý řádový háv, v průvodě abatyše, převorky a podpřevorky do zátiší klášterního, jimi vychází po dvou letech v tomtéž průvodě složit slavných slibů řeholních,[1]) a jimi vynášejí se mrtvé sestry klášterní na poslední cestě své v rakvi na věčnost. Zemřelé premonstrátky pochovávaly se dříve v hrobce pod kostelem klášterním, pak na hřbitůvku u farního kostela sv. Salvátora,[2]) od r. 1889 pohřbívají se ve zvláštní vyzděné hrobce, vystavěné za abatyše Eufemie r. 1887—8 s kaplí sv. Josefa, jež má též mešní licenci, opodál kláštera v polích. Černá deska mramorová ukazuje tam dvé srdcí s nápisem: „Najświętszym Sercom Jezusa i Maryi dusze tu spoczywających oddajemy. Wybudowała Euf. Żarska, ksieni PP. Norbertanek w r. 1889.“

Za železnými dveřmi, jež z kostela vedou do kláštera, jest domácí kaple, v níž přijímají sestry okénkem nejsv. svátost oltářní. Klášter, jednopatrová budova, má podobu obdélníku. Uvnitř jsou dvě menší zahrádky na květiny a zeleninu, za klášterem prostranná ovocná zahrada a lesíček na zotavenou, po stranách podlouhlý dvůr, vše obklíčeno jest vysokou zdí. Zvláštní vodovod přivádí nahoru vodu z Visly. V přízemí jest pozoruhodna jídelna (refectorium) s obrazy ze života sv. Norberta. Vedle kostela jest klášterní fortna a zevnější vysoký přístavek s malým dvorkem. Zde umístěna v prvním poschodí škola a archiv, v ostatní části kláštera knihovna, oratoř a příbytky řeholnic,[3]) tak zv. dormitorium s dlouhými chodbami, na nichž spatřují se blíže kapitulní síně oltáře sv. Norberta a sv. Anny.

Bohoslužby konají se v klášterním chrámě se všemi církevními slavnostmi a modlitbami v kůru dle pořádku klášterního,[4])

---

[1]) Při výkonu tom dostávají kanovnice černé velum.

[2]) Kostel *sv. Salvátora*, vlastně farní, stojí nedaleko kláštera. Užívá se ho však méně, jelikož pro rostoucí počet obyvatelstva dovoleno bylo konati v klášterním kostele farní bohoslužby, čímž klášterní chrám stal se veřejným a vždycky obecenstvu přístupným. Přece však u sv. Salvátora konají se pohřby, svatky, májová pobožnost atd., a v neděli i ve svátek slouží se tam mše sv.

[3]) Památná jest cela bl. Bronislavy, kdež po nějaký čas odpočívaly její ostatky.

[4]) Viz „Directorium Divini Officii ad usum parthenonis Zverinecensis (Krakov, univ. knihtisk. 1899).

každoročně zvláště vydávaného. Při klášterním tom chrámě zřízeno jest dne 30. dubna 1890 za kardinála-biskupa Albína Dunajevského zvláštní bratrstvo sv. Mše náhradní (S. Missa reperatrix, bractwo wynagradzającej Mszy swiętej), původně v Bonlieu (dep. Drôme ve Francii) založené a nyní již velice rozšířené.[1]) Pro polské členy bratrstva toho vydán byl nákladem zvěřineckého kláštera ve 2000 ex. překlad francouzského životopisu zakladatelky arcibratrstva „Życiorys św. *Siostry Róży*, zakonnicy konwerski PP. Norbertanek“ (opisany przez *Artura Lotha*, Krakov 1891). Direktorem bratrstva, jež čítá již na sta členů, jest každý probošt zvěřinecký. Veliké církevní slavnosti (odpustky) dějí se v klášterním chrámě zvěřineckém v pondělí velikonoční (Emaus), v oktáv Božího Těla, v neděli v oktávě sv. Norberta (neděle po 11. červenci), na sv. Annu, patronku bratrstva Mše sv., v neděli po sv. Lukáši (posvěcení chrámu), na sv. Jana Křt., patrona chrámu a obzvláště v den *bl. Bronislavy*, zde odpočívající, 1. září po tři dni (1.—3. září) koná se tu pobožnost 40hodinná za velikého účastenství věřících, dvé kázání, řada tichých mší, mše slavná a nešpory. Sám kníže-biskup a nejstarší kanovníci katedrální přicházejí sem v ty dni slavit mše sv., zatím co panny po dvou vzývají neustále nejsv. svátost anebo modlí se kanonické hodinky, jen klečíce nebo stojíce. Třetího dne líbají věřící vroucně hlavu světice Bronislavy.

Na pečeti klášterní, dosud užívané, spatřuje se poprsí sv. Norberta, zakladatele řádu premonstrátského a arcibiskupa magdeburského, s palliem kolem šíje, s ostensoriem, obyčejným odznakem jeho na obrazech, v pravé ruce s dvojramenným křížem a ratolestí míru v levici.[2])

Krásnou upomínku zachovali jsme si z cesty své do Krakova na klášter zvěřinecký a rozkošné jeho okolí. Byť i neznámé zvuky kolem do kola k uchu pronikaly, přece necítí se tam Čech cizincem, neboť bodrá slovanská mysl a upřímná pohostinnost bratrského národa upomíná jej každým krokem na vzdálenou vlast. A při prvním kroku do nádvoří klášterního opojila ihned mysl naši vzpomínka na zvěčnělého pěvce našeho *Boleslava Jablonského* (Eugena Karla Tupého), kapitulára strahovského řádu sv. Norberta, jenž zde již od r. 1847 dle ustanovení opata strahovského Zeidlera a dle přání abatyše Viktorie ustanoven byl za probošta a zastával úřad ten přes 33 let, stav se místodékanem krakovským, examinatorem prosynodálním a inspektorem národních škol na předměstích krakovských, až zde z Božího usouzení pouť svou pozemskou dokončil dne 27. února r. 1881 v 69. roce věku svého.[3]) Zde tedy býval přívětivý a útulný byt básníka, jenž často byl cílem nadšených jeho přátel z blízka i z dáli. Mimoděk vzpomínali jsme na milou jeho tvář, již spatřujeme na známých podobiznách jeho, vítali s radostí veliký olejový obraz jeho, jenž se chová na památku zde v klá-

[1]) Viz o něm níže při popisu kláštera *Bonlieu*, O. Praem

[2]) Viz *F. Alph. Žák*, Der heil. Norbert. (Vídeň 1900 str. 247.)

[3]) Viz *Alois Matuška*, Život Boleslava Jablonského (Praha, 1886.) Opat Zeidler miníl původně osaditi i místa kaplanská na Zvěřinci premonstráty ze Strahova, z čehož však sešlo od r. 1853.

šteře, navštívili s úctou jakousi obydlí proboštské, kdež tolik let svého života strávil daleko od vlasti své, ale ctěn a milován od polského lidu, pomyslili na staré vlastence a přátele básníkovy, s nimiž se tehdy v Krakově stýkal, na jeho návštěvy v Čechách a zalétali v mysli na posvátný Vyšehrad, kdež tělo jeho slavně uloženo bylo dne 13. března 1881 ku věčnému spánku v Pánu.[1]) V upomínky tyto mísí se kroky chodců, rozléhající se po tichém nádvoří klášterním, po chvíli opět zvonek z kostelní vížky, napomínající k modlitbě, obzvláště pak žalostný zvuk zvonku, jímž se zde denně v podvečír po klekání zvonívá devět temných, dunivých rázů, a to prý na památku za zemřelé, kteří nalezli smrt dole u skály pod klášterem v šumných vlnách rychlotoké Visly. (Ostatek příště.)

Úřední zakročení proti tištění a šíření talmudských knih židovských v Čechách r. 1699.

Z pramenův archivních sděluje Dr. **A. Podlaha.**

Dne 31. března r. 1699 oznámil P. *Jan Gall* S. J., professor hebrejštiny, konsistoři Pražské, že židé se chlubí, že prý talmud ve Frankfurtě právě se tiskne a že brzo bude dílo to ukončeno; zároveň pak že se honosí, že prý mají privilej na to, aby knihu tu po říši a zemích císařských prodávati směli.[2]) A o něco později dne 1. července téhož roku oznámil zase *Jiří Eber* S. J. arcibiskupovi, že dokonce i v Praze v židovské tiskárně talmud se tiskne. K oznámení svému přiložil jeden arch knihy té, jenž dostal se do rukou dělníka v tiskárně jesuitské zaměstnaného, který do tiskárny židovské si zašel. Dělník ten chtěl v tiskárně židovské vzíti více archův, ale židovští tiskaři mu je z rukou vytrhli. Žádal je tedy aspoň o makulaturu, ale oni mu pravili, že

[1]) Po smrti Jablonského spravuji faru zvěřineckou s klášterem opět jen světští kněží.

[2]) „Reverendissimi, perillustres, praenobiles, eximii ac clarissimi Domini Domini.

Jactant Judaei Francofurti ad Oderum Talmud suum imprimi, jamque in propinquo esse, ut opus isthoc absolvatur, ac tunc non exiguum ejusmodi librorum numerum advectum iri, quos indubitate sibi permittendos credunt, eo quod dictum Talmud Sac. Caes. Majestatis permissu sit impressum. Et quidem obtinuisse Hebraeos privilegium caesareum, quo eisdem memoratum Talmud imprimendi et per imperium, atque (ut Judaei quidem jactant) etiam per terras Suae Majestatis haereditarias divendendi facultas conceditur, pro certo comperi. Videtur tamen ejusmodi decretum nequaquam legitimum esse, sed omnino subreptitium, cum nequaquam verisimile videatur, voluisse piissimum Caesarem, sanctae fidei promovendae studiosissimum, librum hunc divinae Majestati, ac imprimis Christo et sanctissimae ejus Matri, christiano nomini et religioni, potestati tum ecclesiasticae tum politicae summa injuriosum authoritate Sua et privilegio approbare et firmare. Id quod venerabili officio debita cum observantia pro munere meo proponendum duxi, ut ab eodem opportuna remedia adhiberi possent, ne pestilens hic liber tot sanctissimis summorum pontificum decretis damnatus advehatur aut advectus Judaeis extradi permittatur."

veškeru makulaturu spalují, aby se nedostala žádnému do rukou. „Z toho," dodává Eber, „patrno jest špatné jejich svědomí."

Eber dovozuje dále, že zmíněný arch skutečně jest součástí talmudu, neboť název jednoho odstavce v něm zní „Maschet Scenoth", a to jest právě titul třetí knihy čtvrtého dílu Talmudu. Dolíčiv pak nebezpečnost této knihy a několikerou její zápověď se strany autority církevní, dodává ještě, že zmíněný arch ve všem shoduje se s exemplářem Talmudu v knihovně jesuitské chovaným.

Konečně podotýká, že, jak bezpečně zvěděl, židé tisknou toto vydání talmudu ve 1200 exemplářích. Na konec svého listu připsal Eber ještě, že židé opovažují se prodávati kříže, obrazy a kalichy, ba že i řeholníci a kněží u nich bohoslužebné věci takové si shotovovati dávají.

Zajímavý tento list Eberův podáváme v plném znění:

Revedme Dne. Transmitto unam philyram a Judaeis recenter impressam ex Dalmuth, quam Socii Typographici heri surripuêre; conabantur et plures arripere, sed Typographiae Magistri et servi Hebraei pervigil oculus alteram surreptam philyram e manibus socii eripuit. Petierunt saltem maculaturam mei, sed illi se omnes comburere, ne in ullius manus vel foliolum veniret (conscientia!) asseveraverunt. Negare non possunt esse Dalmuth, quia titulus, quem in judaica impressura tribus NB. NB. NB. notavi, est titulus: *quartae partis Dalmuth libri tertii,* qui ait de Ordine damnorum, et appellatur *Maschet Scenoth,* ut subtractae literae, vel illa duo vocabula in exemplari demonstrant. *Maschet* autem *Scenoth* interpretatum est: Tractatus Juramentorum. Videri potest, ut ego etiam ipse vidi, Petrus Galatinus in *Opere de Arcanis Catholicae Veritatis libri primi cap. 5. pag. 17,* ubi ponit singularum partium et librorum nomina libri Dalmuth. Ait item sex partes esse Dalmuth, cum ergo iam illi sunt in quarta parte et quartae partis libro tertio, iam medii Dalmuth impressionem excesserunt.

At ipsi fatentur, se jam in hoc opere ad finem properare.

Quam autem graviter Dalmuth sit prohibitus, invenietur in nostro P. Raynaldo Tomo XI. folio 322, ubi multa narrat de poenis vel punitionibus factis ob hunc librum.

Nicolaus Serarius in opusculis Theologicis in libro Rabbinorum primo pag. 298 refert sequentia.

Talmudem graviter ac severe multi vetuêre, interdumque voracibus addixêre flammis Pontifices et alii: Gregorius IX. anno Dni 1130, S. Ludovicus, Rex Franciae 1240, Innocentius IV. 1244, Julius III. 1553 et 1555, Paulus IV. 1559, Pius V. 1566, Clemens VIII. 1592 et 1595.

Impii, ait iste, Cabalistici, aliiq nefarii Hebraeorum libri omnino damnati et prohibiti maneant, et censeantur, hucusq *Serarius.*

His Pontificibus in *Serario* lectis, inspexi Bullarii tomi I. 716 paginam. Ibi Julius III. constitutione 24 edita 1554, quae incipit cum »*Sicut nuper,*« iubet comburi libros Talmuth apud Judaeos inventos, impositis insuper poenis tam pecuniariis et confiscationis bonorum, quam (si eorum contumacia aut qualitas delicti id exegerit) corporis etiam ultimi supplicii.

Recentissima autem, et in hanc rem, meo iudicio est potentissima constitio 20. edita A. 1593, quae incipit „cum Hebraeorum", estq Clementis VIII., et habetur Bullarii Tomo 3. pag. 25, ubi inter alia praecipitur, tam ipsis Judaeis, quam quibuscumq Typographis, sub gravissimis poenis, *ne hujusmodi libros retinere, habere, legere, edere, typis excudere seu imprimere, describere, vel exemplare advehere liceat. Neve quisquam sub praedictis, et aliis poenis, ipsis hebraeis pro habendis, scribendis seu imprimendis aut pro eorundem legendorum licentia, de caetero impetranda, opem, consilium etc. praestare quoquomodo audeant.* Mandatur executio Ordinariis locorum.

Ignoscere dignetur, quod tam longum filum ducam, facio id ad sublevandum Reverendissimam Paternitatem jam, ut Venerabili Consistorio rem faciliori negotio proponere possit.

Optarem legeret Reverenma Dom. Vra Clementis saltem VII. Bullam a me hic allatam, quam graves prohibitiones et grandia mandatorum pondera contineat.

Negare ex hoc folio non possunt se Dalmuth imprimere, quia eadem illis ostendere possumus, omnia in Dalmuth, quod apud nos servatur. Item fassi sunt ipsi testibus meis sociis et me (si capax sum testationis), se Dalmuth imprimere.

Imo cum cum tanta cautela imprimant, ut ipsas correcturas, ne in manus forte Christianorum incidant, comburant, videntur forte aliqua adhuc peiora et in Chrum et eius B. Matrem addere. Fassi sunt heri, se huius operis imprimere 1200, quod ideo numerato scribo, ne vel unicum exemplar negare possint.

Titulus initio positus et NB NB NB triplici notatus, sive libri tertii 4ae partis, index Hebraicus characteribus notatus est apud praenominatum Galatinum, libros singulos, et singulas partes nominantem, quod, et quae omnia possum cuicunque monstrare in tomis Bibliothecae nostrae. Atque his me humillime commendo. Ad S. Clementem A. 1669 1 Juli. R^mae^ Dom. V^e^

Servus in Christo

Georgius Eber.

Audio praetera, quod venumdant Crucifixos, imagines, imo et Calices, quos illis, ut adeo faciendos ipsi Religiosi vel Ecclesiastici tradunt.

Konsistoř poslala dne 19. července opis sdělení Eberových královským místodržícím, žádajíc, aby přehmatům, jichž židé se dopouštějí, učinili přítrž. Dopis konsistoře zní takto:

Hoch- und Wohlgebohrne, Wohlgebohrne Grafen und Herren, auch Wohl Edl Gestrenge Ritter etc etc. Gnädige Herren. Euer Excel. und Gnaden belieben aus beiverwahrtem Zusschlus mit mehrem zuersehen, was Uns ein gewisser Rechtsliebender und Religionseifriger Geistlicher, wider den jüdischen Buchdruckher alhie, wegen gewissen unversehens ertapten und alberaith bis auf den dritten Theil fertig gehabten Buchs, Dalmuth genannt, auch anderer Inconvenientien halber berichtlich bei- und an Tag gebracht.

Wann dann sothanes Buch nicht allein von unterschiedlich approbirten Theologis, sondern auch, wie beiliegend zuernehmen,

von vielen Römischen Päbsten, und sogar von dem heyl. Ludovico gewesten König in Frankreich gäntzlichen vor verdambt erkannt.

Als haben umb derlei weitauslohenden Unheil desto zeitlicher vorzubawen und zu steueren Ew. Excell. u. Gnaden solcher hiemit zu hinterbringen, mit Bitten, dieselbe geruhen gehöriger Orthen, die gemessene Verordtnung zu thun, damit die Juden nicht allein so Verdamt- und hoch verbothene, sondern auch andere auf diesen Schlag etwa Gedruckte Bücher alle ohne Verschweigen und Vertuschung, aushändigen führohin aber einiges dergleichen weder zu schreiben noch viel weniger in Druck zu geben sich unter unausbleiblicher hoher Straff gelüsten lassen sollen.

Gestalt wie dann auch unserer unterhabenden Geistlichkeit, als welche dem Verlauth nach, denen Juden die Crucifix und andere Bilder, ja die Kelch selbsten zu machen geben sollen, führohin von dergleichen attentatis sich zu enthalten, alles dies mit Commination schwerer Verfahrungen zu verbieten und gäntzlichen einzustellen nicht unterlassen werden.

Královští místodržící žádosti konsistoře ochotně vyhověli. Zřídili zvláštní kommissi k vyšetřování té záležitosti, v níž zasedali tito pánové: Jakub Leopold z Haleweilu, Petr Mikuláš Straka z Nedabylic a František Edmund Putz z Adlerthurnu. K rozkazu pak nejvyššího purkhraběte překvapil Maximilian Albert de Cara dne 2. srpna, přivzav několik mušketýrů a úředního žida Isáka Bunttmansa, z nenadání židovskou tiskárnu, dal v ní vše zinventovati a pak dvéře její zapečetiti. Majitel tiskárny, Juda Basch, podal dne 16. srpna k řečené kommissi úpěnlivou žádost, aby mu dovoleno bylo v tiskárně opět pracovati, jelikož nemá jiné výživy. Vzhledem k této žádosti urychlila kommisse svoje vyšetřování, a vyslechla v té věci několik židů. K otázce, kdy a na čí rozkaz a návrh talmud byl tištěn, odpověděli, že před půl druhým rokem k návrhu slepého učitele jménem Volfa Dorny, poněvadž nebylo ze starších exemplářů možno žádných již dostati, jichž by židovská mládež užívati mohla. Poněvadž pak onen učitel jest zcela chudý, stalo prý se tak nákladem jeho bratra Šalomouna Dorny a ještě dvou židů: Sakssla Aarona Raudnitze a Josefa Giessfurgera. K další otázce, jsou-li ještě všechny exempláře pohotově, či byly-li některé z nich již rozprodány, odpověděli vyslýchaní, že kniha tištěna byla ve 1200 exemplářích, z těch však že již 200 výtisků mezi mládež židovskou bylo rozprodáno (4 archy prodávány byly za groš). Ostatní výtisky pak, aby prý něco při tom vydělali a chudého učitele za námahu, kterou při tom měl, odměniti mohli, že chtěli na nejbližší Vratislavský trh, jenž za 4 neděle konati se bude, jakož i do Polska odvézti a tam prodávati.

Aby se vyšetřilo, netisknou-li židé také jiné ještě rouhavé knihy a traktáty, nařídila kommisse rychtářům staroměstským, aby podobně jako u knihtiskaře Basche se stalo, také i u jiných tiskařů knihy zabavili. To s také stalo, a některé knihy k rukám kommisse byly odevzdány.

Židé stále popírali, že by ona kniha, jež zavdala příčinu k vyšetřování, byla Talmud. Kommisse dala si od nich některá místa z knihy té vyložiti a vyrozuměla z toho, že jsou to výklady

rozličných míst biblických v otázkách a odpovědech. Židé tvrdili, že jest to kniha, jež má titul „Oko Rabiho Jakoba Abenroa", a že sestavena jest z rozličných knih, částečně i z Talmudu. K otázce, zdaž a jak dalece jsou oprávněni míti tiskárny, odpověděli, že jich od nepamětných dob užívají, a ukázali také starý v Praze tištěný exemplář z r. 1622, který prý úplně rovná se knize, o kterouž nyní se jedná. Dovolávali se privilegií císařských, a dokládali, že neopovažují se tisknouti knihy v jazycích, jichž křesťané užívají, nýbrž že tisknou pouze knihy hebrejské, jichž ve školách a synagogách potřebují.

Jelikož kommissaři nemohli zjistiti, zdaž zabavená kniha skutečně jest talmud, jakož i zdaž ostatní zabavené knihy obsahují nějaká rouhání a urážky církve katolické, požádali 5. září arcibiskupa, aby několika učeným theologům knihy ty dal prohlédnouti.

Arcibiskup dal konsistoří svou dne 30. září místodržícím odpověděti, aby zmíněné knihy dodány byly do arcibiskupské residence, tam že budou prohlédnuty P. Melicharem Hanelem S. J. a jinými hebrejské řeči znalými muži v přítomnosti kommissaře od arcibiskupa k tomu zřízeného.

Místodržící rozkázali 2. října vyšetřovací kommissi, aby přání tomu vyhověla. Dne 24. října pak žádali místodržící arcibiskupa, by s nimi sdělil výsledek prohlídky knih židovských, aby mohli na jeho základě dále jednati „quoad politicum et criminale." Konsistoř poslala místodržícím dne 21. listopadu dobrozdání P. Hanela, z něhož vysvítalo, že zabavené knihy obsahují skutečně věci rouhavé, jež na újmu jsou církvi katolické. Zároveň oznámila konsistoř místodržícím ústní sdělení Hanelovo, že podobných rouhavých knih jest ještě mnoho u jistého rabína.

Na základě toho rozkázali místodržící, aby zabavené knihy židovské veřejně byly spáleny. Hněv židů obrátil se proti P. Hanelovi: podávali na něj hromadné stížnosti, a velice z toho se radovali, když P. Hanel od představených svých byl přeložen do Olomouce. [1])

[1]) O všem tom nalezli jsme v rkp. „Litterae annuae collegii Clem." tento záznam: „Typis Hebraicis excuderant commentaria in Talmud suum, sane pestilentia, impia, et horrendis in Christum ac Deiparam blasphemiis referta: detulerunt temeritatem severis Pontificum summorum edictis vetitam nostri ad magistratum Ecclesiasticum ac saecularem, tandemque post diuturnos labores actionibus haud parum molestis evicerunt, ut officinae typographorum Judaicorum obserarentur, e quibus demum, ac e Synagogis Scholisq. omnibus aliquot millia impiorum librorum veterum simul ac novorum inter miserabiles Judaeorum lamentantium vociferationes ablata sunt, sub infami furca publice exurenda. Ut magistratus nefarias blasphemi populi lucubrationes posset intelligere, petente archiepiscopo sacerdos noster in latinam ex hebraico vertit. Interpres iste quam illis gravis fuerit vel inde est animadvertere, quod communes supplicationes contra illum instituerint, quas a Messia tunc exauditas fuisse inter gratulationes retulerunt, cum a superioribus alio est avocatus."

Dějiny kláštera Luckého u Znojma od založení do válek husitských (1190—1425).

Kapitola z moravské monasteriologie.

Píše **Frant. Vácsl. Peřinka.**

Moravě chybí dosud řádná, požadavkům moderní vědy historické odpovídající monasteriologie. Čechy jí sice také dosud nemají, ale někde musí býti učiněn počátek.

Nevida, že by kdo nadanější a schopnější podjal se díla tohoto, namáhavého sice, ale za to velice vděčného, chopil jsem se ho sám. — Podávám tuto skrovnou ukázku.

* * *

Psáti dějiny kláštera luckého je dnešního dne úloha velice snadná i velice nesnadná. O žádném moravském klášteře nebylo tolik psáno, jako o monastýru řádu premonstrátského v Louce u Znojma (Klosterbruck, lat. Luca). Opisovati, co napsali jiní, je věc snadná, studovati původní prameny a rozlišovati při tom pravdu od nepravdy, ne tak snadným býti se jeví.

Kdokoliv zabývali se dějinami tohoto, císařem Josefem II. r. 1784 zrušeného svatostanu, vykládali jméno topické. Všechny ty výklady vyznívají stejně.

Bernard Troschl, regulář lucký, už roku 1738 věděl, že Němci od sousedního mostu přes Dyji klášter „Kloster an der Bruckh, abbreviate Klosterbruckh" pojmenovali, kdežto Slované zvykli užívati jména Louka aneb Lúka od lučin okolních, kteréžto jméno latině se zalíbilo a do ní přešlo.[1]) Nejnověji přijal výklad tento za správný také professor Julius Wisnar.[2]) Původcem jeho je Tomáš Pešina z Čechorodu.[3])

Zprávy o založení kláštera se různí. Dle Pešiny založila kněžna Jitka, vdova po Břetislavu I., v místech nynějšího kláštera luckého svatostan řádu benediktinův asi roku 1059, který teprve roku 1190 byl od Marie, vdovy po Konrádovi II., odevzdán premonstrátům.[4]) „Infra urbem (Znojmam) est celebre ac opulentum coenobium, primo a Juditha Brzetislai I. conjuge Benedictinis anno 1059, deinde a Maria Henrici IV., Caesaris et post Conradum II. Boëmiae ducem relicta vidua anno 1190 Praemonstratensibus datum; vulgo Lucense ab amoenitate pratorum, quae illud circumdant (Slavice enim Luka pratum sonat) nuncupatum."

Toto udání Pešinovo už v letopočtu je nesprávné, poněvadž Jitka Svinibrodská zemřela dne 2. srpna r. 1058.[5]) Proto můžeme založení tohoto kláštera klásti nejpozději do roku 1058, jakož

---

[1]) B. Troschl: „Series abbatum canoniae Lucenae", 1738, tištěno ve Znojmě, str. 2. — [2]) J. Wisnar: „Die Ortsnamen der Znaimer Bezirkshauptmannschaft", Znaim, 1893, p. 21. — [3]) T. Pessina a Czechorod: „Mars Moravicus . . ." p. 13. Týž výklad: Schwoy, Mähren, III., 247; Wolny, Mähren, III., 106; Brandl, Handbuch der Heimatskunde, 1862, p. 75. — [4]) Pessina: „Mars Moravicus" pag. 57, 13. — [5]) Palacký. Dějiny, vydání Riegrovo, I., 406. —

učinil také Dom. Čermák,[6]) historik české provincie premonstrátské.

Hájek a Dubravius vypravují, že Judita, pronásledována byvši od zuřivých nepřátel, odebrala se do kláštera luckého a tuto jako ve vyhnanství život svůj trávila a také skončila.

Kritická historie o tom však ničeho neví. Palacký pouze vypravuje, že Jitka odebrala se hned na začátku vlády statného syna Zpytihněva II. do Olomúce k druhorozenému synu Vratislavovi, ježto žádala si raději přebývati u synů svých na Moravě, než v Čechách o samotě.[7])

Z pramenů jediný asi Dalemil, v přílišné horlivosti své o věc slovanskou, odvážil se smělého tvrzení, že Zpytihněv i matku Jitku s Němkyněmi vyvezl za hranice:

„Máteř pak s klenoty s všemi,
s rúchem mnohým, se skřiněmi,
vyvede s jeje kněniemi
i se všemi němkyněmi . . .“[8])

Ostatně věc tuto, jež nepatří v rámec přítomné studie nikterak, nechme na své váze.

Bohuslav Balbín vypravuje, že Otto IV. po příkladě otce svého Ottona III., který benediktiny vypudil z Hradiště u Olomúce a klášter jejich dal premonstrátům, vypudil r. 1190 také z Louky řeholi sv. Benedikta a uvedl tam premonstráty.[9])

Klášter hradištský ovšem roku 1078 od Ottona I. odevzdán benediktinům, jimž roku 1151 opětně odňat a premonstrátům přidělen byl.[10]) Že by však také při kláštěře loueckém bylo se tak stalo, nelze tvrditi, protože pro tvrzení takové nedostává se listinných dokladů.

Konečně jest zpráva tato už tím nesprávná, že kníže Otto III. Olomúcký (jejž Balbín nazývá markrabětem moravským) neměl vůbec syna Ottona, jakož ukázal už Troschl. „Non valuit igitur exemplo moveri patris, cujus non erat filius.“

Týž Troschl byl první, kdo zprávu o benediktinském původě Louky vyvrátil oprávněným tvrzením, že, zbyly-li v jiných klášteřích premonstrátských původu benediktinského památky benediktinů, byla by zajisté také v Louce zachovala se svědectví, byť i jen nepatrná.

Sluší tudíž vyvrátiti a na pravou míru přivésti zprávu Pešinovu, že Jitka Svinibrodská skutečně založila *klášter,* neboť zakládací listina lucká datuje se teprve z r. 1190 a svatý Norbert, zakladatel řádu premonstrátského, narodil se teprve r. 1085, tak že by, přijmeme-li založení kláštera k roku 1058, bylo nutno přijmouti i původ benediktinský, kterýžto řád založen byl r. 529 na Monte Cassině (řád premonstrátský teprve roku 1121).

I to učinil Troschl, dokázav, že r. 1058 Judita založila na

---

[6]) Dom. Čermák: „Praemonstrati v Čechách a na Moravě“ 1877, str. 329. — [7]) Palacký, Dějiny. I., 162. — [8]) Dalemil, vydání Hankovo, 1876, str. 98 seq. — [9]) Balbín, Epitome l. 3. cap. 18. — [10]) Palacký, Dějiny I., 425 a 426. —

místech nynější Louky kapli sv. Václava. Pronásledování Jitčinu ovšem Troschl uvěřil.[11])

Stalo se pak, že Jitka po smrti pohřbena byla v kapli sv. Václava, kde mrtvola její chována byla do doby, kdy přenesena do Prahy a tam pohřbena v mausolei vévod českých.

Zakládací listina kláštera luckého byla vydána na hradě pražském teprve dne 25. října roku 1190 (indictione 8, epacta 23, VIII. Cal. Novembris).[12])

Otto, z Boží milosti vévoda český a urozená matka jeho z Božího vnuknutí a za spásu duší svých a svých rodičů zakládají klášter v Louce (při stávající již kapli) ke cti Boží, blahoslavené Marie a sv. Václava mučeníka, stanovivše, by reguláři z řehole sv. Augustina řádu premonstrátského[13]) tam povždy Bohu sloužili a za zakladatele a jich nástupce se modlili.

Statky a zboží prvního nadání se uvádějí v zakládacím diplomatě tyto: desátky z řeky Moravy (kde?), vsi Dobšice, Popovice (†),[14]) Oleksovice, po jednom lánu v Pračicích, Našeticích (Znassic), Mramoticích, kaple sv. Jiří ve Strachoticích se třemi vsemi: Čejkovicemi (†), Popovicemi, Chřepicemi, kaple sv. Jana v Rokytném se vsí Popovicemi (†), kostel v Hobzí s krčmou a mlýnem, celé vsi Sedlešovice, Bransudice (†), Opojovice (†), Odrovice (Odrenonicz), Němčice (†), Byšice (Vevčice?) Češky († Hiski), Roketnice, Březová (†), Litohoř, Příluky († Prilucea), Třebonchovice (†), Domamile, Lodenice, Kravsko a jeden lán v Lišenovicích (†).[15])

Bylo to nadání, jak patrno, velmi bohaté. Že by do Louky bylo uvedeno dvanácte mnichů ze Strahova, nelze dokázati, za to správně tvrdí Zap, že ves Louka stávala už před založením kláštera; vysvítá to zajisté z listiny.[16])

Že první opat byl ze Strahova, tvrdí Troschl na základě premonstrátských annálů; jména jeho však dočítáme se teprve roku 1201.

O prvním rozmnožení nadání luckých zmínka se děje už k roku 1195. Kníže-biskup Břetislav Jindřich jako markrabí moravský, meškaje právě na Bítově, udílí téhož roku dne 7. června (VII. Idus Junii) za spásu duše své a svých předchůdců veškerých ves Louku, ležící u kláštera téhož jména se clem (na mostě přes Dyji) a ves Bohumělice s mlýnem a řekou, která tu teče mimo a les slovoucí *palice*.[17])

Les „palice" slove nyní německy Pelz. Není bez zajímavosti, že professor Hladík nazývá trať tuto severovýchodně Nesechleb, ležící 259 m. nad hladinou Adrie, — *kožich*.[18])

---

[11]) Vide úvod díla „Series abbatum" .. O díle samém můj článek v „Čas. Mat. Mor." 1899, str. 370—376. — [12]) Boczek, Cod. dipl. Mor. I., 332; Erben, Reg. I., 184. Indikce i epakta jsou nesprávně udány. — [13]) Premonstráti také se občas v listinách nazývají „canonici regulares s. Augustini". Viz Dudík, Dějiny Moravy V., 99. — [14]) Křížkem označené osady zanikly. — [15]) Čermák, kterému topografie Znojemska byla neznáma, uvádí místa tato vesměs ve špatné transkripci, neodpovídající ani diplomatáři ani nynějšímu stavu. — [16]) Zap, Kronika českomoravská I., 687. Mimo něj nikdo na to nepoukázal. — [17]) Boč. C. D. M. I., 340; Erben, Reg. I., 190. — [18]) „Vlastivěda Moravská" I., 1897, str. 135. —

Téhož roku 1195 daroval prý také mečonoš knížecí Macerat (Načerad?) ves Lutin — snad Slatinu.[19])

R. 1196 dne 27. dubna (V. Cal. Maii) papež Coelestin III. autoritou apoštolskou potvrdil založení kláštera a jeho statky a přijal je pod sv. Petra a svou ochranu.[20])

Roku 1200 byl klášter i chrám sv. Václava od biskupa olomúckého Roberta slavnostně posvěcen, při které příležitosti rakouský rytíř Rüdiger kostelu „*more theutonico*" postoupil vinný desátek, který mu z vinohradů při vsi Hnanicích příslušel.[21]) První to zmínka o Němcích na Znojemsku.

Opatství dána také patronátní práva kostelů sv. Mikuláše ve Znojmě, Šatově, Dyjakovičkách, Havraníkách a Hnanicích. Pramen však, z něhož toto čerpáme, je dosti nesprávný a nespolehlivý.[22])

Jak první opat se jmenoval, je potíž udati.

R. 1201 čteme opata Jiřího,[23]) r. 1210 a 1211 čte se opat Gerhard,[24]) r. 1213, když výše uvedený Rudger (Rüdiger) daroval Louce i ostatní své vinice v Hnanicích, čte se opětně Gerhard,[25]) ale roku 1215 už zase Georgius.[26])

Nad jiné svědomitý historiograf Palacký, jenž podle listin sestavil opaty všech klášterů českomoravských v přílohách první knihy svých dějin, zná dva lucké opaty: Jiřího k r. 1201 a Gerarda r. 1202—1213.[27])

Vezmeme-li však v úvahu také listinu kláštera hradištského ze dne 1. září 1215 (Erben, I. 260), přidáme přece za pravdu Troschlovi, který zná jen opata Gerarda. V tom ho následoval i Čermák, který také učinil z obou osobu jednu.[28]) Ač není-li podezřelá tato listina falsum skutečné.

Roku 1220 olomúcký biskup Robert potvrdil Louce právo patronátní i s příslušenstvím v Šatově, Dyjakovičkách, Hobzí, Roketnici, Oleksovicích, Domamili, Lodenicích a u sv. Mikuláše ve Znojmě,[29]) což papežský legát Řehoř de Crescentio dne 5. března r. 1222 listinou, datovanou v klášteře Strahovském v Praze, na místě papeže Honoria III. znova konfirmoval,[30]) a konečně papež sám dne 20. května r. 1224 z Lateranu.[31])

R. 1221, jak vypravuje rukopis Stölzlův, založil druhý opat lucký Florián v Nesechlebích na řece Dyji mlýn. Jisto však jest, že téhož roku koupil za 170 hřiven „a quodam nobili terrae nomine Wenceslao" za nepřítomnosti markraběte Vladislava Jindřicha, jenž kup schvaloval, „villam Bragotic legitima emptione cum pertinentiis."[32]) Je to ves Mramotice. Čermák má omylem r. 1222 a čte Brugotic.[33]) — Zajímavá, ač při tom velice nejapná chyba stala se kompilátorovi Vrbkovi,[34]) jenž z téhož kupu učinil dva, jednou o ves *Mramotice,* po druhé *Bragetice,* jednou za

[19]) Beck v „Notizenblattě" r. 1869, p. 6. — [20]) Erben, Reg. I., 192; C. D. M. I., 342. — [21]) Cod. dipl. Mor. II., 65. — [22]) Lucký archivář Bart. Stölzl: „Theca arcanorum" M. S. 1668. — [23]) Erben, Regesta I., 207; C. D. M. II., 2. — [24]) Ibid. 241. — [25]) Ibid. 249; C. D. M. II., 65. — [26]) Ibid. 263; C. D. M. II., 82 Listina podezřelá! — [27]) Palacký, Dějiny, 1, 426. — [28]) Čermák, l. c. 330. — [29]) C. D. M. II., 119; Erb. Reg. I., 297. — [30]) C. D. M. II., 132; Erb. Reg., I., 302 — [31]) C. D. M. II., 157; Erb., Reg. I., 314. — [32]) Boczek, C. D. M. II., 134; Erben, Reg. 304. — [33]) Čermák, Premonstrati, p. 331. — [34]) Ant. Vrbka: „Heimatskunde des polit. Bezirkes Znaim", 1898. Heft 8, pag. 12. —

170 hřiven, po druhé 170 stříbrných grošů (Silberpfennige), jeden kup potvrdil markrabí Vladislav, druhý markrabí Jindřich. A obé událo se téhož roku. Jak zřejmo, jsou jeho dějiny Louky kompilace málo spolehlivá.

Koupě Mramotic byla potvrzena biskupem olomúckým Robertem teprve, když urovnána byla pře, kteráž o ni vznikla mezi prelátem Floriánem a Oldřichem, bratrem prodavatele Václava.[35])

R. 1220 znojemský kastellan Jimram založil kostel sv. Markéty v Přímětičích a nadal jej lánem v Kuchařovicích a lánem v Mašovicích. Markrabí Vladislav Jindřich postoupil patronát „in villa nostra Primetic" Louce, což potvrdil biskup Robert.[36]) Ale opat Florián staral se také o to, by ve vlastních poddanských vsích zřizovány byly kostely a plebanie. Po r. 1220 zbudoval kostel v Křídlovicích a žádal biskupa Roberta, by ho posvětil; tento však delegoval k tomuto slavnostnímu aktu titulárního biskupa z Velké Troje Jindřicha, který r. 1225 dne 27. dubna vysvětil chrám, jemuž dány desátky ze vsí Křídlovic, Borotic, Raklinic, Držkrajovic, Božic a Petrovic.[37])

Pro dějiny města Znojma nemálo důležitý je rok 1226, neboť tehdy Znojmo teprve ve vlastním slova smyslu založeno. Král Přemysl Otakar I. založil na stávajícím již podhradí župního hradu znojemského město, kterému přidal, by se mohlo co nejvíce rozšířiti, ves Culchov, vyměniv si ji od premonstrátů luckých za patronát kostela sv. Jiljí v Prostoměřicích a za pozemek v Sadovanech a vinice blíže Znojma. Listina o této směně sepsána byla dne 19. září r. 1226 — indictione 14, 13. Cal. Octobris.[38])

Téhož roku 1226 měl opat spor s farářem sv. Michala ve Znojmě Adamem o vykonávání štoly znojemskými kostely sv. Mikuláše (patronátu luckého) a sv. Michala. Opat postoupil faře sv. Michala právo křtíti a pochovávati ve čtvrti Bělé (Bala, Balina) a ve čtvrti uherské (vicus Ungarorum). Spor takto urovnali apoštolskou stolicí ustanovení soudcové opat jerušský Bedřich, opat altenburský Babo a nejmenovaný hrabě z Hardeka.[39])

Tím nabýváme zpráv o třech bývalých částech města Znojma: Fundus Ceulchov býval tam, kde je nyní dolní náměstí, vicus Ungarorum v místech bývalé východní brány, kudy se šlo do Suchohrdel, asi nynější Novosady a vicus Balina severozápadně ku konci nynějšího horního předměstí.[40]) Sluší podotknouti, že historik města Znojma, okresní hejtman Hübner, kladl Bělou (Bělinu) do údolí potoka Hranického (Granitzthal), nad kterýmž údolím dosud je trať „in der Wahl".[41])

U Stölzla dočítáme se nezaručené zprávy, že roku 1226 klášter nabyl také vsi Podmol „cum amplissima silva". Ves tato však nikdy nejeví se příslušenstvím luckým. Zaručena jest však zpráva, že opat Florián r. 1226 koupil od komorníka župy (pro-

[35]) C. D. M. II., 153; Erben, Reg. 331. — [36]) C. D. M. II., 118; Erben, Reg. 293, 297. — [37]) Erben, Reg. 320; C. D. M. II., 161. — [38]) Boč. C. D. M. II., 173; Erben, Reg. I., 328; Wolny, Mähren, III., 320. — [39]) C. D. M. II., 171, 172; Erben, Reg. I., 324. — [40]) V. Royt: „Die Anfänge der Stadt Znaim" 1864, programm gymn. znoj., a V. Royt: v „Čsp. Mat. Mor." 1872, str. 28. [41]) A. Hübner: „Denkwürdigkeiten der Stadt Znaim", 1869, p. 146, 635.

vincie) bítovské Petra, s přivolením krále Přemysla I., újezd Lovětín, který dr. Beck klade do krajiny mezi Batelovem, Třeští a Dolní Cerekví.[42]) Újezd tento před tím král Otakar daroval zmíněnému vladaři Petrovi, který byl nucen jej prodati, by získal potřebných peněz k opevnění města Jemnice. Louce pak král k tomuto kupu udělil ještě právo, že majetek každého v tomto újezdě postiženého zloděje má propadnouti ve prospěch kláštera, jakož i právo při řekách Jihlavce a Krupě mlýny a rybníky zakládati.[43]) Náhradou za výlohy opevnění města Jemnice postoupil Přemysl Petrovi 3 vsi u Jemnice.[44])

Pokud užíval klášter práva zabírati statky přistižených zlodějův, neumíme udati.

Že sousedé žárlivým okem sledovali vývoj mladého kláštera, dohadujeme se ze sporů, které tomuto na různých stranách bylo přestáti. Již r. 1228 přel farář rohatecký (†) konventu desátky a platy. Při rozhodl sám biskup Robert, přiřknuv Louce desátky ze vsí Jezevčího, Libic (†), Moskovic († Mazowicz) a Bransudic.[45])

Roku 1233 a opětně 1239 biskup Robert potvrdil klášteru patronáty a kostely v Šatově, Hobzí, Dyjakovičkách, Roketnici, Oleksovicích, Domamili, Lodenici a sv. Mikoláše ve Znojmě s příslušnými desátky a beneficiemi, jakož držel klášter ex concessione principum, militum sive aliorum laicorum.[46]) Téhož roku 1233 potvrdil markrabí moravský Přemysl Přemyslovec patronát přímětický.[47]) R. 1234 dne 12. června — pridie Idus Junii — udělil král Václav I. patronát v Tasovicích.[48])

Velikou přízeň však projevil klášteru král Václav I. privilegiem ze dne 22. října 1234, kterým Louka a její statky, vsi, zahrady, državy osvobozeny od berní, cel a jiných dávek městům trhovým a hradům, klášter i poddaní osvobozeni nároku (accusatione), závodu (gravamine), noclehu (pernoctatione) a práva beneficiatů a komorníků markraběcích. Žádný úředník světský nesměl na statky lucké vstoupiti, by někoho žaloval nebo pohaněl, nýbrž musil věc udati prokuratorovi klášternímu, by žalované v určitý čas a na určité místo před soudce postavil. Všech závad starých i nových, ať už v listině královské specifikovány jsou či nejsou, dávek obvyklých nebo nově se naskytlých měl býti klášter prost. Osoby podřízené panství klášternímu vyňaty z právní moci soudů sekulárních. Jmění zloděje postiženého na klášterním zboží má připadnouti klášteru. Lidé-vinníci z poddaných luckých měli se stavěti soudu klášternímu.[49])

R. 1238 dne 29. července děje se na listině kláštera doubravnického poslední zmínka o opatu Floriánovi.[50]) Toto bylo do nedávna zádrhlem dějin luckých, protože už dne 20. června, tedy více než celý měsíc před tím, čte se opat lucký Jan.[51])

---

[42]) Dr. J. Beck: „Die eingegangenen Dörfer der Abtei Bruck" v „Notizenblatt der hist. stat. Section der mähr. Ackerbaugesellschaft", 1869 p. 7. — [43]) C. D. M. II., 183; Erben, Reg. I., 333. — [44]) C. D. M. II., 185. — [45]) Erben, Regesta I., 339; C. D. M. II., 187. — [46]) Boček, C. D. M. II., 117, 119. — [47]) Erben, Reg. I., 379; C. D. M. II., 250. — [48]) C. D. M. II., 264., Erben, Reg. I. 395. — [49]) C. D. M. II., 271; Erben, Reg. I., 402. — [50]) C. D. M. II., 295; Erben, Reg. I., 442. — [51]) Boczek, C. D. M. II., 294; Erben, Reg., I. 442. —

Tento křiklavý rozdíl snaží se vysvětliti Čermák těmito slovy: „Listina z 29. července dávno již byla vystavena, podepisování jí však trvalo značný čas, tak že zatím opat Florian zemřel a teprv za nástupce jeho Jana vydána jest.“ [52]) Novější bádání však dokázalo, že tomu tak není. Ladislav Klicman, třeba Čermáka výslovně necituje, poráží tento výklad: „Jednání i zlistinění (actum i datum) listiny bikupa Roberta spadá do jednoho a téhož roku 1238, nelze tedy tuto křiklavou nesprávnost ve jménech dvou svědků vymlouvati rozdílem mezi svědky jednání a svědky zlistinění.“ [53]) Listinu tuto prohlašuje Klicman za podvrženou. Falsum provedeno dle jeho jasných důvodů ještě před rokem 1298. — Opravdovou poslední zmínkou o opatu Florianovi je tedy podpis jeho jako svědka na listině, kterou 31 října r. 1234 markrabí Přemysl potvrzuje založení kláštera v Tišňově.[54])

R. 1238 dne 20. června biskup Robert potvrzuje Janovi, opatu luckému, markrabím Přemyslem udělený kostel v Tasovicích.[55]) Je to první zmínka o tomto prelátu; podruhé uvádí se jmenovitě mezi svědky na listině kláštera zábrdovského roku 1240[16.–3.][56]) Podivnou však věcí zdá se mi, že roku 1241 [2./7.] dal si opat Jan znova potvrditi fary v Příměticích a Tasovicích, tentokráte od samého papeže Řehoře IX. („cum a nobis petitum“, praví papež).[57]) Listina tato není novodobým falsem, jelikož už Troschl ji měl v rukou.[58]) Hrozilo snad nebezpečí, že fary tyto mohou býti klášteru odňaty? Jinak si aspoň fakta tohoto vysvětliti nedovedu. Už Čermák se nad tím pozastavil.[59]) Ale sotva dvě léta potom, 1243 dne 30. dubna dává si týž opat od biskupa olomúckého Konráda, nástupce Robertova, potvrditi patronátní právo kostela sv. Jiljí v Prostoměřicích.[60])

Spory však, které roku 1243 vedl konvent lucký se sousedními vrchnostmi duchovními o zboží a desátky, nám opatrnost tuto vysvětlují. První byl s proboštem Wibertem z Hradiště sv. Hippolyta nad Znojmem o mlýn „sub lapide“, také „sub castro Znoymensi“, dnešní „Steinmühle“. Mlýn tento zbudovalo proboštství hradištské na řece Dyji na pozemcích luckého opatství. Opat, aniž podal stížnost nebo námitky proti stavbě, kázal mlýn a splavy strhnouti a strouhu zaváleti, sotva mlýn byl dostavěn. Odvážně tvrdí Čermák, že spor byl skoncován ve prospěch Louky, neboť stavební prostora nového mlýna přiřčena sice Louce, za to však konvent zavázán byl odškodniti probošta hradištského příjmy mlýna v Nesechlebech a zvláštním nádavkem obilí a peněz. Rozhodčími byli Dětřich, opat sv. Kunhuty z Brna, Vojtěch, probošt doubravnický, převor strahovský Hezzelo, kanovník pražský Markvard a magister Hilarius (ze Znojma, snad týž, který jinde slove physicus Znoymensis); svědky pak Otto, ze Syona (Strahova) a spolubratr jeho Falko, farář rouchovanský

[52]) Čermák, Premonstrati, p. 333. — [53]) L. Klicman: „Počátky kláštera Doubravnického na Moravě“ v „Českém Časopise Hist.“ IV. 1898/99, pag. 105. — [54]) C. D. M. II., 249; Erben, Reg. I. 403. — [55]) C. D. M. II., 294; Erben, Reg. I., 442. — [56]) Erben, Reg. I., 459; C. D. M. II., 365. — [57]) Erben, Reg. I., 494; C. D. M. III., 2. — [58]) Troschl, Series, pag. 27. — [59]) Čermák, l. c. p. 333. — [60]) Erben, Reg. I., 512; C. D. M. III., 25.

Bedřich a újezdský Konrád a z Vrbovce Petr, konečně „magister Wilhelmus, physicus Znoymensis".[61])

Druhý spor, který Boček i Erben kladou k roku 1243, ač listina je bez data, byl s farářem sv. Michala ve Znojmě Vilímem o desátky, který rozhodli arcijáhen brněnský Mikoláš a probošt doubravnický Vojtěch z Medlova ve prospěch Louky tím, že sporné desátky, o nichž tři hodnověrní kněží, Bolek, Bora a Přemyslín, svědčili, že vždy příslušely faře sv. Mikoláše ve Znojmě, přiřkli této patronátní faře lucké.[62])

Poslední zmínka o opatu Janovi je svědectví jeho na listině špitálu sv. Ducha před Brnem ze dne 20. března 1243;[63]) úmrtí jeho klade Troschl — dle uvedeného nesprávně — k roku 1241, Čermák k roku 1245.[64]) Nástupce jeho v opatství neuvádí se jmenovitě ani jednou. R. 1248 dne 15. dubna v listině, kterou vyrovnává se spor o desátky mezi konventem luckým a špitálem v Konicích, čta pouze začáteční písmě H[65]), Troschl jmenuje ho Jindřichem (Henricus).

R. 1251, když sekulární kněz mocí vedral se na beneficium v Prostoměřicích, které už od r. 1226 patřilo Louce, vyrovnává biskup Bruno spornou věc tuto, uloživ mlčení uchvatiteli Sperovi a potvrdiv klášteru obročí prostoměřické. Opat se zase nejmenuje.[66])

Opat tento byl asi v dobré přízni stolice římské, neboť téhož roku 1251 dne 4. srpna papež Innocenc IV. ustanovuje jej, ač jména jeho zase výslovně se nedočítáme, spolu s nejmenovaným opatem velehradským a proboštem rajhradským rozhodčími sporu mezi Ulrikem Nigrinem (Černým) a jinými měšťany olomúckými a ostřehomskými.[67])

R. 1251 dne 26. srpna — VII. Cal. Septembris — moravský markrabí Přemysl Otakar napomíná měšťanů znojemských, by klášteru luckému v jeho výsadách, svobodách a právech nikterak nepřekáželi.[68]) Bez příčiny to asi nebylo. Patrno z toho aspoň tolik, že kvetoucí a mohutnějící klášter lucký budil žárlivost sousedův.

Avšak již roku 1255 čte se opat Štěpán. Dne 31. března listinou z Lateranu nařídil papež Innocenc IV., by za předsednictví opata luckého Štěpána vedlo se v klášteře třebíčských benediktinů přelíčení mezi klášterem břevnovským a velmistrem křižovníků v Praze blíž mostu. Poněvadž pak prokurator velmistra špitálníků Panny Marie v Praze poníženě prosil, aby pře odročena byla k jiné době, svolil předseda, lucký opat Štěpán, a při odročil.[69]) Podobně byl „Stephanus abbas de Luca" r. 1255 dne 6. listopadu svědkem rozhodnutí rozepře mezi biskupem Brunonem a klášterem rajhradským o fary patronátní.[70])

Roku 1256 potvrdil papež Alexandr IV. veškera práva kláštera luckého, jež udělili jeho předchůdcové. Byl-li tou dobou ještě opatem Štěpán, těžko říci. Troschl sám, jelikož jméno Štěpánovo

---

[61]) Boczek, C. D. M. III., 26; Erben, Reg. I., 513 n. 1076. — [62]) C. D. M. III., 27; Erben, Reg. I., 513 n. 1077. — [63]) C. D. M. III., 24; Erben, Reg. I., 511. — [64]) Troschl, l. c. p. 28; Čermák l. c. pag. 333. — [65]) Boczek C. D. M. III., 93; V., 5; Erben, Reg. I., 560. — [66]) C. D. M. III., 145; Erben, Reg. I., 590. — [67]) C. D. M. V., 235; Erben, Reg. I., 591. — [68]) C. D. M. V., 236; Erben, Reg. I., 592. — [69]) C. D. M. V., 239; Emler, Reg. II., 10. — [70]) Emler, Reg. II., 28.

nezachovalo se na žádné listině pro klášter lucký, protože se tudíž ani nečetlo v klášterním archivě, který byl bedlivě střežen a nad jiné kláštery moravské bohat, o opatu Štěpánovi nemá ani zmínky.

Roku 1260 dne 20. února, kdy Jindřich z Dobelic daroval Louce svůj dvůr v Těšeticích, byl již opatem Zachariáš,[71]) o kterém ani Troschl ani Čermák nic pověděti neumějí, poněvadž kromě této jediné zmínky se nevyskytá.[72]) Jemu dle Troschla předcházel Vinand, ale nověji se zjistilo, že Vinandus byl opatem teprve po následníku Zachariášově Dětřichovi,[73]) jemuž roku 1267 dne 22. října kardinál legát Quido potvrdil a obnovil listinu papeže Honoria III. o fary a desátky. Téhož roku 1267 „quinta feria post beati Nicolai Herbort, praepositus Olomucensis", urovnal rozepři mezi Loukou a jejím opatem (píše se Th[eodoricus]) s jedné a Jezdontiem (Gezdontius), rektorem kostela v Přímětičích, o patronátní právo téhož kostela přímětického sv. Markéty. Patronát přiřčen Louce a Jezdontius pro hříchy své (crimen manifesti concubinatus et celebrationis sub interdicto) sesazen. Tento rozsudek definitivně potvrdil biskup Bruno die 14. aprilis 1268.[74])

Že Dětřich byl rozumný hospodář, dovídáme se z listiny ze dne 29. srpna roku 1269. Postupuje totiž domino Alsiconi, militi de Koverník (Havraníky, něm. Kaidling), za jeho zásluhy a služby klášteru prokázané desátek vinný de monte in Koverník po čas jeho života s podmínkou, že opatovi a kostelu luckému každoročně, pokud bude na živě, deset věder vína z týchž vinohradů platiti a odváděti má, jakož i z jiných vinic vinohradu havranického, které v polnosti jsou obráceny, desátky polní má správně dávati. Však vyhrazuje si opat při tomto postupu „quod nostra jam dicta datio seu concessio ad ipsius Alsiconis militis haeredes post mortem suam non transeat, sed ad ecclesiam nostram omnes decimarum proventus libere et integraliter revertantur.[75])

O této postupní listině bude nám ještě častěji se zmiňovati. Prozatím nebude nemístno připomenouti, že vinorodá krajina kolem Znojma mívala ve stoletích dřívějších mnohem více vinic nežli dnešního dne. Bylo jich asi dosti již ve stol. XIII, když z části vinohradů jedinké poddanské vsi mohlo býti žádáno ročně deset věder vína desátkem z desátku, ať se urodí či neurodí!

Roku 1269 Idibus Junii (13. června) datum apud Znoymam biskupové frisinský, patavský, brixenský, sekovský a olomúcký udělují odpustky klášteru luckému „annuatim quadraginta dies de iniuncta sibi poenitentia".[76]) Toť jako by byla ve Znojmě církevní synoda! Listina tato jest nanejvýše podezřelá. Domníváme se, že falsatorem je sám Boček, ačkoliv falsum mohlo už dříve býti provedeno a samého Bočka zmýliti, jak se také na mnohých místech skutečně stalo.

R. 1272 dne 1. září Radozlaus de Heroltic, castellanus Znoymensis, et Suscikray zudarius ejusdem loci vyrovnali rozepři klá-

[71]) C. D. M. III., 277; Emler, Reg. II., 93. — [72]) Troschl l. c. 37; Čermák, Premonstrati, p. 335. — [73]) Troschl, Series, 35. — [74]) C. D. M. IV. p. 11; Emler, Reg. II., 237. — [75]) C. D. M. IV., 28; Emler, Reg. II., 256. — [76]) Boczek, C. D. M. IV., 26.

štera s městem Znojmem o rybaření a pastvy. Měšťanům znojemským zakázáno, by neměli ani lodic ani rybolovu až k Hradišti sv. Hippolyta, ad rivulum, qui dicitur Graednicz.[77]) Dobytek měšťanský také se nemá pásti ani v lesích ani vrbinách (virgultis),[78]) ani na vinicích, ať již vzdělaných nebo nevzdělaných, patřících Louce; ale toliko na místech pustých se pastva dovoluje. Obyvatelům klášterní vsi Sedlešovic (Scillaspicz = Edelspitz) však dovoleno pásti na ladě města Znojma, kteréž lado slove Bruckerwelt (Bruckerfeld). Kdo by zákazy tyto překročil, má zaplatiti klášteru a kostelu luckému quinque talenta.[79]) (Další část příště.)

Pavel Mikšovic a jeho kronika Lounská.

Podává Dr. **M. Kovář**

Kronika tato česky psaná chová se pod názvem latinským „Chronica urbis Launensis auctore Paulo Mikssowicz servo consulari" v hraběcím archivě Waldsteinském v Duchcově (pod čís. 48 III. 18). Dle rukopisu ji opsali a spořádali J. Hrdý a Fr. Štědrý. Tento ji i s rejstříkem jmen osobních a místních (672 str.) zaslal knihovně Historického kroužku k volnému použití, jakož i poznámky své o Pavlu Mikšovi, začež mu jednatel Hist. kroužku a redaktor Sborníku vyslovuje zasloužené díky. Kronika obsahuje 520 stran formátu čtvrtkového. Na první straně stojí tyto latinské verše kursivou:

Si quid habes curae, ne morti invide, sed omne
in gremio depone Dei: Deus aspera si non
fata levat, prorsus lenit tua aspera fata.[1])
Vixi, et quem dederas cursum mihi, Christe, peregi,
nec mihi vita brevis, nec mihi longa fuit.[2])
Icarei fati memores estote beati.[3])

Si quid habemus.

Transit honor, transit fortuna, pecunia transit,
mente Deo similis, corpore transit homo.
Transivere patres, semel hinc transibimus omnes,
in coelo patriam, qui bene transit, habet.[4])
Horatius: Vitae summa brevis spem nos vetat inchoare longam.[5])

[77]) Graednicz, nyní potůček tento slove Hranice (Granitzbach) a údolí, kterým protéká, Granitzthal, leží mezi Znojmem a blízkým Pöltenberkem (Hradištěm). — [78]) Virgulta, proutí vrbové, rostoucí poblíž Dyje, z něhož robí se košiny a koše. — [79]) C. D. M. IV., 98, 99; Emler, Reg. II., 319.

[1]) Máš-li co na starosti, nezáviď smrti, ale všecko slož do lůna Bohu: nezhubí-li Bůh drsný osud, aspoň zmírní drsný osud tvůj. — [2]) Žil jsem, a jejž jsi dal mi běh života, Kriste, dokončil jsem; život nebyl mi ani krátký ani dlouhý. — [3]) Ikarova osudu pamětlivi buďte blažení. — [4]) Máme-li co. Zanikne čest, zanikne štěstí, peníze zaniknou, duší Bohu podobný, tělem zanikne člověk. Zanikli otcové, jednou zanikneme všichni, v nebi vlast má, kdo dobře skoná. — [5]) Žití celek krátký zabraňuje nám oddati se naději dlouhé.

Sancti ejus fortitudo.[6])
Vita haec militia est, omnes pugnare necesse est,
castra hejus Christhus, quo pia cuncta volent.[7])

Po latinských následuje česká průpověď: Musíme všichni ten kříž (totiž smrt) a protivenství vystáti a pomalu očekávati.

Na str. 3. uvedeny jsou dvě zprávy z r. 1607, týkající se Loun, na str. pak 5.—8. rodinné zprávy, z nichžto jakož i z hojných dosti zpráv archivu lounského dovídáme se, že spisovatel kroniky této, Pavel Mikšovic či Mikšů, jak se sám píše, byl syn Jana Mikšova a choti jeho Johanny, dcery řezníka Štěpána Koubka. Kdy se narodil, nedopátrali jsme se. R. 1600 přijat byl v městské právo, začež zaplatil dvě kopy míš. Byl literátem kůru českého a úředním sluhou, přiděleným prvnímu písaři radnímu, když zřízeno bylo místo písaře druhého, mladšího, v Lounech. R. 1605 zařídil si obchod s obilím, byv však ošizen o více než o sto kop míš., vzdal se ho r. 1612. R. 1608 koupil si dům (nyní čp. 50) za 850 kop míš. (od Václ. Češtinského), na nějž položil 150 kop[8]) a prodal r. 1609 dům svůj dosavadní, ležící vedle domu farního, Janu Čermákovi za 520 kop míš.[9])

R. 1600 pojal za manželku Kateřinu, po Šimonovi Paulovi zůstalou dceru.[10]) Z manželství toho měl syna Jana, nar. 1601 († 1625 v Praze), dceru Annu nar. 1603 († 1607), Ludmilu n. 1605 († 1607), Ludmilu nar. 1609, Jiříka nar. 1611 a Dorotu nar. 1617. Manželka jeho zemřela 1629, on jí smrtí následoval 1632, jak připsáno cizí rukou na konci kroniky: „L. 1632 Pavel Mikšovic Radařovic 10. Februarii umřel. Pochován k sv. Petru, který tyto paměti poznamenal.“ A velikými literami zakončena kronika jeho latinským šestiměrem:

„FORMA MANET MORTIS TANTUM SUNT CETERA SOMNUS.“ [11])

Mikšovic nevynikal ani bohatstvím ani obzvláštním vzděláním, ale nemalou láskou lnul ke svému rodnému městu. Nenáviděl všelikých šmejdů, horlí na každého, kdo provinil se na dobru

---

[6]) Svatí jeho síla. — [7]) Život tento jest boj, všem válčiti třeba, tábor jeho Kristus, kamž vše zbožné nechť letí. — [8]) Arch. loun. I. C 50 H 7. — [9]) Ibid. I. C 50 J VI. — [10]) Z rodinných zápisků jeho uvádíme tyto: „T. l. (1600) v neděli po sv. Brikcím jinak 19. listopadu v přítomnosti pánův pana Ondřeje Cholossia Pelhřimovského, úřad purkmistrovský držícího, Jana Strejce Píseckého a Václava Červenky staly se smlouvy svatební mezi Pavlem Mikšovic, služebníkem pana purkmistra, pánův města Luna, a Kateřinou, dcerou po Šimonovi Paulovi zůstalou, a to takové, že ona Ludmila Paulova, matka její, po ní Kateřině věnuje roucho ve sto kopách míš. a do lne a do roka na hotově osmdesáte kop míš. dáti chce, a on zase Pavel do lne do roka jí Kateřině z podílu svého zase proti tomu jedno sto osmdesáte kop miš. obvěnuje. Což i na svatbě, když pro nevěstu přišli, opáčeno a toho táleji doloženo jest, že ji, dceru svou, tím neodděluje.“ — „T. l. v outerý po sv. panně Kateřině 28. d. listopadu ženil se Pavel Mikšů, pana purgmistra, pánuv služebnik . . Pán Buoh rač nám požehnání svého svatého uděliti, štěstí, zdravi dáti, abychom v lásce a svornosti přebývali a z toho Pána Boha chvátili.“ — R. 1603 „v úterý po hromnicích, to jest 4. d. m. února, spolu s Kateřinou, manželkou mou, a Janem, synem mým, odstěhoval jsem se do domu pana Rezlera z Lišic . . ., a to od Lidmily Paulovy, tchýně svý, pro její velikou lost, nevhodnost a nesvornost. P. Bůh rač to sám přetrhnouti, v to vkročiti zase k nápravě podle své otcovské lásky přivésti“ — [11]) Tvar smrti jen bývá, ostatní všecko je spánek.

města, vytýká různé nepřístojnosti, horší se nad těmi, kdo poškozují prospěchy obce neb jinak se proviňují. Mnohé poznámky (zvláště rodinné) svědčí o jeho zbožné mysli, ač zase jinak pomstu Boží svolává na toho, jenž mu v obchodě připravil značnou škodu. Byl horlivý přívrženec strany pod obojí (k níž náleželo téměř celé město, které hned při počátku válek husitských se Žatcem a Slaným drželo s Pražany), tak že odvážil se nazvati církev katolickou zlořečeným modlářstvím a procesí, putující k sv. 14 pomocníkům, jmenuje rotou katolickou. Je to následek nevraživosti náboženských stran od vydání konfesse české r. 1575. Tím více pak překvapuje, jak potom veškeré měšťanstvo téměř bez odporu přestoupilo k víře katolické, což zajisté zachránilo Louny před poněmčením, jež stihlo jiná města.

Kronika Mikšovicova některé zprávy, jež týkají se Loun, má z dob (1490, 1526 a násl.), kdy spisovatel ještě nespatřil světla světa. Zprávy tyto vybíral ze spisů jiných, zvláště z Veleslavínova Kalendáře historického, vyd. 1590, jež pak sem tam zařazoval, jak je asi kdy nalezl, dřívější mezi pozdější a naopak. Mimo to objevil p. farář Fr. Štědrý v archivě ročovském bibli, v Basileji vydanou, pocházející z knihovny M. Adama Cholossia, odkázanou klášteru od býv. děkana lounského Matouše Bílka r. 1662, na jejížto deskách zaznamenány 32 zprávy, z nichž 8 téměř týmiž slovy podává kronika Mikšovicova. Zdá se tudíž, že zprávy své až asi do r. 1577, ne-li až do 1580 Mikšovic čerpal též ze zápisků, jež činil si radní písař M. Adam Cholossius. Od zmíněného roku jdou pak jeho zprávy vlastní.

Tak, jak jest, mohla by kronika Mikšovicova celá najíti obliby nemalé v Lounech a okolí, neboť tu uvedeno přehojně sňatků, úmrtí a narození, požárů, krádeží, staveb, přístaveb a přestaveb, a j. Ostatní zprávy však nebudou bez důležitosti a zajímavosti i širším kruhům. Pilná a hojná zaznamenávání počasí, vichrů, deště, sněhu a mrazu, sucha i horka, blesku a hromu, krupobití, povodní, pohrom živelních, úkazů na nebi a p. zajisté zamlouvati se budou nejen meteorologům, ale i hospodářům a jiným, kteří naříkajíce na nynější náhlé převraty v počasí, seznají, že nebývalo tenkráte lépe. Zápisky o úrodě i neúrodě, o cenách obilí, chmele, vína, piva, masa, chleba a jiných požívatin neopomenou si kupující a prodávající srovnati s cenami nynějšími. Právníkům zalíbí se opět četné zprávy o pokutách a trestech, jež ukládány za přestupky, přečiny a zločiny. Nejedna poznámka bude vhod zase folkloristům a příznivcům zvyků a obyčejů předků našich. Mnohá rčení, slova a vazby syntaktické s povděkem budou přijata od filologův.

Že pak zvláště historik najde v zápiscích Mikšovicových hojně zpráv o šlechtě okolní, o správcích církevních (kteří spravovali osady pod obojí čili vlastně luteránské a kalvínské, jejichž jména a působiště odjinud známa nejsou, ani svěcení na kněžství nepřijímali od arcibiskupa, nýbrž buď ve Vittemberce nebo v Srbišti), jakož i četné zápisky o mravech a obyčejích lidu městského i venkovského, odhodlali jsme se, že po částech uveřejníme zajímavější vyňatky z této kroniky ve Sborníku. Zvlášť zajímavá a cenná jest v kronice zpráva, ač stručná, přec

obsažná, o dobytí města Loun Waldsteinem a zpráva o přestoupení Lounských na víru katolickou. Prvou zprávou se udání Pavla Skály ze Zhoře [12]) opravuje a podstatně doplňuje líčení Ant. Gindelyho, [13]) Fr. Dvorského [14]) a Dra V. Řezníčka. [15])

O věrohodnosti Mikšovicově nelze pochybovati, ačkoliv upříti nemůžeme, že nebyl zcela objektivní, jednak, jak jsme již uvedli, v ohledě náboženském, jednak i v životě pospolitém: osoby sobě milé chválí a jiné haní z osobní nechuti (zvláště ty, které draze víno prodávali, an byl milovník doušku dobrého vína); i tím chybuje, že některé odjinud nám známé události zamlčuje, na př. o děkanu lounském Janu Hořickém (1579—1590), jenž zřejmě konsistoři podoboji vypověděl poslušnost, tak že jí i Lounští vyhrožovali zbouřením města. [16]) A i když na rozkaz císaře Rudolfa II. děkanu Hořickému bylo odejíti do Smolnice, [17]) ctili jej občané lounští a po smrti jeho vykázali mu k pohřbu přední místo v kostele sv. Mikuláše před hlavním oltářem.

I ze zápisků (od str. 9), jichž nebyl a ještě nemohl býti očitým svědkem, asi do r. 1577 uvádíme některé povšechnější a zajímavější. Zprávy pozdější uveřejníme téměř všechny kromě některých rodinných a jiných méně důležitých.

Chronica civitatis Launensis in Boemia

autore **Paulo Mikssowicz** servo consulari [18])

Leta Božího 1490 při sv. Janu Křtiteli, když nejjasnější kníže a pán, pan Vladislav, král český, jel jest se vší mocí z království Českého velmi silně s panstvem, rytířstvem a se všemi městy do Uher přijímat království, ač jest Jeho Milost veliká dva nepřítele proti sobě v poli měl, totiž krále římského a osvícené kníže Albrechta, bratra svého vlastního, však z daru božího nadepsaný král Vladislav volen jsa, konečně korunován jest na království uherské na Bělehradě tu neděli před sv. Matoušem.

Toho pak času jeda do Uher šikoval sám J. M. města, kterak kteří po kom mají jeti a tak aby potom budoucně jezdili obyčejem tímto sepsaným: Pravá strana 1. Staré Město Pražské, 2. Nové Město, 3. Litoměřice, 4. Žatec, 5. Louny, 6. Klatovy, 7. Slanej, 8. Beroun, 9. Domažlice, 10. Stříbro, 11. Budějovice, 12. Plzeň; pravá strana v závírku: Tábor, Písek.

Levá strana 1. Hradec, 2 Chrudim, 3. Jaroměř, 4. Dvůr, 5. Polička, 6. Limburk, 7. Kouřim, 8. Mělník, 9. Brod. 10. Čáslav, 11. Oustí; levá strana v závírce: Vodňany, Most, Sušice.

Leta Páně 1526 Solimanus, císař Turecký, maje lidu na dvakrát sto tisíc, do země Uherské nenadále vpadl, proti němuž král Ludvík se 24 tisíci u Mogače se položil, kdežto z přinucení

---

[12]) K. Tieftrunk IV. 346. — [13]) Děj. čes. povstání III. 248. — [14]) A. E. z Waldsteina 115. — [15]) Bílá hora 141. — [16]) Viz Borový, M. Medek 93. — [17]) Do Loun na místo jeho přistěhoval se utrakvistický děkan Vavř. Leander Rvačovský. — [18]) Pravopis, jenž nejeví žádných zvláštností, nahrazen nynějším způsobem, interpunkce též opravena, mluvnických a slohových zvláštností však veskrze ponecháno.

některých biskupů a pánův uherských, nevyčkav těch, kteří na pomoc jemu táhli, bitvu s Turky svedl a jest poražen, v té pak porážce, utíkaje přes nějakou zátoku, když měl na břeh vyjeti, kůň na znak i s ním do vody se převrhl a tak v odění, nemoha sobě pomoci, zahynul. To se stalo v středu den stětí sv. Jana leta svrchu psaného (29. srpna). Potom po některém času v zátoce nalezen a na předním Bělehradě pochován. (V kalendáři historickém 29. aprilis folio 457.)

Item téhož leta po té nešťastné a žalostivé příhodě v pátek před sv. Divišem, sněm na hradě pražském uložen, na němž ode všech tří stavův, Ferdinandus, arcikníže rakouské, bratr Karla pátého, císaře římského a švagr krále Ludvíka, na království České zvolen, kterýž potom l. P. 1527 v outerý před sv. Dorotou slavně do Prahy přijel a v neděli den sv. Matěje na hradě pražském korunován (v kalendáři viz list 523.)

Item l. P. 1520 ve čtvrtek před svátostí kostel náš tento Lounský nový, který stojí, jest založen i potom jest dodělán l. 1538 v pátek před sv. Markýtou v hodin 19.

It. l. P. 1529 při památce sv. Vavřince, Turek oblehl Vídeň, a Čechové proti němu táhli po sv. Martině, a on slyše o nich, odtrhl zase a ujel.

T. l. mistr Havel Zahera, administrátor pražský, vypověděn ze všech zemí krále Ferdinanda pro jeho všetečná kázání.

L. P. 1531 byl mor veliký v Čechách tak, že u nás v Lounech lidu všeho zemřelo XI set. T. l. hvězda s ocasem po mnohé dni.

T. l. druhou neděli po svatě Trojici (18. června) umřel pan kanclíř Adam Hradecký v Praze na Malý Straně v svým domu, a při smrti svý pověděl: „Milí páni, abyste se nedomnívali, bych já na nějakém omylu víry umřel, ale teď vás beru za svědky v den soudný před Pána Boha, že v pravé víře pána Krista pod obojí způsobou umírám.“ A tak se stalo, že po půl hodině umřel. A byl při té řeči pan Jan Hlavsa, měštěnín starého města Pražského.

L. P. 1532 Turek čtyři míle od Vídně se položil s počtem lidu třikrát sto tisíc, jak pravili, chtěje Moravu slízti a potom všecko křesťanstvo sobě podmaniti. Při sv. pak Matouši křesťané sebravše se utrhli mu toho lidu a zmordovali XV tisíc na horách Štýrských, a on sám s ostatkem ujel.

T. l. na den sv. Václava před tím kometa vidína jest, roztáhši vocas k poledni.

L. 1534 v outerý na den sv. Kedruty umřel urozený pán, pan Vojtěch z Pernsteina, stálý milovník pravdy Boží pod obojí způsobou, v domě svým na hradě pražským.

T. l. v pátek přede všemi svatými umřel mistr Benedikt, kamenník znamenitej, kterémuž nebylo rovnýho v několika zemích, kterýž také palác na hradě pražským stavěl, a v kostele lounským jest pochován.

L. P. 1535 v outerej po květné neděli počali kostel lounský křidlou krejti.

T. l. v neděli po sv. Havle v hodin 22 Joannes Fridericus korferst přijel k nám do Loun velmi slavně; jeda do Vídně k našemu králi Ferdinandovi, maje s sebou trý knížat a deset hrabat a mnoho rytířských lidí a jiných mnoho služebných, jakž

pravili, že na tři sta koní bylo. A zase po třech nedělích z Vídně vraceje se opět ležel u nás v Lounech při času sv. Martina.

L. P. 1536 v outerý před sv. Maří Magdalenou Králový Hradec město téměř vyhořelo.

L. 1537 náš kostel Lounský skřidlou dokryt od nějakého Němce jmenem Materny z Cvikova, a dáno mu od krytí 400 kop míš. a k tomu kožich liščí hřbetový.

L. 1538 ve čtvrtek po sv. Stanislavu [9. května] aneb třetí čtvrtek po veliké noci ve dvě hodině na noc Oustí město nad Labem všecko i s kostelem shořalo, a zapálila nějaká žena, podkuřovala krávu. (V. k. h. 253).

T. l. v pátek před sv. Markýtou [12. července] v hodin devatenácte kostel lounský jest doklenut, vybílen a domalován od nějakýho Vániše malíře.

It. l. P. 1539 Míšenský kníže Jiří, pravdy Boží pod obojí způsobou velký protivník, umřel.

T. l. drahota veliká byla, tak že v Lounech, v Slánským kraji, strych žita byl za 2 kopy, pšenice také po 2 kop. míš.

T. l. v pondělí po sv. Markýtě [14. července] byl velmi veliký příval zde okolo Loun tak, že drahně zdi na velikým předměstí v chalupách malých voda pobořila.

T. l. v outerý po sv. Bartoloměji [26. srpna] bylo veliký shromáždění kněží, kteří jsou pod obojí způsobou; neb tak praví, že jich bylo na 400, a ještě ne všickni byli. A tu sou při tom shromáždění společně se snesli o jistý artikule, a tak aby mezi nimi trvalo na budoucí časy. A to shromáždění a společnost byla jest původem poctivého mistra Martina Klatovskýho, tehdáž administratora pražskýho.

T. l. v pondělí den narození Panny Marie nějaký člověk vobecní z Nečich, sa podán do vězení pro vejstupek, kterej jest učinil, že maje jednu manželku prvý oddanou, potom se s druhou oddal. A on sa v tom vězení voběsil se na pase v Čertovým sklepě.

L. 1539 v pátek před sv. Václavem až do druhého pátku do týhodne byla vokolo Loun veliká a prvý nikdy nevidaná povodeň. Škodu znamenitou učinila na zahradech a jabkách; neb jich za mnoho set pobrala, a lidé chudí po mostě a jinde je lapali. Na lukách pak za mnoho set votavy pobrala. Déšť pršel za mnoho dní pořád.

L. P. 1540 ve čtvrtek po druhé hodině na noc před hromnicemi vítr velmi veliký a prvý neslýchaný zde v Lounech byl, od kteréhož škody sou se nemalý dály. Od toho větru štít dosti veliký a nákladný a vysoký Zachařovi se jest obořil a na rynk upadl.

It. t. l. bylo sucho a horko velmi veliký, tak že nepršelo celý léto od sv. Ducha až do čtvrtka po sv. Jakubě [16. května až 29. července], a po tom opět za mnoho času nepršelo, až v outerej o sv. Františku [4. října]; a z toho pošlo draho, tak že žito bylo po 1 kopě, a ječmen po 45 gr., a voves po 40 gr. míš.

It. t. l. lesové se zapalovali od horka velikého na království, a panu z Weitmile mnoho lesů shořelo na míšenských horách za mnoho set od toho horka.

It. t. l. v outerý po nanebevzetí Panny Marie [17. srpna] v Dobroměřicích vyhořelo XI dvorů, a mnoho vobilího v stozích shořelo. Zapálil pacholek s pazdeřím, vaře slepici.

It. t. l. zima teplá a měká tak, že žádných mrazův nebylo, až na den Božího narození, a potom zase byli mrazové tuhy tak, že ječmenové okolo Loun i jinde vymrzli, všecky zavorávati a jiné zase z jara síti musili.

L. P. 1541 v ochtáb Božího vstoupení hrad pražský 2. dne m. června vyhořel.

NobILe VVLCanVs CastrVM Pragense perVrens
CorrIpIt et sparsIs IgnIbVs aCra Vorat.[19]) Mar. Cuthen.
ConspICe Praga MInor fLagraVIt ab Igne VoraCi
LVX PenteCostes antea qVarta fVIt.[20]) Vit. Trajan.

T. l. ohňové mnozí jsou vycházeli a žhářů mnoho bylo po Čechách pastuchů, kteřížto z peněz jsou ohně kladli. Veliký počet jsou jich v městech královských spálili. Turek Židy najímal a peníze jim dával, aby oni zase pastuchům dávali, a oni aby pálili; jakož pak i to se stalo, že několik Židův jest spáleno, a oni se vyznali, že peníze od Turka vzali, a pastuchové tak na ně pravili, že jim dodávali.

It. t. l. umřel v sobotu před sv. Bartolomějem kníže Henricus Míšenský, kterýž byl na Freiberce a poznal pravdu Boží vedle zákona Páně.

It. t. l. u vigilii sv. Bartoloměje lid válečný český a moravský našeho krále Ferdinanda, který jest byl poslán k Budínu do Uher, aby dobývali města, i také nějakého mnicha, kterýž se tam byl zavřel s synem Štefanovým i manželkou téhož Štefana, kterýž byl jesti umřel, od Uhrův i od Turkův pomordován. A tu mnoho jest jim odjato střelby výborný, kterouž byli svezli z Vídně i odjinud, také prachu mnoho jest vzato.

T. l. na sněmě tři stavové se snesli, aby židy všecky ven z zemí královských a zvláště z Čech vyhnali, a to proto, že jsou Turku zrazovali a od něho peníze brali, aby pastuchy najímali, aby v Čechách pálili; a dali jim protah až do sv. Martina a potom aby se vystěhovali.

T. l. hned v neděli po sv. Martině v noci na pondělí [13. listopadu] v Žaci chasa a Martinkové[21]) na židy udeřili, jim všecko pobrali, tak že někteří z židův jedný v košilech zůstali. (In calendario fol. 573.)

Vše téhož leta v sobotu den sv. Alžběty [19. listopadu] v Litoměřicích také židy vybili. (In calendario fol. 581.)

L. 1542 ve čtvrtek na den Božího vstoupení pro potřebu a pomoc proti Turku nepříteli Joannes Fridericus korfiřt našemu králi poslal na pomoc sedm set pěších knechtův a půl druhého sta koní jízdných; na ten den Božího vstoupení u nás v Lounech noclehovali a potom na ráno dáleji táhli.

---

[19]) Vznešený Vulcanus hrad pražský sežeh uchvacuje a šiřícími se plameny hrad pohlcuje. — [20]) Pohleď, Menší město pražské shořelo od ohně hltavého čtvrtý den před svátky svatodušními. — [21]) Čeleď o sv. Martině službu měníci.

T. l. mor v Čechách se začal okolo sv. M. Jana Husi [6. července] a to nejprve v Praze u sv. Štěpána, kdež velmi mřeli; a potom i jinde byl po městech a trval až do vánoc. U nás zde v Lounech umřelo jich ten mor okolo devíti set, tak zprávu pan farář dal kněz Jan Charpa.

T. l. v středu před rozeslání sv. apoštolů po šístý hodině na usvitě zapálil se dolejší mlejn bílý a všecek shořel, a zapálilo se samo od železa, jakž pravili.

It. t. l. v středu před sv. Vavřincem a potom též na sv. Vavřince byl velmi veliký příval a dýšť tak, že okolo Loun mandele na poli plejvaly a jinde někde voda i vsi brala. V městě Slavkově několik domů voda pobrala aneb vobořila, a bylo jistě Boží dopuštění.

L. 1542 v středu po nanebevzetí panny Marie [10. srpna] a potom několik dní pořád kobylky velký a velmi hustě nad míru přiletěly a sem i tam lítaly i přes město, ješto za naší paměti nikda jich nebylo vídati, po stromích, lukách sedaly velmi hustě, až se s nimi vrbí shejbalo i lámalo.

T. l. v mor okolo matky Boží nanebevzetí u sv. Petra vížku novou na kostele dělali t. l. před sv. Václavem.

It. t. l. na den sv. Václava, 28. septembris, umřel Jan Havránek, literát přední. Odkázal na školu zdejší, aby byla stavěna, třetí díl statku svýho a na školu Tejnskou jeden díl a do Vopatovic k sv. Michalu jeden díl. (V. k. h. 506.)

Hned na zejtří na d. sv. Michala taky umřel Petr Spomilar z Mostu, kterýžto měl za manželku Elišku, dceru Zachaře a soudil se vo ni 7 let a leží v jednom hrobě s Havránkem.

Vše t. r. mlejn dolejší, kterýž byl shořel, toho roku zase vystaven, v kterýmž se dělá bílá mouka.

(L. 1592 znovu staven jest.)

(Pomoc proti Turku.) T. l., když již byl Turek znamenitě do německé země vtrhl a Ostřehoma dobejval i potom dobyl, také i Bělehrad, kde králové se pochovávají, veřejně jsou tam pomoc učinili všickni tři stavové podle svolení sněmovního, a to tak: kdož by měl za dva tisíce, aby vydal čtyry pěší a jeden kůň jízdný. I což se na naše město dostalo, taky jsme vypravili, totiž padesát koní jízdných a dvě stě pěších a vytáhli na den sv. Augustina [28. srpna] z Loun a zase se vrátili ten pátek po sv. Lukáši [20. října], nic tam nezřídivše. Peníze nám vrátili a nic nezpůsobili. (Další část příště.)

Drobné zprávy a posudky.

Jakub, farář z Velešina, prodává r. 1410 Peškovi Lahodkovi z Ločedic dvůr Lahuť se všim, co k němu patří, za 22 kopy grošů pražských. Z perg. originálu farního archivu ve Velešíně vypsal *J. Zítek.*

Ego Jacobus plebanus Ecclesie in Welessin, protonotharius Nobilis ac Magnifici Domini Domini Henrici de Rosenberg Tenore praesentium notum facio universis literam praesentem lecturis

vel audituris, quod non per errorem seductus, nec per aliquem circumventus, sed matura deliberatione sanoque consilio praehabitis Ecclesie mee Welessinensi cupiens evidenter ac utiliter prodesse et providere parcereque impensis et expensis desiderans, onera meis futurorumque plebanorum Ecclesie Welessinensis humeris imposita, quae Curiam Alodialem dictam *Lahut* tenendo et gubernando, iam in familiaribus importunis, iam in Aedificiis ruinam minantibus reaedificandis, aliisque multimodis laboribus ad ipsam Curiam pertinentibus volens praecidere et amputare, ut eo liberius et delectabilius Rector quilibet Ecclesie memorate in Dei servitio, Cura pastorali et hospitalitate se queat extendere et dilatare, Curiam dictam *Lahut* suprascriptam cum omnibus agris cultis et incultis, pratis, pascuis, Rivulis, Rubetis et Silvis, que Dns *Michalko et Johannes Rzyecziczka* pie memorie Rectores Ecclesie Welessinensis, praedecessores mei tenuerunt, habens super hoc consensus Nobilis et Magnifici Dni Dni Henrici de Rosenberg, mei Collatoris et Dni gratiosi, vendidi venditione legitima probo et honesto viro *Pesconi dicto Lahodka de Loczedicz* heredibusque suis legitimis per ipsum seu ipsos perpetue habendum, tenendum, fruendum, possidendum et commutandum, vendendum illi tamen, cui ego plebanus Welessinensis seu successores annuerent et consentirent, pro Viginti et duabus Sexagenis grossorum argenteorum Pragensium; quas quidem viginti et duas Sexagenas mihi suprascripto Ecclesie Welessinensis plebano ipse Pesco Lahodka rusticus integraliter dedit, persolvit, et effectualiter assignavit pecuniis imparatis, sub tali tamen onere obligationis: quod singulis annis deinceps perpetuis, praesentibus et futuris, ipse Pesco Lahodka, seu ipsius legitimi heredes et successores omni anno perpetue duas Sexagenas grossorum argenteorum monetae Pragensis de ipsa Curia divisim, unam Sexagenam grossorum videlicet in festo Sancti Galli, et alteram Sexagenam grossorum in festo Scti Georgii, et duo capetia Siliginis, et totidem Avenae ratione decimarum, et ad festum Nativitatis Christi Sex Gallinas mihi plebano Welessinensi, successoribusque meis tenetur et tenebuntur censuare, dare et effectualiter assignare; omni contradictione, dilatione et rebellione procul mota; etiam Berna Regalis si fuerit proclamata, illam sepe dictus Pesco, seu sui heredes legitimi et Successores, mihi plebano supranominato, et Successoribus meis Ecclesie Welessinensis plebanis juste dare tenentur et tenebuntur effectualiter assignare totiens, quotiens fuerit proclamata. Dominium vero pro me et Successoribus meis Ecclesie Welessinensis plebanis reservo. In quorum omnium et singulorum suprascriptorum testimonium et robur Sigillum meum proprium de certa mea scientia et voluntate huic littere est appensum et ad petitionem meam et maius testimonium Sigilla honorabilium Dominorum Plebanorum. Domini *Wenceslai* plebani *in Swin*. Domini *Weliconis* plebani *in Strzyezow*. Domini *Przibiconis* plebani in *Przicdol*. et Domini Joannis plebani Czrnicz presentibus sunt appensa. Sub Anno Domini Millesimo quadringentesimo decimo, in die festo Sancti Michaelis.

Z pěti pečetí přitištěných scházejí nyní dvě první.

— —

Proboštský chrám sv. Petra a Pavla na Mělníce Popisuje *Bohuslav Čermák.* Se 2 tabulkami a 22 vyobrazeními. Na Mělníce 1899. Knihtiskárna Jos. Jelena. Nákladem vlastním. Stran 80 velké 8°. Cena 1 zl. 25 kr. Čistý výnos věnuje se na opravu téhož chrámu. Monografie tato hledí nejen širší obecenstvo seznámiti s dějinami zmíněného chrámu a upozorniti na důležitost jeho, nýbrž tím i nalézti hojně přispěvatelů na nutnou jeho obnovu, jakož se stalo buď přispěním státu a země při chrámě sv. Barbory a Vlaském dvoře v Kutné Hoře i při Karlově Týně, buď hojnými příspěvky obcí, korporací a jednotlivců při svatyních ve Vysokém Mýtě, v Plzni, v Rakovníce, v Táboře, v Lounech, v Mostě a jinde. — V části historické uvádí p. spisovatel vše, co by objasniti mohlo, kdy byl proboštský chrám sv. Petra a Pavla na Mělníce založen (jako rotunda), neboť se určitých zpráv nedostává, an kollegiátní archiv zničen byl v bouřích husitských. V XI. stol. činí se již zmínka o kollegiátní kapitole při témž kostele. Nynější chrám vystavěn po bouřích husitských, kolem r. 1450, a vnějšek nutně potřebuje oprav, jichž náklad vypočetl zvěčnělý architekt Mocker na 84.000 zl. Ve druhé části zevrubně popisuje se chrám a jeho památky umělecké, k čemuž připojeno hojně zdařilých obrazců, jež většinou kreslil aneb rýsoval p. spisovatel sám, což přítomnému spisu dodává názornosti a zajímavosti. V části třetí jsou 2 vyobrazení, jaký bude proboštský chrám po obnově a jakého bude nákladu třeba k obnově jeho. Upozorňujeme na důkladný spis tento a přejeme p. spisovateli, aby dosáhl obojího účelu svou úpravnou monografii. Dr. *M. Kovář.*

Kaiserin Maria Theresia und Friedrich Graf Harrach. Von *Ferd. Menčík.* V Praze. Nákl. Král. české společnosti nauk. 1899. Str. 18.

Na základě archivních pramenů líčí se činnost posledního nejvyššího kancléře českého, hraběte Bedřicha Harracha († 1749). Výborný tento státník spojoval v sobě nezlomnou oddanost k císařovně, ale zároveň i spravedlivou vážnost k právům a svobodám poddaných zemí, jichž neváhal se neohroženě zastati, kdykoliv toho potřeba se ukázala. Nicméně zachovala mu šlechetná panovnice, byť leckdy těžce nesla odpor jeho, přízeň svou. *P.*

Norbert Heermann's Rosenberg'sche Chronik. Herausgegeben von *Dr. Matthäus Klimesch.* Prag, 1898. Verlag der königl. böhmischen Gesellschaft der Wissenschaften. Str. 299.

Norbert Heermann, opat kanonie Třeboňské (nar. 1629 v Magdeburku Saském, zemř. 1699), věnoval opis německy psané kroniky Rožmberské nejvyššímu purkrabí Adolfu Vratislavovi ze Šternberka. Odtud vzniklo domnění, jehož se i prof. Klimesch přidržuje, že Heermann sám byl původcem (překladatelem) jejím. Ale jak Fr. Mareš v „Časopise musejním“ r. 1899 přesvědčivě dokázal, jest domnění to mylné: Heermann dílo, někým jiným shotovené, Šternberkovi pouze na památku věnoval. — „Rosen-

berg'sche Chronik" není dílo původní, nýbrž jest to pouhý překlad českého spisu Václava Březana. Nicméně nabývá veliké ceny tou okolností, že se původní spis Březanův ztratil. Obsahuje množství důležitých zpráv historických a jest zejména jediným svého způsobu zdrojem pro dějiny jižních Čech ve 2. pol. 15. a 1. pol. 16. stol. Rukopisů německého tohoto zpracování zachovalo se několik; vydavatel vzal za základ rukopis, chovaný v hraběcí Buquoyské knihovně v Nových Hradech, o němž důvodně soudí, že jest autografem spisovatelovým. *P.*

Příspěvek k selské bouři r. 1680 a k poddanským poměrům ve Frydlantsku. Podal *Dr. J. V. Šimák.* Nákl. Král. české společnosti nauk. 1899. Str. 23.

V úvodě oceňuje p. autor monografii Josefa Svátka o selské bouři r. 1680 a pronáší o ní tento konečný úsudek: „Monografie Svátkova psána je podle materiálu již tištěného. Partie všeobecná spočívá z části sice na pramenech, ale dílem neúplných, dílem odvozených, dílem nespolehlivých; ty pak nejsou probrány dostatečnou kritikou, namnoze vzato z nich více, nežli v sobě obsahují. Partie tato nemá ceny vědecké. V druhé polovici své, podrobné, monografie je sice spolehliva, ale nepodává ničeho nového, co by prve nebylo známo, kromě snad dvou výjimek." Potom podává autor z archivu místodržitelského vlastní svůj příspěvek k dějinám selské bouře. Listiny, jež uveřejňuje, týkají se hlavně původce hnutí selského na panství Frydlantském, Ondřeje Stelziga, kováře z Rückersdorfu, jenž jménem sedláků odebral se do Vídně k císaři, byl však zatčen, do žaláře uvržen a posléze do Rábu v Uhrách deportován. Dr. *P.*

Časopisy a knihy redakci zaslané:

Časopis musea království českého 1899. Red. Ant. Truhlář. Spolured. Václav Schulz a Čeněk Zíbrt.

Český časopis historický. Vydávají Jar. Goll a Jos. Pekař. Roč. IV. Sešit 1. a 2.

Věstník českých professorů. Pořádá Fr. Bílý. Roč. VII.

Izvěstija otděleníja russkago jazyka i slovesnosti imperatorskoj akademii nauk. V Petrohradě 1899.

OBSAH:

	Strana.
Zlatá Koruna. Napsal *František Wildmann*	65
Klášter dominikánský v Lounech. Píše *František Štědrý.*	84
Panny řádu sv. Norberta. Podává F. *Alfons Žák* O. Praem.	87
Úřední zakročení proti tištění a šíření talmudských knih židovských v Čechách r. 1699. Sděluje Dr. *A. Podlaha.*	104
Dějiny kláštera Luckého u Znojma od založení do válek husitských (1190—1425). Píše *Frant. Václ. Peřinka.*	109
Pavel Mikšovic a jeho kronika Lounská. Podává Dr. *M. Kovář.*	113
Drobné zprávy a posudky.	125
Časopisy a knihy redakci zaslané.	128

Knihtiskarna V. Kotrba v Praze. — Redaktor M. Kovář. — Nákladem družstva Vlast.

Praktický spolkový rádce. Příruční knížka pro zakladatele spolků, předsedy, jednatele, řečníky, organisatory, agitatory a vůbec pro každého člena spolků československých. Sestavil Tom. J. Jiroušek. Cena 50 h

Krátké znázornění mše sv., svátosti pokání a zpytování svědomí pro dítky, které jdou ponejprv k sv. zpovědi. Sestavil Fr. Halbich, katecheta. Cena 2 h.

Jak lze znázorniti vývoj idey Messianské. Ukazuje Fr. Halbich, katecheta. Cena 2 h.

Katolický církevní rok, znázornění vlastností Božích, Trojice Boží a církve svaté. Nakreslil katecheta Fr. Halbich. Cena 2 h.

Želatinové lístky z pilnosti pro žáky a žákyně obecných a měšťanských škol, s textem českým nebo německým. Prodávají se za hotové, a to nejméně 100 kusů po 80 h. Pp. knihkupcům slevujeme 15%.

Píseň práce. (Hymna katol. dělnictva československého.) Na slova Vl. Šťastného složil J. C. Sychra. Cena 4 h.

Vstupenky ke schůzím spolků křesťansko-socialních a sv.-Josefských Jednot 100 kusů 1 K, poštou 1 K 6 h.

Rozbor knihy: Reformace katolická od Tom. V. Bílka. Rozebírá P. Jos. Svoboda. Nákladem histor. kroužku. Cena 20 h.

Sborník historického kroužku družstva Vlasť. Seš. I. = 1 K 60 h, II. = 1 K 40 h, III. = 1 K 40 h, IV. = 2 K, V. = 2 K 40 h, VI = 1 K 80 h, VII = 2 K 40 h, VIII.a = 2 K 40 h.

Všecky objednávky těchto knih a brožur vyřizuje administrace Vlasti v Praze, Žitná ulice č. 570—II. (26 n.) Knihy a brožury prodávají se jen za hotové.

Obrázky Svatých.

Družstvo Vlasť má v papírnickém závodě hojně obrázků Svatých od firem: Pickovy, Koppeovy, Horovy, Kotrbovy a j. a něco mnichovských od firmy Müllerovy. Obrázky jsou s textem buď českým, buď německým a prodávají se 3, 2, 1 po 2 h, jeden po 4, 6, 8 a 10 h, 100 kusů po 60, 90 haléřích, po 1 K, 1 K 10 h, 1 K 20 h, 2 K 40 h, 4 K 80 h; francouzské obrázky kus po 30 h, atlasové po 32 h, rozevírací svaté obrázky po 30 a 40 h. — V poslední době zakoupilo družstvo z Berlína od firmy Albrecht a Meister nové, krásné, chromové obrázky Svatých s textem buď českým nebo německým, a to buď bez krajek nebo s krajkami, některé se zlatou ořízkou, pergamenové a atlasové, v ceně 4, 5, 6, 8, 12, 18 a 32 hal.; od téže firmy přikoupili jsme něco obrázků větších, krásných a prodáváme je po 30, 40 a 60 haléřích. Obrázky hodí se jako vhodný dárek dítkám na konec školního roku. — My musíme každý jednotlivý obrázek zaplatiti, sami hradíme poštovné a poplatky na celním úřadě, i nelze nám vzorky na venek zdarma zasílati. Vzorky se tedy účtují a zpět nepřijímají. — Objednávky vyřizuje:

Papírnický závod družstva Vlasť v Praze č. 570-II.

Žitná ulice.

Na Sborník Historického kroužku, čtvrtletní časopis historický, předplácí se ročně 5 K. — Předplatné přijímá administrace, Praha číslo 570-II. — Literární práce přijímá redaktor Dr. M. Kovář, gymn. professor, Praha, Ferdinandova třída číslo 6.

Socialní odbor

družstva platí řečníkům cestovné, což jest pro spolky, jež si od nás řečníky žádají, velikým polehčením. Fond k tomu účelu zřízený utěšeně vzrostl, ale příjmů nepřibývá a vydání se neumenšuje. I prosíme, aby při zásilce předplatného na „Děl. Noviny“ tohoto fondu bylo pamatováno.

V posledním správním roce k tomuto účelu hmotně přispěli: po 20 K: Dr. Al. Frýdek, kap. děkan a generální vikář v Hradci Král.; Dr. Rud. Horský, farář na Šárce a u sv. Matěje a Nejmenovaný; 10 K: Nejmenovaný; menší částky: Fr. Hošek, úředník na Král. Vinohradech; Fr. Dvořák, truhlář v Kolíně; Fr. Pospíšil, far. v Kondraci; duchovenstvo vikariatu Píseckého; Václ. Křížek, zahradník v Liboci; Jan Kuchař, administrator v Rosendorfu; Jos. Čížek, farář v Dobrém; P. Karel Jareš O. S. Fr. v Bechyni; Jos. Mařík, děkan v Netolicích; Ant. Miffek, farář v Modletíně; Al. Dvořák, katecheta v Kostelci nad Orlicí; Msgr. Ad. Rodler, kanovník custos v Č. Budějovicích; Pavel Pilát, síd. kanovník ve St. Boleslavi; P. Fr. Vaněček, Minorita v Praze; Al. Janke, dělník ve Vídni; Jindřich Kolář, kaplan v Poniklé, a Jáchym Kouřil v Hoř. Hamře.

Knihy a brožury družstvem Vlasť vydané:

Vzájemný poměr učení Petra Chelčického, starší Jednoty Českých bratří a Táborů k náuce Valdenských, Jana Husa a Jana Viklifa od Dra. Antonína Lenze. Cena 3 K 20 h, pro členy družstva 2 K.

Jak píše prof. dr. Masaryk o katolické vědě a víře. Podává Filip Jan Konečný. Cena 3 K, pro členy družstva 2 K.

Z duševního bojiště. Literární statistické črty. Napsal Fr. Vaněček. Cena 1 K 20 h.

Z dějin nepatrné české vesnice. Píše Václav Honejsek. Díl I. (1 K 20 h), díl II. (80 h).

Almanah na oslavu bisk. jubilea sv. Otce Lva XIII. Cena 3 K, pro členy 2 K.

Jaké byly počátky křesťanského socialismu v Čechách. Napsal Václav Žižka. (Otisk z „Vlasti“.) Cena 60 h, pro členy družstva 40 h.

Náboženské a mravní vychování a vyučování na školách obecných a valný sjezd učitelstva a přátel školství konaný v Praze dne 6. srpna 1891. (Resoluce a řeči.) Kriticky probírá Frant. Pohunek. Cena 60 h, hotově v administraci Vlasti objednaná stojí pouze 20 h.

Z dob našeho probuzení. Účast družstva Vlasť v křesťansko-socialním hnutí československém. Cena 20 h.

Socialní otázka a církev katolická. Příspěvky k Encyklice sv. Otce Lva XIII. o dělnické otázce od Fr. Vaněčka. Cena 10 h.

Hříchy socialních demokratů při řešení otázky dělnické v Rakousku. Napsal T. J. Jiroušek. Cena 10 h.

Červený doktor mastičkář. Dle něm. na naše poměry upravil Liga + 45. Cena 10 h.

Španělská inkvisice a její hrůzy. Napsal Tom. Jiroušek. Cena 10 h.

Nový pláč koruny české čili zrada socialních demokratů na státním právu národa českého. Napsal Tom. Jiroušek. Cena 10 h.

Sabinismus, barákovství, pokrokářství a „národní“ dělnictvo. Napsal Tom. J. Jiroušek. Cena 10 h.

»Návod ku vzdělání člověka« a »Práce jest zákon života a vychování«. Napsal Václav Žižka. Cena 12 h, poštou 16 h.

O životě socialním na základech křesťanských. Napsal V. Žižka. Cena 12 h, pošt. 16 h.

Česká Panama. Několik drobných obrázků o hmotném a mravním úpadku národa českého. Napsal Rud. Vrba. Cena 12 h.

Naše chudoba. Napsal R. Vrba. Cena 12 h.

Desatero socialní demokracie. Rozebírá Dr. Rud. Horský. „III. Pomni, abys den svátečni zničil.“ Cena 8 h.

Průvodce Prahou. (Tento díl popisuje církevní a dějep. památky Hradčan a Malé Strany.) Pomocí prof. Jos. Vávry sestavil Jos. Flekáček. Cena 50 h, pro členy družstva 30 h.

ČÍSLO 3. 1900. ROČNÍK I.

SBORNÍK
HISTORICKÉHO KROUŽKU.

ČTVRTLETNÍ ČASOPIS HISTORICKÝ.

MAJITEL, NAKLADATEL A VYDAVATEL:

DRUŽSTVO VLAST.

REDAKTOR:

DR. MAT. KOVÁŘ.

CYRILLO-METHODĚJSKÁ KNIHTISKÁRNA U. KOTRBA V PRAZE.

Tisková liga.

A) **O účelu a prostředcích.** § 1. Tisková liga jest spolek politický a její účel jest slovem i tiskem hájiti katolické náboženství a osobní čest katolických osob i spo a korporací, ornati, šířiti vědomosti o kulturní činnosti církve.

§ 2. Prostředky k tomu jsou: členské vklady, dary a odkazy; přehlížeti časop knihy a brožury a odrážeti jejich útoky na katolické náboženství a osoby katolické, spo a korporace; upozorniti písemně napadené fysické osoby, aby se bránily, a zjednati ne jetným právního zástupce; podávati zemským a říšským katolickým poslancům vhod materiál na obranu církve; zříditi tiskovou kancelář, kde by se pod dozorem výboru a prostředky spolku prakticky prováděly; vydávati brožury nebo knihy na obranu círk katolického náboženství a katolických osob a pořádati přednášky v kterémkoliv mí království Českého.

B) **O údech.** § 3. Členem Tiskové ligy může býti každý zletilý, dobrý katolík, živající práv občanských. Cizozemci, ženské a nezletilí za členy spolku přijati se nesm

Členové jsou: *a)* zakládající, kteří se zaváží složiti v ročních lhůtách po 10 K, v siti letech dohromady 100 K. Chudší členové mohou spláceti ročně po 4 K, svolí-li k to výbor. *b)* činní, kdož chtějí účelům spolku věrně sloužiti. *c)* přispívající, kdož ch zájmy spolku hmotně podporovati. Činní a přispívající členové platí ročně 2 K. *d)* čes které k návrhu výboru volí valná hromada.

Zakládající členové Tiskové ligy: J. M. Msgr. Ferd. Kalous, světící biskup a p bošt ve Staré Boleslavi; Dr. Fr. Hrádek, kapit. děkan u sv. Víta v Praze; Vojtěch hr Schönborn, přísedící zemského výboru v Praze; Msgr. Jan Řehák, kap. děkan v Lito řicích; Jos. Bernát, probošt na Mělnice; JUDr. Bedřich Weber, advokát v Uherském Br Konvent řádu sv. Dominika v Praze; Vikariat Litomyšlský; Kněžstvo vikariatu Kostelecké nad Orl.; Jan Klein, arcikněz v Činěvsi; Jan Nep. Černohouz, děkan v Hostivaři; Fr. Dres děkan v Sedlčanech; Nejmenovaný; Fr. Hurt, kaplan ve St. Tegu; P. Adolf Wagner, v Ouhonicích; Fr. Stingl, farář v Kouřjach v Korutanech; Jos. Trykar, farář v Černouš Vojt. Kameš, farář v Bohdanči; Jos. Čamra, farář v Malotičích; Ferdinand Schmidt, adm v Zadní Chodové; Št. Šťastný, farář v Loučeni; P. Tom. Silinger, red. Hlasu v Brně; V Korynta, farář v Jažlovicích; P. Dom. Manžel, převor řádu Praem. na Strahově; Ant. P palík, posluchač filosofie na vyš. školách v Praze; Fr. Vančček, farář v Týnici nad S Karel Stella, duch. správce v Řepích; Rud. Vrba, red. Katol. Listů v Praze; Tom. Jiroš red. »Našich Listů« v Praze; Dr. Rud. Horský, farář na Šárce u sv. Matěje; Václ. Kot maj. tiskárny Cyrillo-Method. v Praze; Tom. Škrdle, red. Vlasti v Praze a † děkan Jos. Fis

Papírnický závod družstva Vlas

v Praze, č. 570—II. (26 n.), Žitná ulice.

V papírnickém závodě družstva Vlast prodávají se:

1. **Časopisy:** »Vlast« (čís. 1 K), »Vychovatel« (číslo 20 h), »Naše Listy« (čís. 8 »Katolické Listy« (č. 8 h), »Kříž« a »Marie« (čís. 2 h), »Rajská Zahrádka« (čís. 16 h), »Ce Jinoch« (čís. 10 h), »Poklad věřících« (číslo 10 h), »Echo z Afriky« (ročně 1 K).

2. **různé modlitby katolické** od 50 h do 10 K 40 h a zpěvníky pro šk mládež od Xav. Dvořáka za 50 h;

3. **školní knihy z c. kr. knihoskladu a různé deníky a sešity p školy obecné a měšťanské.**

4. **Obrázky Svatých,** hojná zásoba od firem: Pickovy, Kuppeovy, Herovy, K bovy a j. a něco mnichovských od firmy Müllerovy. Obrázky jsou s textem buď českým, německým a prodávají se 3, 2, 1 po 2 h, jeden po 4, 6, 8 a 10 h, 100 kusů po 60, 90 lířích, po 1 K, 1 K 10 h, 1 K 20 h, 2 K 40 h, 4 K 80 h; francouzské obrázky kus 30 h, atlasové po 32 h, rozevírací svaté obrázky po 30 a 40 h. — V poslední době zakou družstvu z Berlína od firmy Albrecht a Meister nové, krásné, chromové obrázky Sva s textem buď českým nebo německým, a to buď bez krajek nebo s krajkami, některé zlatou orížkou, pergamenové a atlasové, v ceně 1, 5, 6, 8, 12, 18 a 32 hal.; od téže f přikoupili jsme něco obrázků větších, krásných a prodáváme je po 30, 40 a 60 halé Obrázky hodí se jako vhodný dárek dítkám při různých církevních slavnostech. — Mu každý jednotlivý obrázek zaplatiti, sami hradíme poštovné a poplatky na celním úřadě, i n nám vzorky na venek zdarma zasílati. Vzorky se tedy účtují a zpět nepřijímají.

5. **Papír konceptní** 100 archů po 44, 60 a 80 h. **Kancelářský** 100 arch 60, 90, 1 K 12 h, 1 K 44 h, 1 K 60 h, ministeriální 100 archů po 3 K 20 h. Obálky 100 kusů po 1 K 20 h, 1 K 60 h, 1 K 80 h až 3 K. Konopné obálky 100 kusů po 50 h až 1 K. Obálky pro farní úřady s příslušnými nápisy, ale bez udání místa úřadu, 100 kusů po 60 h, s udáním místa 100 kusů po 1 K. **Papír dopisní,** *a)* 100 a kvartového: čtverečkovaného po 1 K 30 h, linkovaného po 1 K 10 h, hladkého po

Ročník I. 1900. Číslo 3.

SBORNÍK
HISTORICKÉHO KROUŽKU.

Soustava učení Petra Chelčického na základě pramenů.

Napsal Dr. **Ant. Lenz.**

Úvod.

Brzy po ukončení svého spisu „Učení Jana Husi a jeho odsouzení na sněmě Konstanském“ pojal jsem myšlénku vylíčiti učení českých bratří, a také jsem před lety uveřejnil výklad jejich konfesse z r. 1535, avšak právě z této konfesse jsem se přesvědčil, že není možná vylíčiti jasně, čemu jsou byli bratří učili, nebylo-li dříve přihlédnuto k hlavnímu zdroji, odkud mělo původ jejich vyznání a jejich kázeň.

To bylo příčinou, že jsem se jal pilně čísti spisy Petra Chelčického a je bedlivě studovati, abych mohl sestaviti soustavu veškerého učení jeho.

Další příčina mého pátrání ve spisech Petra Chelčického bylo bezměrné vychvalování a vynášení osoby Chelčického, jako by byl velikán, učenec a filosof. Toužil jsem to velikášství, tu učenost, tu filosofii Čecha Chelčického seznati, neboť byl blízek časům Tomy ze Štítného a blízek Viklifovi, a tuť byla také oprávněna zvědavost má poznati, co si jako filosof osvojil z Tomy ze Štítného nebo z Viklifa, jehožto Trialog přeložen byl na český jazyk. Také jest známo, že se Chelčický tím vychloubal, že obcoval v Praze s muži učenými, a tak byla na snadě myšlénka, že Chelčický asi z jejich rozmluvy nabyl filosofických názorů. A jelikož jeho náboženské názory v celku nesouhlasí ani s Viklifem ani s Husem ani s tábory ani s kališníky, jakož mně před tím, než jsem začal spisy Chelčického čísti, bylo známo, byl jsem dychtiv zvěděti, zdali si Chelčický neustavil nějaké zvláštní od křesťansko-scholastické zcela rozdílné filosofické soustavy, kteráž by s nižádnou, ani s viklifickou ve shodě nebyla. Můj spis dokáže, že jsem byl velice zklamán. Poznal jsem, že Chelčický nebyl ani filosofem ani učencem ani velikánem, leč by snad velikášství v tom záleželo, když někdo vrhá v lidstvo hojně podvratných věcí a hesla, jež neomylně vedou k bouřím a k anarchii.

Druhá však moje snaha byla, když bych náležitě seznal nauku Petra Chelčického, dověděti se, čemu učili posloupně čeští bratří; neboť srovnávaje učení Chelčického s konfessí bratří z r. 1535, žasl jsem, kam až dospělo odhazování článkův, ježto

bratří v prvých dobách svého trvání z učení Chelčického byli přijali, jakož ještě viděti lze z apologie, kterou vydali bratří r. 1525, jejížto přepis se chová v českém Museu.[1]) Avšak ještě více jsem užasl, když jsem náuku téhož Chelčického srovnával s dogmatickou náukou posledního biskupa Jednoty bratří Amosa Komenského. O tom se může každý přesvědčiti, kdož srovná krátký obsah náuky Chelčického, jejž uveřejňuji na konci knihy své, se stručným obsahem dogmatických článků, jež hlásá Amos Komenský ve své knize „Praxis pietatis" a v konfessi, kterouž vydal r. 1662 v Amsterodamě, a v katechismu svém. Člověk až trne, jak mohli bratří Písma se dovolávajíce, jako Chelčický, za tak poměrně krátký čas tolik proměn ve svých náboženských názorech učiniti! Nám katolíkům jest to věru nepochopitelno, ač dobře víme, že zásada svobodného výkladu Písem svatých neomylně vede ku změnám a ku ztenčení článků víry.

Avšak k vylíčení historie českých bratří po stránce věroučné čili stran *posloupných* změn v jejich názorech náboženských, bylo by zapotřebí: *a*) důkladně probrati konfesse bratří od prvé, ktorouž jsou vydali r. 1468 bratrem Řehořem, a od té, již upravili v témž roce pro krále Jiříka z Poděbrad, až k té poslední, vydané od Amosa Komenského, a tato práce by zajisté vymáhala mnoho času a píle nemalé. *b*) K účelu tomu by bylo dále nezbytno, prozkoumati synodální usnesení bratří o věcech víry se týkajících i kázně, neboť i ta se měnila tou měrou, jakouž měněny byly dogmatické náhledy Jednoty. Avšak i to by nebylo dostatečno k náležitému a historickému vylíčení změn věroučných prodlením času v Jednotě jejich, alebrž bylo by také žádoucno, ano potřebno, *c*) aby se prostudovaly názory víry se týkající aspoň čelnějších biskupů českých bratří. Jest zajisté pravda historická, že se odloučili bratří, jak sami vyznávají, od Církve katolické za příčinou dvojí: jednak prý jest tato Církev všecka zkažena pro nepravosti své, a pak prý tone všechna v bludech. Avšak, ač jsou bratří opustili mateřskou Církev, přece si ustavili hierarchii, která se té katolické velice podobá. Měli jsou biskupy, kněze i jahny. Mnozí z jejich biskupů osobovali si takovou moc, jakou má po řádě Božím římský papež, ba možno-li, ještě větší. O tom nám dávají zprávu dějiny Jednoty a zvláště život biskupa českých bratří Augusty.[2]) Avšak mnozí z biskupů rozhodovali také u věcech náboženských aneb aspoň s náboženstvím těsně souvislých. Za tou příčinou bylo by nevyhnutelno, prozkoumati spisy dotčených biskupů bratrských, zejména jejich

[1]) V to apologii neboli, jak má jméno „Grunt víry", jest ještě obsažena víra, aspoň dle jména, v sedm svátosti a že se té víry bratří tou dobou drželi, jde na jevo z listu, jejž Luther r. 1523 bratřím napsal, aby od sedmi svátostí upustili. Avšak v Apologii, císaři Ferdinandovi r. 1535 podané, vyznává Jednota pouze dvě svátosti. Chelčický však mluví taktéž o sedmeře svátostech, ale přijímá skutečně a v pravdě pouze čtyři.

[2]) Synoda Jeravická arci odpověděla na hrozby Augustovy, jimiž chtěl Jednotu sobě podříditi ve všem: „že nemá jeden žádný, sám jako jedna hlava v té přednosti a tím způsobem jako papež v římské církvi vystavován býti, aby na nás vše záleželo." Dekr. 22. Avšak jisto jest, že si Augusta takové moci přikládal

výroky u věcech náboženských a ve sporech, jež během časů uprostřed Jednoty vznikaly, i také výroky synodální.

Zvěčnělý, veleučený Gindely, historik nad jiné objektivní a věcí katolických velice znalý, napsal ovšem důkladnou historii českých bratří, jakož se sám mně vyznal, na podnět zvěčnělého sídelního kanovníka vyšehradského Ehrenbergra, a snažil se také, aby náboženské spory bratří českých náležitě vylíčil; avšak historie tato směřuje přes to přese všechno více k zevným osudům Jednoty, nežli k vylíčení, jakých změn v náboženských názorech doznala.[1]) Jest tedy potřebí v této stránce doplniti toho, což byl zemřelý prof. dr. Gindely napsal.

K vylíčení proměn Jednoty po stránce náboženské jest nevyhnutelno, do hloubky znáti katolické náboženství, učení Chelčického a posloupné učení Jednoty bratrské.

Neupírám nikterak, že by mohl i laik důkladně znáti učení sv. víry naší; neupírám, že by mohl znáti učení Chelčického až do posledních záhybů; neupírám, že by mohl laik dobře znáti učení theologů katolických; neupírám konečně, že by laik na základě takovém dovedl poznati a správně posouditi odchylky náuky Jednoty bratrské i od katolické náuky i od učení Chelčického: avšak pravidlem toho není při laicích sebe vzdělanějších a učenějších. Já jsem aspoň, musím to ku svému žalu nemalému vyznati, té zkušenosti nabyl, že jest mezi laiky u nás velmi chatrná známost katolického náboženství a velmi chatrná znalost dějin tohoto světového, o vzdělanost a osvětu Evropy tak zasloužilého náboženství a také velechudá vědomost o základech, na nichžto spočívá svatá víra naše a Církev, jíž učení Páně bylo svěřeno, aby je silou jeho zachovala čisté a beze vší úhony. Pravím toto s žalostí velikou, neboť zde má zvláště původ svůj netečnost k sv. víře naší ve mnohých vzdělancích, zde má také původ ta úžasná lehkověrnost, že velmi mnozí, jsouce dle jména katolíky, prolhané zásady liberalistické a protestantské o náboženství a dějinách církevních, aniž by náležitě uvažovali, bezděky přijímají. Kdežto v Anglii množství professorův university Oxfortské během málo let haeresii opustili, aby se v lůno katolické Církve vrátili: ten ruch přesvědčení pevného, že víra katolická jest jediné pravá víra Kristova, nenabyl ještě průchodu v našich kruzích vzdělaných, jakož by po takových zkušenostech, jichž jsme nabyli cizáckým zbožím viklifismu, slušně se očekávati mohlo. Revoluce naproti náboženské autoritě, Viklifem počatá, trvá napořád, v Anglii ztrácí půdu, kéž by i u nás se stal v tom obrat za příkladem té Anglie, kteráž nám ku vzpouře naproti náboženským řádům svítila! Či snad bude národu našemu posloužено, když se stěžejné základy katolického náboženství podryjí, a nastane ke všem svízelům ještě anarchie ve věcech víry? To ať ti, jichž se týče, bedlivě uvažují.

[1]) Úžasné tyto změny jsou zvláště zřejmy ze spisu obranného, jejž, jak se praví, Komenský jménem Jednoty r. 1635 napsal, a to naproti lutherskému kazateli Martyniusovi v Pirně usazenému, kdež se Jednota zřejmě hlásí k latitudinarismu, činíc rozdíl mezi články víry základnými, bez nichž nelze spasen býti, a nezákladnými. (Viz Mus. Sign. 50 c. 14.), které se prý mohou zavrhnouti bez úhony na spáse věčné.

Než vraťme se k myšlénce, kterak by dobře bylo, aby vylíčena byla historie proměn, jichž doznala Jednota bratrská ve věcech náboženských až do konce svého trvání, a to náležitým znalcem katolické víry, učení Chelčického i učení katolických theologů. Při stavu věcí, jakž jsou nyní před očima našima, přeji si, aby některý z kněží v těžkou tuto, ale veležádoucí úlohu se uvázal, vylíčiti dějiny Jednoty bratrské se zvláštním zřetelem ku proměnám, jichž doznávala při nich náboženská náuka za trvání jejího. Přál bych si ze srdce, abychom dostali do rukou skutečnou a opravdovou historii, a nikoliv zprávy strannické o všem, co se dělo se strany katolíků, a pouhé chvalozpěvy na ty, kdo v revolučním věku XV. u nás vzpouru naproti Církvi hlásali a také krvavě prováděli, jako až dosud nejednou se dělo a děje na příhanu katolické minulosti našeho národa, na příhanu našich milých předků katolických a našeho českého katolického národa. K úloze však, napsati historii českých bratří, jak jsem ji naznačil, nestačí pokročilý věk můj, aniž schopnost má. Ponechávaje tedy úlohy této mladším silám, přestávám na tom, podati veřejnosti pouze soustavu učení Petra Chelčického.

O životě Chelčického, hlavního to dogmatisty českých bratří, máme zpráv poskrovnu. Víme, že sídlil v Chelčicích, vsi u Vodňan, ale není nám známo, zdali se tam také narodil. Jen ty okolnosti života jeho známe, o nichž sám ve spisech svých zmínku činí.

Co se týče stavu jeho, měl Šafařík za to, že byl knězem, avšak jest více pravdě podobno, že jím nebyl. On sám sebe zove sedlákem a vyvyšuje laiky, a zvláště sebe, nad kněze, biskupy, ba nad papeže, o nichž nejednou tvrdí, že neumějí kázati, a že na místo slova Božího káží básně. Z té prý příčiny nesluší jim, aby kázali, ale pouze těm, „kteří mají dar Boží a ukázati mohou pravdu zákona Božího skrze vykládání rozumné a upřímné."

V této stránce byl Chelčický přívržencem valdenských a jistou částkou Jana Viklifa, který taktéž dopouštěl laikům kázati, ale nezakazoval kněžím hlásati slovo Boží, ovšem podle výkladu evangelia jeho. Podobně ani Hus nezakazoval biskupům a kněžím kázati zákon Boží, aniž jsem se dočetl, že by i laikům jako kněžím toho dopouštěl, ač jest to velmi možná, vždyť byl Hus viklifistou.

Okolnost ta, že Chelčický dopouštěl každému kázati, kdož by měl k tomu dar Boží, nedává plného důkazu, že byl laikem, ale měla by něco pravděpodobnosti do sebe, kdyby se dalo dokázati, že pocházel z rodičů katolických, avšak takového důkazu nemáme, abychom zjistiti mohli, že tak činil z odporu ke katolické Církvi, kterouž opustil.

Zprvu jsem za to měl, že byl Chelčický katolíkem, domnívaje se, že se tím způsobem dá nejlépe vyložiti vášnivost jeho proti Církvi a proti víře katolické, neboť jak nám dějiny dávají zprávu, chtějí renegáti zakrýti anebo omluviti zradu na víře spáchanou právě svojí zlobou naproti víře vlastní matky své. Avšak později jsem od mínění toho ustoupil, shledav velikou příbuznost učení Petra Chelčického a valdenských, tak že uzrávala ve mně domněnka, že Chelčický sám as k sektě valdenských náležel,

neboť i odtud bylo možná vysvětliti si bezměrnou nenávist jeho k víře katolické. Vždyť pak věda, že stojí na zad, hledal u mistrů v Praze poučení, ale nebral od nich poučení jako žák prostě učelivý, ale jako člověk, který přinesl s sebou zásobu vlastních netoliko katolické víře, ale i husitským mistrům odporných náboženských názorů. Vždyť pak jim odporoval, s nimi se utkávaje. Jest tedy na snadě domněnka, že byl buď po valdensku vychován, anebo že již rodičové jeho byli z valdenských. Dospěl jsem k tomuto domnění také pro tu příčinu, že se Chelčický dovolává ve svých spisech zhusta velikých doktorov, jako: M. Jana Viklifa, Jana Husa, Protivy, Stanislava, ale nikde se nedokládá nějakého Barby nebo mistra nějakého z valdenských, vyjímaje Petra Valdu, aniž učení jejich, ač učení valdenských s Viklifovým jistou měrou spojené hlásal svým přívržencům a později Řehořovcům. Zdá se mi, že se Chelčický nedokládal valdenských, protože sám z valdenských byl. A poněvadž s takovou autoritou vystupoval naproti mistrům pražským, zdá se mi, že byl z předáků valdenských aneb i knězem jejich. V tom případě bylo by pravdou, že byl Chelčický knězem. *Než to jsou samé hypothese, které mohou býti i pravdivé i nepravdivé. Historických dokladů není nám po ruce.*

Chelčický přišed do Prahy, vyhledával naučení, ale nikoliv na universitě, neboť vyučovacím jazykem byl jazyk latinský, a latiny byl Chelčický málo znalý, a tak bylo i po kutnohorském dekretě. Spor tehdejší nebyl o jazyk, ale o hlasy, z nichž měli národové saský, polský a bavorský tři, český národ toliko jeden. Tento poměr hlasů měl své sobecké pozadí, neboť cizí národové majíce při hlasování většinu, užívali jí k tomu, aby při nadacích štědřeji obmyšlovali sebe a své přátele, nežli mistry národa českého. Hrála tedy při oněch sporech svou roli netoliko národnost, ale také sobeckost.

Kdy se as odebral Chelčický do Prahy, nelze najisto určiti. Možná, že se tak stalo okolo r. 1410. V Praze dlel po nějakou dobu, ale jak dlouho a zdali nepřetržitě, o tom opět není nic jistého známo. Byť byl prodléval po léta v Praze, soustavného školského vzdělání nenabyl a také nabyti nemohl, jelikož neměl k tomu přípravného vzdělání, především známosti učebného jazyka na universitě obvyklého, latinského.

Avšak, ač postrádal Chelčický soustavného, skutečně vědeckého vzdělání a sám se přiznal, že stojí na zad, neznal pokory, ale byl bezpříkladně domýšlivý, tak že hleděl i na mistry učení pražského jako s vyššího patra, vytýkaje jim neumělost a neznalost zákona Božího, jakož i duchovenstvu, kněžím, biskupům, kardinálům i papežům.

Že však byl mužem nadaným, toho upříti nelze, ale že byl filosofem a theologem a učencem, jakož někteří ctitelé jeho českému národu ohlašují, jest velikou nepravdou, *a jest li v takovémto vynášení zakryta zlá vůle, i veřejnou šalbou,* avšak dojista neklamným znamením, že ctitelé Chelčického druhu podobného povrchně četli spisy Chelčického, anebo pro nedostatek odborného vzdělání pravého úsudku ani nebyli schopni. O tom, že jeden spisovatel tvrdí, že byl Chelčický znamenitějším theologem,

nežli Jan Hus, nechci se šířiti. Jestiť znalecký úsudek tento až příliš primitivní.

Stran povahy Chelčického musí se přiznati, že byl domýšlivý, neustupný, pyšný, hněvivý a fanatickou nenávistí ke katolickým národům a ke katolické Církvi všecken naplněný.

Můžeme si pomysliti, že Chelčický maje v srdci svém odpor k víře katolické, bedlivě si všímal náboženských sporů, jež přede všemi vyvolal Jan Hus v Praze, a snad jej pudila ne tak touha po vzdělání do Prahy, jako spíše předmět těch sporů čili zásady protikatolické a podvratné, jež on hotovy do Prahy přinášel. Bylo mu zajisté k radosti nemalé slyšeti, že Hus brání články Viklifovy, jež byly i valdenské, jako: že kněžstvo je zlotřilé, že jest nezbytna náprava církve podle vzoru Viklifova, kněží že mají býti chudi, jmění že jim má býti pobráno, hříchem smrtelným že ztrácí hříšník právo ke svému majetku a své důstojnosti, slovo Boží že má býti svobodno, v církvi že není pravomoci a žádného poslání, že ke kázání není třeba slova Páně etc. Chelčický přesvědčoval se k veliké své radosti, že se v Praze hlásají kusy valdenské, a to ústy katolického až dotud mistra Jana Husa a mistrů jemu podobných. Ovšem že nalezl v Praze také protivy, jež mu nebyly po chuti.

Již v Praze byl seznámen s učením Jana Viklifa a přibral z něho mnohé kusy, jako zase Viklif mnohé kusy z valdenských přibíral. Viklifa nemohl bezprostředně ze spisů jeho poznati, leč z překladu. Učitelové jeho byli: Jeden veliký mistr, který prý ho poučil o tom, co by věřili katolíci o Eucharistii, mistr Jan Hus, mistr Jakoubek, Martin z Volyně a mistr Protiva. Zdali dotčený Protiva jest totožný s Protivou, jenž byl před Husem v Betlémě kazatelem, nelze rozsouditi. Já mám spíše za to, že sotva byl přívržencem Husovým v odchylkách jeho naproti katolické víře. Vždyť se stal záhy jeho odpůrcem! Zásada, že jest zákon Boží dostatečen ke správě lidu Božího, jest tak dobře valdenská, jako viklifická. Nezdá se tedy pravdě podobno, že by byl Chelčický Protivu vyhledával za příčinou poučení o věcech náboženských. Může býti ten Protiva i Viklif[1]) i Jan Hus, neboť, ač sobě Chelčický obou váží, byli oba ve mnohých věcech jeho Protivové.

Ač se najisto neví, jak dlouho od r. 1410 v Praze meškal, jest jisto, že byl r. 1418 a 1420 v Praze, když již dospělo hnutí husitské k válce občanské. Než k této válce došlo, obrátili se, jak jdou zprávy, Mikuláš z Husince, Jan Žižka a Jan Břeněk Švihovský k universitě s otázkou: 1. Sluší-li mocí brannou brániti pravdu Zákona Božího? 2. Zdali by v případě váhavosti velmožů směli věrní lidé tak činiti? 3. Zdali dobou pronásledování mohli a směli by se shromažďovati na místě určeném? 4. Zdali by směla věrná žena opustiti nevěřícího muže, když by jí bránil ve slově Božím a přijímání?[2]) Otázky ty jsou patrně původu

[1]) Co se týče Viklifa, možno i případnou parallelou dovoditi, že snad on byl Protivou Chelčického. On cituje na př. (Sieť Viery II. 47.) Protivova slova: „že prý v prvotní Církvi byla obrácena modlitba jediné k Prostředníku Kristovi, ale to právě chválí také Viklif (Trial. III. 30.) dokládaje, že je bláznivo jiného prostředníka hledati nežli Krista. — [2]) Ms. Capit. Prag. O. 13.

táborského. Ti mužové, kteří otázky ty zaslali, chtěli patrně míti nějakou omluvu na to, že chystali na náš národ hrůzy občanské války, ba že tak nejednali z pouhé lásky ke slovu Božímu, alebrž z úmyslů pokrytých. Nebylo jim zajisté potřebí dovolávati se rozhodnutí mistrů pražských, neboť by byli obdrželi v historii národů křesťanských náležitou odpověď, však oni se chtěli kryti a svůj hrozný čin před národem ospravedlniti. Měli také před sebou spisy Jana Husi, neboť i on učil, že jest dovoleno za jistými podmínkami brannou mocí hájiti víry. I z Viklifa mohli míti naučení.[1]) Nebylo tedy nijakž potřebno mistrů se dotazovati. Mistři dopouštějí ve své odpovědi, že by mohla býti válka vedena na obranu života a sv. víry, avšak prohlašují, že by nebylo dovoleno, válku začíti a na nepřátele útok učiniti prve, nežli by oni tak učinili.

Odpověď nebyla arci taková, jaké si as vůdcové hnutí husitského přáli, ale jim dostačovala, snad také té mírnější straně v národě, k níž náležela i královna Žofie. Žižka však odešel z Prahy a začal zuřivou válku ne tak na obranu pravdy Boží, ale na vyhlazení všech, kdož nesouhlasili s říší Boží, kterou hlásali Žižka a jeho Boží bojovníci.

Kdežto však byli husité spokojeni s odpovědí mistrův, odpíral jí Chelčický, neboť on zapovídal všechnu válku i obrannou, ba i všechny spory před soudem vůbec. Tou příčinou ihned také utkal m. Jakoubka u Betléma a byl od něho pro náhledy o moci kacířován. Když válka se skončila bitvou u Vyšehradu r. 1420, měl Chelčický v témž roce opět spory s Jakoubkem a tvrdil beze všeho, že mistři jsou původci toho krveprolití.[2]) Tou dobou se také sešel s Martinkem, táborským prorokem, v domě Zmrzlíkově a měli spolu obšírné hovory o věcech náboženských.[3])

Na to odebral se Chelčický do Chelčic, a ač byl méně uspokojen učením mistrů, nepřetrhl s nimi všech svazků, vždyť byl k nim viklifismem aspoň z valné části připoután, aniž s tábory, neboť, ač byl pro hrůzu válek jejich na ně roztrpčen, choval přece styky i s táborskými kněžími. Jinak však jim zle trudí a zle spílá, že těm táborským mordéřům a zlodějům slouží a těla a krve Páně podávají, ač táborské kněze a tábory před jinými jmenuje polobratřími svými. Že měl k tomu příčinu v náukách svých, dokázal jsem ve spisech svých.[4])

Tou dobou as, kdy se Chelčický vrátil do Chelčic, povstaly anebo dříve již byly tuhé spory na Táboře o Eucharistii. Domnívám se a tu domněnku jsem také v jednom spise vyslovil, že se na Táboře shlukli sektáři rozličných názorů zejména o Eucharistii. Jedna část byla valdenských, a ti přinesli s sebou víru svých otců, že jest Kristus Pán na oltáři přepodstatněním, druhá část byla husitsko-viklifická a hledíc ku svému vzoru Viklifovi, mohla se přiznávati buď k učení, že jest Kristus Pán v Eucharistii sice podstatně, ale ne přeměnou podstaty chleba a vína v tělo a krev Páně, ale pouze v chlebě, anebo že jest v Eucha-

[1]) Viklif. De Officio regis c. 11, 12. De quatuor sectis novellis c. 8. — [2]) Jireček. Rukověť. I., 235 seq. — [3]) Tamtéž. — [4]) Socialismus v dějinách lidstva etc. Praha 1893, pag. 79. Vzájemný Poměr. str. 78.

ristii pouze duchovně, anebo pouze znamení těla, krve Páně.[1]) K těmto náležel také kněz Martin Húska příjmím Loquis. Ten byl pro toto své učení z Tábora snad okolo roku 1421 i se svými věrnými vypuzen. Snad že jako vyhnanec navštívil touž dobou Chelčického. Tím časem přibyl do Vodňan i Mikuláš z Pelhřimova, Biskupec zvaný, spolu s knězem Lukášem, a poslav pro Chelčického a sešed se s ním na rybniční hrázi, ihned se ho tázal: „Co slyšíš o nás, kterak my držíme o těle Kristově?" Chelčický sám píše o této návštěvě, dotýkaje, že on sám neučinil počátku té pře (o Eucharistii), ale on Biskupec. „Tři léta tomu — píše — jak sta byla s knězem Lukášem u Vodňanech, a tu sta pro mne poslala, a tu sta se mne tázala, diece na hrázi rybničné: co já slyším o vás, kterak vy držíte o těle Kristově? A jáť jsem řekl, an praví jedni, že dobře držíte, jiní že zle. A tys k tomu řekl, žes nikdy proti tomu nebyl, a že to držíš právě podle čtenie a že's měl tu žádost i práci o to, abys odlúčil od té svátosti rozumy křivé, od lidí zamýšlené." [2])

Že se tato návštěva stala as okolo r. 1421, jest mínění Gollovo, a zdá se mi, že má oprávněný základ.

A opět po dlúhém čase setkal se Chelčický zase s Biskupcem, a i tu byl Chelčický výkladem Biskupcovým spokojen, a požádal Biskupce, aby mu písemně podal učení své; čeho žádal, také obdržel. Avšak později četl Chelčický spisy Biskupcovy a Jana Němce ze Žatce a tu nalezl jinak, než jak mluvili o Eucharistii Biskupec a Lukáš. Za tou příčinou psal Chelčický Biskupcovi. Spis ten jest ztracen. Na spis tento odpověděl Biskupec, želaje na to, že prý Chelčický písma jeho proměnil, přidávaje a ujímaje a z jiných jiné rozumy táhna.[3])

Na tento spis odpověděl Chelčický spisem svým: „Replika proti Mikuláši Biskupcovi Táborskému." Stalo-li se setkání Chelčického s Biskupcem r. 1421, dobře se soudí, že dotčený spis jeho byl vydán na světlo něco málo let později, snad okolo let 1423—1425. Chelčický dokračuje v tom spise svém na Biskupce a na kněze táborské do přísna a klade jejich učení, že Kristus Pán jest pouze duchovně v Eucharistii přítomen, na roveň s učením pikhartů, kteří v Eucharistii shledávali pouze znamení těla a krve Páně[4]), ba i s učením naháčův. Podobně doráží Chelčický na tábory zle ve svém spise: „Zpráva o těle Božím", kdež jmenuje tábory „Pikarty pod kalichem". Zdali se od této doby rozešel Chelčický na dobro s tábory, netroufám si jistiti.

Od těch dob pracoval Chelčický uprostřed hluku válečného potichu a shromažďoval kolem sebe přívržence, a k těm náležel také Jan Kolář z Vítanovic (blíž Mladé Vožice), později i Jan Chelčický, kněz římského svěcení. Jeho přívrženci a žáci byli tak zvaní šeří bratři, kteří sebe za pravé křesťany vydávajíce také oblekem se od ostatních křesťanů lišili. Chodili v šerých sukních, v kápích s dlouhými cípy a s vrhlíky na hlavě.[5]) Tou dobou as Chelčický ponenáhlu sestavoval částky postilly své, která

[1]) Dr. A. Lenz. Učení Chelčického o Eucharistii. — [2]) Replika. Kap. 2. — [3]) Tamtéž. Kap. 1. — [4]) Tamtéž. Kap. 13. Viz Dr. Ant. Lenz. Učení Chelčického o Eucharistii. — [5]) Rukověť. I, 285 seq.

jest předním spisem jeho. V ní uložil téměř veškeré své od katolické víry odchylné učení, až na nauku o svátostech. A jako je v ní obsaženo učení Chelčického, tak i jeho nezkrocená nenávist ke katolické Církvi a prolhané spílání papežům, biskupům, kněžím a mnichům a i věrnému katolickému lidu českému, tak že těch příhan ani jedna jeho řeč není prosta. Kniha ta byla záhy tištěna pod titulem: „Kniha výkladuov spasitelných na čtení nedělní celého roku věrného a dobrého muže Chelčického."

Všecka ta postilla byla od Chelčického sepsána, a to v té formě, jak ji máme před sebou, v době po bitvě u Lipan as mezi r. 1434—1436, neboť hned na počátku I. řeči mluví o patnáctileté válce domácí ukončené a o strastném stavu zpustošené země. Spisování samo se dělo, když ještě sněm basilejský zasedal, neboť praví, že se radí kardinálové, biskupové, opati a doktoři naproti kalichu, aby Kristus bláznem ostal. [1])

Prof. Goll dobře dí [2]), že jsou v postille jako v zárodku jiné spisy Chelčického, ale nesmí se zapomenouti, že Chelčický přečasto jedno a totéž v četných spisech opakuje. Sem náleží spisy:

1. Výklad na XX. kap. sv. Jana. 2. Řeč na pašije sv. Jana a strašné filipiky v něm proti papeži, biskupům a řeholím. 3. Řeč sv. Pavla o starém člověku. 4. „Sieť viery", v němž jsou uloženy výklady, jak prý katolická Církev na dobro zpohaněla, jak se v ní rozmnožily mnohotvárné roty, a zároveň se čtou v téže knize i na výsost podvratné nauky Chelčického o societě církevní i občanské. I tato kniha byla napsána, když ještě trval basilejský sněm, neboť dí, [3]) že se v Basileji usadil Duch svatý, s nímž prý vešel sbor kurevníků ve smlouvu, aby je spravoval, a ještě určitěji, že byl napsán po ukončení války husitské, jakž vychází na jevo z téhož spisu, [4]) ba, jak dotyčný spis naznačuje, v době, když bylo v zemi bezkráloví po smrti Albrechta Bavorského. [5]) 5. Psaní M. Janovi Rokycanovi. V rozeštvaných poměrech v Čechách rostla autorita Chelčického, tak že i Rokycana se dal s ním v bližší obcování, když pro nepřízeň Zikmundovu více jak 10 let od r. 1437—1448 meškal mimo Prahu. Snad že Chelčický první krok k tomu učinil, poslav jemu list, a na ten dal Rokycana odpověď, a tu předpokládá „Replika mistru Janovi," v níž žehrá Chelčický na Rokycanu, na m. Jakoubka, na Husa, na Matěje z Janova, jelikož nebyli s ním za jedno stran zákonův a dobrých zvyků církevních, stran války, stran očistce, o výkladu Písma, jak je dotčení mistři vykládali, jak jemu na rozum šel výklad jejich. Podle mínění Gollova souvisejí s Replikou úzce traktáty, kteréž jsou známy pod společným jménem „O šelmě", a podle nich lze určiti, že spis „Replika" okolo r. 1450 napsán byl. 6. O šelmě a obrazu jejím, kdež v I. a II. kapitole popisuje, že tou šelmou jsou všichni křesťané, ať duchovní ať lidé světští, neboť jsou prý zpohanělí a hovadní a od Krista Pána daleko poběhlí. 7. Řeč a zpráva o těle Božím, kdež tvrdí, že právě duchovenstvo jest v modlosluženie obráceno. Traktát má 35 ka-

[1]) Postilla. Ned. XXIII. po Trojici. [2]) Petr Chelčický a spisy jeho. Č. Č. M. z r. 1881. [3]) Sieť Viery. I, 13. [4]) Tamtéž. I, 45. [5]) Tamtéž. I, 14. Viz Palacký. IV., I., 31. Goll.. l. c.

katolická, řekněme třeba z r. 1897 úplně kryje s dogmatikou XV. věku? Ano, on jest omluven také tím, že velmi mnohý pan doktor a professor, ač chce i poučovati dějepisnými pracemi svými o dějinách katolické Církve, v tétéž nevědomosti vězí. V katolické Církvi se články víry nekupují ani neprodávají. Co bylo pravda před věky, jest pravda také nyní. V tomto směru jsou liberálové na pravdě, když vytýkají katolické Církvi stagnaci, a ta stagnace jest na jevě i v článcích Chelčickému rozhodně odporných.

Kdo chce správně oceniti povahu učení Chelčického, musí ji oceňovati právě na základě stávajících tehdejší dobou článků o víře a o mravech a stávajících řádů politických i sociálních, jež obojoval, proti nimž řádil a brojil nade všecku míru vášnivě, nešetřiv pravého stavu věcí a pravdy. A tak jsem činil já, a nic více, hledě k tehdejšímu řádu církevnímu i občanskému a k článkům víry, domněnkám Chelčického odporným.

Žádný věrný katolík, zhusta nižádný křesťan, nemohl by ani dnes souhlasiti s Chelčickým, že světská moc v křesťanské societě není z Boha, že člověk hříšník ztrácí právo k svému majetku, hříšný dědic k dědictví svému atd., alebrž každý rozumný člověk musí vyznati, že v tom Petr Chelčický bloudil. Nuže, tak činím i já s hlediště XV. věku a s hlediště článků víry a řádů politických, právních a sociálních za tehdejších dob.

Pracoval jsem pouze na základě spisů Chelčického, tak že jsem oprávněn říci, že jsem vypracoval kritický rozbor učení jeho, doloživ všech svých úsudkův o něm vlastními slovy Chelčického. V práci své nemám, pokud mi známo, předchůdce žádného. Mohl bych tedy všech těch mlčením pominouti, kteří v jiném směru spisy o Chelčickem veřejnosti odevzdali. Mým hlavním předmětem jest právě, zjistiti náuku Chelčického naproti katolické víře a učení jeho o církevní a občanské socialitě naproti odvěké náuce katolické. Přes to však rád zvláště o těch spisech zmínku činím, z nichž jsem sbíral data o životě a spisech Chelčického. Sem patří: Jirečkova Rukověť, Goll, Quellen und Untersuchungen, Palacký, Dějiny národu Českého III., 1. 3., IV., 1., Schulzův „Petr Chelčický“ v Osvětě 1876 a v Matici lidu 1882. Sem dovoluji si také řaditi monografie své: Učení Petra Chelčického o Eucharistii. 1884. Učení Chelčického o bytu Očistc. 1885. Učení Chelčického o křtu. 1886. Učení Chelčického o sedmeře svátosti. 1889. Nástin učení Chelčického a učení Komenského. Veliký a sv. papež Řehoř VII. a Chelčický. Vzájemný poměr učení Chelčického, starší Jednoty Bratrské atd. Učení katolické a učení Chelčického o Antikristovi. Zdali měnila Jednota Bratří Českých svoje učení o Velebné svátosti? 1895.

Co se týče starší literatury, psal již v XVI. století papežský inquisitor Henrik Institoris o něm (1501 a 1502), který, našed cizí přepis „obrazu šelmy“, kde byly kapitoly označeny slovem „Kopyta“, knihu tu zval „liber copitorum“, a tak z Chelčického učinil ševce. Ten název se opakuje i v traktátě vydaném v Plzni „proti artikulům pikhartským“ r. 1510. Důkladně psal však o učení Chelčického učený jesuita Dr. Václav Šturm (1533-1601).

Širší pojednání o literatuře sem slušící viz Jaroslav Vlček: Dějiny literatury české. Str. 196 seq. [2])

Jelikož však shledávám v Chelčickém zvláště dvojí na něj působící směr: viklifický a valdenský, především přidávám zde i literaturu sem hledící aspoň částečně. O stycích a poměru sekty valdenské k někdejším sektám psal Palacký (Radhošt II., 436). Dieckhoff vydal spis: Die Waldenser im Mittelalter. Göttingen 1851. Wilhelm Preger: Ueber das Verhältniss der Taboriten zu den Waldensern des XIV. Jahrhunderts. Dr. Haupt: Die religiösen Sekten in Franken vor der Reformation. 1882. Waldenserthum und die Inquisition im südöstl. Deutschland. 1895.

O učení Chelčického se šíře, šetřím následujícího pořádku: 1. Učení Chelčického o materielním principu náboženství křesťanského. 2. Učení jeho o formálním principu náboženství křesťanského. 3. Učení Chelčického o řeholích. 4. Názory Chelčického o vědách, umění a o nádheře v chrámech. 5. Učení Chelčického o societě občanské. 6. Theologie Chelčického. 7. Kosmologie Chelčického. 8. Angelologie a daemologie Chelčického. 9. Anthropologie Chelčického. 10. Christologie a soteriologie Chelčického. 11. Učení Chelčického o milosti Boží. 12. Učení Chelčického o svátosti sedmeře. 13. Eschatologie Chelčického.

Kapitola I.

Učení Chelčického o materialném principu čili o pramenech náboženství křesťanského.

Učení katolické o materialném principu čili o pramenech křesťanského náboženství jest všemu světu známo. Podle něho jest pramenem náboženství křesťanského slovo Boží, kteréž jest obsaženo *v Písmě sv. a v tradici Boží.*

1. *O Písmě sv.* učí Církev, že všechny knihy k němu slušící jsou Bohem nadchnuté. Knihy tyto vypočítává sněm tridentský v sezení IV., ku kterémuž usnesení nese se sněm vatikánský v sezení III., kap. 2. de Revel. Tentýž počet knih podává také sněm v Karthagině r. 397 a stará „Itala", starobylý to překlad Písma z věku II., tak že se musí za to míti, že již v II. věku byly sebrány tytéž bohoduché knihy, jak je čítáme ve Vulgatě. S církví na západě souhlasí církev na východě.

2. Druhý pramen křesťanského náboženství *jest tradice Boží.* Rozeznává se tradice Boží dogmatická, kteráž obsahuje pravdy Boží, Kristem Pánem a apoštoly hlásané, aniž by byly od autorů bohoduchých napsány; a pak tradice hermeneutická, kteráž objasňuje Písmo, ve mnohých stránkách nejasné.

Že kromě Písma jest i tradice Boží pramenem náboženství stejně závažným, jde již z té okolnosti, že nemáme v Písmě neklamné zprávy, které knihy do sebe drží, a že tyto knihy jsou

[2]) Tiskem vyšly: Kniha výkladuov čili Postilla r. 1521 a po druhé v 15. Sieť viery v klášteře Vilémovském r. 1521. O šelmě a obrazu jejím. V našem věku byly vydány Sieť viery a Replika proti Mikuláši Biskupcovi, a první část postilly.

bohoduché. Ukazuje tedy samo ke tradici Boží. Ba Písmo zřejmé dává svědectví o tradici.[1]) Podobně i ss. Otcové a ékumeničtí sněmové vždy tradice Boží se u věcech víry a mravů dovolávali. Jsoucnost tradice Božské, ba její nezbytnost vychází na jevo z té okolnosti, že bychom bez této tradice postrádali svědectví, nade vši pochybu jistého, o přesnosti a Božském původě Písma Božího. Sám Luther ztrnul, maje světlejší okamžiky, nad svou náukou, že by Písmo bylo jediným pramenem náboženství křesťanského, neboť v dopise svém k markraběti brandenburskému tvrdí, že by bylo hrozné a nebezpečné, slyšeti něco aneb tomu věřiti, co by bylo protivno obecnému svědectví víry a učení sv. katolické Církve, kteréž ona zachovala po patnácte věků.[2]) Než, dosti o tom, ant není účelem této knihy učení katolické zevrubně líčiti, alebrž jen potud, pokud toho odpor Chelčického činí žádoucím.

§ 1.

Učení Chelčického o Písmě Božím jako o jediném prameni křesťanského náboženství.

Chelčický uznává pouze Písmo za pramen křesťanského náboženství, avšak celé Písmo se všemi knihami, jak je nalézáme v tak zvané Vulgatě; a v této stránce jest za jedno s Viklifem a mistrem Janem Husem, ale rozchází se s Luthrem i s Kalvinem.

Že Chelčický pouze Písmo sv. za pramen náboženství křesťanského pokládal, toho máme v jeho spisech hojnost dokladů.

Ve svém spise „Sieť Viery“ dává si otázku: „Co chce Bůh?“ a odpovídá: „Chce, aby věřeno bylo, což jest v Zákoně svém skrze apoštoly za víru ustavil . . . Protož uptání na víru jest v Zákoně Božím ostaveno, a což jest on za víru ostavil, to chce, aby věřeno bylo, a což nám ten Zákon za víru neostavuje, abychom nevěřili.“[3])

Poněvadž jest Písmo, jak tuto ukazuje Chelčický, pramenem náboženství křesťanského, zle naříká na papeže, jejž jmenuje Antikristem, jelikož prý Zákon Boží potlačuje, a tak velikou ránu činí víře a všemu křesťanstvu. „Neboť prý viera, která má k Bohu býti, ta jest zavřiena v Zákoně Božiem, a když ten odvržen jest, že lid o niem nevie, a v niem nestojie skutečně, nemóž odjinud vieru k Bohu držeti, aniž užitečného pokoje v sobě mieti. Protož Antikrist potlačiv Zákon Božie, vytrhl jest vieru k Bohu lidem ze srdce, aby Boha a Jesu Krista nevážili, ani viery vieděti mohli . . . A tak potupiv Zákon Boží, vieru jim odjal, ani Boha ctieti mohú. Protož úhlavní nepřietel Jesu Kristův jest Antikrist, a nepřietel spasení všech lidí.“[4])

Když se to tedy tak má s Antikristem, t. j. s papežem, že lidu odňal Písmo a tou měrou také víru: kdož by se divil, že

---

[1]) Mat. 4. 23. Mat. 9, 35. Mark. 6. 2. Luk. 19. 47. Mark. 6, 30. Skutk. Ap. 1. 3. Luk. 24. 27. Jan 21. 25. Jan 20. 30. — [2]) Luth. Ep. ad March. Brandenburgicum. — [3]) Sieť Viery. l., 1. — [4]) Tamtéž. l. 5. Viz též spis „o staré a nové víře“ Rkp. kn. arc. bibliotheky. L. 49—66.

Chelčický tak furibundně doráží na papeže, který odňav lidu Písmo, odňal mu i víru a možnost po křesťansku žíti, a to prý jest ten zdroj, odkudž povstala v Církvi ohavnost spuštění. „Napřed jsem ten základ položil," tvrdí Chelčický, „že Antikrist Zákon Boží zavrhl, v němž toliko pravá služebnost Bohu zavřena jest, a dobytie všelikých milostí od Boha. A nikdo kromě toho Zákona ničímž nemóž dobýti milostí Božích, aniž jiných skutkóv vzácně Bohu a líbezně činiti, aby se pak největší svatostí stkvěli, a ač by pak veliké viery byli, že by hory přenášeli, a ač by veliké a mnohé statky u pokrm chudých pro Bóh rozdali, ač by utrpenie tak veliké podstúpili, že by na oheň pro Bóh své tielo vydali, neostojí-li v té milosti, které Zákon Boží učí, nic jim nejsú platny ty milosti, a velicí skutkové nemohú se pro nie Bohu líbiti, aniž milosti jeho dojieti." [1])

Tu ohavnost spuštění, kteráž podle povídání Chelčického nastala, když odňal papež lidu Zákon Boží, líčí Chelčický tak děsně, jako by byla všechna Církev křesťanská na celém světě sídlem ohavností a podvodnicí lidu daleko horší, nežli bylo pohanství, ba jako by vrhala zlomyslně v lid všechen kal nepravostí, a jako by v tom byla poselkyní satanášovou. „V Církvi jest," jak ujišťuje, „ohavnost spuštění, poněvadž odňala lidu Zákon Boží. Nástupci apoštolů postavili na místo chudoby panování, na místo pokory povýšení a zvelebení, papež dosáhl povznesení nad krále zemské, místo roboty pracné má rozkoše, svátosti od Boha dané, jedny změnil a některé odňal (!) lidu, a v křivý běh obrátil v obyčeje odporné, v pravdě peněžité, zisky lakomé a svatokupecké. Také Písmo v niveč obrátil, ale Cierkev sv., ješto se vždy zpravuje Duchem sv., a poblúditi v ničem nemóž, že ji Duch sv. za ruku vodie, a že tu moc má Zákon Boží složiti, jinak proměniti . . . A tu již Zákon Boží, nebo Písmo sv., nemóž platen býti, než potud, pokudž jemu Cierkev sv. mieru a cíle uloží a odměří . . . Když by prý některý z mistróv proti tiem obyčejóm byl, odsúdie vše Cierkev sv. za kacieřstvie. Z tiech řečí prý zjevno jest, že Zákon Boží nic jiného nemóž býti, než to, co Cierkev sv. chce mieti . . A tak prý opravuje Cierkev svědomie, kdežto ono pouze Zákonem Božím spraveno býti může." Tou měrou nemohou prý lidé věděti, co by bylo hříchem, neboť je-li Zákon od nich odňat, hřích nic u nich nebude. „Cierkev dávno odvrhla Zákon, a tak hřiechové u nie nic nejsou . . . a proto teče, jako voda prudká v ohavnostech . . . Ano hřiechové tak dlúho jsú rostli, až jsú se stali ctnostmi . . . Lid je nemúdrý, ukrutný, nepoctivý . . . neskrocený . . . hrozný . . . vzteklý, jinak nemóž býti pokolení z hřiechu pošlé . . . Cierkev Římská prý odjemši Zákon Boží od lidu, nadělala z nich lidí Sodomských, slepých, nemúdrých!" [2])

Takto si veda Chelčický, zapomněl, jsa všechen zahalen v tmu sektářského fanatismu, doložiti a jako člověk, který chtěl lidu českému oči k vidění pravdy otevříti, z historie dokázati, který papež a kdy odňal lidu Písmo, kdy a kde Písmo k svému smyslu svévolně strhl, který papež zlou vůlí lid křesťanský v kal

[1]) Zpráva o tiele Božím. kap. 29. [2]) Tamtéž. kap. 31.

nepravostí zavedl, které svátosti lidu odňal a které zaměnil; ale toho on nikde nedokazuje, mluvě u vítr tomu nemúdrému a hlúpému lidu, domnívaje se, že prolhaných jeho řečí se nedosoudí. Že Chelčický proti všemu řádu lid křesťanský tuto zlehčuje, jest na jevě. Pokud nám známo, neznal Chelčický kromě české země žádných cizích krajů, ba i v zemi české dále se nedostal, nežli do Prahy, neznal tedy dojista, v jakém stavu se Církev nalézala na východě a na západě, a přece si dovoluje tak krutý soud vynésti nad celým křesťanstvem! Ale jak Písmo dí: „Ex inimicis salus", Chelčický mimoděk vydává svědectví o tom, že za jeho věku bylo věřeno, že papež vykládá Písmo o věcech víry a mravů v nejvyšší instanci neomylně.

Ale tu se vtírá otázka, „odkud as sebral Chelčický lež, že papež odebral lidu Písmo?" Odpověď jest na snadě: buď že z Viklifa anebo ještě spíše z Jana Husi, neboť onen psal, že kněží neradi vidí, že světští umiejí Písmo, a proto brání jim. To tvrdil Hus, ač dobře věděl, že Církev nikomu nebránila čísti Vulgatu, a těch, kdož se tehdáž v latině vyznali, bylo zajisté neskonale více, nežli za dnů našich, on také věděl, že byla Církev povinna brániti, aby četly se překlady od sektářů v zájmu bludův učiněné, a jako kněz a theolog znal předobře, že zákaz ten byl oprávněn, a přece lež tuto v lid vrhati se neostýchal. Tuto lež sebral tedy Chelčický z mistra Jana Husi, a na tomto nepravdivém základě lhal dále, že lid nemaje Písma, neměl návodu ke zbožnému životu, a proto se stal nemúdrým, ukrutným, nešlechetným, vzteklým, sodomským.

Pozoruhodno jest tuto, že Chelčický připisuje čtení Písma účinky takové, jaké přičiňovali Písmu protestantští bibliolatrové, že jest totiž Písmo pramenem milosti, a bez Písma že nelze žádné milosti dosíci. Jestliže by však tomu tak bylo, pak by věru byly všecky svátosti zbytečny a všecko kázání slova Božího, četba Písma sv. by zastupovalo všecko. V tom by byl Chelčický předchůdcem tak zvané reformace německé.

Jestliže tuto smysl Chelčického o Písmě sv. chápeme, tož musí míti každý křesťan k ruce Písmo Boží, každý je musí čísti a o něm rozvažovati, a to pod pokutou věčného zatracení, neboť jest Písmo sv. podle Chelčického nejenom jediným pramenem křesťanského náboženství, ale dává také možnost k získání potřebných milostí a k životu podle zákona Páně.

Každý křesťan jest tedy povinen Písmo sv. čísti, ano každý jest povinen o své spasení péči míti. Avšak Chelčický opominul svým šerým bratřím vysvětliti, zdali bude také ten do věčného ohně uvržen, kdož neumí čísti a tudíž také nemůže odtud osvěcován býti? Zapomněl říci: zdali budou všichni ti, kdož za prvních dob křesťanských pouze slyšeli kázání apoštolův, ale Písma nečítali, zavrženi? Avšak vždyť tvrdí, že Církev prvních století byla Církví předzřízených; jak by však tato okolnost se dala srovnati s nevyhnutelnou potřebou čísti Písmo, Chelčický zapomněl objasniti. Či snad odsoudí někoho spravedlivý Bůh pro obmeškání toho, čehož nemohl konati? Nikoliv!

Chelčický nemohl toho upříti, že katolická Církev, papež, biskupové i kněží užívají Písma k poučení a vzdělání lidu, a

podle toho musil vyznati, že nepravdu pověděl, třískaje do Církve katolické a zvláště do papeže, jako by byl urval lidu zákon Boží; avšak on půjčiv toho, že katolická Církev, papežové i kněží užívají Písma, tvrdí, že prý ho užívá papež tou příčinou, aby je strhl ve svůj rozum, ba dokonce, aby Písmem potlačil Písmo: „Tato pak jsú největšie nebezpečenstvie křesťanóm, když hřiechové, bludové a kacieřstva se urodie pod tváří Zákona Božieho, pod slovy Božími, pod náboženstvími a pod cestú spasenie, aby takové zlé vieci Písmem byli potvrzeny, aby činiece blud uvěřili, že Písmo plní, a že spasenie hledají, a že Boha ctí a jemu slúží. Tak daleko mohl jest ďábel skrze Antikrista tento svět oklamati z Božího dopuštěnie. A to prý přišlo na lid hřiešný za trest... by Boha tupiece za to měli, že Boha ctie a jemu slúžie, aby tak ctiece lež za pravdu, ďáblóm se klaněli skrze nic, a tak aby zatraceni byli, protože jsú pravdu zavrhli, když jie Bóh podával jim. A těmiž činy proměnil jest pravdu Boží v lež ve všech činech, aby lež prošla za pravdu, vzemši tvář a oděv pravdy, aby se Antikristovi klaněli, ďáblóm skrze pokrytou lež.“ [1])

Doufám, že nižádný soudný člověk, kdo jen poněkud zná dějiny katolické Církve a papežství, nebude moci jinak, leč odsouditi prolhané tyto a vášnivé příhany hrdého tohoto sedláka z Chelčic, který ani netušil, že takto rozkládaje o papeži, nastínil svoje vlastní konání a sektářů své doby, kteří vykládajíce Písmo na svoji pěst, Písmo Písmem ubíjeli a smyšlenky své a lži za pravdu vydávali, lid klamali a šálili a do záhuby uváděli.

§ 2.

Učení Chelčického o tradici Boží.

Z textů v § 1. uvedených jest patrno, že Chelčický přijímaje Písmo sv. Starého i Nového Zákona celé za jediný a výlučný pramen křesťanského náboženství a uváděje v potupu všechen výklad Písma, jenž by vycházel z Církve katolické, nebyl zajisté za jedno s katolíky, že i tradice Božská jest rovně závažný zdroj, z něhož by bylo lze vážiti učení křesťanské.

Chelčický zove totiž všecka ustanovení Církve římské vynálezky lidskými a proto je zavrhuje a k těm čítá, jakož uvidíme, také články, jež jsou předmětem víry katolické.

V tom, že Chelčický zavrhoval všechna ustanovení Církve a její zákony, byl odpůrcem jeho i bývalý dobrý přítel táborů, Jan Rokycana, jenž v dopise svém jemu zaslaném tvrdil, že mají zachovány býti obyčeje církevní čili kostelní. Petr Chelčický odpovídá: „Pójčuje se, že má býti zachován obyčej kostelní, chvály hodný, ač není zjevně položen v Písmu Zákona Božieho, ale zavřien jest v něm.“ [2])

Když byl Chelčický toho půjčil mistru Janovi, ihned připojuje: „Věziž, že všecky doktory sv. i nynější tak přijímám, jakož oni skrze své umienie mohli jsú mi ukázati cestu nebo

[1]) Zpráva o tiele Božím K. 23. — [2]) Psaní M. Janovi. Rkp. L. VIII.

rozum pravý v tiech viecech, kteréž mi Bóh přikazuje v Zákoně svém, a v čem mne zavazuje k věřenie, kdež oni v tiech viecech rozum aneb naučenie pravé dávají, . . . to vděčně držím, a za pravé povoluji.“ [1])

Chtěl by tedy věřiti Chelčický výrokům sv. Otcův a doktorův, ale jen potud, pokud by jemu na rozum šly, t. j. pokud by se snášely s jeho výkladem Písma Božího a nic jinak; čili Chelčický věřil ve všech těch věcech jenom své vlastní, zajisté méně skromné osobě. Z toho jde, že Chelčický ještě méně byl náchylen k věření starým doktorům, dávají-li zprávu o pravdách, kteréž nejsou výslovně v Písmě sv. obsaženy.

Ve svém tedy smyslu váží sobě Chelčický doktorów, ale přede všemi dává přednost mistru Janu Viklifovi. Člověk by si as myslil, že tato vážnost dávaná Viklifovi má původ odtud, že snad Viklif ze všech doktorův až na časy Chelčického, od apoštolů počínaje, nejzdařileji Písmo vykládal, než hle, o tom nečiní Chelčický ani zmínky, spíše jej cení nade všecky proto, že na Antikrista, t. j. na papeže a na všecku rotu jeho, na katolické kněžstvo a řehole dotíral a proti nim brojil: „Než pak Wiglefa nad to viece vážím, slyše o niem, že žádný z prvních doktorov, ani z nynějších tak vierně nemluvil a nepsal proti jedu vlitému v Cierkev svatú, z něhož se jest narodil ten největší Antikrist se všemi odpornostmi, kterýmiž jest potlačil Jesu Krista a jeho zákon, a z kořen jest pohnul rotami i těmi doktory, jenž jsú zákony šibalské uvedli proti zákonu Kristovu, v tomť mi se líbí nad jiné.“ [2])

Rokycana ovšem tvrdí, že obyčeje kostelní mají býti držány, avšak Chelčický naproti tomu odpovídá: „Tomu nerozumím, který kostel míníte, Církev-li římskú, které ona má obyčeje hodné chvály, kteréž skrze přestúpenie Zákona Božieho v hanbě Boha ustavuje, v posměch, v rúhánie ho podává najhorším lidem, židóm a pohanóm, jsúcí sama prokletá, a má obyčeje chvályhodné.[3])

Chelčický jme se na to vypočítávati ty obyčeje obce římské, jako nádherné kostely, hudbu kostelní, nádheru v rúchách, v obrazech atd., aby vyvrátil mistra Jana, že tito obyčejové nejsou zavřeni v Písmě Božím, leč as tak, jako zavřena jest vlčice v ovčinci: „Pakli mníte kostely kamenné,“ píše Chelčický, „také málo obyčejóv chvály hodných v nich bývá, než najviece obyčejóv svatokupeckých a lží hustých k svedení lidu, niekdy viece, než na trhu. Protož mistr Jan Hus vypisuje na první přikázaní mnoho nechvalebných obyčejóv, kteříž se v kostelích dějí, a po jiných ohyzdách dí: Též i my máme lid pilně vystříhati, lid *hlúpý a hovadný*, jenž opúští vieru a radosti duchovniech viecí, přieliš pase čichy u vidienie, dívánie obrazóv, ornamentóv, kalichóv a jiných divných příprav, sluch pase: zvonóv, varhanóv zvučných poslúchajiece, a v zpívanie neslušném, jenž viece popúzí k tanci, než k náboženstvie. Tak ten lid mysl pase, kterak kněží nenábožně se modlí, a smějiece se v kostele, kterak v krásných sukniech, kapiech, čepiciech s uzly perlovými a třapci hedbavnými . . . s berlami, holemi, a s kříži stříbrnými, a s ma-

[1]) Psaní M. Janovi. Rkp. L. VIII. — [2]) Tamtéž. — [3]) Tamtéž.

pulami a kropáči pozlacenými, pročež človiek hlúpý všecken čas zmaří, přebíraje se v takových divadlech, a ještě přijda domuo celý den bude mluviti o tom, a na Boha zapomene.“ [1])

Co není chvály hodného a co neslouží ku vzdělání lidu, zajisté také katolická Církev nikdy neschvalovala, nebude také nikdy chváliti, modlí-li se kněží nenábožně anebo smějí-li se v kostele, a v tom se neliší zajisté od Jana Husa; ale ona také nesmí dopustiti, aby se hanělo, když i umění se užívá a hudby arci přiměřené a okras ke cti a chvále Boží, jakož bylo i v St. Zákoně k rozkazu Boha samého.

Avšak Chelčický zamítá netoliko věci, které se článků víry nedotýkají, když po rozumu svém nenalézá k nim dokladů v Písmě sv., ale on čítá ke článkům, kteréž prý nejsou v Zákoně Božím zavřeny, o nichž jisto jest, že v ně Církev, když ještě byla nerozdělena a celotna, na východě a na západě věřila a i nyní věří, jako: učení o očistci, o moci světské a jim podobné, tak že není žádné pochybnosti, že Chelčický s Viklifem zavrhoval tradici Boží.

Kapitola II.

Učení Chelčického o formálním principu křesťanského náboženství čili o Církvi a o ústavě její.

Úvod.

Všechno sektářství má své založení v odporu proti Církvi anebo dokonce v učení, že vlastně Církev viditelná ani z Boha není. Kdyby se akatolické denominace na tomto základním článku s katolíky sjednaly, zmizely by najednou všechny spory o článcích víry, tak že bychom mohli s papežem Eugeniem IV. zapěti Bohu chvály, že se jemu zalíbilo, uvésti v jednotu víry bratry a sestry, kteřížto, vyšedše z lůna Církve, odcházeli, po rozumu svém a po chuti své víru svou opravujíce a měníce.

Převeliká důležitost učení o Církvi se vždy uznávala ode dob nejstarších a přetřásá se za našich dnů netoliko od katolíkův, ale také od protestantův, kteřížto poznávajíce, jak pouhý subjektivismus u věcech víry zhoubně působí, a vidouce, že stená protestantismus pode jhem státní despocie, touží, aby se ustavila Církev na jistých základech a nabyla nezbytné vůči státu svobody. My katolíci víme, že jest sice snaha tato chvalná, ale také že jest marná, a že útulku jiného na zachování křesťanského náboženství v jeho celosti není, leč jen v katolické Církvi.

Jako se důležitost učení o Církvi vždy uznávala, tak tomu bylo i za těch dnů, když se u nás jako roje množily sekty náboženské.

R. 1560 za panování Ferdinanda I. byl zavezen biskup českých bratří Jan Augusta a Jakub Bílek do kolleje jesuitské v Praze, a jesuitům bylo uloženo, aby je získali, pokud možná, katolické víře. I napsal Dr. Hendřich věty následující, na něž oba ti vězňové odpověděti měli, a z nichž první takto zněla: „Církev

[1]) Psaní M. Janovi. Rkp. L. VIII.

sv. obecná jest pravá choť Kristova a matka pravá všech křesťanů.“ Dr. Hendřich odůvodnil z Písma dotčenou větu ze sněmů a ss. Otcův. Odpověď, kterouž dali, byla: „Naše strana pod obojí také tak smýšlí a drží, i my spolu s nimi.“ Na to jim dal Hendřich otázku druhou: „V Boha žádný věřiti nemůže, kdož by právě o Církvi nesmýšlel a jí za matku neměl, a že bez Církve není spasení.“ Na druhý den přišel k nim Hendřich, žádaje odpovědi, a ta zněla jako prvá. Konečně jim dal článek třetí: „Církev křesťanská sv. nikdy nebloudila a blouditi nemůže.“ I článek ten byl velmi bystře důvody opatřen. Hendřich se asi nadál, že obdrží odpověď kladnou, jelikož vězňové již vyznávali, že Církev svatá obecná jest choť Kristova, bez níž není spasení, neboť je-li Církev samospasitelna, pak jest nezbytno věřiti, že byla vždycky v držení pravdy a tudíž že nikdy u víře nebloudila, a jsouc pro všechny věky samospasitelna, že také nikdy u víře nezbloudí. Avšak logického důsledku tohoto nepřijal Augusta ani Bílek, neboť by byli musili vyznati, že chybili otcové jejich, když se od staré Církve křesťanské odloučili. Odtud také jejich odpověď záporná: „Naše strana pod obojí tak o té věci nesmýšlí, ale tak, že vždycky Církev bloudí a blouditi může.“ [1])

Z tohoto úryvku života Jana Augusty jde na jevo, jaká důležitost byla přikládána učení o Církvi. Jest zajisté Církev ústavem Páně nejdůležitějším, neboť je za tím účelem zřízena, aby silou věčného Boha pravdy Páně bez úhony zachovala, tuto osvětu sv. šířila, ji proti nepřátelům bránila a nad nimi vítězila. Tuto důležitost Církve katolické uznávají sektáři, atheisté, liberálové, socialisté a revolučníci všeho druhu. Dějiny věku našeho nám ukazují, že se nechávají na pokoji židé, helveti, lutheráni, irvingiáni, kvakeři a jiné denominace, a jenom katolická Církev jest předmětem fanatických útoků, tak že by ti lidé spíše kolonii ďáblů ztrpěli a jí všemožnou svobodu dali, jen ne katolické Církvi.

O tomto předůležitém článku víry dávám tuto krátký nástin. Náuka katolická praví, že Kristus Pán ihned na počátku založil Církev. [2]) Tato Církev se ihned na počátku lišila od synagogy židovské, neboť Kristus Pán slíbil, že Církev svou *teprve* vzdělá, kdežto byla synagoga před věky již Církví starozákonní. Čteme také v Písmě, že Kristus Pán i splnil, co byl slíbil, a že se také věřící shlukli od synagogy v oddělenou Církev. Bezprostředním účelem Církve bylo zachovávání víry a prostředečním spása národů. Pravda Páně tedy celotná jest jediné v Církvi katolické a poněvadž k poznání a držení pravdy jest každý povinen, jest každý také vázán členem této Církve býti, ant bez ní není spásy. Jelikož však jest Církev societou ku spáse věčné nevyhnutelnou, následuje, že byla Církev již na počátku societou viditelnou.

Církev obdržela od Krista Pána poslání, aby činila dílo Páně ke spáse lidského pokolení až do skonání. Jako tedy není možná, aby zahynula víra Kristova, tak také není možná, aby vzala Církev Páně, byvši ustavena k zachování víry jeho, za své. [3])

[1]) Život Jana Augusty od spolku Komenského. Praha 1880. Dle rukopisu bibliotheky Lobkovické v Roudnici. — [2]) Mat. 16, 18. Mat. 18, 16. 17. Jan 10, 16. — [3]) Mat. 16, 18.

Po ní tedy nebude žádná Církev již Bohem ustanovena. Církev tedy zůstane tak, jak z ruky Páně vyšla, až do skonání.

Kristus Pán však zřídiv Církev, nezůstavil jí bez ladu a skladu, ale učinil ji ihned k vůli řádu dobře zřízenou. Ustanovil totiž troji úřad: učitelský, kněžský a královský. Ustanovil úřad učitelský, když vyslal apoštoly učit všech národů,[1]) kněžský, když velel, aby apoštolé a jich nástupci konali, co on konal při poslední večeři, by tedy obětovali a svátostmi přisluhovali.[2]) Konečně ustanovil Kristus Pán v Církvi moc vladařskou, neboť dal sv. Petru a apoštolům a v nich nástupcům jejich moc zákonodárnou,[3]) a tu sobě také apoštolé přikládali[4]) a věřící zavazovali k ostříhání toho, což byli přikázali.[5]) Kristus Pán dal Církvi moc soudnou,[6]) a apoštolé ji také vykonávali;[7]) a konečně ustanovil Kristus v Církvi moc výkonnou neboli trestnou.[8])

Tento trojí úřad svěřil Kristus Pán apoštolům a jim *výlučně*.[9])

Dotčená trojí moc byla Kristem Pánem dříve ustanovena, nežli byla Církev plně a dokonale v den letnic zřízena, odtud nejsou na pravdě ti, kdož tvrdili, že byla tato moc dána Církvi bezprostředně, a od Církve že byla teprv dána apoštolům a jejich nástupcům.

Tou měrou vychází na jevo, že jest Církev societou nerovných, a že rozlišení mezi duchovenstvem a laiky z Božího zřízení má svůj východ, a že jest lid věřící povinen Církve vyučující poslouchati.[10])

Jakož dal Kristus Pán apoštolům svým nadzmíněnou moc bezprostředně, tak i nezávisle na moci světské, neboť nežádal knížat svého času za svolení, aby směl skrze apoštoly víru sv. hlásati, aniž se doprošoval svolení imperátorů k ustanovení a zřízení Církve své, alebrž to všechno učinil o své moci, a tu moc nezávislou na knížatech přenesl na apoštoly.[11])

Svěřiv Kristus Pán apoštolům trojí moc svoji, ustanovil v Církvi svatovládu a to svatovládu z posvěcení a svatovládu z pravomoci. Prvá se skládá z biskupů, kněží a jahnů, druhá z papeže, biskupů, kněží a jahnů.

Takto zřízená Církev má zaslíbení, že potrvá až do skonání světa, ona nikdy nezhyne, aniž jest možno, aby vyhynulo kněžstvo, neboť ono náleží k podstatě Církve. Klamal se tedy i Viklif i Hus učením, že by možná bylo, aby Církev buď docela aneb, jak Hus dí, až na jednu starou bábu vyhynula.

K vůli jednotě ustanovil Kristus Pán primát v Církvi jako skutečnou, svrchovanou moc, a tu zřídil opět bezprostředně, ustanoviv, aby byl sv. Petr hlavou Církve od něho zřízené a viditelné,[12]) a co slovy svými slíbil, to také naplnil.[14])

Jako však nevezme Církev nikdy za své, leč až skonáním světa, tak potrvá také až do skonání primát v Církvi ustanovený; neboť byla vůle Páně, aby primát Petrův přecházel na jeho ná-

---

[1]) Mat. 28, 19. — [2]) I. Tim. 4, 14. II. Tim. 1, 16. — [3]) Mat. 18, 18. Mat. 16, 18. — [4]) Skutk. ap. 15, 28. — [5]) Skutk. ap. 15, 41. I. Thess. 4. — [6]) Mat. 18, 15 - 17. — [7]) Skutk. ap. cap. 5. I. Cor. 5, 3. seq. — [8]) Mat. 18, 17. I. Cor. 5. II. Cor. 10, 6. — [9]) Luk. 6, 13. Mat. 28, 19. I. Cor. 4, 1. II. Cor. 5, 20. Efes. 4, 11. 12. — [10]) Mat. 18, 15—17. — [11]) Mat. 28, 18. 19. — [12]) Mat. 16, 18. 19. — [13]) Jan. 21. — [14]) Mat. 16, 18.

stupce v episkopátě. Sv Petr byl však biskupem v Římě a tam také mučenickou smrtí dokonal. Jeho nástupcem v biskupství římském a tak i v primátě jest tedy římský papež, a to jest pravdou historickou. Nikdo zajisté ze všech biskupů po celém světě křesťanském sebe nezval nástupcem sv. Petra, jediné římský papež, a za takového byl také podle svědectví svatých Otců uznáván.

Jest tedy papež pravý a zákonitý nástupce Petrův v primátě a drží jako on netoliko primát cti, ale také skutečné moci a opravdové nad Církví veškerou, a to právem Božským, a moc tato jest bezprostřední nade všemi biskupy, kněžími a laiky, tedy universální. A na to jsou svědkové sv. otcové, theologové, scholastikové, ba i přední odpůrci papežské pravomoci, Jan Viklif a Jan Hus, neboť kladou proti ní odpor právě v rozumu svrchu vyloženém, tak že jsou výroky sněmu Vatikánského o papežství a jeho moci jen přesným výrazem starobylého učení tohoto.

Aby však Církev byla poznatelna, obdařil ji Pán jistými známkami. Ona jest jedna jednotou víry a správy, ona jest katolická, katolickostí tak zvanou formální a skutečnou, t. j. ona je schopna pojmouti v sebe všecky národy, a by skutečně a v pravdě tak činila, jest apoštolská, a to netoliko tou příčinou, že drží apoštolské učení, ale i v posloupnosti apoštolské, netoliko podle posloupnosti biskupů, z posvěcení vycházející, ale také podle pravomoci, jelikož jest pod správou nástupce sv. Petra, jako byla pod správou sv. Petra za dnů apoštolův; ona jest svatá netoliko pro svatost toho, jenž ji založil, a pro svatost Ducha sv., kterýž ji řídí, a netoliko pro svatost učení o víře a mravech, které předkládá, ale také pro hrdinnou svatost členů v jednotlivých stavech jejich, osvědčenou za živa a po smrti prokázanou zázraky. Podle těchto známek jest Církev římská jako pravá Církev Kristova poznatelna, neboť ona jediná se jimi vykázati může, a proto také k ní směřují všecky důkazy, které vydávají neomylné svědectví o pravdivosti a Božském původě křesťanského náboženství. Ona má také jediná ze všech konfessí křesťanských svou autoritu a své poslání z Boha, aby konala učitelský úřad Páně, kněžský a královský.

Poněvadž jest Církev Páně od Krista Pána k tomu zřízena, aby učení jeho beze vší úhony čisté zachovala a přesně hlásala, jde z toho důsledně, že jest v učení o víře a mravech neklamna, ant by jinak nebyla k účelu, jí Kristem Pánem danému, způsobilá. Tak učí Kristus Pán sám.[1]) Tuto neklamnost u mravech a u víře sobě také Církev vždy přikládala, neboť jenom na tom základě mohla rozsuzovati spory u věcech víry a mravů, odsuzovati učení odchylné a odsuzovati ty, kdož drželi tvrdošijně učení odporné Církvi.

Avšak úkonná tato neomylnost (infallibilitas activa) přísluší toliko vyučující Církvi a nikoliv té, která slove slyšící, o nížto víme, že nemůže za své vzíti (donum indefectibilitatis), čili že má dar neklamnosti trpné (donum inerrantiae passivae).

Odtud jde, že jest sbor nástupců sv. apoštolův u věcech víry

[1]) Mat. 16, 18. Mat. 28, 18 seq.

a mravů neklamný, především v rozhodování, čemu by mělo býti věřeno. Avšak jednotliví biskupové nejsou neklamní, ač i oni jsou soudci u věcech víry, ale ani biskupové sborně bez nástupce sv. Petra, alebrž s ním v jednotě. Neboť biskupové bez římského papeže nejsou plným sborem apoštolských nástupců, jako nebyli apoštolé bez sv. Petra plným sborem apoštolským.

Církev vyučující jest však netoliko neklamna, když jest na sněmě ékumenickém shromážděna, ale také ve svém rozptýlení na zemském okršku.

Náuka katolická zvěstuje však dále, že jest nástupce sv. Petra sám o sobě, když u věcech víry a mravů rozhoduje a jako učitel Církve tuto k věření zavazuje silou Ducha sv., neklamný aneb že jest nemožno, aby blud za pravdu a pravdu za blud předkládal.

Náuka tato jest v Písmě obsažena [1]) a jevila se vždy v životě církevním, neboť rozhodnutím papežovým byl také spor zakončen. Praegnantní jsou v tomto směru slova sv. Augustina: „Roma locuta est, causa finita est, utinam finiatur et error.“ Zvláště však ve středověku byla hlásána, a také v Čechách i v Anglii za dnů Viklifových a Husových. Svědkové toho jsou i Viklif i Hus, neboť oni brojí proti neomylnosti papežově u věcech víry a mravů, jako proti obecnému učení v katolické Církvi. O náuce této dávají také svědectví za času Jana Husi doktorové fakulty theologické na universitě pražské.

Kdežto tvrdil Viklif, že pouze Církev na východě zachovala přesnost víry, a Církev na západě že pobloudila a od Krista Pána odpadla, a zvláště se zle sápe na papeže, že prý on Církev strhl do bludův: učí věhlasný Jan Gerson v řeči, kterouž chtěl prosloviti na sněmě Pisanském, že Církev na západě právě proto bez bludu se zachovala, poněvadž viditelnou hlavou její je nástupce toho, za nějž orodoval Kristus Pán. [2])

Podle učení katolického jest Církev viditelné shromáždění všech pravověřících křesťanů pod jednou viditelnou hlavou římského papeže, kteří jedno učení vyznávají a jedněch svátostí užívají.

Právě proto, že má Církev katolická ten účel, aby víru Páně zachovala, nebyla nikdy bez odpůrcův. Odpůrci její nemohli zapříti, že jest starobylá a že původem svým až ke Kristu Pánu sáhá. a na tomto základě nebylo možná namluviti lidu, že by bylo volno ji opustiti. Tou příčinou utekli se odpůrcové tito čili tak zvaní reformátoři ke lži, tvrdíce, že tak starobylá Církev pravdu Páně a život opustila, a tak že přestala býti Církví Kristovou. Vyhledávali tou příčinou pilně, což bylo na jednotlivých duchovních nepravého a zlého a přenášeli nepravosti jednotlivců na veškeren stav, tedy na papeže, biskupy a kněze vůbec a na řeholníky.

K těm, kteří nad jiné bouřili lid proti papeži, biskupům a kněžím a proti katolické Církvi vůbec, náležel v XV. věku zvláště Petr Chelčický.

---

[1]) Mat. 16, 18. Luk. 22, 31. 32. — [2]) Luk. 22, 31. 32.

§ 3.

Učení Chelčického o Církvi vůbec.

Chelčický nezapírá, že Kristus Pán ustanovil Církev, a to k vůli víře, která z vůle Páně měla býti hlásána po celém světě v čistotě své, a ta Církev že byla svěřena sv. Petrovi. „Petr jest rybář," dí Chelčický, „a sieť jeho jest zákon Kristuov, nebo viera Kristova na niem jest založena, a na zákonu jeho vázána . . . aby celá sieť jsúc důstatečna i mohla uloviti hříšné, a vytáhnúti je z hlubokosti hřiechuov, a svieta toho . . . To držieme z viery o sv. Petru i o jiných apoštolech: že jsú rybáři ustanovení takového lovu od Pána Ježíše." [1])

Tato Kristem Pánem ustanovená Církev jest podle Chelčického zřízena jako jediná, jako jest pravda Pána Ježíše u věcech náboženství jediná. A poněvadž jenom pravda vede ku Pravdě, kterouž jest Kristus Pán, nemůže býti nikdo spasen, kdož by nebyl údem téže Církve. Církev tedy Kristova jest i podle Chelčického *samospasitelna*. Přirovnávaje Církev k lodičce, takto dí: „Aniž zahynutí věčného utekú, kdož na ni nevstúpí, odvážiece se nebezpečenstvie podle časného života." [2]) Potřeba prý býti údem této jediné Cierkve jde z toho, že jest na svietě mnoho kacieřstvie, a že ono blud za pravdu vydává. [3])

Jestliže však Chelčický učí, že jest viera jedna a Cierkev pravá také jedna a k tomu i samospasitelna, bylo lze očekávati, že také naznačil charakteristické známky, po nichžto by se mohla poznati ta pravá Církev a samospasitelná. Avšak tentýž Chelčický, který nám líčí Církev jako archu Noemovu, kromě které nelze se nadíti spasení, praví nám, že ta jediná pravá Církev jest „sborem vyvolených pouze." O této Církvi tvrdí Chelčický, že nemůže býti vidína očima lidskýma, že jest tedy neviditelna, neboť podle učení jeho neví žádný o sobě, zdali by byl z počtu vyvolených, a podobně jest také neznámo jemu bez zjevení Božího o jiných, zdali by oni náleželi k tomu stádečku, jež sobě vyvolil Pán. Všechna ta jediná a pravá a samospasitelná Církev jest sborem vyvolených. Vyvolení to však jediné na vůli Boží závisí, nikdo nemůže býti tedy údem Církve, leč by byl k životu věčnému předzřízen.

Avšak v této theorii Chelčického jest zavřena veliká ukrutnost. On totiž praví, že každý bude zavržen, kdož nevstoupí na lodičku Petrovu, ale ihned doznává, že takovéto vstoupení na vůli lidské nezávisí, ale na věčné vůli Páně. Ale jak mohl a směl domnělý theolog Chelčický jistiti, že ten bude zavržen, kdo nevstoupí na loď Petrovu? Či odsoudí snad spravedlivý Bůh někoho proto, že do Církve vstoupiti nemohl, protože jest ona nepoznatelna, a že Bůh ho v Církvi míti nechtěl? Není-liž takové učení přese všechnu míru kruté, ba i naproti Bohu rouhavé?

Mohli bychom se na základě náuky Chelčického o samospasitelné Církvi nadíti, že as bude učiti, že nedopustil Pán a nedopustí, aby kdy vzala za své, čili, že ta Kristem Pánem usta-

[1]) Sieť Viery. I., 6. — [2]) Postilla. Ned. XIX. po Trojici. — [3]) Sieť Viery. I., 5.

vená Církev bude trvati až do skonání. Avšak v tom bychom se klamali. Chelčický ovšem vyznává, že ta Církev trvala 300 let, a jakož ihned uslyšíme, beze vší úhony, a tak měla ovšem trvati až do skonání. Vždyť pak tato Církev vyšla z rukou Páně, byla jeho Církví, jí také učinil slib, že jí brány pekelné nepřemohou. Než Chelčický jinak učí. Trvala prý arci ta prvotní Církev bez úhony 300 let. Dbali prý prvotní kněží, aby nebylo koukole naseto mezi pšenici, avšak tu prý jeden císař podal čest a zboží, a kněz papež přijal, a z toho prý žádný papež nechce chudoby nésti, a tak povstal v Církvi koukol. „Zatím císař jeden, uvěřiv v Krista, podal zboží, cti a chvály tiem kněžím z lesa, již bez pochyby ustrašilým a v duchu zemdleným. Nebo by v tom knězi kterýž tak zrychla přijal čest svieta, horlivost milosti apoštolské, viera živá a nepochybná byla: kterak by slávu ciesaře pohanského na se vzal, a v ni všel, vida před sebú přieklad Spasitele svého, život pokorný, pracovitý, bolestný . . . a u vieci svietské se nepletl, a své apoštoly od svieta odvolal, v chudobě, práci, a v puzeniech nepříznivých se ustavil, a chudobu jim přikázal. Pročež to vše pominúti kniezi, náměstku jejich, vstúpiti v čest a slávu ciesařskú, a zvelebenu býti podle svieta nade všecky idi, to jest muselo býti veliké spanie neviery, a omráčenie slepoty v tak zpietný život Kristu uvaliti se ve vuoli pohanuov . . . A ten kniez přijav (císaře Konstantina) u vieru, není zjevno, by jej naučil ponieženie Kristovu. Ale jest zjevno, že ciesař naučil zvelebenie pohanských králuov, a odsadil jej daleko od pokory a chudoby Kristovy. Protož v tom takovém spaní hlas slyšán jest: „Dnes jest vlit jed v Cierkev svatú.“ A tuť jest koukol rozsat od ďábla mezi pšenici v tom spanie, hluboce se a široce zakořenil, a mnohé syny zlostné zrodil ve mnoho set letech. Nebo z toho počátku jedovatého nižádný papež nechce chudoby a pokory Kristovy nésti, ale panství a chválu králuov pozemských. A po niem též biskupové a farářové chtie mieti dědiny, platy i s jiným lakomstvím. A tak všickni kněží a zákonníci v zboží a panství vešli jsú. A za tím kázaní, pravé čtenie opustili jsú, a odstúpivše od zákona Božího obrátili jsú v lež, básnie a ustavenie lidská, a zákony své příliš rozmnožili, a tiem jsú otrávili sviet jedem smrtelným, a ustavili jsú množstvie hříšníkuov . . . A tak prý divno nenie, že celá obec zašla jest v ohavenstvie podobná pohanóm . . . Všecko množství obrátilo se v kúkol . . . Jedva můž nalezeno býti několik zrnec pšenice.“ [1])

Vzala tedy za své Církev Páně, jak Chelčický dovoditi chce, donací Konstantinovou, když byla potrvala po 300 let, majíc podle Viklifa v lůně svém samé vyvolené. Císař všel z návodu satanášova u vieru, t. j. byl přijat do Církve, a zase z návodu ďáblova přijal Silvestr zboží a panství z rukou císařových a tak opustil chudého Krista a strastiplný život jeho, a s ním všechno kněžstvo, a tím způsobem stala se všechna Církev poplenénou, v lež obrácenou a jako jedem zkaženou.

Chelčický odsoudil tedy radikálně katolickou Církev, prohlásiv, že od Krista Pána odpadla a tak pravou Církví býti pře-

[1]) Kniha Výkladuov (Postilla) Ned. VII. po Narození.

stala, nechtíc následovati chudého a strastiplného života Páně. Uložil tudíž Chelčický Církev katolickou, bývalou to Církev Kristovu, daleko spíše v hrob, nežli jeho vzor M. Jan Viklif. On vypravuje arci také báchorku o hlase, slyšeném v Římě, že pro donaci Konstantinovu byl vlit v Církev jed, ale dává přes to Církvi katolické na několik století „pardon", ať prý přestala býti Církví Páně po tisíci letech, když byl satan rozvázán, a povstali mniši žebraví.

Chelčický ovšem nevěděl, že měl papež dlouhou dobou před Konstantinem pozemské zboží, jež jemu bylo dáváno na podporu chudých, na výživu duchovních a na místa bohoslužby, a věda o této okolnosti, byl by snad své „anathema" uvalil již na tu starší mučenickou Církev, kterouž jinak velebí.

K tvrzení, že Církev katolická ve své vlastnosti jako pravá Církev Kristova vzala za své za dnů papeže Silvestra, vrací se Chelčický častokráte, dobře věda, že tato náuka jeho, vlastně bajka jest základem vyznání jeho, a snad také omluvou fanatického řádění jeho proti římské Církvi a proti řádům jejím. Dí opět: „Zavrhše tu chudobu (apoštolů) přijali jsú panství a čest císařskú, ano výše nad císařskú za vieru přikázaní Kristova . . . Prvé po jamách, skalách . . . se kryli pro jméno Kristovo. Nuž potom, ano ciesař jeho vodě: usadiv jeho na bělú kobylu, aneb nechť jest bělý kůň, vždy jest zlé bylo... V Římě běžali jsú na tento div řkúce: „Papa, papa, co je to? Ano ciesař osedl, i vodě se s ním po městě . . . Tiem byla sieť Petrova velmi zedrána, když jsta se dva velryby hrozná v té sieti obracela: tehda jsta ji tak zedrala: že jest jí málo co v celost ostalo." [1])

Přijavši Církev bohatství a panování, a tím od Krista odpadnuvši, upadla podle soudu Chelčického u všecku možnou ohavnost a zpohanělost, a proto prý ta zpohanělá Církev nemůže býti Církví Kristovou. [2]) O této zpohanělé Církvi, kteráž slula vinicí Páně, dí: „Ta vinice nyní z kořene vykopána jest, zvláštní zvěř s desíti rohy a sedmi hlavami spásá ji a zkazila ohradu její a v planost obrácena jest. Nebo vinaři té vinice opustili jsú Boha, a opili jsú se krví svatých . . . Dělníci prý tam dělají podle správy zákonů poběhlých, a tak provádějí vinaři svú lež." [3])

Když se to tedy tak má s Církví katolickou, že pro nadaci Konstantinovu zjedovatěla a zpohaněla, nastává otázka, což tedy nezanechal sobě Bůh již žádného dobrého lidu? Chelčický dává svým věrným útěchu v následující bajce: „Prvé prý Silvestr a Petr Valdenský kryli se po lesích a po jamách před ním, a když pustil je (t. j. jak píše Chelčický „hovado", t. j. císaře) Silvester pod vieru, potom ciesař vsadil Silvestra na mezkyni a vodil jej po Římě." [4]) Petr Valdenský se však oddělil od Silvestra a skrýval se nadále po lesích a jeskyních a tak zachránil Církev Kristovu od nákazy. Ale Chelčický nic nepraví o dějinách této Církve, aneb aspoň kde by byla, a jestliže se až na jeho věk

[1]) Sieť Viery. I. 14. — [2]) Tamtéž. I., 53. — [3]) Kniha Výkladuov. Ned. VII. po Narozeni. — [4]) Psaní M. Janovi. Rkp. P. C. X. C.

udržela. Či snad měl za to, že pravou Církví jest sbor valdenských?

Druhou útěchu, kterouž podává Chelčický svým věrným o vyhynulé Církvi, vypůjčil si z Viklifa anebo z Husa anebo od obou, že jest Církev sborem pouze těch, kdož jsou vyvoleni. Avšak jest nevyhnutelno, aby člověk vyvolený, chtěje býti údem Církve, byl zároveň ve stavu milosti Boží. Když byl totiž Chelčický vyřkl, že jest Církev sborem vyvolených, přidává: „Když kto vyvolený . . . drží spravedlnost přikázanú od Boha, tehdy jest úd Cierkve svaté.“ [1]) Avšak v této náuce není stálý, neboť tvrdí také, že jsou v Církvi i hříšníci,[2]) ač častěji mluví o Církvi jako o sboru pouze vyvolených. Tak dí: „Církev jest sbor všech vyvolených svatých od prvního až do posledního“.[3])

Avšak Chelčický opominul jednu neshodu objasniti. On totiž tvrdí v souhlase s katolíky, že Kristus Pán ustanovil Církev, ale jakž by to možná bylo v souzvuk uvésti s tou okolností, že Církev vyvolených byla již v Zákoně Starém, toho doložiti obmeškal.

§ 4.

Učení Chelčického o ústavě Církve Boží. Svatovláda z posvěcení.

Jisto jest, že Chelčický věřil, že jest Církev societou nerovných, t. j., že se skládá z kleriků a z laiků, neboť on dí zřejmě: „Sám Bóh móž to učiniti, aby to tielo Kristovo, dávno stvořené, bylo přítomno v obieti posvátné na oltáři skrze vieru a služebnost úřadu kněžského. [4])

Chelčický také zřejmě dí, že Kristus Pán ustanovil kněžství, uděliv ho apoštolům při poslední večeři a jejich v tom kněžství nástupcům. [5])

Avšak jiná otázka jest, zdali Ch. přijímal rozdíl mezi biskupy a kněžími, a zdali jsou biskupové vyššího důstojenství, a to podle ustavení Božího? Jsou ovšem slova jeho na snadě, podle nichžto by se zdálo, jako by byl toho rozdílu šetřil. On praví: „Ten (Kristus Pán) jsa v tiele, posvětil dvanácti, a sedmdesáti dva kněží, a poručiv jim stádo své, kteréhož byl dobyl krví svú, a poslal je kázat na vešken sviet čtenie svého.“ [6]) Chelčický jmenuje také určitě biskupy, kněze a jahny. „Dlužni jsme,“ praví, „z viery držeti, že má býti ten řád kněžský, neboť od apoštolóv ustanovováni sú kněžie v zbořích věrného lidu. Ale k tomu tak potřebné jest vyvolenie, že nepředejde li to, nebude pravý biskup ani kněz ani jahen.“ [7])

Ze slov uvedených by arci šlo, že Chelčický netoliko věřil, že jest Církev Boží societou nerovnou, skládající se z duchovenstva a laikův, ale také, že svatovláda z posvěcení jest z biskupů, kněží a jahnů složena, a nejenom to, ale také, že jest důstojnost

---

[1]) Rkp. Svatovítský C 312[a] a 319[b]. — [2]) Kniha Výkladuov. Ned. VIII. po Naroz. [3]) — Tamtéž. Ned. XX. po Trojici. — [4]) Zpráva o tiele Božím. Kap. 7. — [5]) Tamtéž Cap. 13. — [6]) O trojím lidu řeč. Rkp. kapitoly Svatovítské. D. 82. L. 102[a] — [7]) Tamtéž. 168[a].

biskupů vyšší, nežli kněží, a to z vůle Boží, anebo, jak se říká, „jure divino“. Já však si přes to přese všechno netroufám říci, že Chelčický v tomto článku s Církví katolickou byl za jedno; a toto své otálení zakládám na té okolnosti, že ti, s nimiž Chelčický obcoval, a jež za muže Boží uznával, nevěřili, že by byl rozdíl mezi biskupem a knězem „jure divino“. K těmto mužům čítám Jana Viklifa a Jana Husa. Oba tito mužové neuznávali rozdílu tohoto. Oba tvrdili, že v staré církvi byl biskup totéž co kněz. I Jednota bratrská, kteráž s Chelčickým těsně spojena byla, uznávala, že jest Církev societou nerovnou, měla také hierarchii, složenou z biskupů, z kněží a jahnů, ale nevěřila s katolickou Církví, že by důstojenství biskupů bylo vyšší, nežli kněží. Z těchto okolností dovoluji si pronésti úsudek ten, že as ani Chelčický nevěřil, že by důstojnost biskupů byla vyšší nežli prostých kněží.

Avšak ač by byl Chelčický za jedno s katolickou věrou, že se biskup vyšší důstojností liší od prostého kněze, nebyl by ve shodě s Církví katolickou pro jiné ještě deviace, kteréž ihned naznačíme.

Chelčický totiž tvrdí za jedno, že v tom nemůže státi kněžství, kdož nebyl Bohem ku kněžství volán [1]), a za druhé, že k platnosti vysvěcení na kněze (jahna i biskupa) jest nevyhnutelno, aby byl ten, kdož bývá svěcen, z počtu předzřízených; za třetí, aby byl dobou svého vysvěcení pravověrný a ve stavu milosti, čili aby byli oba z rodiny Boží, [2]) a konečně jest podle Chelčického neplatno posvěcení na kněze, jestliže světitel byl kacíř anebo ve stavu hříchu.

Máme tedy tuto před sebou popis, jak děsně působí všecky ty svrchu zmíněné momenty na konstituování hierarchie aspoň v tom smyslu, jak si ji v rozumu svém utvořil Chelčický. Církev Kristovu popisuje jako societu neviditelnou, do nížto volá Bůh sám, nikoliv křtem, ale předzřízením a podobně jako jest Církev sborem neviditelným, tak jest i neviditelna hierarchie z posvěcení. Neboť Chelčický věří s Církví katolickou, že žádný o sobě neví jistotou víry, je-li předzřízen anebo ve stavu milosti, a tou měrou by také věrný lid nevěděl, zdali by byli ti, jichž se věc týká, skutečně biskupy, kněžími a jahny, ač by přijali posvěcení. Jaký by takovou měrou musil povstati v societě církevní chaos, tuším, že není nesnadno nahlédnouti!

Chelčický snaží se ovšem těmto obtížím uniknouti, neboť tuší skutečně, že na základě učení jeho, jež si z Viklifa vypůjčil, musil by povstati chaos, a tou příčinou praví, že Bůh sám učiní v tom nějaký prostředek, a ten jest z učení valdenských sebraný. A věru měl toho prostředku na výsost zapotřebí. On zajisté naříká, že se do stavu kněžského derou lidé, jichž Bůh nezvolil, a nad to že jest svěcení na kněžství neplatno pro bludy a kacířství a peský život světitelův a těch, kdož bývají na kněžství svěceni. Tou příčinou prý nyní (v jeho době), jak někteří dávno již tvrdí, „nenie již žádného kněze a nemuož býti, ano že prý lidé nemohu

[1]) O svatosti sedmeře. Rkp. kapitoly Svatovítské. L. 168a. — [2]) Tamtéž 170a.

býti spaseni, neodstúpí-li od toho všeho kněžstva, což se jeho z papeže rodie a z jeho kacieřské moci. Nebo on sám papež jest hlava všech kacieřuov, kteří z něho se rodie, skrze něho v kněžstvie vcházejiece, a že žádný nynie nemuož knězem býti, jedině ten, jehož on vysedie. A proto ve čas nižádné kněžstvo nemuož býti, ale všickni, což jich jest koli přišlo z moci papežovy, lotři a zloději jsú. A lotr a zlodiej nepřijde leč pro jiné, jedné, aby kradl, mordoval a zatratil ... A protož prý neuteče zatracenie ten, kdožby se od tiech lotruov neodvrátil.“ [1])

Podle těchto slov Chelčického nebylo by bývalo za jeho dob žádného biskupa, žádného kněze, žádného jahna pro kacířství a peský život papežův a podle něho i duchovenstva veškerého; byla by tedy vyhynula všecka svatovláda z posvěcení v Církvi Boží. Vynalezený však prostředek, jejž Chelčický svým věrným naznačuje, aby se této pohromě přítrž učinila, jest ten: „že papežova zloba nemůže zameziti, aby sobě Buoh některých nevyvolil i v tento najhorší čas, a jsou prý jistá znamenie, podle nichžto možná poznati, že má Buoh své vyvolené knežie a lidi, a to po jejich skutcích. Ač by prý je zevnitř světil papež, však prý muož býti také *svěcen na kněžstvie od Ducha sv.*, tak že potom náramně počne kazit kniezstvie falešné papežuov.[2]) Jinak prý ani býti nemuož, než aby Buoh některé knieze vyňal z moci papežovy a dal jim svuoj duch, aby ohlásili papeže v jeho bludech až do samého kořene, z něhož on vyrostl jest.“ [3])

„V takovém prý knězi, který by vieru držal a s Bohem držal a jeho jmeno miloval, stálo by kněžstvie. Tiech však jest prý málo, někdy žádný.“ [4])

Papež tedy světí na kněžství neplatně pro bludy a kacieřství své a pro peský, od Boha odvrácený život svuoj a byť i platně světil sám o sobě, neplatně přijímá kněžství ten, kdož se dá světiti pro časné výhody, anebo je-li kacíř a vězí-li ve hříchu smrtelném. Naproti tomu, ač svěcení hříšného a kacířského papeže zevné nic není, a to pro příčiny nadzmíněné, bývá platně od Ducha Božího přímo posvěcen, kdož byl od Boha vyvolen.

Byť tedy byl Chelčický za jedno s katolickou vírou, že je svatovláda z posvěcení z Boha, ač se zevnitřní, viditelná hierarchie neshoduje s theorií jeho o Církvi neviditelné, odvracuje se od ní naprosto bludným učením, že jest posvěcení na kněze (biskupa, diakona) závislé na pravověrnosti, spravedlivém životě a na vyvolení se strany Boží netoliko toho, kdož světí, ale i toho, kdož bývá svěcen.

Prostředek však, jehož Chelčický užívá, aby aspoň nějaký zbytek kněží zachoval v Církvi, že totiž Duch Boží některé vyvolené sám světí, a že se takoví miláčkové Ducha Božího poznávají podle brojení proti papeži, nechránil by před chaosem, neboť takového soptění proti papeži a veškerému duchovenstvu bylo za dob Chelčického bez míry. Či snad chtěl Chelčický všechny ztřeštěnce svého věku a vášnivce učiniti vyvolenými nástroji

[1]) O svátosti sedmeře. Rkp. kapitoly Svatovítské. L. 171b. — [2]) Tamtéž. 173a. — [3]) Tamtéž. — [4]) Tamtéž.

proti katolické Církvi? To tvrditi se ostýchám, neboť on sám přísně dokračuje i na naháče i na táborské kněze, a ti zajisté také rázně bušili do papeže.

§ 5.

Učení Chelčického o svatovládě z pravomoci.

Zdálo by se ovšem, že Chelčický přijav hierarchii z posvěcení, přijímá také hierarchii z pravomoci, a mnohá jeho slova by až tomu nasvědčovala. On zajisté dí o sv. Petru: „To držme z víry o sv. Petru, i o jiných apoštolech, že jsú rybáři ustanovení takového lovu od Pána Ježiše.“ [1]) Ano, on tvrdí, že Kristus Pán ustanovil Petra *nad stádem svým.* [2]) O sv. Petru také dí, že byl v Římě, a že tedy odtud pásl stádo sobě svěřené, a že sv. Petr měl své nástupce najvyšší biskupy: „Pro vieru trpiechu všickni najvyšší biskupové, kteří jsú byli od Petra až do Silvestra, jichžto jest bylo v Římském městě 35.“ [3])

Avšak přes všecka tato slova klamal by se velice, kdož by odtud tvrditi chtěl, že by byl Chelčický uznával skutečnou hierarchii z pravomoci, neboť on dí zřejmě:

1. *že není zapotřebí k vykonávání úřadu učitelského nižádného poslání.* Bůh prý je dává sám bezprostředně, a poslání to není prý omezeno kněžstvím ani pohlavím, Bůh volá, koho chce a jak chce, aby hlásal slovo Jeho. Mluvě o betlemských pastýřích, praví: „Tito pastýřové byli jsú první svědkové z lidí Kristova narozenie. Pročež, Pane Ježíši, velké jest nynie mlčenie o tobě, a jest mnohé bublánie ďábelstvie školnieho. Poněvadž jsi otevřel ústa pastýřuom neumělým, nucen jsi i dnes dáti slovo neumělým, ať by jiného nic nemluvili, než jméno tvé mnohým ohlásili.“ [4]) A proč jest Kristus Pán nucen, dáti slovo neumělým, aby hlásali jmeno jeho? Za tou příčinou: „Pokrytci bohatí,“ odpovídá Chelčický, „vyprázdnili jsú chválu tvú. Však oni praví, že jich modlitby platny jsú a ne Tvé. [5]) Oni hřiechy odpúštějí, a všech spasenie v rukú jich, a ty jsi odstrčen. Jedině tebú v měšec lidi ženú. Než Pane, ať kamení za tě mluví.“ [6])

Bůh však volá ke konání úřadu učitelského netoliko muže, ale také ženy. Ke slovům: „Jděte, povězte učenníkóm jeho i Petrovi,“ přidává Chelčický: „Tuto čtenie znamenitú věc praví, že Pán z mrtvých vstav, ženám se ukázal, a posielá je k učedlníkuom, aby jim poviedely, že jest vstal, a že je má předejieti do Galilee, a že je tu uzří. Tu Pán nenásleduje úřadu apoštolského ani knězského, kdež se zdá, že na ty toliko slušie zjevenie Božie, a na vieru obracovánie a ne na jiné, a na žádné jiné. Protož nechť se nynějšie praeláti, mistři a kněží pochlubí svými uřady praviece, že je Buoh přivázal k jich úřaduom, a že v nich jest všecka rada Boží. A ženám, laykóm a chlapóm ať zapoviedá čtenie čiesti, a o Bohu mluviti, protože kněžie nejsú. Však Písmo

[1]) Sieť Viery. I, 6. — [2]) Psaní M. Janovi. L. 79. — [3]) Sieť Viery. I, 12. — [4]) Kniha Výkladuov. Na den Božího Narozenie. III. — [5]) Že takto nikdo z kněží neučil, je samozřejmo. — [6]) L. c.

dí, že jest Pán vzezřel na pokoru žen, a na jich snaženstvie, a nevzezřel jest na chlúbu apoštolskú, ani na jich lenost a nevieru.“ [1])

Každému věcí znalému ihned se vtírá myšlénka, že mluví zde Chelčický podle vzoru valdenských, Viklifa a Jana Husi. Jan Hus hájil veřejně věty Viklifovy, které jsou eminentně revoluční, že kněžím a jahnům není potřebí autorisace ani od biskupa ani od papeže ke kázaní slova Božího, jako není manželům žádné autorisace třeba, aby směli lože manželského užiti. Ano, kněz Jan Hus, kráčeje ve šlepějích Jana Viklifa, tvrdí, že kněží nejenom jsou oprávněni kázati beze vší autorisace, ale že mohou kázati i přes zápověď se strany papeže nebo biskupa, ba že jsou k tomu i zavázáni, poněvadž poručil Kristus Pán učiti všecky. A v tomto směru dovolával se Hus také pomoci velmožuov v království Českém, aby chránili svobodu slova Božího. [2])

Petr Chelčický jde patrně dále, nežli M. Jan Hus, neboť on tuto dožádanou svobodu (recte svévoli) ke kázání slova Božího rozšiřuje, aby netoliko kněží a jahnové, ale i laikové, mužové a ženy, směli svobodně, beze vší autorisace se strany duchovní vrchnosti kázati slovo Boží. Může tedy býti zde svobodomyslný Chelčický v tomto směru vzorem emancipace žen.

2. Chelčický dále učí, že není v Církvi pravomoci k vykonávání královského úřadu Páně. On zamítá v Církvi:

a) moc zákonodárnou, neboť tvrdí, že Zákon Boží jest dostatečný ke správě Církve Boží. Tímto Zákonem jediným byla také spravována starobylá Církev, a věrní byli u věcech Božských, mravních i duchovních dobře spravováni. [3]) „Tak jsú prospěli sborové Boží prvotně v Zákoně Kristově, opustivše úplně bludy pohanské: i nevíru židovskú i všelikú marnost tohoto světa a rostli jsú v prospěchu duchovním . . . bez práva městského, a bez zákona knieze najvyššího: toliko prvotně správováni jsú zákonem Božím.“ [4]) „A tak stojiecí Cierkev měla jest byt dokonalý, a dostatečnost plnú v každé pravdě.“ [5])

Jestliže však jest Zákon Boží se všech stran dostatečný ke správě lidu Božího, pak jsou zajisté všechny církevní zákony při nejmenším zbytečny. Odtud se Chelčický zle zlobí na mistry, že prý připravují cestu zákonóm lidským: „Jim prý jest zákon Boží kratek k službě Boží, a proto chtějí jemu připomoci zákony lidskými. Mistr Protiva prý dí: Zákon Kristův jest důstatečný, spraviti člověčenství Kristovo bez zákonóv lidských přidaných, vždy prý byl a jest důstatečen, založiti a spraviti všecku Cierkev. Již prý v Št. Zákoně Zákon Boží dostačoval ke správě lidu israelského, tím spíše prý může zákon Kristův spraviti lid křesťanský. A proto prý přikázal Kristus zachovati zákon, a nezavazuje nikoho k tomu, co nemóž.“ [6]) Mistr Protiva vypisuje prý i jinde: „Že jest Zákon Boží mocen, obrátiti pohany a schytralé Židy, a protož mnohem snáze spraví obrácené pohany.“ [7])

[1]) Kniha Výkladuov. Na slavný hod velkonoční. — [2]) Dr. A. Lenz. Učení Jana Husi. Str. 51. 53. — [3]) Sieť Viery I. 7. — [4]) Tamtéž. I. 11. — [5]) Tamtéž. I. 26. — [6]) Řeč o základu Zákonóv lidských. Kap. 3. — [7]) Antichristova poznání tato sú. Rkp. Svatovítský.

Avšak Chelčický nejenom tvrdí, že jest všecko zákonodárství církevní při dostatečnosti Zákona Božího zbytečno, ale vůbec že jest bezprávím a příhanou a ničením Zákona Božího, a tak nemá podle Chelčického Cierkev žádného práva, aby z vůle Páně dávala zákony, byť i pro rozmanité poměry potřebné. Když byl Chelčický vylíčil, že mají kněží a mistři mnoho knih a v nich mnoho smyslóv Ducha sv.. avšak že skutkóv jeho nepřivedli na svět, praví, že jsú nadělali z lidu mnoho rot proti Duchu sv., a ustavili jsú lid proti lidu ve mnohé krvi a lúpežích, v svářích a nenávistech, a dokládá: „O takých kněžích neřekl Pán: Cožkoli řkú, zachovajte a čiňte, neb dalby cestu k oklamánie celého světa.“ Jinak by prý neměla místa slova: „Neroďte každému duchu věřiti, ale zkuste duchóv, jsú-li z Boha. Srazil by Pán takového dolóv se stolice Mojžíšovy. Kdyby tedy i měli hojnost knih, nemají-li Ducha Ježíšova, nejsú jeho, proto nemohú Zákonem vlásti, ani moci pravdy jeho znáti.“ [1])

b) Upíral-li Chelčický Církvi Kristově moc zákonodárnou, tím spíše, ba důsledně zamítal moc její soudnou. Neboť je-li Zákon Boží důstatečen ke správě Církve Boží tak, že jsou všecky lidské zákony zbytečny, ba, jsou-li všecky zákony církevní i všecka pravidla řeholní, jakož Chelčický zřejmě učí, na potupu, na posměch, na příhanu a na zničení Zákona Božího ustaveny: pak nelze věru na jejich základě souditi a odsuzovati. Jedno jediné přenechává Chelčický Církvi, aby totiž směla zatvrzelé hříšníky vyobcovati, ač i tato moc soudná nemá při zásadách Chelčického žádné oprávněnosti, a k tomu ke všemu jest nemožno ji vykonávati, neboť Chelčický učí podle M. Jana Viklifa i Jana Husa, že nesmí býti nikdo vyobcován, leč by byl ve stavu smrtelného hříchu; o tom však, zdali jest člověk přítomně v stavu milosti aneb nemilosti, nikdo neví, leč by Bůh zjevil jemu.

c) Jestliže však nemá Církev ani moci zákonodárné ani moci soudné, jak Chelčický učí, není také možná přiznati jí moc výkonnou. Vždyť zavrhuje Chelčický všechny pře a spory, ba i všecky soudní dvory, jak by tedy byl mohl říci, že jest v moci Církve, trestati přestoupení zákonů církevních, kteréž na konec odvozoval z ďábla? On také nepřipouští žádného násilného připuzování k ctnostnému životu a žádného trestu, leč jen, že napomínal, aby se věrní hříšného křesťana varovali. [2])

Takto si veda, netušil Chelčický ani z daleka, že svým učením o moci církevní odsuzuje a zavrhuje velikou řadu zákonů, jež ustanovila Církev katolická ještě za těch dob, o nichžto on sám tvrdí, že byla nezkažena a neporušena. A proto by byl musil, chtěje jednati důsledně, všecku církev Kristovu zavrhnouti, netoliko od dob Konstantinových, ale i staletí před časy těmi. Než tyto všecky věci byly zakryty před očima Petra Chelčického.

3. Podle náuky katolické pochází moc knězská přímo od Boha a uděluje se skrze vkládání rukou biskupových. Když byl někdo na kněžství posvěcen, nemůže mu tato moc odňata býti, aniž on sám ji může složiti se sebe. (Příště dále.)

---

[1]) Řeč o základu zákonóv lidských. Kap. 3. — [2]) Sieť Viery. I. 6.

Doplňky k českému diplomatáři a regestáři.

Sebral Dr. **Isidor Zahradník**, knihovník na Strahově.

I.

Diplomata.

Mezi archivaliemi knihovny Strahovské našel jsem dvě ıré listiny, nezařaděné dosud v diplomatáři českém.

1. 1259. Weichardus de Tyrna [1]) odevzdává chrám v Dobřa-ch sestrám sv. Maří Magdaleny.

In nomine Domini amen. Ego Weichardus de Tyrna et Jo-nnes gener meus dictus de Dobran omnibus Chri. fidelibus sa-em in eo, qui est vera salus. Quoniam vniuersalis condicio ei christiane quoad salutem animarum exposcat, ut debeamus estia plus diligere quam terrena et de temporalibus premia nparare vite eterne thesaurizantes thesauros vbi non tinea molitur et cetera. Nos igitur imitantes precepta dominica vt ıum in melius possemus conmutare, videntes ecclesiam in Do-ın debilitari per seculares personas nec non progenitorum ıtrorum, quorum elemosinarum confectione et incrementis dicta ıdere deberet ecclesia omnimodis tepescere memoriam per igiosas personnas ancillas Dni. dictas beate Marie Magdalene :reuimus et volumus dictam ecclesiam in Dobran officiari et ımoveri in remedium et salutem predecessorum nostrorum nec ı et progenitorum, dantes illis sepe dictam ecclesiam pleno e nostri patronatus in perpetuum possidendam. [2]) Et ne acta, ə sub tempore iusto ritu et legitime fiunt celebrata cum tem-:e labantur, vel aliqua convvlsione irritari autem meritas in ıtre donacionis legitime valeat aliquem scrupulum insertire, ıras presentes ad cerciorem cautelam nostre donacionis robore : munimine nostri sigilli fecimus insigniri, testibus idoneis an-ıatis dno. Wernhardo de Pusc, dno. Gervngo de Hertinstaen, [3]) ɔ. Hatmaro de Steriz, dno. Hertloni de Leim [4]) militibus, Petro ıbano de Wrein, Ottone capellano Chonrado Wrgense [5]) de brensan [6]) et aliis quam plurimis. Datum in Wrein.

Po stránce diplomatické jest tato listina interessantní. Jest pergamen 16/11 cm. veliký, opatřený pečetí z části porou-ınou. — Pečeť, 48 mm. v průměru veliká, zavěšena jest dle rého způsobu na proužku pergamenovém, provléknutém jedno-ıe otvorem v předposlední řádce textu.

---

[1]) Wichardus, Wicardus, Wikhardus, Wychardus de Tyrna, beneficiarius de ıym, burggravius de Wranow, patronus eccarum s. Viti et Nicolai in ıran, nachází se často na listinách jako svědek od r. 1254—1277. (Vide ıesta II.) — [2]) Toto právo patronátní postoupila pak převořiše Juta r. 1272 boštovi chotěšovskému Miroslavovi. (Vide Regesta II. 320, Čermák, Prem. .) — [3]) Regesta: Herttenstein. — [4]) Reg. Grelom de Leim. — [5]) Reg.: burgensis. Reg.: Dobriasan.

Pečeť tato shoduje se úplně s otiskem pečeti ve sbírce musea král. Českého z roku 1259 22. července.

V Emlerových Regestech II. 88 nacházíme ke dni 22. července 1259 listinu velmi podobnou, téměř totožnou. Téhož dne dává totiž Wichardus de Tyrna cum uxore (listina strahovská nečiní o ní zmínky) atd. právo patronátní v Dobřanech sestrám sv. Maří Magd. Na listině čteme tytéž svědky jako na listině strahovské, jen že nečiní se v ní zmínky o útiscích se strany osob světských a zanikání památky předků Weichardových. Originál listiny citované u Emlera jest ve dvorním archivě Vídeňském, odkud ji dne 9. května 1832 Palacký opsal. Laskavostí pana archiváře Schulze, za niž tuto srdečný vzdáváme dík, umožněno nám bylo, nahlédnouti v opis tento a porovnati obě listiny.

Emler vynechal, jak v obyčeji jest, arengu tohoto znění: Cum ea, quae aguntur in tempore, labente etiam tempore a memoria hominum dilabantur, a studiosis ex fidelibus scriptis et testibus roborantur, ut ad generationes transeant seculorum. V opise Palackého pak najdeme za jménem: de Tyrna: et . . .; prázdné toto místo vyplněno bylo v originále jménem choti Weichardovy, které Palacký nepřečetl a nad tečky označil slovem sic v závorkách. Listina strahovská nečiní o manželce Weichardově zmínky. Palacký připsal pod text listiny: Sigillum appensum integrum insigne tria folia cordiformia. Tyto tři leknínové listy jsou i na pečeti strahovské, kolem pak možno čísti:

† SI . W . . . . . I HA . . . ERNA.

Na vnější straně listiny strahovské čísti možno: Donacio ecce. in Dobrzano soribus ibidem. — Pak rukou novější: anno et die non expressis. Lit. D. sub D°. Gothardo Praep. II°. Tento Gothard byl druhým proboštem kláštera panen premonstrátek v Chotěšově od r. 1249—1266. (Čermák: Premonstráti. 399.)

2. *6. ledna 1319.* Král Jan Lucemburský potvrzuje darování vesnice Glincz královnou Eliškou učiněné dne 3. ledna 1319 klášteru zbraslavskému. [7])

Nos Johannes, Dei gratia Boemie et Polonie Rex ac Lucemb. Comes. Ad uniuersorum noticiam volumus peruenire quod Religiosus vir, deuotus noster Petrus, Abbas monasterii Aule-Regie, ordinis Cysterciensis, coram nostre Magestatis constitutus presentia petiuit humiliter et deuote, ut donacionem per Inclitam Dominam Elizabet, Boemie et Polonie Reginam, Conthoralem nostram kar-

[7]) V Regestech Boh. et Mor. III. p. 267. nachází se ke dni 14. listop. r. 1320 listina datovaná na Mělnice, kterou královna Eliška daruje klášteru zbraslavskému vesnici Glincz. Originál její jest prý ve dvorním archivě Víd. Listina ta shoduje se do slova s textem listiny darovací královny Elišky, kterou král Jan cituje ve své stvrzovací listině.

rissimam ipsius monasterio predicto de villa Glincz, [8]) cum omnibus suis iuribus prouentibus utilitatibus et pertinentiis factam, inter Gablonam [9]) oppidum et villam Zchusschowicz [10]) sitam, ex liberalitate Regie dignaremur munificencie, confirmare, ipsique nostrum complere consensum pariter et assensum. Tenor vero literarum predictam continens donacionem talis est.

Elizabet — dei gratia Boemie et Polonie Regina ac Lucemb. Comitissa, omnibus in perpetuum. — Suadet innata nobis benignitas, ut deo ditatarum personarum commodis ampliandis — tanto sollercius intendere debeamus, quo volumus, ut eum, per quem principamur in terris, pro nobis intimius interpellent.

Sane, quia Monasterii beate virginis in Aula Regia fundacionem, diue recordacionis patris nostri domini Vencezlai Illustris quondam Regis Boemie singularis deuocionis affectu prosequimur, ipsamque dotare graciis amplioribus, et attollere cupientes villam nostram dictam Glincz — inter Gablonam oppidum et villam Zehusshowicz sitam, cum omnibus suis Juribus utilitatibus, prouentibus, agris, aurifodinis et aliis pertinenciis — omni iure — quo nos eandem villam possedimus — dicto Monasterio ob diuini numinis remunerationem ibidemque deo famulancium consolacionem, damus, conferimus liberaliter et tradimus pure, simpliciter et irreuocabiliter, iure proprio habendam, tenendam, possidendam et ad ipsam perpetuis temporibus pertinendam, transferentes ad abbatem et conuentum ipsius Monasterii omnia iura nostra, que nobis et omnibus nobis in antea successuris in dicta villa quocumque modo competere videbantur aut possent de iure uel de facto competere in futurum.

Mandamus itaque presentium inspectoribus uniuersis, quatenus nullus hominum presumpcione temeraria audeat violare, quod pietatis intuitu matura deliberatione preuia regalis effecit clementia et donauit salubriter benignitas liberalis. In cuius donacionis memoriam sempiternam presentes fieri et sigilli nostri munimine fecimus roborari. Datum Prage 3° Nonas Januarii anno domini Millesimo trecentesimo decimo nono. Cui quidem donacioni leto occurrentes affectu, ipsius abbatis predicti peticionibus annuentes, maturo prehabito consilio ipsam donacionem per nostram conthoralem karrissimam Reginam Elizabeth predictam sic factam ob specialem, quam ad dictos Abbatem et monasterium habemus affeccionem et deo ibidem famulancium consolationem, ob diuinique numinis remuneracionem approbantes et gratam habentes ipsam auctoritate Regia ex certa nostra sciencia confirmamus. In cuius rei testimonium presentes litteras fieri et sigillis Magestatis nostre iussimus communiri. Datum Prage per manus honorabilis Johannis Melnicensis Ecclesie prepositi, Pragensis, Olomucensis et Wyssegradensis

---

[8]) Rozhodli jsme se pro psaní Glincz. Nelze tu úplně bezpečně rozhodnouti se ani po cz ani tz. Písař píše t i c namnoze stejně a je to privátní náhled palaeografa, pro který způsob čtení se rozhodne. — [9]) Jabloná, villa forensis in districtu Landeschronensi (Reg. Ad. a. 1304. 867. vide darovaci listinu krále Václava klášteru zbrasl. 21./5. 1304.) — [10]) Emler čte Zehusscowicz.

Ecclesiarum canonici Prothonotarii nostri dilecti. VIII.° Idus Januarii Anno domini Millesimo trecentesimo decimonono. Regnorum vero nostrorum anno octauo.

Máme tu tedy listiny dvě, týkající se téhož předmětu: strahovskou, obšírnější ze dne 6. ledna 1319 a vídeňskou z listopadu r. 1320. V dějinách kláštera zbraslavského nečiní Petr Žitavský o žádné z nich zmínky.

Je dvojí eventualita možna: buď jest jedna listina padělek, což vyloučeno není. Ne snad padělek novodobý, ale pořízený v době současné, jak již tehdy ne jednou se stalo. Pak ovšem více pravdypodobnosti má listina strahovská. Listina královny Alžběty, kterou Jan cituje, pak ovšem byla by ztracena nebo dosud neobjevena. Přirozenější však asi je výklad jiný. Z dějin kláštera zbraslavského známo, že statků jeho nebylo ušetřeno hrabivostí Janovou v době, kdy tento milcům svým uděloval libovolně cizí statky. Líče Petr Zbraslavský příběhy roku 1319, kdy „homines iniqui, pacis et concordie emuli, filii scelerati qui... inter Johannem Bohemie regem, et Elyzabeth suam coniugem seminare discordiam sunt conati", dodává „eodem tempore diuersis monasteriis regni magnam violentiam Rex iste fecit, multas possessiones indebite abstulit, illasque inter satellites divisit: testatur hec monasterium Aule regie, cui fere omnia bona sua sunt ablata violenter his temporibus ab hoc Rege. (Vide Monum. hist. Boemiae G. Dobner. V. 372.) Jest tedy pravděpodobno, že v této trudné době snažil se Petr zabezpečiti Zbraslavi aspoň některé statky, a proto dal si vystaviti královnou, na Mělníce bydlící, ještě jednou darovací listinu na vesnici Glincz.

Nám zdá se pravděpodobnější listina strahovská.

Prvé dny roku 1319 žili ještě královští manželé v jakémsi takéms míru. Uplynulo teprve $^1/_2$2 měsíce od narození druhého syna Janova — Přemysla. Neblahý spor zvášnivělého, intrikami Jindřicha z Lipé a jiných pánů poštvaného krále s Eliškou vypukl teprve r. 1319, tedy po prvých dnech ledna. — Eliška na Mělníce trávila, odloučena jsouc od dítek.

Dne 28. XII. téhož roku odjíždí dobrodruh Jan do Lucemburka a vrací se až 9. února 1321. Jest tedy pravděpodobno, že dne udaného král potvrdil darování královnino.

V listině strahovské činí se zmínka o opatu Petrovi, kronikáři českém, o němž více Fr. Palacký Würdigung der alten böhm. Geschichtsschreiber. Prag 1830. 120 násl.

Listina strahovská nemá pečeti. Pečeť ta zavěšena byla na červenobílých nitích, které se zachovaly.

Na dorsu čteme: Confirmacio Regis supra Glintz, pozdější rukou pak připsáno 1319 6. Jan. — a pod E: Joannes comes Rex Lucemb. confirmat donationem Reginae Elisabeth ville Glinetz cum omnibus appertinentiis Monasterio R. factam.

II.

Regesta. [11])

1. 1278. Junius I.

Papež Mikuláš III. ruší volbu Mikuláše, probošta sedmihradského, za arcibiskupa ostřihomského.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei . . . . . licet dictus prepositus paruerit, tamen . . . . . procuratores eiusdem prepositi . . . inter cetera sunt confessi: premissum nostrum processum circa medium quadragesime nuper preterite ad ipsius praepositi notitiam pervenisse, verum eiusdem prepositi absentiam excusare satagentes, asserebant, quod pro bono statu regni prefati, quod non solum extrinsecus bellis impetitur, sed et intestinis scinditur, et scissuris est multimodis laceratum, se ab illo absentare nequiverat, sed necesse habebat in illis partibus remanere, maxime quia *inter carissimum in Christo filium nostrum Boemie illustrem ac eundem Ungarie reges compromissum receperat, quod nondum erat per prolationem arbitrii vel alia ratione finitum, et ideo ipsum oportebat prosecutioni ejusdem compromissi personaliter interesse* . .. Datum Romae apud sanctum Petrum Kalendis Junii anno primo. (Monum. rom. II. 4. Regesta Vaticana. Vol. 39. Anni I. ep. 68. Theiner I. 324.)

Roku 1273 zemřel arcibiskup ostřihomský Philipp. Za nedospělosti krále Ladislava IV. Kumánského vetřel se násilím podkancléř královny-matky Alžběty, sedmihradský probošt Mikuláš, na stolec ten, ač většina kapitoly byla pro Benedikta, podkancléře † krále Štěpána V. Mikuláš vládl rok, ale musil přece ustoupiti Benediktovi, jenž řídil po té arcidiecési až do smrti své, do konce r. 1276. Na to jednohlasně zvolen arcibiskupem Petr, biskup vesprímský. Král Ladislav však nechtěl tohoto potvrditi a postavil se na stranu známého již Mikuláše. Tento, touže dosáhnouti potvrzení papežského, vyslal do Říma dva kněze. Než i Petr Vesprímský nelenil a poslal tam probošta Pavla. O této věci počalo se u papeže Mikuláše III. jednati 27. ledna 1278. Zástupcové pseudoarcibiskupa Mikuláše prohlásili, že ochoten jest pán jejich osobně dostaviti se před papeže. Tento svolil a položil slyšení na 25. dubna 1278. Ale Mikuláš nepřišel a poslové přinesli omluvu, že nemůže se dostaviti v době, kdy království nepřáteli vnějšími jest ohroženo a vnitřními nesváry rozháráno. Kromě toho pak že jest mu jednati o kompromis mezi českým králem Přemyslem a vlastním knížetem. Poslové přinesli i listinu, svědčící o zvolení jeho na arcibiskupský stolec ostřihomský. Ale nepomohlo to. Papež neuznal volby Mikulášovy, ale i Petra nepotvrdil. Na to zvolen Vladimír (Lodomerius), biskup varadínský, r. 1279.[12])

---

[11]) Regesta tato vyňata jsou z monumentálního díla vydaného munificencí biskupa vesprímského Karla svob. p. Horniga „Monumenta romana Episcopatus Vesprimiensis“ (Römai oklevéltáro) tom. I. 1103—1276, 1896; tom. II. 1276—1415. 1899. Budapest. Edita a collegio historicorum Hungarorum romano. Na žádost pisatele těchto řádků ráčil ndp. mecenáš a biskup dílo to, i pro historii českou zajímavé, knihovně strahovské milostivě věnovati. Citovati je tuto budeme: Monum. rom. — [12]) Tento byl v delegaci uherské, která

A toto rozhodnutí, kterým zrušil papež volbu Mikulášovu, je předmětem listu tohoto. (Monum. sign. II. p. 4.)[13])

1326. I. Februarii.[14])

Episcopi Pataviensis et Olomucensis et praepositus Albensis Nicolao episcopo Jauriensi conservatores restituuntur.

Joannes episcopus . . . Venerabilibus fratribus Alberto Pataviensi et Conrado Olomucensi episcopis . . . salutem etc. . . . Sane Venerabilis fratris nostri Nicolai, epi. Jauriensis conquestiones percepimus, quod nonnulli Archiepiscopi et Episcopi, nec non aliarum ecclesiarum prelati, ecclesiasticeque persone tam religiose quam seculares, nec non Comites, Barones, nobiles, milites, universitates et alii seculares Civitatis et diocesis Jauriensis, et aliarum Civitatum et diocesium ac partium vicinarum occuparunt et occupari fecerunt castra, villas, possessiones, census, redditus etc. . . . ad episcopalem mensam suam Jauriensem spectantia . . . ut in aliis similibus constitutione predicta super conservatoribus et alia qualibet in contrarium non obstante, presentibus post quinquennium minime valituris. Datum Avinione kalendis Februarii Pontificatus nostri Anno Decimo.

Ex Reg. orig. An. X. com. ep. 616.

Veliký papež Jan XXII. (1316—1334), muž nadšený, neohrožený v bojích za práva církve, horlivý obhájce víry a discipliny, vládnoucí církvi silou Bonifáce VIII. a čistotou Řehoře VII., jenž z Aviňona 60.000 listin do světa rozeslal,[15]) ujímá se tu biskupa rábského (Jaurium, Jaurinum), jehož statky staly se rejdištěm vrchností duchovních i světských. Jest to charakteristické pro tehdejší uherské poměry. Aby uchránil biskupa, ustanovil mu tři preláty obhájci, strážci, mezi nimiž i olomouckého biskupa Konráda r. 1316 († 8. srpna 1326). Případ tento není ojedinělý.

Něco podobného stalo se roku 1394 dne 30. dubna.[16]) Tehdy seděl na biskupském stolci olomouckém Mikuláš z Rosenburku (1388—1397), jejž Urban VI. proti vůli krále Václava IV. a bratří jeho, markrabat Jodoka a Prokopa, biskupem olomouckým jmenoval. Zmínění bratří chtěli, by biskupem olomouckým stal se bratr jejich, biskup litomyšlský Jan Soběslav.

Z toho povstaly těžké spory, ač papež Jana Soběslava jmenoval patriarchou aquilejským r. 1387. Nepřátelství, hlavně markraběte Prokopa, zvrhlo se v plenění statků biskupských.

---

dne 13. července r. 1277 ve Vídni učinila dohodnutí s plnomocníky Rudolfovými. (Fessler l. c. I. 431.) — [13]) Papež mluví o českém králi „illustris, carissimus in Chri. filius.“ Do klatby dán byl Přemysl Ot. II. implicite teprve v červenci, kdy vydána byla na všechny nepřátely Rudolfovy. (Vide Pertz Monum. XVII. 202.) O vzájemném poměru Otakarově ke koruně uherské v této době viz Palacký II. č. I. 124, ač tam o nějakém vyjednávání nebo sprostředkovatelich míru, o nichž v listině této zmínka se činí, ničeho nepoznamenáno. Vide Horvath Geschichte d. Ungarn. Pest 1851. 142. Fessler Geschichte v. U. I. 422. — [14]) Monum. rom. II. LIII. p. 45. Theiner I. DCCLXXVI. — [15]) Viz Wetzer-Welte Kirchenlexicon VI. 1584. — [16]) Vide o tom blíže „Kirchliche Topographie von Mähren.“ P. Gregor Wolný. Brünn 1855 I. Abth. I. Bd. 42.

V trudných těchto dobách jmenoval Bonifác IX. opaty u Skotů ve Vídni a u sv. Vincence ve Vratislavi, jakož i probošta u sv. Mikuláše v Pasově ochránci diecése Olomoucké proti její škůdcům.[17])

1350. April 8.[18])

Alžběta, královna uherská, žádá papeže Klimenta VI., aby Boto,[19]) bratr Pavla, kaplana královnina a doručitele žádosti této, obdržel kanonikát v Praze. Kromě toho prosí, aby Oldřich de Schof dostal kanonikát ve Vratislavi, ač papežským dekretem udělen mu kanonikát olomoucký.

„Supplicat sanctitati vestrae devota filia et oratrix vestra Elizabeth, regina Ungarie . . . quatenus Botoni quondam Petri de Jegerdorf, fratri uterino Pauli, eius capellani et nuncii nunc presentis, de canonicatu ecclesie Pragensis cum reservatione prebende ac dignitatis officii vel personatus cum cura vel sine cura, vacantium ad presens vel cum simul aut successive vacaverint in ipsa ecclesia cum acceptione etc. dignemini providere, cum omnibus non obstantibus et clausulis oportunis ac executoriis. Fiat R . . .

Item supplicat dicta regina, quatenus Ulrico de Schof de canonicatu ecclesie Wratislaviensis sub expectatione prebende, vacantis vel vacature in dicta Wratislaviensi ecclesia, cum acceptationis inhibitionis, decreti et antefferri clausulis, dignemini providere. Non obstante, quod alias per vestras certi tenoris litteras eidem Ulrico de canonicatu ecclesie Olomucensis sub expectatione prebende, vacantis vel vacature in dicta Olomucensi ecclesia provideri mandastis non obst . . . Fiat R. Et quod transeant sine alia lectione. Fiat R.

Datum Avinione, sexto idus Aprilis, anno octavo."

1352 Januarius 31.[20])

Vyslanec uherského krále Ludvíka, Jan, biskup vesprímský, žádá papeže Klimenta VI., aby udělil knězi diecése Olomoucké, Petru Egidii de Koetyn, kanonikát a prebendu ve Vratislavi, uprázdněnou jmenováním tamního kanovníka Jana biskupem olomouckým.

Supplicat sanctitati vestre devota creatura vestra Johannes,[21]) episcopus Vesprimiensis ambassiator devoti filii vestri Lodovici, regis Ungarie, . . . quatenus dilecto suo Petro Egidii de Koetyn, presbytero Olomucensis dioecesis, de canonicatu et prebenda ecclesie Wratislaviensis, qui in brevi vacare sperantur per muneris consecrationem Johannis, electi Olomucensis per eandem sancti-

[17]) Vide: Brandl.Codex dipl. XII. 185. dipl. 191. — [18]) Monum. rom. II. 132. 133. CLII. Regesta Suplicationum Clementis VI. Anni VIII. p. I. f. 39. — [19]) Půta. — [20]) Monum. Rom. II. 146. CLXIX. — [21]) Tento Jan byl proslulý Jan Očko (v Olomouci Jan VIII.), dosud probošt u Všech Svatých na hradě Pražském a kanovník ve Vratislavi (1351—1364), jenž r. 1364 postulován byl na arcibiskupský stolec v Praze. (Wolný: Kirchl. Topogr. v. Mähren. I. Abth. 39. 40.)

tatem promoti, dignemini providere; non obstante, quod idem Petrus beneficium ecclesiasticum sine cura, spectans ad collationem episcopi Olomucensis in forma pauperum expectat, cui, dum pacificam possessionem dictorum canonicatus et prebende fuerit assecutus, renuntiabit. Fiat R. Et quod transeat sine alia lectione. Fiat R.[22])

Datum Avinione, secundo kalendas Februarii, anno decimo.

(Regesta Supplicationum Clementis VI. Anni X. fol. 347.)

1392. Januarius 30. — Aprilis 18.[23])

Někteří hodnostáři církevní, mezi nimiž Adam de Neseticz, doktor dekretů, kanovník olomoucký, a Jan, rector parochialis ecclesiae in Nepomuk, vicarius ecclesie, ručí komoře papežské a kollegiu kardinálů za voleného biskupa vesprímského 900 zl. ve zlatě a 5 obvyklých služeb.[24])

Anno nativitatis D. n. J. Chr. millesimo trecentesimo nonagesimo secundo indictione tertia decima in alma urbe . . . in thesauraria apostolice camere . . . die vero martis penultima dicti mensis Januarii reverendus pater dominus Jacobus prepositus sancti Georgii Strigoniensis, domini nostri pape referendarius, dominus *Adam de Neseticz, decretorum doctor, canonicus Olomucensis,* dominus Mauricius, archidiaconus Sathmariensis et canonicus Transsilvanus et dominus Johannes, rector parochialis ecclesie in Nepomuk, vicarius ecclesie . . .[25]) tamquam principales et private persone, obligantes se et eorum bona et beneficia, promiserunt camere et collegio pro communi servitio Domini Martini electi Vesprimiensis noningentos florenos auri de camera et quinque servitia consveta.[26])

(Obligationes Collegii Vol. 590. fol. 112.)

---

[22]) V Brandlově Codex Diplom. et epist. Mor. VIII. 100. nacházíme ke dni 31. ledna 1352 listinu papeže Klimenta VI., kterou tento Petr z Kojetína, jejž papež velice chváli, jmenován kanovníkem olomouckým. Obě tyto listiny se tuto doplňují. — [23]) Monum. rom. II. 282. — [24]) Tento Adam z Nežetic, (Nešetic, Nezeticz) doctor decretorum et archidiaconus gradicensis, udává se r. 1389 jako kanovník a mistr na vys. školách Pražských (Wolný, Kirchl. Top. M. I. 194. Po té byl generálním vikářem arcibiskupů pražských. 1396 13./IV. funguje jako vicarius in spiritualibus AEpatus Prag. item 15./IV. e. a. Libri erect. IV. 435, 439, Soudní akta kons. pr. Tadra III. — Roku 1397 17./VII. čteme jej jako svědka za úřadování gen. vik. Puchníka a jmenován jako kanovník pražský a olomoucký (l. erect. IV. 470, 472.). Téhož roku v lednu byl rozhodčím ve sporu opata kláštera žďárského na Moravě s farářem novoměstským. (Vide Brandl Dipl. XII. 333. 359. — Od r. 1404 29./IX.—1407 11. IV. byl generálním vik. arcibiskupa Zbyňka. (Lib. erect. V. Frind, Kirchengesch. Böhmens in der Hussitenzeit III. 56.) Když na synodě 17. července 1408 vydal arcib. rozkaz, aby knihy Viklifovy byly mu ku prozkoumání vydány, byli jeho rádci: Jiří z Boru, Ondř. z Brodu, Jan Eliášův a kanovník Adam z Nečetic. (Vide Tomek, Gesch. d. pr. Univ. 65.) — [25]) V soudních aktech kons. pr. ed. Tadra setkáváme se s tímto Janem několikrát a vždy v otázce peněžní. Pronajímá faru svou vždy na 3 léta r. 1397 v květnu, r. 1401 v září, r. 1406 v červnu l. c. III. 268, IV. 36, V. 175. — [26]) Dle středověké praxe církevní bylo voleným biskupům odváděti pokladně papežské a kollegiu kardinálů určité poplatky. Výše těchto „servitia communia" odpovídala asi mírně odhadnutým příjmům jednoho roku a připadala z polovice pokladně papežské, z polovice kardinálům v Římě žijícím. Více o tom: Wetzer und Welte's

1394. Maius 25.[27])

Bonifacius IX. uděluje Mikuláši z Kouřimi (de Gurin), kanovníku sv. Petra na Vyšehradě, arcijahenství budínské.

Bonifacius . . . Venerabili fratri patriarche Gradensi et dilectis filiis sancti Petri de Veteribula ac sancti Georgii de Viridi campo Vesprimiensis et Strigoniensis dioecesis, prepositis ecclesiarum salutem etc. Litterarum scientia, vite ac morum honestas, aliaque laudabilia probitatis et virtutum merita, super quibus apud nos dilectus filius Nicolaus dictus Gurin,[28]) canonicus ecclesie Sancti Petri Wissegradensis, Pragensis diocesis, magister in artibus, fide digno commendatur testimonio nos inducunt, ut sibi reddamur ad gratiam liberales. Cum itaque, sicut accepimus, archidiaconatus Budensis in ecclesia Vesprimiensi, quam quondam Przivislaus, dictus Con, archidiaconus Budensis . . . obtinebat, per ipsius Przivislai obitum . . . vacaverit et vacet ad presens, nos volentes eidem Nicolao, qui presbyter est . . . gratiam facere specialem, . . . mandamus, quatenus . . . dictum archidiaconatum, qui curatus et dignitas, non tamen major post pontificalem, in dicta ecclesia Vesprimiensi existit, cuiusque fructus . . . triginta quinque marcharum argenti puri . . . valorem annuum, ut ipse Nicolaus asserit, non excedunt . . . auctoritate nostra conferre et assignare curetis . . . Datum Romae a. s. P. octavo kalendas Junii anno quinto.

(Regesta Datariae Bonifacii IX. Annus V. Lib. IV. f. 64. t.)

1395. Aprilis 3.[29])

Prokop z Prahy a Petrus Gregorii, probošt u svatého Jiří diecése Ostřihomské, zaručují kollegiu 900 zl. ve zlatě a pět obvyklých služeb za Demetria, biskupa vesprímského.

Anno nativitatis domini nostri Jesu Christi millesimo trecentesimo nonagesimo quinto . . . die vero Sabbati, tertia mensis Aprilis, dominus Petrus Gregorii prepositus ecclesie sancti Georgii de viridi campo Strigoniensis dioecesis et dominus Procopius de Praga,[30]) tanquam principales et private persone obligarunt se et . . . promiserunt camere et collegio pro communi servitio reverendi patris domini Demetrii episcopi Vesprimiensis noningentos florenos auri de camera et quinque servitia consueta . . .

(Obligationes Collegii. Volum. 590. fol. 155.)

Kirchenlexikon I. Abgaben 76, studie Kirschovy v Historisches Jahrbuch 1888 300—312, Kirchengeschichtliche Studien Bd. 2. H. 4., Karlsson: Mittheilungen des Instituts für österr. Geschichtsforschung XVIII. Bd. — [27]) Mon. rom. II. 295. CCCLXV. — [28]) V liber decanorum facult. Philosof. Pragae 1830 I. čteme, že Mikuláš de Gurin skládal r. 1381 v suché dny po povýšení sv. kříže a dne 27. října téhož r. zkoušky bakalářské p. 199, 200. Roku pak 1387 po nar. Páně a dne 18. března téhož roku pod mistrem Lutomischl s Ondřejem z Brodu zkoušky mistrovské l. c. 250. 251. — [29]) Monum. rom. II. 300. CCCLXX. — [30]) Nesnadno rozhodnouti, kdo by tento Petr byl. Z doby té známo v Praze více Petrů: kanovník vyšehradský, jenž ustanoven 21. října 1390 plebánem u sv. Jiljí (lib. Conf. V. 34.) a pak častěji se připomíná (l. c. 34, 40, 50, 62, 74, 126); Prokop, kněz, jenž s Frenczlinem dne 22./4. 1392 „promiserunt treugas pacis insimul tenere“ (Acta judiciaria arch. Prag. 1392 35.), Prokop clericus v r. 1382

1413. Septembris 15.[31])

Jan XXIII. dovoluje Blažeji z Ústí (de Vsk)[32]), knězi diecése Pražské, kanovníku u sv. Petra ve Starém Budíně, a Petrovi de Liczovia, kanovníku v Prešpurce, kommutaci beneficií.

Johannes . . . Oborensi et Jauriensi episcopis ac . . . preposito ecclesie Alberegalis, Vesprimiensis diocesis, salutem . . . Vite ac morum honestas . . . super quibus . . . Blasius de Vsk, presbiter Pragensis diocesis, . . . commendatur, nos inducunt, ut sibi reddamur ad gratiam liberales. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte dicti Blasii petitio continebat, quod olim ipse sancti Petri Veteris Bude et . . . Petrus de Liczovia Pozoniensis, Vesprimiensis et Strigoniensis diocesium, ecclesiarum canonicatus et prebendas . . . desiderantes illos . . . invicem permutare in manibus . . . Johannis archiepiscopi Strigoniensis . . . sponte resignarunt, idemque archiepiscopus sancti Petri, habens ad hoc ab . . . episcopo Vesprimiensi specialem potestatem . . . et Pozoniensis ecclesiarum canonicatuum et prebendarum hujusmodi resignationibus . . . admissis, Pozoniensis Blasio . . . et sancti Petri ecclesiarum predictarum canonicatus et prebendas hujusmodi Petro . . . contulit . . . idemque Blasius ipsos canonicatum et prebendam ecclesie Pozoniensis . . . extitit pacifice assecutus. Cum autem . . . prefatus Blasius dubitet collationem . . . viribus non subsistere . . . mandamus, quatinus . . . canonicatum et prebendam ecclesie Pozoniensis predictos, quorum fructus . . . quinque marcharum argenti . . . valorem annuum . . . non excedunt . . . prefato Blasio auctoritate nostra conferre et assignare curetis . . . Datum apud sanctum Antonium extra muros Florentinos decimoseptimo kalendas Octobris anno quarto.

(Regesta Datariae. Annus IV. Liber XI. f. 283.)

Panny řádu sv. Norberta.

Podává F. **Alfons Žák.**

Mimo klášter zvěřinecký stojí dosud ještě dva jiné kláštery polské, obadva v nynějším Ruském Polsku, jež však jsou dnes jen nepatrny a nestojí s ostatním řádem sv. Norberta v žádném svazku.

První z nich jest klášter *Imbramowice*, nazývaný zprvu Dlubna (Lubena),[1]) v dekanátě olkuszkém, diecési kielecké, druhdy krakovské, severozápadně od Krakova v tichém ústraní. Ve vsi této stával na počátku XIII. století farní kostel sv. Benedikta,

---

jde v záležitosti faráře u sv. Benedikta na Hradč. do Říma. (Tadra Akta II. 131.) V letech pozdějších pak několik Prokopů se vyskýtá. (Tadra l. c. III. 289, III. 409 a j.) — [31]) Monum. rom. 372. CDLXXXIII. — [32]) Vsk = Ústí; super Albea (vide lib. conf. V. 154, 174; Regesta, Emler, Ústí nad Lužnicí. Tadra: soudní akta kons.)

[1]) Viz *Hugo* Ann. Praem. II. 85—86. *Knapiński*, Sv. Norbert, str. 206 et sq. Mimo to písemné poznámky z Imbramowic.

jehož patronem byl hrabě Imbram. Tentýž hrabě Imbram, po němž vesnice obdržela jméno, založil zde v letech 1223—1225 klášter panen norbertanek se svatyní sv. Petra a Pavla. Tehdy biskupoval (od r. 1218) v Krakově Ivo Odrowącz, kancléř vévody Leška Bílého, doktor pařížský a dobrý známý Gervázia, 13. generála řádu sv. Norberta (1209 - 1220), po té biskupa v Séezu († 1228); biskup ten, dobrodinec též klášterů v Plocku a ve Strzelně, potvrdil založení ono r. 1228, v následujícím pak roce sám papež Řehoř IX. (1220). Po 200 skoro let žily zde v Imbramowicích premonstrátky až do r. 1418. Toho času umínil si král Vladislav Jagiello se svolením papeže Jana XXIII. (1415) a generála premonstrátského Petra d' Hermi (1416) spojiti všecky čtyři kláštery norbertanek v krakovské tehdy diecési (Imbramowice, Krzyżanowice, Busko a Zwierzyniec) v jediný veliký klášter ve Wiślici. Tomu opřely se především sestry zvěřinecké, jejichž znamenitý klášter měl značné důchody, i nechány byly na pokoji. Od nového kláštera ve Wiślici bylo pro tamní nezdravé podnebí také upuštěno. Tak zůstal ženský klášter Busko na svém místě, a do něho převedeny byly norbertanky z Imbramowic a Krzyżanowic. Změnu tu provedli biskup krakovský Vojtěch Jastrzębiec a premonstrátští opati z Brzeska (Hebdów) a Witowa, z nichž tento obdržel právo otcovské.

V opuštěných klášteřích zůstala toliko mužská proboštství. Kdežto Krzyżanowice proměněny byly trvale v klášter mužský, navrátily se do Imbramowic, dle tradice již po 70 letech, panny nazpět. R. 1710 shořel kostel s klášterem a vystavěn poznovu (1710—1717) za ksieni Žofie Grotówny. Též r. 1836 a 1874 vyhořely budovy ty, ale škoda brzy byla napravena pomocí dobrodinců. R. 1819, kdy rušeny byly kláštery v Polsku, ponechán byl klášter imbramowský do vymření. R. 1835 dovolil sice car Mikuláš I. opět noviciát, počet panen nesměl však přesahovati 16. Když pak r. 1864 opět kláštery byly rušeny, zůstaly Imbramowice klášterem tak zv. státním, t. j. počet panen obmezen na 14, a nebylo jim odňato právo noviciátu, tak že klášter mohl by přijímati kandidátky. Ale postavení sester jest pro různé veřejné poměry velmi trudné. V l. 1864—1871 žily a vymřely zde poslední tři jeptišky ze zrušeného kláštera v Busku (1819), žijící před tím v Pińczówě nad Nidou. Dnes jsou v Imbramowicích již jen 4 sestry, rodem Polky, 3 kanovnice a 1 laička,[1]) vesměs věku již pokročilého. V čele jejich stojí abatyše č. ksienie (ctp. Marie Nidecka, od r. 1890). Jménem tím titulovala již r. 1229 papež Řehoř IX.[2]) Poslední abatyše sluly Bronislava Switanowska († 1866), Marie Trzebińska († 1882) a Anna Oraczewska († 1890). Posvěcení chrámu slaví se ve 2. neděli v září. Pečeť klášterní ukazuje nám korunovaný štítek, na němž spatřuje se Beránek Boží s nápisem: Konwent Imbramowicki.

Již za panování abatyše Žofie (1717) bývala v Imbramowicích ženská škola, zařízená r. 1834 za abatyše Bronislavy Switanowské jakožto vyšší ústav o 4 třídách. Z nejodlehlejších krajin

[1]) *Danner*, l. c. Direct. div. off. ad usum parth. Zverinec. 1898, p. 46. — [2]) *Knapiński*, l. c. 209. *Dodatkem*: Catal. gener. O. Praem. (Praha 1900), str. 287.

dávali sem rodiče dcerky své na výchov, a bývalo tu ročně až 60 žákyň. Školu obstarávaly buď premonstrátky samy, buď v některých předmětech zahraniční guvernantky. Ústav ten zašel r. 1864. V klášteře imbramovském, jenž nemá ustanoveného počtu panen 14, bydlí též několik panen řádu cisterciáckého ze zrušeného kláštera litevského v Kimborówce.

Klášterní kostel sv. Petra a Pavla v Imbramowicích, dostavěný a posvěcený r. 1717, jest úhledný, ve slohu románském. Mimo hlavní oltář pěkně řezaný a vyzlacený jest zde ještě 5 oltářů: 1. Panny Marie se sochami sv. Petra a Pavla, a v pozadí malby na skle; 2. sv. Norberta, 3. sv. Anny, 4. sv. Josefa, 5 sv. Kajetána. Pěkné jsou též jiné dva obrazy sv. Jana Nep. a sv. Kedruty nad mřížkou ku sv. přijímání při oratoři řeholnic. Po stranách oltářův a oratoře jest po 2 sochách sv. apoštolů v životní velikosti, pozlacené jako rámy oltářních obrazů. Strop celého chrámu ozdoben jest freskami. V presbytáři spatřuje se Beránek Boží, v lodi sv. Norbert a Augustin, v kůru panen nad dolní kaplí, jenž zamřižován jest, krvavý výstup ze života panen norbertanek za útoku Tatarů na premonstrátský klášter Witów, při kterém všecky panny až na tři získaly si korunu mučenickou (1241). Světský kůr s varhanami umístěn jest v presbytáři nad hlavním oltářem Mezi oltáři jsou 4 ambony na památku 4 evangelistů, však jen jediný zařízen jest jako kazatelna ke hlásání slova Božího. Kostel má též vlastní sakristii, hojně svatých ostatkův a nedaleko hlavního oltáře náhrobek se srdcem pí. Doroty z Grotów Gębickiej, starošiny Nakielské († 1730), jejíž zásluhou vystavěn byl poznovu kostel zdejší po zhoubném požáru. Vedle kostela vypíná se klášter jednopatrový v podobě čtverce. Pozoruhodny jsou síně kapitulní, jídelna, oratoř a knihovna; z cenných knih přišlo však již r. 1820 množství do Varšavy a Petrohradu.

Druhý klášter norbertanek v Ruském Polsku jest v *Czerwińsku* (arcidiec. Varšavská), jenž má podivné dějiny. Jest totiž jaksi pokračováním kláštera v *Plocku* nad Vislou, jenž tamže založen byl od biskupa plockého Víta Janiny r. 1179 pro panny řádu sv. Norberta pod správou probošta. Kostel zasvěcen byl sv. Maři Magd. (apud Plock, extra muros Plocenses). Celou řadu proboštů vypočítává Kraszewski a Hugo. [1]) R. 1628 uvedeny byly panny do samého města Plocka, kdež nový klášter jejich do konče byl r. 1638. Za francouzské války trpěl velice klášter plocký a r. 1819 byl úplně zrušen, načež stavení jeho obráceno bylo v kasárny, které tam jsou podnes. Sestry zrušeného kláštera plockého převedeny byly téhož r. 1819 do zrušeného kláštera řeholních kanovníků lateránských v *Czerwińsku* (zal. 1117 od Petra na Skrzynnie Dunina) a bydlí tam dosud, však za poměrů velice trudných. Od r. 1819 až do tohoto roku zemřelo již 34 sester. Ještě před 10 lety bylo zde 8 sester (7 kanovnic, 1 laička), jež však složily sliby řádové již v l. 1835—1861. Z těch žije dnes ještě sester 6, vesměs rodem Polek, u věku velmi po-

[1]) *Kraszewski*, Życie SS. II. 293 - 298. *Hugo*, Ann. Praem. II. 373 - 376. Korespondent Plocki 1887, č. 92—97. *Knapiński*. Sw. Norbert l. c.

kročilém pod správou převorky (ctp. Marie Locińské). Klášterní budova má tři křídla o jednom patře. Nejlepší ozdobou její jest gotický refektář, svědčící o slohu a starobylosti tohoto místa. Jelikož kostel zůstal po řeholních kanovnících farním, mají řeholnice zvláštní oddělené místo své na kůru chrámovém, jenž stojí s klášterem ve spojení. Klášter czerwińský býval obyvatelstvu zdejšímu velice prospěšný, neboť býval v něm až do novějších dob ženský pensionát, v němž učily se dívky nejen ze zdejší krajiny, ale i z celého okolí. Bohužel nemá klášter práva otevříti noviciát, a tak kráčí pomalu smutnému cíli vstříc: úplnému vymření. [1]) Podobný osud hrozí snad i klášteru v Imbramowicích, čehož opravdu litovati jest, protože zasloužilé řeholní domy ty, jež se po staletí byly udržely a nesnesitelné téměř bouře přestály, právě za nynější moderní, snášelivé a svobodomyslné (?) doby propadnouti mají záhubě.

Jako v Ruském Polsku, tak i ve vzdáleném *Španělsku* živoří dvé klášterů premonstrátek, jež nemají také s ostatním řádem žádných bližších stykův a jsou podřízeny toliko svým biskupům. Nebývaly však, jak již Hugo vypravuje, [2]) ani dříve spojeny se španělskou kongregací řádu premonstrátského, druhdy velice kvetoucí, kdež panovaly různé odchylky od všeobecných zvyků řádových, na příklad v oděvě, v kalendáři, volbě opatů (toliko na 3 roky místo doživotních) a p. [3])

Jeden klášter takový jest *Sv. Žofie v Toru* (*Toro*, latinsky *Taurum*) nad řekou Duerem (prov. Leon, diec. Zamora). Býval původně pobočním klášterem mužského opatství sv. Michala v Grozu (diec. Zamorská), založen od Alfonsa, krále kastilského, r. 1162, odkud přeložen byl na místo „Plobatura Hortorum" blíže Tora a posléze r. 1304 od Marie, královny kastilské, do samého města Tora. Po zaniknutí opatství sv.-michaelského (1389) dostaly se zbylé statky jeho pannám kláštera sv. Žofie (1449), nad nímž vykonávali otcovská práva opatové z Retorty (diecése Palencia) definitivně od r. 1507. Zprvu stála v čele kláštera abatyše, již jmenuje na př. r. 1307 sám papež Kliment V., pak převorka, od zavedení reformy r. 1573 [4]) jen na 3 léta volená. Na

---

[1]) Dle zpráv dp. Josefa Osieckého, probošta fary v Sochocíně, z r. 1888. — [2]) *Hugo*, Ann. Praem. II. 731—732. (Nancy, 1736.) — [3]) Ze slavné cirkarie španělské nezbylo ani jediného mužského kláštera. Bývali členové jejich vymřeli ponenáhlu až v posledních letech. Tak Mgr. Bernard *Conde y Corral*, nar. 1814, r. 1830 profes kláštera sv. Marie de Buxeto (diec. Burgos), pak posluchač bohosloví v klášteře Aguilar-del-Campo, obdržel od opata svého tonsuru a nižší svěcení, přešel však po zrušení klášterů r. 1835 do stavu světských kněží, stal se kanovníkem, pak r. 1857 biskupem v Placencii (v Estramaduře), r. 1863 biskupem v Zamoře († 1876. — Jeden z posledních, Don Mikuláš *Gutierrez y Carrera*, kdysi člen opatství Ciudad-Rodrigo (diec. Valladolid), zemřel v Zamoře na odpočinku r. 1891 u věku 79 let. — [4]) Již Alfons *de Brazacorta* († 17. července 1547 na visitační cestě své v klášteře sv. Žofie v Toru, opat z Retorty, naléhal u sv. Stolice na to, aby opatská hodnost u premonstrátů platila jen na 3 léta. Nástupce jeho, opat Michal *Guitierrez*, zvolen byl r. 1547 pouze na dobu 3 let. Avšak teprve na kapitule, slavené r. 1573 v opatství p. Marie de Hortis (de los Huertos, diec. Segovia), provedena úplná reforma: dle bully p. Řehoře XIII. zřízena byla zvláštní *kongregace* španělská, všecky dosavadní opatské hodnosti přestaly, na novo voleni byli pro jednotlivé kláštery opati na 3 roky od kapituly (capitulum definito-

počátku roku 1900 čítal konvent sv. Žofie 22 sester (18 kanovnic, 2 laičky, 1 novicku a 1 kandidátku), v čele jejich abatyši (ctp. Eusebie Misolová, nar. 1843, abatyše od r. 1893) s převorkou a podpřevorkou. [1]) Zpovědníci kláštera jsou tři kněží světští diecése Zamorské. Na pečeti jeho spatřuje se sv. Norbert a kol něho nápis: Mo De Sta Sofia De Toro Orden Premonstratense.

Druhý španělský klášter premonstrátek sluje *Sv. Maria de Villoria* (Villa Aurea), podle městečka téhož jména (Villoria d' Orbigo) nad řekou Orbigem v Leoně, nedaleko města Astorgy. Klášter ten náleží k diecési Astoržské. Původně založili jej r. 1243 za krále Ferdinanda III. vznešení manželé Roderich Fernandez de Velduerna a Terezie Froez pro premonstráty, jež sem uvedli z opatství aguilarského. Teprve r. 1511 stal se z kláštera Villorie s dovolením otce-opata aguilarského Jana de Colmenares klášter panenský, a první panny poslala sem Elvíra Correio, abatyše kláštera sv. Žofie v Toru, jejíž bratr Jan byl právě světským opatem komendatárním ve Villorii. Proměnu kláštera schválil sám papež Julius II. v máji 1511. Jan de Rosales, opat z Retorty a generální vikář řádu premonstrátského ve Španělích († 1531), zreformoval kláštery Aguilar i Villorii. Odtud voleny bývaly ve Villorii abatyše, jež řídily celý konvent, jen na 3 léta. První z nich byla Konstancie Maldonado († 1570). [2]) Roku 1900 čítal klášter tento dohromady jen 21 sester (18 kanovnic, 2 novicky, 1 aspirantku), v čele jich abatyši (ctp. Johanna Cabrera, narozená 1845, abatyše od roku 1888). Zpovědníky jejich jsou tři světští kněží z diecése Astoržské.

Téměř v srdci Evropy, ve vysokých horách *švýcarských*, uchoval se též jeden klášter panen řádu sv. Norberta, který jest však novějšího původu. Jest to klášter *Sion* (Berg Sion), ležící na úzkém pahrbku asi 300 metrů nad jezerem Curyšským blíže Uznachu (kantón a diecése Svatohavelská č. St. Gallen), s překrásnou vyhlídkou na jednu část Alp, na rozkošné jezero Curyšské, na údolí a roviny, u paty hory ležící. Klášter tento byl založen od nadšeného kněze světského *Josefa Helga* z Lenggenwylu (nar. 1721) v území tehdejšího pokněžného opatství sv. Havla hlavně k ustavičnému vzývání nejsv. Svátosti oltářní, jež Helg horlivě pěstoval a po Švýcařích rozšířil. [3]) Založení samo spadá do r. 1762, příštího roku byla již první svatyně klášterní ke cti Panny Marie Loret. posvěcena od biskupa z Churu, k jehož diecési tehdy Berg Sion patřil. Téhož roku vyslal Helg, zatím farář v Bernhardszelli, první 3 panny do virtemberského kláštera premostrátů Schussenriedu, kdež dostaly r. 1766 z rukou tamního

rium), v čele všech stál opat z Retorty, jemuž první hodnost a úřad, jako provinciálovi kongregace, byly přiřčeny. První té kapitole r. 1573, dne 29. září předsedal Mikuláš z Paduy, nuncius apoštolský. — [1]) Cf. *Danner*, Catalogus 1894, str. 86. a Catal. gener. O Praem. 1900 str. 295. — [2]) *Hugo*, Ann. Praem. II. 217—218. *Danner*, Catalogus 1894, str. 87. — Catal. gener. str. 289. [3]) Na př. ve faře Liebingen, od něho založené a spravované. Odtud vznikl i klášter Glattburg v kant. Sv.-Havelském. Též sv. Norbert, zakladatel řádu premonstrátů, byl vřelým ctitelem a obhájcem nejsv. Svátosti olt., jejíž úcta má se i v řádě jeho obzvláště pěstovati.

opata řádový oděv a složily pak první sliby r. 1768. Na konci r. 1766 započal v novém klášteře pravidelný řeholní život a vzývání nejsv. Svátosti, jež až do dnešního dne ještě nebylo přerušeno. S ním spojeno bylo bratrstvo tak zv. *trojnásobného sv. spolku* [1]), potvrzené již r. 1767 a 1768, pak poznovu při stoletém jubileu r. 1867 od svatohavelského biskupa Karla Jana Greitha. Brzy vzmohl se nový klášter premonstrátek, a direktor jeho Helg začal proto vyjednávati s klášterem v Schussenriedě o přivtělení Siona k cirkarii švábské. Zprvu zůstalo to bez výsledku; nová vyjednávání v r. 1796—1797 přerušena byla revolucí a válkami, zatím přišla sekularisace r. 1803 v Německu, a tak zůstal klášter Berg Sion ve Švýcařích sám pro sebe, opuštěn od vrchních řádu premostrátského, s nímž nemá až podnes užšího spojení; podřízen byl zprvu biskupům churským, po té biskupům nově založeného biskupství v Sv. Havle (od r. 1830). Helg zemřel jako farář v Rickeně 27. dubna 1787. V nepokojných letech 1797—1815 bylo klášteru mnohé svízele vytrpěti, ale přes všecky útrapy udržel se v rozkvětu a čítal r. 1900 sester 33 pod správou převorky ctp. Marie Mechtildy Huberové (nar. 1840, převorkou r. 1882). Všecky sestry jsou národnosti německé, rodem skoro vesměs z různých švýcarských kantónů. Sester laiček tu není; všecky panny nosí zde závoj (Weihel) bílý. Život jejich jest velice přísný, zvláštní péče věnuje se uctívání nejsv. Svátosti vedle hlavního zaměstnání, modlitby (většinou dle římského ritu) a ruční práce v domácím hospodářství.

Řada převorek klášterních od počátku je tato: 1. M. Johana Františka Betzová (1768—1791). 2. M. Norberta Ambühlová (1791—1796). 3. M. Eliška Ignacia Eichmannová († 1821). 4. M. Aloisie Uttigerová († 1823). 5. M. Johanna Nep. Eichmannová († 1836). 6. M. Krescencie Rislinová († 1848). 7. M. Johanna B. Helblingová († 1862). 8. M. Karol. Friedmannová († 1870). 9. M. Ignacie Bernetová († 1872). 10. M. Gertruda Hüslerová († 1876). 11. M. Aloisie Müllerová († 1882). Biskupský ordinariát sv.-havelský bdí nad duchovními zájmy kláštera, řídívá sám volby převorek, visitace a pod. Od počátku kláštera až podnes zemřelo zde již 128 sester. Správu kláštera vede direktor, od biskupa dosazovaný. První direktoři byli: Josef Helg sám, Jindřich Rueger (1776—1796) a Kristian Mathis († 1803); po té P. Pius Méríker a P. Egid Hartnag O. S. B. od r. 1804—1813, oba konventuálové zrušeného kláštera sv. Havla, Fridolín Schwyter (1813—1820), Benedikt a Porta, Jan Stieger († 1831), Frant. X. Gmür († 1834) a Josef Anton Bernet († 1848), konečně P. Benedikt Frei O. Cist. (1845—1886). Nynější direktor jest vdp. kanovník David Blažej Zimmermann (od r. 1886).[2])

Ostatní kláštery (asceteria) premonstrátek, dva flámské a

[1]) Cf. Ewiger Seelenschatz des dreifachen heiligen Bundes der ewigen Anbetung des allerhl. Altarssakramentes in dem löbl. Gotteshause der ewigen Anbetung St. Maria von Loretto vom Orden des hl. Norbertus auf dem Berge Sion ob Uznach im Bisthum St. Gallen in der Schweiz. (Uznach, 1877.) Spolek ten má za účel útěchu a spásu živých, umírajících a mrtvých zakladatelův i dobrodincův. — [2]) Cf. *Danner*, Catalogus 1894, str. 88—89. Též zápisky vdp. kanovníka Zimmermanna, laskavě nám sdělené. Catal. gener. str. 343.

dva francouzské, zařízeny jsou přísně dle stanov řádu a stojí s ním taktéž již od založení svého v úzkém spojení; mimo prvý z nich jsou vesměs z nejnovější teprve doby. (Dokončeni.)

Dějiny kláštera Luckého u Znojma od založení do válek husitských (1190—1425).

Kapitola z moravské monasteriologie.

Píše **Frant. Václ. Peřinka.**

R. 1273 XIII. Cal. Julii (19. června) dal si prelát Dětřich od Brunona, biskupa olomúckého, potvrditi listinu Robertovu z roku 1220 o desátcích a patronátech far a kostelů klášterních.[1]) Aby také postup vinic havranických rytíři Alšíkovi nabyl právoplatnosti, dal si jej Dětřich roku 1274 dne 25. března potvrditi od samého biskupa Brunona.[2]) Že r. 1276 dne 18. března čte se na listině, kterou klášter konický postupuje matce Ulricha z Drnoholce ves Branice u Ivančic, jako svědek opat lucký Tomáš,[3]) zavinilo asi chybné čtení (nebo doplnění nevypsaného jména) archivářem Antonínem Bočkem.

Arcijahen znojemský Alexius domnívaje se r. 1276, že ves Němčice, nyní zaniklá, přísluší k faře ve Vrbovci, dal z ní sekvestrovati desátky. Dětřich opat však tvrdil, že ves přináleží klášterní faře šatovské. Vznikla pře; rozsudími zvoleni Jindřich de Vitis a Heřman ze Znojma, již odebrali se do Dyjakovic a tam věc spornou vyšetřili. Ves Němčice byla přiřčena faře šatovské a tím klášteru. Právo lucké přiznal Alexius listem ze dne 9. srpna 1276.[4]) Rozhodnutí této rozepře potvrdil král Přemysl II. Otakar roku 1277 dne 28. dubna.[5])

Rok 1278 přinesl klášteru luckému dvé událostí. První šťastnou. Dne 23. března Bracislav (Vratislav), vládyka ze Studené, jenž se nazývá pánem podacím kostela v Trstenici (dnes Křtěnice, v listině Styginicz = Stiegnitz) daroval s manželkou svou Markétou kostel a patronát trstenický monasterio sancti Wenceslai in Luca. Opatem jmenuje se výslovně Theodoricus.[6]) Druhá událost byla kritická. Po porážce zlatého a železného Přemysla II. Otakara, ku konci srpna (po 28. srpnu) aneb na začátku září, vtrhla vojska Rudolfa I. Habsburského a s nimi pomocníci jich Kumáni do Moravy, plenice a pustošíce, co se naskytlo. Také lucký klášter nebyl podobného osudu ušetřen. Rudolf I. jej vyplenil a vypálil.[7]) Když pak po čáslavských umluvách přijal Rudolf Moravu ve svou správu, udílel zpustošeným místům a městům výsad a náhrad. Téhož dostalo se také

[1]) C. D. M. IV. 106; Emler, Reg. II. 335. — [2]) C. D. M. IV. 123; Emler, Reg. II. 357. — [3]) C. D. M. IV. 172. — [4]) Boczek, C. D. M. IV. 179; Emler, Reg. II. 342. — [5]) C. D. M. IV. 188. — [6]) C. D. M. IV. 210, 211; Emler, Reg. II. 471; Trochl a. a. p. 41. — [7]) Ant. Boczek: „Mähren unter König Rudolf dem Ersten“. Prag 1838 p. 6.

klášteru luckému 3. ledna r. 1279, když císař již na zpátečním pochodě ležel táborem u Znojma.[8]) Zdá se však, že tímto listem byla Louka odškodněna jenom jaksi formelně, neboť prý až do roku 1284 zdráhaly se podřízené patronátní fary odváděti patřičné platy a desátky oslabenému a bezmocnému kollátorovi.[9])

Skutečně také hned roku 1279 obnoven spor o desátky vsi Němčic u Vrbovce mezi luckým opatem a vrboveckým farářem Jindřichem, který znova dovolával se práva k těmto dávkám, jako před nedávnem Alexius. Biskup Bruno ustanovil rozhodčí, kteří opětně odebrali se do Dyjakovic (Deiax = Tajax) a tuto vyšetřili, že „decimas villae Nempschitz cum jure parochiali et funerandi ad ecclesiam Schattav indebitanter spectare, cujus jus patronatus immediate ad monasterium Lucense dinoscitur pertinere.“[10]) Rozsudími byli děkan Jan znojemský a farář řečický (Retz v Rakousích) Jordán. Faráři Jindřichovi nakázáno mlčení a nařízeno, by nepletl se do práva patronátního a zamezil vykonávání štoly v této vsi. Rozsudek je datován dne 30. června r. 1279. Biskup Bruno de dato 21. Septembris z Kroměříže potvrzuje toto rozhodnutí nemilé pře.[11])

R. 1283 dne 31. března klášter koupil ves Milfron (Mulwren) od bratří z Dobronic, totiž Vítka, probošta olbramkostelského, pak Štěpána, Bohumíra, Ostoje, Soběslava a Jimrama, synů Dětřicha z Dobronic, za 40 hř. stř.[12]) S touto kupní smlouvou zároveň učiněna druhá. Nejmladší bratr Jimram z Dobronic byl farářem v Milfroně. Ostatní vymínili mu, že má po čas svého života aneb do odchodu svého na lepší obročí užívati tří lánů v Boroticích, které byly příslušenstvím prodané vsi Milfrona. Po Jimramově smrti měly tyto lány s celým patronátem milfronského kostela připadnouti klášteru luckému.

O desátek viničných hor v Havranicích, o němž na svém místě učiněna byla zmínka, že darován byl rytíři Alšíkovi od opata Dětřicha na čas jeho života, veden r. 1284 spor, jejž rozhodl archidiakon znojemský Oldřich o svátku blah. Anežky r. 1284 „quod omnis decimatio vinearum montium circa Kornich sive Havranich cultarum sive novalibus colendarum, ad ecclesiam Schataw, quae est monasterii Lucentis, in perpetuum debent pertinere ita, quod dictus Alsicho a possessione dictae decimae ex nunc pro se et suis haeredibus debeat cedere facto et jure.“ Klášter však měl z desátků těch zmíněnému Alšíkovi platiti každoročně „duas carratas et mediam mensurae nunc consuetae.“[13]) Podle toho rozsudku však se zachováno nebylo, neboť už 11. srpna r. 1289 vyznává Alšík z Mrlin, že obdržel od kláštera na čas života desátek viničný v Havranikách se závazkem každoročně z týchž vinic, ať víno se urodí či neurodí (sive vinum crescat sive non), 15 věder vína klášteru odváděti, a, ať jsou vinice staré nebo nového založení, všecky bez odporu Alšových dědiců mají přejíti na klášter zpět.[14])

---

[8]) C. D. M. IV., 272. — [9]) Cermák, o. c. p. 336. — [10]) Boczek, C. D. M. IV., 225; Emler, Reg. II., 516. — [11]) C. D. M. IV., 229; Emler, Reg. II., 516. — [12]) C. D. M. IV., 277, 356; Emler, Reg. II., 556; Troschl, Series, p. 42. — [13]) Cod. dipl. Mor., IV., 283. — [14]) Cod. dipl. Mor., IV., 259.

Roku 1284, tedy za opatování Vinandova, biskup Dětřich olomúcký potvrzuje Louce všecky fary a desátky, totiž:

1. faru lodenickou s desátky v Odrenovicích, Lodenici a patronát lodenický;

2. oleksovickou s desátky v Oleksovicích, Šenkovicích (†), Steckovicích (†), Boroticích a patronát oleksovický;

3. šatovskou s desátky Šatova, Hnanic (Cleynedorff-Gnadlersdorf), Havraník, Wnesindorffu (†) a patronát šatovský;

4. Dyjakovičky a desátky z Dyjakoviček, Chvalovic s patronátem dyjakovické fary;

5. Přímětice a desátky z Přímětic, Kuchařovic spolu s patronátem přímětickým;

6. Lukov s desátky ze Skorměřic (†) a patronátem;

7. Domamili a desátky vsí Domamile, Litohoře, jakož i patronát domamilský;

8. Rokytnice (Rotikil) s desátky vsí Rotikil (†) a právem patronátním;

9. Vrbovec a velký desátek vsi Dluchonoc (†);

10. faru sv. Mikoláše ve Znojmě s patronátem, a posléze

11. faru sv. Václava v Louce s desátky města Znojma.[15]) Domníváme se, že v diplomatě tomto nejsou všecky fary klášterní vypočteny (chybí Tasovice, Hobzí, Strachotice).

R. 1285 dne 10. listopadu papež Honorius IV. zvláštní listinou vzal Louku do ochrany papežské stolice římské a potvrdil všecky její statky.[16]) U Čermáka dočítáme se sice r. 1283, což jest bezpochyby omyl tiskový, jelikož smíme předpokládati, že Čermákovi známo bylo, že Honorius IV. byl papežem v letech 1285—1287. V listině samé čte se rok 1285, quarto Idus Novembris, pontificatus nostri anno primo. Dudík také četl rok 1285.[17])

V diplomatě bez data z roku 1288, kterým biskup Dětřich udílí Louce patronátu kostela in Mulwren (Milfron), nařizuje se, že žádný arcijahen znojemský nesmí klášteru v tomto beneficii překážeti. Poprve tu čte se opat Šimon.[18])

Hned roku příštího 1289 28. září týž biskup potvrzuje Louce viničné desátky v Havraníkách jako příslušenství fary šatovské.[19]) Jsou to tytéž, které byly dříve sporny s Alšíkem z Mrlin. Snad měly se touto konfirmací předejíti nové spory. R. 1293 koupil opat Šimon se svým konventem od vdovy Frýdmanovy, dcery Hertlína z Krhovic, ves Oblekovice (Obluss, dnes Oblas). Listina krále Václava II., kterou se koupě stvrzuje, datována je r. 1294 dne 22. června[20]) — X. Cal. Julii — Čermák má chybné datum 28. června.

Až do roku 1293 měla kapitola staroboleslavská právo k desátkům ze všech dosavadních luckých far, totiž Lodenic, Oleksovic, Šatova, Přímětic, Lukova, Domamile, Rokytnice, Prostoměřic, Bravic, Křídlovic, Tasovic, Hrádku a Olbram-Kostela (Wolfram-Ecclesia). Tohoto roku teprve dne 22. června uzavřena

[15]) Ibid. IV., 287. — [16]) Ibid. IV., 299; Emler, Reg. II., 587. — [17]) Dudík, Dějiny Moravy, VII. p. 60. — [18]) C. D. M. IV., 356; Emler, Reg. II., 627. — [19]) C. D. M. IV., 361; Emler, Reg. II., 639. — [20]) C. D. M. V., 8; Emler, Reg. II., 709.

smlouva mezi kapitolou a konventem luckým, dle níž Boleslav vzdává se práva k těmto desátkům, začež má Louka každoročně v oktávě sv. Martina odváděti 2 hř. stř. čistého moravské váhy.[21])

Listinou ze dne 20. května roku 1294 vyznává mistr Ambrož, farář v Křídlovicích, že obdržel od opata Šimona a konventu kláštera na čas svého života pět lánů klášterních v Křídlovicích, ze kterých má pouze na znamení oddanosti odváděti každoročně měřici ječmene.[22]) Toto je poslední výslovná zmínka o opatu Šimonovi. Neví se, kdo byl opatem roku 1299, kdy biskup Dětřich potvrzuje veškery klášteru luckému udělené odpustky, nejen na den patrona klášterního sv. Václava, ale i v den narození, zvěstování, vzkříšení, nanebevstoupení Páně, letnic, v dny narození, zvěstování, očišťování a nanebevzetí Panny Marie, sv. apoštolů Petra a Pavla a jiných všech apoštolů, na den všech svatých, Jana Křtitele, Jana evangelisty, Štěpána, Vavřince, Mikoláše a Martina, Cecilie, Lucie, Markéty, Marie Magdaleny, v den posvěcení chrámu a v oktávech těchto svátků.[23]) Opat se nejmenuje.

R. 1302 dal opat Theodorik II., nástupce Šimonův, konventu svému k pittanci ves Oblekovice se dvorem a vinicí v Německých Konicích,[24]) k čemuž dal své svolení Swilherimus, abbas Praemonstratensis et abbatum eiusdem ordinis capitulum generale,«[25]) byv o to dne 1. září r. 1303 opatem luckým Dětřichem požádán.[26]) Obě tyto listiny, jak prosebná opatova Dětřichova, tak Swilherimova, jsou sotva přesné. V letech 1288—1304 byl generálním opatem řádu Vilím III. de Louvignies.[27])

R. 1301 vzdal se clericus saecularis Zdislav, jemuž z nedostatku luckých regulářů udělena byla fara křídlovická, polovice desátku vsi Rekvic, příslušného jeho kostelu. Tuto resignaci potvrdil roku 1303 dne 23. prosince biskup olomúcký Jan[28]) a roku 1304 8. ledna — feria quarta post epiphaniam domini — opat strahovský Edmundus.[29])

Poslední zmínka o Dětřichovi II. na listině kláštera želivského ze dne 17. března r. 1306, kdy podepisuje se svědkem.[30]) Nástupce Dětřichův Jan II. učinil narovnání s johannity kounickými o desátky dvora v Rekvicích roku 1314, které od tohoto roku měly příslušeti kostelu křídlovickému,[31]) a r. 1316 schválil dar dvou vinic ve trati Grafengebirg u Šatova, který učinil zábrdovický opat Heřman, bývalý děkan, bratřím luckým k pittanci.[32])

R. 1318 měl klášter v Oblekovicích svobodný dvůr, který byl každoročně poškozován rozlévající se Dyjí. Dohodl se opat Jan s majitelkou blízkého mlýna v Bohumělicích, Jutou, vdovou po znojemském rychtáři Heřmanovi, by jednak mlýn, jednak dvůr byly chráněny, že zmíněná Juta bude platiti klášteru ročně sypanou dávku 12 měřic žita, bude-li jí povoleno rozbořiti starý splav oblekovický a nový na jiném místě zbudovati.[33])

---

[21]) C. D. M. IV., 402; Emler, Reg. II., 694; Wolný, Mähren, III., 320. — [22]) C. D. M. V., 5; Emler, Reg. II., 705. — [23]) C. D. M. V., 106. — [24]) C. D. M. V., 142; Emler, Reg. II., 830. — [25]) C. D. M. V., 162. — [26]) Ibid. V., 161. — [27]) Čermák, Praemonstráti p. 529. — [28]) C. D. M. V., 168. — [29]) Ibid. V., 169. — [30]) Emler, Reg. II., 900. — [31]) C. D. M. VI., 55. — [32]) Chytil, Cod. dipl. M. VI., 73. — [33]) B. Stölzl, Theca arcanorum, M. S. 1668.

První německá listina v archivě luckém naskýtá se už r. 1320, kdy opat Jan se svolením konventu prodal hrabatům Bertoldovi a Burkartovi z Hardeka „das Holz, daz da haizzet der Vmlauf" na Dyji, který kdysi jich předkové hrabata z Hardeka klášteru darovali „umb einen widerwechsel dreyer Mark geltez" (les, který slove Umlauf, za tři hřivny peněz.[34])

Udání Čermákovo, že opat Jan II. zemřel roku 1318, jest nesprávno; spíše se pravdě podobá, že zemřel r. 1338, jak udává Troschl.[35])

R. 1322 konventuál Mikoláš, farář lodenický, vykoupil 1½ lánu v Odrovicích za svoje úspory z lenního svazku klášterního se svolením Jana opata a přikoupil k němu dvě hřivny platu z mlýna (Steinmühle) pod Znojmem a vinici u Šatova v trati „Königsweingarten" s výhradou, že tento majetek má po jeho smrti přejíti na lucké bratry k pittanci, ale až po tu dobu má se mu jeho užívání ponechati, což schválil také opat strahovský.[36])

L. 1324 postoupil klášter Konrádovi z Moskovic a jeho choti Gertrudě, dceři to Ottona z Oleksovic (Oblaquicz), a její sestře Anežce obilný desátek v Moravských Boroticích.[37]) Aby se obdarovaní ukázali vděčnými, zřekli se ve prospěch premonstrátů všech svých práv ke dvoru v Oleksovicích.[38])

Téhož roku jaroslavický farář Walter, jakožto arcijahen znojemský, uložil na klášter a jeho fary interdikt, jelikož mu nebyl placen desátek, který na Šatově příslušel kdysi kapitole staroboleslavské. Opat appelloval do Říma. Smír zjednán biskupskou konsistoří olomúckou. Walter při prohrál.[39])

Podobně jako r. 1293 s kapitolou boleslavskou, také r. 1325 s olomúckou učiněno narovnání o desátky (podýmné = fumales) luckých far, které této kapitole měly býti odváděny, v ten smysl, aby nadále místo podýmného pouze každoročné do Olomúce 6 hř. mor. bylo placeno. Fary se jmenují tyto: sv. Mikoláše ve Znojmě, šatovská s filialním kostelem v Dyjakovičkách, tasovická, prostoměřická, oleksovická, lodenická, křídlovická, bravická, přímětická, v Hobzí, lukovská, rokytenská, milfronská a domamilská.[40])

L. 1327 učinil klášter směnnou smlouvu s bratřími Hartlebem a Gerardem z Heroltic, kterou nabyl vsi Načeratic u Znojma za zaniklé vsi Rotikel[41]) a Pokojovice.[42]) Tou dobou byl blahobyt klášterní velice kleslý hlavně válkami („monasterium propter hostium vicinitatem plus aliis devastatum dinoscitur").

Proto r. 1333 dovolil olomúcký biskup Hynko, aby zabráněno bylo potupě kláštera, kleru a řádu, která se dála tím, že řeholníkům bylo mimo klášter hledati svého chleba, by přímo jich výživě věnovány byly příjmy far prostoměřické a taso-

[34]) C. D. M. VI., 124. — [35]) D. Čermák, l. c. 336; B. Troschl, l. c. p. 70. — [36]) Chytil, C. D. M. VI., 158. — [37]) Borotice (Boroticz Bohemicale); Borotice Německé v XVI. století zanikly, stávaly tam, kde je dnes zámeček borotický; nynější Borotice jsou bývalé Moravské. — [38]) C. D. M. VI., 199. — [39]) Wolný, Kirchliche Topographie, II. 4. Bd. p. 167. — [40]) C. D. M. VI., 231. — [41]) Zanikla: Dr. Beck ji klade do krajiny mezi Sadkem a Roketnici u Třebíče. Dr. Beck: „Die eingegangenen Dörfer der Praem. Abtei Bruck". Notizenblatt, 1869. — [42]) C. D. M. VI., 289.

vické.[43]) Ale statky klášterní přece vynášely tolik, že ještě téhož roku 1333 mohli řeholníci lučtí od panenského kláštera v Kounicích zakoupiti za 300 hř. mor. židům zastavenou ves Děšovice (†), quae et Stetindorf dicitur, s příslušenstvím, vyjma čtyři lány.[44]) Zajímavý je omyl, kterého dopustil se ředitel Bílek, uváděje, že koupená ves slula Troskotovice.[45]) V listině čteme *Dirschcowicz*, což Bílka pomátlo tím spíše, že tatáž ves Troskotovice podobně se píše: 1275 24. června a 25. srpna Droskwicz, 1275 8. července Troschowitz, 1275 14. července Treschwicz, 1278 23. července Trosgwicz.[46]) Přece však nikdy ne tak, jako r. 1333 ves Stetindorf!

Roku 1335 poukázal opat Jan místo platu, který měl dávati faráři v Lodenici, svým řeholním bratřím 3 hřivny platu z dvojlánu v Bohumělicích k pittanci[47]) a dvě léta potom pronajal klášterní dvůr v Těšeticích za 2 hřivny roční činže obecní radě znojemské.[48])

Velikého dobrodiní dostalo se Louce r. 1336 privilegiem krále Jana Lucemburského, který klášteru za jeho věrnost daroval městský soud znojemský, poddané klášterní osvobodil vší jurisdikce komorníků zemských, ves Oleksovice povýšil za městečko, povoliv týdenní trhy každou středu a kromě toho daroval klášteru útrpné právo, „jus gladii" a dva lány v Oleksovicích a dva v Čejkovicích, k nimž roku 1337 opat Jan III. ještě přikoupil třetí lán v Čejkovicích od Erharda z Trenče za 22 hřiven.[49])

Tato práva potvrdil markrabí Karel, přidav i výsadu, že opatové lučtí mají právo soudce města Znojma dosazovati a sesazovati.[50])

Opat Otto I., kterého Čermák klade k r. 1318—1336, Troschl však 1338—1341, je osoba chimaerická, o níž nikde se neděje zmínky.[51])

Roku 1343 opat Jan, toho jména Třetí, koupil od Niklasa z Chejova (u Hardeka) ves Chewernik (Havraníky) se dvorem „umb 350 Schock Silbers, grosser Prager Pfennig". Listina německá.[52]) Téhož asi roku vznikla nová rozepře o pastviny na Bruckerfeldě s městem Znojmem, které urovnány opět rozhodnutím prvnímu podobným, že v Dyji pod pokutou pěti hřiven nesmí se loviti, ani na Bruckerfeldě dobytek pásti ze Znojma, ba že městské radě není volno opraviti most přes Dyji (do Sedlešovic, nyní u „zeleného stromu"), leda by opat lucký dal k tomu své svolení.

Když pak zařízeno bylo arcibiskupství pražské a jemu podřízeno nově zřízené biskupství v Litomyšli, byl Jan III., opat lucký, zvolen prvním biskupem nové diecése, kde působil, jak dí letopisec, za příklad mnohým, ke cti sobě (Troschl).

---

[43]) C. D. M. VI., 353. — [44]) C. D. M. VII., 36; Emler, Reg. IV., 7. — [45]) Bílek: „Statky a jmění kolleji Jesuitských . . ." 1893 p. 350. — [46]) Boczek, C. D. M. IV. 154, 155, 156, 159. — [47]) B. Stölzl, Theca arcanorum, M. S. 1668. V zemském archivě v Brně. — [48]) Chytil, C. D. M. VII., 108. — [49]) Čejkovice (Schenkwicz), ves zaniklá, nyní stojí na jejím místě Schakwitz. — [50]) C. D. M. VII., 82, 83, 97, 105, 585; Emler, Reg. II., 201. — [51]) Troschl, o. c. 70. — [52]) Čermák, l. c. 338; Troschl, l. c. p. 71, 72

Bulla, kterou papež Klement VI. ustanovuje opata Jana biskupem litomyšlským, nese datum II. Cal. Maji (30. dubna) 1345 a je psána „dilecto filio Johanni Luthomuslensi“. Bullou touto ves Litomyšl vysazuje se za město a kostel při premonstrátském klášteře povýšen na kathedrální.

Nemálo však dotýká se papež Klement poměrů luckých. Třeba že právo svobodné volby opata obdržela Louka teprve od krále Vladislava II. r. 1512, smíme se přece domnívati, že práva tohoto klášter užíval už dávno, hned od svého založení, protože už dlouho před r. 1512 čteme o volbách skrutinových. Tentokráte však učiněna výjimka, jaká se později jednou jen opakovala (r. 1573 jmenováním opata Šebastiana Freytáka z Čepiroh). Byl-li totiž premonstrátský klášterní chrám v Litomyšli učiněn kathedrálním, stával se také biskup nové diecése zároveň opatem kláštera. Tou dobou však byl v Litomyšli opatem Jindřich, který nemohl jen tak zhola býti úřadu zbaven. Proto jmenoval jej papež opatem v *Louce*.[53]) Nemohu nepoukázati na analogii při arcibiskupství pražském: jakmile roku 1564 byly příjmy velmistra řádu křižovníků v Praze určeny pro arcibiskupa pražského, stával se každý nový arcibiskup zároveň velmistrem rytířského řádu křižovníků.

Mikšovicova kronika Lounská.

Část 2.

Od l. 1543 až do l. 1549.

L. 1543 most nový přes řeku Vohři jest znovu všecek postaven a šindelem pobit od nějakého mistra Jakuba, mlynáře z Litoměřic, jest udělán. A od toho díla jest mu dáno vukolem 310 kop míš.

(1639 shořel na poručení nejvyššího jednoho od koruny Švedský Slonga.)

T. l. 1544 v pondělí po neděli, jenž slove Cantate, před sv. Žofií [12. května] v hodin 16 město Sušice všecko vyhořelo od kladenýho ohně.

It. l. v středu [po] početí panny Marie [10. pros.] umřel Jan Zaklánek, bakalář, měštěnín a muž vejmluvný.

L. 1544 na d. sv. Havla [16. říj.] v hodinu nešporní narodil se v Pelhřimově M. Adam Cholossius, písař radní města Luna (otec Jana Cholossia). (V. K. h. 536.)

T. l. v středu po narození P. M. páni Šlikové sou od krále Ferdinanda do vězení dáni.

T. l. v pondělí na d. sv. Tomáše [21. pros.], stala se příhoda nešťastná a nenadálá tak, že Václav Mates, měštěnín Lounský,

---

[53]) Chytil, C. D. M. VII. p. 438 n. 601.

přišedší domů s ručnicí, chtěl kohoutek dolů složiti a v tom ručnice spustila a žena jeho Kateřina šla ven z světnice i prostřelil jí hlavu na skrze a ona padši hned umřela.

It. l. P. 1546 ve čtvrtek před devítníkem [18. února] na tý syllabě con-jun-ge-tunc umřel muž slavný a znamenitý, i také téměř po všem světě vyhlášený Martinus Lutherus v městě Eisleben a potom do Wittenberka přivezen a tam pochován.

T. l. v pátek před nedělí jubilate [14. května] mezníky sázeny mezi p. Šebastianem z Weitmile a námi Lounskými mezi grunty březenskými a lounskými, co jsme byli na pánu před lety soudem obdrželi.

It. t. l. v neděli na d. sv Jakuba (25. července) Hanuš, kníže Brandenburské, vedl lid císaři do Řezna a tak obecně pravili, že by chtěl císař na knížata Míšenská táhnouti. Bylo jich u nás devět set koní. Též opět pro tu potřebu v středu po sv. Jakubu (28. července) přitáhlo k nám tři sta koní do Loun.

Husaři posláni do Míšně. T. l. král Ferdinandus učinil pomoc císaři Karlovi, bratru svému, znamenitou proti kurfiřtovi a lantkrabí Heskýmu ven z země až do Míšně a tam zemi hubili pálíc a berouc zvláště husaři, neb jich bylo tam od krále posláno XV set. A ti s lidmi nekřesťansky nakládali.

T. l. P., co se na nás Lounský dostalo podle sněmovního nařízení, vyslali jsme drábův pěších devadesát a jízdných 22. A ti vyšli z Loun po sv. Františku a tam byvše zase přitáhli v sobotu po sv. Martině [13. listopadu].

Vše t. l. d. všech svatých [1. listopadu] poraženi jsou Mišnáři od těch Husarův znamenitě. A tu jest jich několik set pomordováno a potom hned dobejvali městeček a měst Cvikova, Šnejperku a jiných. A ti se dobrovolně knížeti poddávali.

Mord nájemný. Opět t. l. v sobotu po sv. Alžbětě [20. listopadu] sťat jest sedlák z Chrabřec příjmí Hnilice. Najal z pěti kop pacholka Jíru Durchana Němcovýho z Tejnce, že jednoho mládence zabil.

L. P. 1546 v pátek na sobotu po první hodině na noc před druhou nedělí adventní [4. prosince] dva lotři vlezše na rathouz vlámali se do komory, kde ouředníci svý věci chovají. Vylámali truhlu i zámky a peníze pobrali, ven z města vyšli. A hned zase tu sobotu ráno sou je zjímali a peníze zase vrátili, kde je byli zakopali. A potom ty dva lotry v pátek po početí Panny Marie voběsili [10. prosince].

It. l. 1547 v sobotu po třech Králích [8. ledna] umřel urozený pán Mikuláš Šavel Semenkovský z Vlkové a pochován jest v kostele sv. Petra.

T. l. Anna královna umřela po obrácení sv. Pavla na víru křesťanskou [27. ledna] Jest pochována na hradě pražském. (V. K. h. 49.)

T. l. byla jest nesnáz veliká a různice mezi císařem a králem Ferdinandem z jedné a mezi knížetem Hanušem korfeřstem a lantkrabí Heským strany druhé. A skrze to veliký škody v Míšni se dály. A tak z toho korfeřt jest jat u města Míšně a císaři dodán. To se stalo v neděli Misericordias. [24. dubna.]

T. l. král Ferdinandus pokutoval Pražany a jiná města všecka krom Plzeňských, Budějovských, Oušteckých (!) i také jiní páni mnozí a rytířstvo a to proto (jakž oni pravili), že jsou vojensky vytáhli, aby knížeti Hanušovi proti císaři pomoc učinili. I pobral městům a některým pánům všecky statky pozemský a nám lounským jsou pobrány vesnice všecky, cla, platy, děla, zbroj, ručnice. A pokuty na nás uložili pět tisíc kop míš., že jsme ještě hotovejch dáti museli a u vězení na bílý věži 18 osob sedělo. A zase nám jest dáno clo a ungelt [1]); za to sme panu kanclíři dali opět 11 set kop míš.

T. l. v pondělí po sv. Trojici [6. června] ve vsi Hrušovanech u Žatce tu sobotu před sv. Vítem mátě svých dětí šestero zamordovala. Nejstarší pacholík byl XI let stáří. Potom tu ženu za živa zahrabali a kolem probili. (V. K. h. 319.)

T. l. v pondělí před sv. Bartolomějem [22. srpna] stati jsou na Hradčanech čtyři, Václav Pětipeský, Jan Barchanec, Jakub vod Kos, hofrychtýř, Vaněk soukenník z Poříče. Jaký jich provinění bylo, to se pánu Bohu poroučí. (V. K. h. 444.)

Vymrskáni z Prahy. T. l. v pátek po sv. Matouši [23. září] vyvedeno jest osm osob z Prahy katem je mrskavše: Václava Rozvodu, Farkaše kožišníka, Adama z Tejna, Poledne kováře, Viktorína nožíře a nějakého hrnčíře loukoměři. [2]) Jaká toho příčina, to též Bůh potom souditi bude.

T. l. v sobotu po sv. Matouši král vypověděl z Prahy i z jiných svejch zemí Ondřeje Klatovskýho od Nový brány, Václava Peřinovskýho, Kašpara Strnada, Schodeckého sladovníka, Jana Hada na Mostku. Avšak někteří skrze přátely zase v Praze zůstali.

T. l. zbroj z rathouzu jest nám pobrána a k tomu na svůj náklad museli jsme je dovézti na Loket v pátek den sv. Uršily.

T. l. v sobotu den zvěstování Panny Marie stala se věc neslušná a také neslýchaná v Kostoloprtech. Mnich bosák byl u paní na zámku, když na ten den Jakub farář Kostoloprtský zpíval čtení, ten mnich přišel do kostela k němu pozadu a měvši dlátko nějaký tesařský u voltáře mrštil ho v hlavu a ranil ho dvakrát velmi. Chtěli ho lidé bíti. Prosil zaň, aby mu nečinili toho. I jest do vězení na Chumtov podán, potom na zámek do Prahy a potom puštěn.

T. l. [1548] v středu před povýšením sv. kříže [12. září] Jaroměř město všecko vyhořelo, kostel, fara, škola a všecky domy, co vzavření bylo v městě. (V. K. h. 479.)

It. l. 1549 ve čtvrtek před hromnicemi [31. ledna] kanovník znamenitej z hradu pražského Simon Vilaticus tak řečený z mostu skočil, který jda z hradu pražského do nový vobory královský (svývolně pro nějaké peníze, kterých byl rozpůjčil neb byl lichevník, maje znamenitou sumu peněz) a tu se hanebně zabil i potom ho (lotři čtveráci vzavše bez zvonění a průvodu) nesli k sv. Benedyktu na Hradčany, tu ho pochovali v koutě u zdi, (tak jakž jest toho zasloužil, rovně jakoby se voběsil.) (NB. To se

[1]) Celní poplatek z jistých druhů zboží. — [2]) Uvádí jich jen 6.

nešťastnou příhodou stalo, když se díval z okna mostu prašného dolů na zvěř, prkno se s ním utrhlo.) [1])

It. l. 1549 v sobotu d. sv. Apolyny kostelík sv. Jiří na Hoblíce vítr dolův shodil a jej vobořil.

T. l. v středu po sv. Školastice sněm jest držán v Praze ode všech tří stavův.

T. l. v outerý po sv Matěji Burián Medek komorník jest odsouzen cti, hrdla, statku a to proto, že nějaký falešný svědomí vydával proti panu purkrabovi Chroustenskýmu a jest sťat proto.

L. 1549 v druhou neděli postní na velikém předměstí nějaký soused Jan Král, který slady při městě vozíval, zabil svýho vinaře kratcí a on zase ho nožem probodl. A tak spolu oba umřeli a leží v jednom hrobě.

T. l. ve čtvrtek na pátek d. sv Petra v okovách hrom zapálil u Smutinců.

T. l. d. sv. Concordie na sněmu obecném na hradě Pražském král Maxmilián za krále volen 18. januarii (recte 18. února).

Nona bIs Vt LVstrat terras LVX FebrVa LeCtVs
AEMILIVs regno CzeChIa tota tVa est. [2])

(Crinitus Vel. K. h. 94.)

T. l. Jan Bělohlávek Crinit Trnický pojal sobě za manželku Dorotu Janečkovou.

T. l. na d. sv. Barbory vidíny byly tři slunce a nad jedním každým sloup ohnivý, item měsíc byl vidín a v něm kříž.

(Příště dále.)

Drobné zprávy a posudky.

Doplňky k Tomkově „D. Prahy" V. dílu str. 40—54. Píše *Fr. Štědrý.* Úředníci a služebníci dvorští a zemští. Mnoho na tom záleží, znáti osoby, jež kolem panovníka se nalézaly a jejichž vliv na povahu a rozhodování jeho byl patrný. Povahu Václava IV., krále českého a římského, oceníme lépe, zvíme-li, jaké bylo okolí jeho. Ač Tomek s velikou, ba obdivu hodnou důkladností snesl a spořádal zprávy o celém dvořanstvu Václavově, není seznam ten úplný a nebude jím, dokud se nedočkáme diplomatáře panování jeho. Protože však tato práce vyžádá si asi celého věku a na dohlednou dobu sotva se jí dočkáme, pokusil jsem se k jednotlivým úředníkům a dvořanům doplniti seznam poznámkami a doplňky, které zvláště v deskách dvorských jsou dosti hojny. Kvatern 18., nejstarší půhony obsahující, vyčerpán jest zcela, z 13. většina, 15. 16. a 19. asi třetina prohlednuta. Pro tentokráte podávám seznam místosudí dvoru královského (judex curiae regalis) od r. 1381—1419. Až na léta 1409—1412 jest úplný.

V r. 1381 a 1382 do suchých dnů postních jmenuje se Otík z Chrástu. [1]) Po něm shledal jsem místosudím Henzlina z Dubé 1382 o suchých dnech letničních. [2]) Ještě téhož roku v suchých dnech podzimních a zimních nazývá se Kunat Kapléř z Sulevic místosudím dvorským. [3]) O roce 1383 nemám po ruce žádných záznamů. V roce následujícím 1384 jest Henzlin Kokot místo-

---

[1]) V závorce uvedené věty přeškrtány a hanebná pomluva poznámkou NB. odvolána. — [2]) Jakmile dvakrát devět světlo únorové osvěcuje zemi, zvolen Aemilius na království. Čechie veškera tvá jest.

[1]) DD. XIII. 71. 92. 96. 168. 169. 231. [2]) DD. XIII. 94. [3]) DD. XIII. 168. 169. 27. 28. 98.

sudím. [4]) Po něm nastoupil opět Henzlin z Dubé od 1385—1390 [5]) V suchých dnech postních 1390 jmenuje se Hereš,[6]) po něm ještě téhož roku na podzim Svatoslav a v roce 1392 v listopadu. [7]) V letních dnech suchých téhož roku až do 1394 vyskytuje se Václav, snad totožný s bývalým místopísařem Václavem z Královic. [8]) V říjnu 1394 Albera ze Žahořan (nejspíše těch, jež jsou v bývalém Vltavsku) a v roce následujícím 1395 [9]) Smil z Libomyšle od r. 1396 až do suchých dnů postních 1398. [10]) Na to po třetí se objevuje Henzlin z Dubé v říjnu 1398—1400 v únoru. Po něm zastával ten úřad Leva z Kydlin až do 1407 ještě v březnu. [11])

Kvatern 40 D.D. D. 1. seznamuje nás 1408 v říjnu s Henzlinem Šadernichtem, aniž jsme mohli léta následující 1409—1412 koho jiného nalézti. Teprv poslední léta kralování Václavova od ledna 1413 až do října 1419 jest veleznámý Sezema z Hořešovic, dříve písař D. D., jehož podobiznu nese kvatern 15. desk dvorských, místosudím dvoru královského. Pocházel z rodu těch, kteří nosili na štítě svém pařez s větvemi jako Merklínští z Merklína a ze Sokolovic. [12])

Kšaft Jiříka Labouňského z Labouně. Mezi archivaliemi knihovny strahovské uložen originál kšaftu Jiříka Labouňského z Labouně, obratného právníka a prokuratora při soudech na hradě pražském, pána na Klášteře u Hradiště, † 10. května 1572. Více o něm viz Hrady od Sedl. V. 278 a X. 127. Podáváme tuto opis pergamenové listiny, poněvadž jeví se v kšaftě tom reflex rodinného života tohoto vladyky: šlechetnost, starostlivost, trampoty s dětmi a neštěstí v rodině.

„Ve jméno svaté a nerozdílné Trojice jednoho živého pána Boha na věky požehnanýho. Amen. Já Jiřík Labouňský z Labouně a na Klášteře Hradišti, tento kšaft a zřízení činím. Předkem duši svou pánu Bohu poroučím a za odpuštění hřichům a smilování skrze smrt nevinnou prostředníka a Přimluvčí, pána Ježíše Krista, pána Spasitele a vykupitele mého, aby mne hříšného, k věčnému odpočinutí přivésti ráčil, poníženě poručena se činic s pokorou prosím. A jakož mám list mocnej od Nejjasnějšího knížete a pána pana Ferdinanda slavné paměti Jeho milosti Císařské, jakožto krále českého, Infanta v Hispanii, Arcikníže Rakouského atd., toho času pána mého milostivého, abych mohl o statku svém kšaftovati, tak jakž tejž list mocnej Jeho milosti císařské v sobě šíře ukazuje a zavírá: I takto o statku svém, jsa s bratřími svými dílnej, kteréhož mi milej pán Bůh z milosti své svaté skrze mý pracný služby propůjčiti ráčil, řídím a kšaftuji. Předkem, aby nad Eliškou z Rajchu, manželkou mou a dětmi mejmi Janem a Evou dcerou mou a statkem mejm, poručníci byli sem se dožádal do dojití let Jana syna mého je činím Pána pana Jindřicha z Waldštejna a na Dobrovici, Jeho Milosti císařské rady a urozených vladyk pana Jana staršího Habartickýho z Habartic a na Podolci pod Boleslavi, pana švagra mýho milýho a pana Joachima Prostiborskýho z Prostiboře, pana švagra a Kmotra mýho milýho. Tomu pánu a těm dobrejm lidem věřím, že pro odplatu a milosrdenství Pána Boha všemohoucího, manželku mou, děti mý i statek budou opatrovati, a aby ke cti a chvále Pána Boha všemohoucího živi byli, napomínati a Jan syn můj, aby dobrejm hospodářem a nemrhačem statku byl a lidem poddanejm neubližoval, je v potřebách jich bedlivě opatroval — Item Janovi synu svýmu z Labouně poroučím a dávám Klášter Hradiště se vším k němu příslušenstvím a vesnicemi, rybníky, lesy, lukami, mlejny, řekami, potoky, statek všecken dědičnej i to všecko, čehož sem sám v držení a užívání se všemi svrchky a nábytky, klenoty, hotové peníze. Item vo Elišce z Rajchu, manželce mý, takto kšaftuji. Kdež sem po ní věna vzal sto kop míšeňských, proti tomu í s jejím, kdež má všeho věna půl třetího sta kop míšeňských, k tomu ji přidávám půl páta sta kop míšeňských, aby s přídavkem měla všeho věna sedm set kop míšeňských, a v statku mým při Janovi, synu mým, aby byla do smrti anebo stavu změnění a stravou, jídlem a pitím dostatečně opatřena. A jestliže by se s Janem, synem mejm zbejti nemohla v domu mým, tehdy dávám manželce

---

[4]) DD. XIII. 152. 235. [5]) DD. XIII. 4. 9. 120. 121. 154. 238 a DD. XVIII. 56. [6]) DD. XIII 11. a 1391 DD XIII. 14. 40. [7]) DD. XIII. 14. 43. [8]) Tomek l. c. 41. DD. XIII. 45. 47. 48. 49. 50. 51. 59. 101. 185. 186. [9]) DD. XIII. 20. 100. 102. 103. 188. DD. XVIII. 132. [10]) DD. XIV. 216. a XVIII. 76. 103. [11]) DD. XVIII. 60. 61. 68. 69. 79. 89. 90. 103. 117. a DD. XIX. 1. — [12]) Sedláček Hrady VI. 207. a DD. XV. 1.

svý dvůr svůj ve vsi Borovici s dědinami, lukou a dřívím ku palivu, Jan, syn můj, aby ji opatroval a sedláci z Borovic a z Neveklovic aby z robot dědičnejch ji ty dědiny každýho roku zvorali a osili. A Jan, syn můj, aby každý tejden manželce mý vydával vína dvě pinty a piva dobrýho sedm štvrtci za dvě neděle, to jest za měsíc achtel a ryb ku pátku a k sobotě s jídlo krom v půstě kaprův dobrých s jeden džber a štiček a drubeže polou džbeří a za jeden každej měsíc žita z osy melnýho z Borovic na chlib půl korce žita, a tři krávy Jan, syn můj, do toho dvoru aby ji vydal k užívání a patnácte vovec, kteréhožto dvora a vydávání ona Eliška užívati má do smrti aneb stavu vdovskýho změnění. Věna krom přídavku půl třetího sta kop míšeňských Jan, syn můj, ode dne mé smrti v roce aby mý manželce vydal a potom po vyjití toho roku v roce počna přídavek věna, Jan, syn můj, aby manželce mý po jednom stu kopách míšeňských platil až do vyplnění půl páta sta kop míšeňských A po smrti aneb stavu změnění manželky mé, zase Janovi, synu mýmu a jeho dědicom ten dvůr zůstati má se všemi dobytky v témž dvoře pozůstalejmi. Item vo Evě dceři svý takto řídím, ta aby při mý manželce zůstala a Jan syn můj, aby ji šaty chodicími opatroval. Však uznali-li by páni poručníci s Janem, synem mejm, Evy dcery mé lepší opatření býti, aby ona Eva od mateře vzata a při Janovi synu mým byla a dostatečně ve všech potřebách se opatrovala. A když by k vdání přešla, s volí a radou pánův poručníkův a Jana, syna mýho aby Jan, syn můj po ní věna dal dvě stě kop grošův českých a vejpravu poctivou. Item Ludmilu dceru mou vdovu, kteráž toho tyranna Kryšpina měla a ta lotrovsky bez viny od zlý paměti toho Kryšpina o zdraví a rozum připravena, kterouž jsem v svý opatření přijal, tu poroučím Janovi, svýmu synu, aby ji i s jejím věnem a což má spravedlivě, stravou, jídlem, pitím, v šatech chodicích, lehacích do smrti poctivě opatroval tak bedlivě, aby toho, což má, z nerozumu nerozdala a nerozmrhala a při Janově manželce byla a bez vuole jich nikam z pokoje neodcházela. Item Kateřinu a Alžbětu, dcery své vdané, ty sem vybyl, Kateřině neposlušný tý nic neporoučím, než aby Pána Boha prosila, aby ji to odpustiti ráčil, jak se nerozvážně a zle ke mně otci svému proti Pána Boha přikázání, chovala. Item Alžbětě dceři mé přes odbyti poroučím čtyři sta kop míšeňských, Jan, syn můj, aby z mýho statku, ode dne smrti mé počna, po roce každýho roku ji vydával po jednom stu kopách míšeňských. Pakli by se přes věno, odbyti na víc chtěla potahovati, buď po mně neb paní máteří své paní Elišce z Labouně, tehdy tohoto odkázání užiti nemá, těch dvou set kop grošův českých. Taky Evě dceři své odkazuji z lásky otcovské sto kop grošův českých, Jan, syn můj, aby jí vydal po vdaní v roce. A budouci manžel aby ji obvěnil tři sta kop grošův českých, aby všeho věna měla podle zřízení zemskýho třetinou vejš, patnácte set kop míšeňských. Item o Vackovi Knížeti, šafáři, a Janovi Beranovi z Jiviny, lidech poddaných a služebnicích, Janovi synu svýmu poroučím, aby pro jich věrný služby Jan, syn můj, jich do smrti stravou a oděvem neopouštěl, a kdyžby pracovati nemohli, poctivě a dobře je bez nedostatku při sobě ve dvoře choval. Item, lidem všem svým poroučím Pána Boha aby se báli a svý děti k dobrýmu vedli, vrchnosti svý pro přikázání Pána Boha poddáni byli, ve vší věrné poddanosti, živnosti svejch spravedlivě dobejvali, v tom očekávajice po tomto plačtivém oudolí a práci tělesné věčného odpočinutí, připraveného od Trojice svaté, jednoho Pána Boha, vyvolenejm Božím. Tuto však vejminku v tomto kšaftu sobě činím a v moci sobě pozustavuji, tento kšaft všecken tak zůstaviti aneb na díle změniti, buď komu co přidati, neb ujíti, aneb komužkoli jinému, neb čeledi, neb služebníkům odkázati, zřídic to listem pod svou pečetí s podepsáním ruky své, aby Jan, syn můj, z statku mýho povinen byl to každýmu dáti a vyplniti. —

K tomu na svědomí pečeť svou vlastní, k tomu kšaftu přivěsiti sem dal. A pro širší toho svědomí dožádal sem se urozených pánův, pánův Pana Václava Samuhele z Hrádku a na Stakořích a pana Kundrata Krajíře z Krajku a na Mladé Boleslavi a urozeného pana Adama Wančury z Rehnic a na Studenci, že sou pečeti své vlastní podlí mne k tomuto kšaftu mému přivěsiti dáti ráčili, sobě bez škody. Kterýžto kšaft jest učiněn v autery po slavný památce Seslání Ducha sv. Leta od narození Pána Ježíše Krista tisícýho pětistýho šedesátýho devátýho."

Zachovaly se pouze pečeti Jiříka z Labouně a Václ. Samuhele z Hrádku. Chybí pečeť Kundrata Krajíře z Krajku a Vančury z Řehnic.

Dr. Isid. Zahradník.

Ueber ältere böhmische Geschichtsquellen. Von *A. Bachmann.* I. „Abt Gerlach von Mülhausen und sein Werk." Tuto studii uveřejnil známý professor zdejší něm. university Dr. Ad. Bachmann v „Zeitschrift für Geschichte Mährens und Schlesiens IV. Brünn 1900, 126/f. — Jest to práce velice interessantní a neváháme o ní referovati poněkud obšírněji. — Knihovna strahovská chová vzácný kodex (nová sign. Lat. VIII. A. 1.) obsahující Bedae venerabilis: „Historia Anglorum", kroniku pražského kanovníka Vincencia, kroniku opata Jarlocha a zprávu Ansbertovu o křižové výpravě Barbarossově. (Blíže viz: Fontes rerum bohem. tom. II. 1874 401 násl., Würdigung der alten böhm. Geschichtsschreiber — Palacký 1830 p. 79 násl., Fontes rerum austr., Codex Strahoviensis von Hippolyt Tauschinski und Mathias Pangeri. Wien 1863. a j.)

Prof. Bachmann pracoval s láskou a — objektivností, která patrna v práci celé. Nás zajímá především, jaké stanovisko zaujal autor k otázce původu Jarlochova. — Všeobecně přijato, že narodil se Jarloch v Čechách, ač ozývaly i ozývají se hlasy, které Jarlocha mezi Němce řadí. (Zák, Mittheil. d. Instit. f. österr. Geschichtsforsch. XVI. 1895.) Bachmann postavil se mezi předmi a tvrdí, že Jarloch byl rodem Čech, což dokazuje z důvodů ve spise jeho obsažených. Nehledíme na některé podřízené důvody „propter avunculum" a „ad avunculum," ani že psal se v latinské kronice své česky a nikoliv latinsky, nám zamlouvají se důvody dva a to: L. P. 1175 okolo svátku Nar. P. M. vypravil Soběslav bratra svého Oldřicha s lidem válečným do Lombardska k císaři. Vojsko toto táhlo nahoru po Dunaji až k městu Ulmu. Tam se utábořilo a mnozí šli do města prodat dobytek a jiné kořisti. A tu pustil se lid český v drancování a Jarloch činí poznámku[1]) „sic est gens nostra rapinis semper intenta. „Cizinec by nebyl psal „gens nostra".

Druhým vážným důkazem jest způsob psaní vlastních jmen lokálních. Tak čteme v latinském textě: „Domaslich (fontes II. 468, Domaslith, codex str. 147), Mylevzk (Milevsko) fol. 936 (MST. chr. gerl. LI.), Lunewiz (Louňovice) MST. fol. 93a (L) Luneuvic (MST. fol. 92b. XLVII.). Koniz (MST. f. 93a L), Bernicensis, Jarossensis (Pernek a Jiruš, v Rak.) fol. 92 a LXVI. 93b. a. j. v. —

Velmi markantní toho důkaz je tento: Líče návrat biskupa Jindřicha Břet. z jeho ročního pobytu na dvoře císařském jako zástava, vypravuje, kterak Přemysl Ot. táhl, spoléhaje na věrnost pánů českých, biskupovi vstříc polem. — Setkali se mezi Berounem a Zdicemi. Passus ten v originále zní: sed cum uenisset (Přemysl) ad locum na [Beron] . . . . [cum episcopus esset na Zdice.][2])

Povšimnutí hodna jest poznámka o volbě biskupa Fridricha. Zní pak zpráva ta takto: (cit. dle MST.) Anno — 1170 . . . . . succedit nobilis homo etc . . . de Saxonia Fridericus nomine ignarus omnino boemice lingue, cognatus et ipse regine, cuius fauore potius quam iudicio ecclesie factum est hoc in eum. *Nam sponte sua aduenam et lingue imperitum non eligerent*, (fol. 88a XXVIII.)

I této poznámky cizinec by neučinil.

S povděkem kvittujeme Dr. Bachmannovi, že naznačil důvody, které přiměly jej k uznání českého původu Jarlochova, jenž ovšem německy vzdělán. Prof. Bachmann popírá přesvědčení Palackého, které všeobecně téměř přijato, jako by byl Jaroch příbuzným pana Jiřího Milevského. Jarloch zmiňuje se sice o svém strýci Gerhardovi, ale u p. Jiřího nečiní ani nejmenší poznámky, z niž dalo by se souditi na krevní svazky. Jmenuje jej sice »náš Jiří,« ale z toho dá se souditi, že byli v intimním styku. Byl by jistě nezamlčel Jarloch veřejně konstatovati příbuzenství.

Po té přikročuje pan spisovatel k dílu Jarlochovu a promlouvá o vzniku a rozčlenění jeho. — Resultátem pak jeho studie jest, že dílo Jarlochovo, jak se nám jeví, jest jen koncept, jakási snůška materiálu Je tu velice marginálních not, jeví se na mnohých místech pozdější dodatky, rasury, opravy, ano zřejmě dokládá, že šířeji o tom bude promluveno. Pracoval dle všeho Jarloch o svém díle až do poslední chvíle, a proto nejeví se tu jednota,

---

[1]) V orig. strahovském chybějí dva listy, kde právě tato episoda líčena. Vide „Codex Strahoviensis p. 144. a „Prameny dějin č. 469."

[2]) Poněvadž partie tato vytržena z origin str., cituji dle Fontes r. b. II. 510, Codex str. 186.

musea z r. 1419. Adjunkt archivu Třeboňského p. Th. Antl uveřejnil z výš dotčeného kodexu I. E. 9. seznam úroků z města a vsí k němu náležitých za 1450 a 1451. Celkem patřilo tenkráte k městu 22 vesnic, jež byly druhdy majetkem kláštera Postoloprtského a Oseckého. Jest viděti, že husitství Lounským šlo k duhu jakož i jiným městům. V době naší k velké váze přichází seznati nejen vnější stav obce české, ale i vnitřní zřízení její. K tomu podává nám tento malý spisek o 12 stránkách vítanou příležitost. Z něho se dovídáme, z kterých domův a pozemků bral se úrok, o němž nemohli bychom všude vyložiti, z jaké příčiny byl vybírán. Plat z domků nad mlýnem Kostěným, který stál tam, kde potok Citolibský vlévá se do řeky před nynější ohradou cukrovaru páně Valterova, plat na oděv chudých, na most přes Ohři jest listinami pověřen. Platy z domků v „Starém městě" a za kostelem sv. Petra nejsou známy původem svým. Že však jsou to platy z emfiteutických smluv brzy po založení města, jest jisto. Platy vesské vyměřeny jsou z lánů, při některých také ze strychů. Výpis jest diplomaticky věrný. Tu i tam vloudila se chyba tisková na př. str. 2. na místo Kalifandre má státi Kalisandre, str. 3. místo Lyhar má státi Cyhar, str. 8 místo Srnutece má státi Sinutce. Po našem soudě měl p. spisovatel všecka léta zachovaná některých vsí až do r. 1471 jdouci v stručném obrazci podati, a to proto, by bylo zjevno, na koho dílce lánův a strychův přecházely, jak i jednotlivé kusy od dřívějších majitelů k jiným přiráženy neb odnímány byly. Obrazec české vsi se často měnival. Ti, kdož dílo Meitzenovo k nám přenášeji, budou dalším postupem studií svých znamenati, že naše agrární poměry v mnohém ohledě se různily od slezských. *Fr. Štědrý.*

Die Urkunden Kaiser Sigmunds 1410—1437 von Wilhelm Altmann. Innsbruck 1896—1900. Wagners Buchhandlung.

Ve způsobě známých říšských regest Böhmerem začatých vydal výš dotčený bibliotekář a soukromý docent na universitě Greifswaldské 12362 výtahů listin císaře Zikmunda, které hledí k Německu a k Čechám. Listiny uherské vlády Zikmundovy jsou pominuty, protože prý král. akademie Pešťská chystá se je vydati. V řadě těchto listinných výtahů vyskytuje se mnoho takových, jež čerpal z archivů a spisů českých. Jak známo, sahají Emlerova Regesta Bohemiae do r. 1346, až do nastoupení vlády Karlem IV. v Čechách. O císaři Karlu IV. vydal A. Huber 7485 listin ve výtahu, a ač se jeví býti stranníkem německým v posuzování tohoto nám Čechům drahého otce vlasti, saháme přece rádi k dílu jeho, kdykoliv ani z Pelclova Karla IV., ani z jiných snůšek českých listin nevíme si rady. Toto dílo Hubrovo tvoří VIII. díl regest říšských a práce Altmannova jest znamenána dílem XI., jako by na listiny Václava IV. počítány byly díly IX. a X. Doba Václava IV. čeká svého muže a po mém skromném úsudku jest nám nejdůležitější, protože přinese objasnění mnohých temných bodů jeho panování. Podávajíce zprávu o díle Altmannově, nechceme býti soudci jeho. Sebrati přes 12000 listin jest již samo sebou zásluhou. Altmann sám trpce stěžuje si v II. svazku v předmluvě a doslovu na svého odsuzovatele Gerharda Seeligera, který tak učinil v Götting. Gelehrte Anzeigen 1898. Nro. 8. Nemajíce časopisu tohoto po ruce, nemůžeme říci, v čem má pravdu a v čem křivdí mu. Tato regesta liší se od Huberových Karlových tím, že pořadatel jejich žádného životopisu Zikmundova nepředeslal. My ho nepostrádáme, protože naši dějepisci Palacký i Tomek povahu a činy Zikmundovy význačně odsoudili a o panování jeho sotva jest mezi učenými sporu. Nebudeme se též rozpisovati o tom, zdali by nebylo bývalo dobře poskytnouti Altmannovi vše, co na ten čas máme. Tkví nechuť naše více ve tysické nemožnosti nežli v jakémsi národním antagonismu, jakéhož se spisovatel v II. díle dotýká. Přes to bych sbírku tuto doporučil nejen knihovnám, ale i soukromníkům, protože bude tvořiti podklad, v němž dlužno dále pracovati a doplňovati. Druhý rozdíl této sbírky záleží v tom, že má jen jediný rejstřík jmen osobních a místních, kdežto mnohé svazky regist říšských měly seznamy míst, kde každá listina byla sdělána, dále seznamy příjemců a předmětů listin, zemí, kam patří, svědkův a úředníkův císařských nejvyšších. Četné vady, zvláště u psaní českých jmen, každý Čech rád si opraví, když pozná, že sběratel měl dobrou vůli psáti jména česká správně. *Fr. Štědrý.*

Der Adel der böhmischen Kronländer. Ein Verzeichniss derjenigen Wappenbriefe und Adelsdiplome, welche in den böhmischen Saalbüchern des Adels-

již od nepamětných dob a byl původně postaven ke cti sv. kříže; teprve později uctíván tu i sv. Vojtěch jako patron chrámu, k jehož cti byl tento v letech 1724—1726 proslaveným Kiliánem Dienzenhoffrem přestavěn. Dějiny této povždy věrně katolické farní osady popisuje v díle shora uvedeném velice poutavě pan farář Kaněra na základě dlouholetých studií, k nimž mu farní a břevnovský archiv poskytly hojně látky; vždy přihlíženo též k dějinám všeobecným, aby tak místní poměry tím lépe byly objasněny, také škole věnována patřičná pozornost. Spis zasluhuje vřelého doporučení a spisovatel hojného následování, aby zvláště starší farní osady naše dočkaly se soustavného vyličení svých dějin. Některé věcné a tiskové chyby podřízenějšího významu (na př. na str. 67 místo r. 1654 správně 1655, na str. 86 Zahaň m. Sagan, na str. 93 Straky m. Straby, na str. 201 Leandr Schiffer m. Beda Sartorius) račiž laskavý čtenář opraviti sám. *Jos. V. Bouchal.*

Rožmberkové rod původně německý? V časopise „Mittheilungen für die Geschichte der Deutschen in Böhmen XXXVIII. ročník na str. 394—404 dokazuje Jindřich Sperl ve článku: „Grenzen zwischen Böhmen und dem Mühllande im Mittelalter und die Heimat der Witigonen," že hranici nynějších Čech na jihozápadě tvořila řeka Vltava a že rod Vítkovců pochází z tohoto kraje ležícího mezi řekou Vltavou a nynější hranicí bavorskou. Kraj tento byl prý německý a tudíž i rod Vítkovců nesoucí na štítě růži jest původem německý.

Důvodění jeho na prvý pohled překvapuje, a kdo jen čte, aniž by zkoušel důvodů, dá mu za pravdu. Sledujme jej v důvodech jeho. Nejstarší pečeť Rožmberská zachovala se v knížecím Schwarzenberském archivě Vorlickém. R. 1220 prodává Vítek z Prčic ves Kojetín, kterou držel po otci svém Vítkovi, klášteru premonstrátskému v Milevsku. Pečeť jeho jest dosti zachovalá a † professor Martin Kolář četl legendu její: Sigillum domini Witkonis de Plathinberg. Domečka ve Sborníku historickém 1886 str. 210—212 čte: Sigillum domini Witkonis de Planthinberg. Jindřich Sperl přináší fotografický snímek a dokazuje, že se má čísti Sigillum domini Witkonis de Plankinberg. Neměli jsme příležitosti přesvědčiti se na originále, kdo z těch tří má pravdu a chceme věřiti p. Jindřichu Sperlovi, že četl nejsprávněji. M. Kolář neví, odkud Vítek z Prčic jméno své si vzal. (Nejstarší pečeti šlechty české, str. 3. v Táboře.) Domečka l. c. domnívá se, že Planthinberg byl hrad u Biskupic v Olomúckém kraji na Moravě, který již dávno zašel. Má za to, že nejstarší sídla Vítkovcův sluší hledati na Moravě. Sperl dokazuje, že přišli předkové Vítkovi z tak zvané Mlýnské čtvrti (Mühlviertel) a ze sbírky pramenů „Monumenta boica XXIX. II. str. 280" uvádí Witige et Pillungus de Planchinberg. Zkoumejme důvody jeho a nalezneme za pravdu. V pečetích šlechty naskytuje se často, že syn má pečeť otcovu, aneb že zachovává starší heslo svého rodu. Důkazů o tom podává hojně dílo Sedláčkovo „Hrady a zámky" skoro ve všech dílech. Pravdou by bylo, že Vítek z Prčic zachoval na pečeti Vorlické starší heslo rodu svého. Důvod druhý, že rod Vítkův dávno ve 12. století se vystěhoval do Čech, nemožný není, protože mnozí cizí rodové přišli na dvoře královských Přemyslovců k štěstí a moci. Není však vyloučena i možnost opaku, totiž že Vítkovci v Čechách osedlí přešli do Mlýnské čtvrti a odtud opět znova se osadili v Čechách. Analogon máme na severu v Markvarticích v Žitavsku. Důvod však nejpodstatnější, totiž ten, že svrchudotčení Vítek a Pilung z Plankenberku užívali ve štítě za znak růže, zůstal nám p. Sperl dlužen a, dokud toho nám nepodá, jest náhled jeho kombinací, kterou teprv uznáme za pravdu, až na obě otázky naše odpověděno bude důkazy nezvratnými. *Fr. Štědrý.*

Seznam úroků z města Loun a ze vsi k němu náležitých v l. 1450—1451. Sděluje *Theodor Antl.* Ve Věstníku královské české společnosti nauk 1891.

Česká města královská dosáhla nejvyšší své moci politické a největšího rozvoje majetku obecního v l. 1420—1453. Jakým způsobem se to dálo, dočteš se v Palackého Dějinách a v Tomkově Dějepise Prahy. Královské město Louny zachovalo si kodex velkého folia nyní číslo I E. 9 z l. 1450 až 1490 zprávy nesoucí. Jsou v něm příjmy a vydání městská v těch letech až do 1471 a některé i z l. 1490—1491. Vydání, která týdně se zaznamenávala, jsou ve mnohém ohledě zajímava. Škoda, že nezachoval se codex starší příjmů a vydání městských, jehož dva listy jsem našel v archivě českého

musea z r. 1419. Adjunkt archivu Třeboňského p. Th. Antl uveřejnil z výš lotčeného kodexu I. E. 9. seznam úroků z města a vsí k němu náležitých za 1450 a 1451. Celkem patřilo tenkráte k městu 22 vesnic, jež byly druhdy majetkem kláštera Postoloprtského a Oseckého. Jest viděti, že husitství Lounským šlo k duhu jakož i jiným městům. V době naší k velké váze přichází seznati nejen vnější stav obce české, ale i vnitřní zřízení její. K tomu podává nám tento malý spisek o 12 stránkách vítanou příležitost. Z něho se dovídáme, z kterých domův a pozemků bral se úrok, o němž nemohli bychom všude vyložiti, z jaké příčiny byl vybírán. Plat z domků nad mlýnem Kostěným, který stál tam, kde potok Čitolibský vlévá se do řeky před nynější ohradou cukrovaru páně Valterova, plat na oděv chudých, na most přes Ohři jest listinami pověřen. Platy z domků v „Starém městě" a za kostelem sv. Petra nejsou známy původem svým. Že však jsou to platy z emfiteutických smluv brzy po založení města, jest jisto. Platy vesské vyměřeny jsou z lánů, při některých také ze strychů. Výpis jest diplomaticky věrný. Tu i tam vloudila se chyba tisková na př. str. 2. na místo Kalifandre má státi Kalisandre, str. 3. místo Lyhar má státi Cyhar, str. 8 místo Srnutece má státi Sinutce. Po našem soudě měl p. spisovatel všecka léta zachovaná některých vsí až do r. 1471 jdoucí v stručném obrazci podati, a to proto, by bylo zjevno, na koho dílce lánův a strychův přecházely, jak i jednotlivé kusy od dřívějších majitelů k jiným přiráženy neb odnímány byly. Obrazec české vsi se často měnival. Ti, kdož dílo Meitzenovo k nám přenášejí, budou dalším postupem studií svých znamenati, že naše agrární poměry v mnohém ohledě se různily od slezských. *Fr. Štědrý.*

Die Urkunden Kaiser Sigmunds 1410—1437 von Wilhelm Altmann. Innsbruck 1896—1900. Wagners Buchhandlung.

Ve způsobě známých říšských regest Böhmerem začatých vydal výš dotčený bibliotekář a soukromý docent na universitě Greifswaldské 12362 výtahů listin císaře Zikmunda, které hledí k Německu a k Čechám. Listiny uherské vlády Zikmundovy jsou pominuty, protože prý král. akademie Pešťská chystá se je vydati. V řadě těchto listinných výtahů vyskytuje se mnoho takových, jež čerpal z archivů a spisů českých. Jak známo, sahají Emlerova Regesta Bohemiae do r. 1346, až do nastoupení vlády Karlem IV. v Čechách. O císaři Karlu IV. vydal A. Huber 7485 listin ve výtahu, a ač se jeví býti strannikem německým v posuzování tohoto nám Čechům drahého otce vlasti, saháme přece rádi k dílu jeho, kdykoliv ani z Pelclova Karla IV., ani z jiných snůšek českých listin nevíme si rady. Toto dílo Hubrovo tvoří VIII. díl regest říšských a práce Altmannova jest znamenána dílem XI., jako by na listiny Václava IV. počítány byly díly IX. a X. Doba Václava IV. čeká svého muže a po mém skromném úsudku jest nám nejdůležitější, protože přinese objasnění mnohých temných bodů jeho panování. Podávajíce zprávu o díle Altmannově, nechceme býti soudci jeho. Sebrati přes 12000 listin jest již samo sebou zásluhou. Altmann sám trpce stěžuje si v II. svazku v předmluvě a doslovu na svého odsuzovatele Gerharda Seeligera, který tak učinil v Götting. Gelehrte Anzeigen 1898. Nro. 8. Nemajíce časopisu tohoto po ruce, nemůžeme říci, v čem má pravdu a v čem křivdí mu. Tato regesta liší se od Huberových Karlových tím, že pořadatel jejich žádného životopisu Zikmundova nepředeslal. My ho nepostrádáme, protože naši dějepisci Palacký i Tomek povahu a činy Zikmundovy význačně odsoudili a o panování jeho sotva jest mezi učenými sporu. Nebudeme se též rozpisovati o tom, zdali by nebylo bývalo dobře poskytnouti Altmannovi vše, co na ten čas máme. Tkví neochota naše více ve tysické nemožnosti nežli v jakémsi národním antagonismu, jakéhož se spisovatel v II. díle dotýká. Přes to bych sbírku tuto doporučil nejen knihovnám, ale i soukromníkům, protože bude tvořiti podklad, v němž dlužno dále pracovati a doplňovati. Druhý rozdíl této sbírky záleží v tom, že má jen jediný rejstřík jmen osobních a místních, kdežto mnohé svazky register říšských měly seznamy míst, kde každá listina byla sdělána, dále seznamy přijemců a předmětů listin, zemí, kam patří, svědkův a úředníkův císařských nejvyšších. Četné vady, zvláště u psaní českých jmen, každý Čech rád si opraví, když pozná, že sběratel měl dobrou vůli psáti jména česká správně. *Fr. Štědrý.*

Der Adel der böhmischen Kronländer. Ein Verzeichniss derjenigen Wappenbriefe und Adelsdiplome, welche in den böhmischen Saalbüchern des Adels-

archives im k. k. Ministerium des Innern in Wien eingetragen sind. Excerpirt von August von Doerr. Prag, Verlag von Fr. Rivnáč. 1900. S. 372.

Urozený autor uvedené knihy od více let řadí se k vynikajícím znalcům genealogie šlechtických rodův. Na svém sídle Smilkově chová znamenité sbírky mnoha pracně a nákladně sebraných matričních výtahů z království Českého, jakož i různé opisy a výpisy listin o české šlechtě, najmě exulantech kdysi po okolních zemích roztroušených. Vysokým kruhům a přátelům genealogie zavděčuje se pan z Doerrů přítomnou publikací, tištěnou to částí uvedených sbírek. Kniha obsahuje přes 3800 dat o povýšení do šlechtictví, stavu rytířského, panského, o zlepšení erbu, přijetí k rodině atd. a to v letech 1530—1811. Nebude, tuším, rodu, o němž by spisovatel ničeho neuváděl. Dílo sepsáno jest při odborné znalosti s podivuhodnou trpělivostí, jevící se ve chronologickém uspořádání a bezvadném indexu. Těm, kdož o českou šlechtu a její osudy se zajímají, bude práce pana z Doerrů velmi vítanou pomůckou a neobejdou se bez ní zvláště ti, kdož usilují o renovaci šlechtictví svého rodu. *Fr. Teplý.*

Časopisy a knihy redakci zaslané:

Archiv český. Díl XVIII. Redaktor Josef Kalousek. Obsahuje: Registra krále Vladislava II. 1498—1502, listiny kláštera Starocelského 1272—1545, listiny Brozanské 1482—1515, výpisy z knih vinničných 1461—1576, listy zaslané do Kouřimě 1422—1513.

Časopis musea království Českého. Ročník 74. Svazek 4. Red Ant. Truhlář. Spoluredaktoři: Frant. Kvapil, Čeněk Zíbrt. Podává tyto články: Hanuš Kuffner: Bitva u Lipan (zvlášť zajímavý, k němuž později přihlédneme bliže); Otakar Zachar: Z dějin alchymie v Čechách; Václav Flajšhans: Z knihovny Strahovské. IV. Objevy zlomkovitých textů českých z věku XIV.—XVI.; Zdeněk Nejedlý: Česká missie Jana Kapistrána; Jaroslav Kamper: Ladislav Stroupežnický, jeho život a dílo; Bedř. Vil Spiess: Václav Jindřich starší Patočka a jeho verše. Hlídka literární.

Časopis matice moravské. Hlavní redaktoři Vincenc Brandl, Frant. Bartoš. Odp. red. Frant. Kameníček, Roč. 24. Seš. 2., v něm obsažena tato pojednání: Rud. Dvořák: Kde asi Keltové zabrali sídla v Čechách; Jos. Bartocha: Jak za starých dob čeština znenáhla stala se jazykem jednacím; Jiří Malovaný: Skladba nářečí císařovského; Matouš Václavek: Panství Vsacké I. P. 1776; JUDr. Kar. Václ. Adámek: Delikty návrhové dle osnov nového trestního zákona rakouského; Dr. M. Kříž: Dějiny literatury o propasti Macoše. Umělecké a vědecké zprávy. Literatura.

Historické rozhledy. Poučné čtení pro mládež československou. Rediguje Ant. J. Zavadil. Roč. III. Seš. 6. Obsah: Jos. Kr. Chmelenský. Panenský klášter v Doksanech. Osazení země České Charváty. Polná. Hluboká.

Věstník českých professorů. Pořádá red. Frant. Bílý. Roč. VII. čís. 5. Obsah: Z. Winter: Latinské školy XVI. stol. Pav. Krippner: Četba latinská ve tř. 6. Kar. Kopecký: O zkouškách přijímacích. Dr. Vlad. Novák: Z cest po Spojených státech Sev. Ameriky. Dr. Jos. Horák: Ukázka překladu z Dašakumáračarity „Příhody desíti princů". O středním školství na Rusi. Ant. Nosek: Přírodovědecké sbírky našeho mocnářství. Jan Sommer: Některé poznámky k 2. vyd. fysiky Reissovy-Theuererovy. Ant. Kostinec: Studentské noclehárny r. 1899. Drobné a spolkové zprávy. Literatura. Posudky z Knihovního odboru.

OBSAH:

	Strana.
Soustava učení Petra Chelčického na základě pramenu. Napsal Dr. *Ant. Lenz*	129
Doplňky k českému diplomatáři a regestáři. Sebral Dr. *Isidor Zahradník*	161
Panny řádu sv. Norberta. Podává F. *Alfons Žák* O. Praem.	170
Dějiny kláštera Lucké u Znojma od založení do válek husitských (1190—1425). Píše *Frant. Václ. Peřinka*	176
Mikšovicova kronika Lounská	182
Drobné zprávy a posudky	185
Časopisy a knihy redakci zaslané	192

Knihtiskárna V. Kotrba v Praze. — Redaktor Dr. M. Kovář. — Nákladem družstva Vlast.

druh 100 archů za 1 K 40 h, 1 K 60 h a 1 K 64 h; *b)* 100 aršikův osmerk. lepší ti po 80 h, 1 K 20 h, horší jakosti po 62 h. Osmerkového dopisního papíru »Margareth 100 aršíků I. = po 1 K 80 h, II. = po 1 K 40 h, III. = po 1 K 80 h a příslušné ky k tomu v téže ceně. Osmerkový papír korunní 100 archů za 1 K 40 h, hladký za 20 h a 1 K 50 h, příslušné obálky 100 kusů po 1 K 20 h a 1 K 30 h. Papír ssací ový) arch 2—12 h. Válečky se ssacím papírem od 56 h až 1 K 10 h. Lepenkový papír 2 h až 30 h. Papír balicí, 100 archů od 1 K 12 h do 3 K 40 h. Kreslicí papír, velký ový, kus od 8—20 h. Kreslicí sešitky po 10 h, čtvrtky kreslicího papíru po 2 h. Obálky kreslení po 2 h. Kasetty papíru (různé) od 20 h. výše. Mimo to jsou na skladě všechny ky papíru barevného, mramorovaného, hedvábného od 2 h výše, a pergamenového avařeniny (metr 32 h).

6. **Inkousty:** černý císařský, korunní, alizarinový, anthracenový z národního podn červený (karminový), modrý (kovový), zelený. Větší láhev po 20 h, menší lahvička po h. Velká láhev inkoustu se prodává za 1 K, prostřední za 50 h. Tekutá klovatina (arabská ma) v lahvičkách po 12, 20 až 40 h. Kalamáře kapesní od 44 h do 1 K.

7. **Tužky a násadky, tuše, barvy, gumy a péra.** Tužky: národní podnik, od 20—88 h; tužky barevné, tucet od 30—50 h; tužky kopírovací, červené a modré, od 8—24 h. Skřipce na tužky, kus po 10—24 h. Ořezovátka na tužky od 20 h. Násadky 4 h. Tuše všeho druhu, kus od 14 h do 4 K. Barvy Wagnerovy i obyčejné (všeho kus od 6—24 h. Guma k vymazání skvrn, kus 2—30 h. Různé druhy per: krabička per) 70 h až do 2 K 40 h. Krabička per Komenského, hlavně od učitelů žádaných, 1 K 70 h. Chránítka na péra a na tužky kus 2—8 h.

8. **Různé druhy a hojný počet visitek** se zlatou obrázkou i bez obrázky, s příjmi k tomu obálkami, pozvání k zábavám, oblášení sňatků.

9. **Alba pro podobizny** po 1 K 90 h, 2 K, 3 K, 4 K, 4 K 50 h, 7 K, 8 K, 12 K, 15 K 50 h, 22 K, s hracím strojem za 24 K. **Alba na dopisnice** po 5 K, 20 h, 10 K, 12 K, 20 K. — **Památníky** po 1 K, 1 K 10 h, 1 K 50 h, 1 K 60 h, 1 K 2 K, 3 K, 3 K 50 h, 4 K.

10. **Průčelné a rohové fotografie našeho spolkového domu,** čtvrtkové osti, na tuhém papíře napjaté se šikmou obrázkou (blokované). Prodávají se po 4 K.

11. **Účetní, protokolní a členské knihy** pro katolické spolky, hlavně spolky sociální, a kniha pro spolkového bibliotekáře, od 10 h do 4 K 40 h.

12. **Různé jiné věci.** Obraz Jeho Milosti ndp. Lva svob. pána Skrbenského štitě, knížete-arcibiskupa, 10 h, menší obrázek (upomínka na první jeho mši sv. u Karmelitů 10 h, obrázky s kratičkým životopisem po 6 h, dopisnice s jeho obrazem po 10 h. Pohlednice, vztahující se na vraždu v Polné, prodávají se po 10 h. Korespondenční y s pohledy na Prahu, různá pražská předměstí, české hrady po 8 až 10 h., jakož podobiznami některých katolických mužů (Lenz, Burian, Kosmák, Horský, Špaček, Neuschl, Brodský, Hruban, Kovář, Jiroušek, Dostál) po 6 h, Fr. Pravda za 8 h. lednice s podobiznami Františka Palackého, Fr. Lad. Čelakovského, hudebního mistra any, Jos. K. Tyla po 10 h. Pohlednice Böhmovy: Zlatá Koruna, Hluboká, Karlův Týn, Boleslav, Žižkov, Král. Vyšehrad po 10 h. Páně Kotrbovy koresp. lístky s pohledy: klát, Karlův Týn, Zvíkov, Trosky, Říp, Kunětická Hora, Žebrák a Točník, Hostýn, chrám sv. Barbory v Kutné Hoře, Libice, Rataje, Jindř. Hradec, Zelená Hora s Nepomukem; z Prahy: Nár. divadlo, Loreta, Hradčany, pražský orloj, Prašná brána, kostel Václava na Žderaze, nám. Malostranské, Radeckého a Křižovnické, Strahovský klášter, ecký ostrov, Staroměstské mlýny. Náhrobky: sv. Jana Nep., Přemysla krále Otakara ará sněmovna po 6 h. Koresp. lístky s podobiznou J. V. císaře pána po 6—8 h, dále a IV. a Vladislava II. po 6 h. Wiesnerovy koresp. lístky s pohledy na Prahu — velice né — po 10 h. — Gratulační lístky s květy (zvláště jemné) po 20 h. — Pečetní vosk, a krabička za 80 h, 2 K 20 h a 2 K 40 h. — Štětce 2—36 h. — Notesky na zápisky, 0 h. — Pennaly, kus 8 h až 1 K 30 h. — Kreslicí prkna 80 h až 1 K 50 h. — Náčiní ící 1 K 50 h až 7 K 40 h. — Pravítka 6—40 h, prismatická pravítka kus po 20 h. ulky Hardtmuthovy od 10—30 h. — Desky 12—70 h. — Podložky 2—8 h. — Herbáře 40 h. Domácí požehnání vyšité 1 K 60 h, 1 K 80 h až 2 K 40 h. — Dále jsou na skladě y na barvy, těrky, houby, křída (lesnická, ke kulečníkům, kreslicí, obyčejná ve dřevě dřeva), písátka a patent. desky na bloky elektr. dráhy a tramwaye (po 20 h).

Poznámky: 1. Při objednávce na venek platí si objednavatel poštovné sám a dává na nákl. list. Balení a donášku na poštu konáme zdarma. Kdo objednává zboží za hotové, ať pamatovati na poštovné. Kdož si při větší objednávce přeje zásilku zboží dráhou, což jest nejlacinější, račiž nám udati poslední stanici dráhy. — 2. Kdo si objednává barvivo razítko, račiž udati, má-li razítko kovové či kaučukové, neboť každý tento druh razítka aduje jiné barvy. — 3. Kdož si žádá vzorky obrázků na ukázku, račiž je i s poštovným zapraviti. — 4. Kdo si přeje zboží od určitých firem z Prahy, dle vzorků, jež mu ějiti byly zaslány, udej nám jméno firmy a druh a číslo zboží, a my mu je zašleme ze ceně, jak je dává ta která firma.

NAŠE LISTY

nový orgán družstva Vlasť.

☆ ☆ ☆

Po devítileté práci na roli sociální přikročuje družstvo Vlasť k vydávání týdeníku »NAŠE LISTY«, jehož první číslo vyšlo 1. září t. r. Cena listu je určena na **4 K ročně**, tedy pouze o 80 h více než stály »Dělnické Noviny.« Papír, expedice, novinářské i poštovní známky při novém týdeníku se zdvojnásobí, předplatné bude však zvýšeno pouze o jednu čtvrtinu, i doufá družstvo, že tento nepoměr vyrovná hojný počet nových abonentů. Kdyby se však ukázalo, že nový náš týdeník při této láci nebude moci existovati, bude předplatné později o něco zvýšeno. —

»NAŠE LISTY« říditi budou dosavadní redaktoři »Dělnických Novin«, dp. farář Dr. **Rud. Horský** a pan **Tom. Jiroušek.** Tato jména nám zaručují krásný a cenný obsah nového týdeníku. — Družstvo Vlasť jest na všecky strany neodvislé, i budou »NAŠE LISTY« moci bez bázně vysloviti se o různých našich palčivých otázkách. — Zvláštní rubrika v »NAŠICH LISTECH« bude vykázána Tiskové lize, a poněvadž jest úkolem ligy obrana církve, náboženství a katolických osob, bude o tuto stránku našich potřeb postaráno. — Z těchto všech důvodů doufáme, že k »NAŠIM LISTŮM« přejdou všickni dosavadní odběratelé »Dělnických Novin« a noví že jim přibudou. I vítáme tedy nadšeně tuto novou haluz na stromě družstva Vlasť.

Předplatné 4 K přijímá již nyní administrace „Našich listů", Praha č. 570-II. Při „Děl. Nov." bylo obyčejem, že zasilatelé předplatného přidávali něco na sociální fond družstva Vlasť. Tento obyčej budiž, prosíme, i při „Našich Listech" zachován, aby mohl sociální fond i dále řečníky vysílati.

Na Sborník Historického kroužku, čtvrtletní časopis historický, předplácí 5 K. — Předplatné přijímá administrace, Praha číslo 570-II. — Literár přijímá redaktor Dr. M. Kovář, gymn. profesor, Praha, Ferdinandova tříd

ČÍSLO 4. 1900. ROČNÍK I.

SBORNÍK
HISTORICKÉHO KROUŽKU.

ČTVRTLETNÍ ČASOPIS HISTORICKÝ.

MAJITEL, NAKLADATEL A VYDAVATEL:
DRUŽSTVO VLAST.

REDAKTOR
DR. MAT. KOVÁŘ.

KNIHTISKÁRNA DRUŽSTVA »VLAST«

Zakládající členové družstva Vlast.

Ke družstvu Vlast přistoupili dále (viz obálku č. 2) za členy zakládající Fr. Rozkošný, misijní kaplan na Cetyni v Černé Hoře; Dr. Jos. Rydval, děkan ve V. Kostomlatech; Fr. Hartmann, děkan v Dobrovici; Dr. Karel Kašpar, spirituál a profesor v akademii hr. Straky v Praze; Ant. Zajíček, kníarcib. vikář v Heinrichsgrünu; Jos. Janský, bisk. vik. tajemník v Křivsoudově; Václ. Zörnig, kaplan ve Vosicích; Jos. Procházka, nyní již † děkan z Dbřenic; C. hraběnka z Lützova v Kravsku na Moravě; M. Vinař, farář v Kstelci u Stříbra; Fr. Hoch, kons. rada v Jaroměřicích na Mor.; Karel Němkaplan ve Falknově nad Ohří; Jan Možný, koop. v Kojeticích na Mor.; Jo Beneš, farář v Pořící nad Sázavou; Vinc. Nápravník, farář v Kování; J Hájek, farář v Jenišovicích; Bart. Spisar, farář v Kunčicích; Rak. Slezsk Bart. Fr. Zrnka, odborný závod pro knihtiskárny v Praze; Ant. Poledn farář v Ratimově, Rak. Slezsko; J. Hruška, kaplan v Suchdole; Jul. Wen řídící učitel v Meclově; Jednota katol. jinochů a mužů pro Horní Studen a okolí; Václav Smola, kaplan v Benešově (Bensen); Vojt. Kašpar, kapl v Stanovicích; Mauric Václ. Kuda, b. kons. rada v Bystrci u Brna; J Kobosil, katecheta v Plzni; Ludvík Hofmann, farář v Prostějově na Mo Jan Maštalíř, studující na české universitě v Praze; Mat. Skalák, bankov sluha v Žižkově; Slečna ze Žižkova, jež jmenována býti nechce; Fr. Macháče zám. kaplan v Malešově; Tom. Vondrášek, zám. kaplan v Plané u M Lázní; Karel Brendler a synové, písmolijna ve Vídni; Marie Škrdlová v Pra neteř zakladatele družstva; Bedřich Jiříček, farář v Horním Ohledě na Mo Ant. Knotek, městský asistent v Hradci Králové; Ferd. Hrubý, kaplan Mcelích; Karel Laub a Alois Myška, alumni kníž. arcib. semináře v Pra František Peřinka, cís. král. berní adjunkt ve Valašských Kloboucích. Zakládající člen splácí ve lhůtách 100 K (chudší až ve 25 letech — t ročně 4 K) a obdrží mimo členské podíly v ceně asi 30 K (knihy, kt družstvo vydalo a sbornÍky historické), z »Vlasti«, »Vychovatele« a „D Novin« všecko, co mu schází, pokud to není rozebráno. — Tito noví člen družstva požívají velkých výhod; abychom i starším členům výhod pop prodáme jim starší ročníky »Vlasti«, »Vychovatele« a »Dělnických Nov při hotovém placení za polovici. Objednalci račiž sděliti, co si ze starš ročníků přeje, my mu udáme cenu, přiložíme k dopisu chek a teprve, peníze obdržíme, objednané ročníky odešleme. Připomínáme, že nám z »Vla schází roč. VII. a VIII., z »Děl. Novin« ročník III. a z »Vychovatele« r VIII., IX., X. a XII. »Vychovatele« máme roč. VI. počínaje; ročník I— vydala knihtiskárna Cyrillo-Methodějská. —

Obětavost pro družstvo Vlast.

Ročník I. 1900. Číslo 4.

SBORNÍK
HISTORICKÉHO KROUŽKU.

Soustava učení Petra Chelčického na základě pramenů.

Napsal Dr. **Ant. Lenz.**

On zůstává v držení té moci, i kdyby se stal zlodějem, dráčem, cizoložníkem, kacířem, apostatou, nevěrcem, lotrem, a znamení nezrušitelného kněžství bude ho následovati na onen svět, i do pekelných muk.

Avšak jinak se věc má ohledně zákonitého vykonávání téže moci, neboť oprávnění k němu jest závislé na poslání církevním. Chelčický naproti tomu tvrdí: že není zapotřebí poslání církevního k vykonávání úřadu kněžského, a o tom není nižádné pochybnosti, že Chelčický takto učil.

Již Mistr Jan Hus podle Viklifa tak hlásal,[1]) a jako on učil, konali také kněží, jeho stranníci. Arcibiskup Zbyněk si na ně trpce stěžuje ve svém dopise králi Václavovi, pravě: „Item druzí bezděky zpoviedají, praviece, že mají takovú moc, jako papež.“ [2])

Chelčický však byl v tomto směru o mnoho radikálnější nežli Hus, jakož uvidíme v traktátě o papežství.

Negace toho, že by bylo potřebno poslání k vykonávání úřadu Páně učitelského, královského nebo kněžského v Církvi, leží již v revolučním hnutí a ve vzpouře jednoho každého kacíře. Již Jan Viklif zle láteřil na rozdělení Církve v diecése a farní okresy a na omezení pravomoci kněžské tímto zařízením, chtěje míti svobodu, kázati slovo Boží kdekoliv a kdykoliv, a po něm se řídil Mistr Jan Hus i Chelčický, jsa nad Husa vášnivější.

Zapíraje však všechnu pravomoc v Církvi, Chelčický neznamenal as, jaké anarchii spěchá vstříc. Neboť dejme tomu, že by se byla stala nauka o svobodném kázání a udělování svátostí jenom v Čechách obecnou, jaký by byl toho následek? Zajisté že by se byli drali do chrámů Božích, do kaplí, ba i na ulice a pod širé nebe lidé méně šlechetní, vášniví a ke kázání pokoje Páně nejméně povolaní, aby vyhostili kněze osadní a na jejich místo se usadili. Ano, poněvadž Chelčický dává velikomyslně i laikům, ba i ženám dovolení, aby směli beze vší autorisace hlásati slovo Páně, drali by se i laikové, mužové i ženy,

[1]) Hus. Tractatus de Eccl. c. 10. — [2]) Dr. A. Lenz. Učení Jana Husi. Str. 152.

do farních osad, aby lid po svém způsobě učili, recte: bouřili a od starobylé víry a od starobylých řádův odvraceli. I povstala by anarchie bez konce.

Jednota bratří nenásledovala v této svobodomyslnosti svého patriarchy z Chelčic.

§ 6.

Učení Chelčického o neklamnosti Církve. Subjektivismus Chelčického.

Že Chelčický nedržel, že by byla Církev u věcech víry a mravů neklamna, jest zajisté na jevě, neboť, kdyby byl věřil, že není bludu podrobena, nebyl by nikdy učil, že za dnů Silvestrových od Krista Pána odpadla a bludy byla porušena.

Já si dovoluji při této příležitosti poznamenati, že není nikomu z katolíků dovoleno tvrditi, ať je kdokoliv, kněz anebo laik, ať je historik, anebo ať se zabývá kteroukoliv vědou, že by byla kdy katolická Církev temnostmi pokryta, pobloudila a nadobro zkažena. Neboť takové líčení má původ svůj v prolhaných reformatorech, v centuriatorech a podvodných pastorech. Prolhanost tato byla nesčíslněkráte od katolických učenců dokázána. Že se až dotud i u nás takto deklamuje, jest neomylným znamením, že jistý druh našich pánů vzdělanců do hloubky nestuduje, ale co se týká katolické Církve, od protestantův a od nejhorších škůdců našeho národa pohodlně opisuje. Já soudím, že to neslouží zvláště těm, kdož jsou synové katolických matek, k žádné cti.

Dotýkám se této věci pouze k vůli těm katolíkům, kdož jsou dobré vůle, ale neznají dosahu takovéhoto tvrzení, že totiž v důsledku zavírá úplnou negaci božského původu katolické Církve. Dovoluji si poznamenati, že na sněmě vatikánském již byl připraven kanon: „Si quis dixerit, eandem Christi Ecclesiam posse offundi tenebris, aut infici malis, quibus a salutari fidei morumque veritate aberret, ab originali institutione deviet, aut depravata et corrupta tandem desinat esse, a. s. De Eccl. can. 7.

Chelčický dobře pověděl, že Zákon Boží musí míti vykladače a to přesného, jde-li o přesný a objektivný smysl jeho. Odtud zamítá všecky vykladače, o nichž mu šlo na rozum, že Písmu sv. nerozumějí anebo je svévolně na křivo vykládají.

Z tohoto zdroje a ještě více z nenávisti ke katolické Církvi má svůj původ kruté jeho řádění proti domněle křivému výkladu Písem Božích se strany katolíkův, papeže, biskupů, kněží a mistrů. Daleko prý jest od farářóv a mistróv, aby oni měli tu moc vykládati Písmo: „Takoví prý mohú cizoložiti, lháti skrze Zákon Nový a Starý, a mohú v niem shledati obchody svatokupecké, a mohú své břicho pásti na ten Zákon, a svá nestydatá kubénářství opláceti, a na ně zakládati, . . . mohú skrze ten Zákon utvrditi všecky zákony Antikristovy jedovaté, i Písmy je ozdobiti, aby se mohly zdáti zákonem Božím,“ [1]) ale Písma vykládati prý neumějí.

[1]) Řeč o základu zákonóv lidských. Kap. 3.

O kněžích praví Chelčický, že Zákonu Božímu nerozumějí, mnozí že ani nevědí, co jest Zákon Boží, básně prý, lži a sny rozsévají, a topí duše lidské v zatracenie.[1]) Avšak Chelčický nemá dosti na tom, že potupil kněze jako neumělé a Zákona Božího neznalé, on přidává i sprostou nadávku, že prý jsú oslové: „Ktoby duchovní osly rozvázali, tiech nenie, leč je Pán milostivý pošle, když se slituje nad tiemi hřiešnými osly. Neb nynějšie kněžie sami oslové jsú, lení, strašliví, a smyslu k odvázánie málo, neb nic nemají, viece osly zapletajiece svazky těžkými.“[2])

Ač prý jsú kněží oslové, přece prý sobě osobují vládu nad vírú a nad Zákonem Božím. Papež, kardinálové, biskupové, opatové, a jiní praelati velicí prý neumějí kázati, ale toliko nad vírú panují, cožby se jim o nie zdálo, to aby viera byla.[3])

Ještě radikálněji mluví Chelčický v Replice proti Rokycanovi, že ani papež, ani kardinálové, ani biskupové, ani faráři nemají toho do sebe, aby vykládali Písmo podle úmyslů Ducha svatého, a dává na to příčinu. „Vědomoť jest, že Zákon Kristův jest duchovní, a vzdálený od tiech lidí, kteří nemají múdrosti Boží, a Ducha Ježíšova v sobě, nemohú jim vlásti, aniž se hodí k niemu. Protož nic dobře nestojí, co oni ostavují, neb přikazují, buď z toho zákona, anebo sami ze sebe.“[4])

V celé tedy Církvi není nikoho, jak soudí Chelčický, jenž by vedle ustanoveného Kristem Pánem řádu Písmo Boží vykládal, ani kněží, ani farářové, ani mistři, ani opati, ani praelatové, ani biskupové, ani kardinálové, ani papež, zkrátka: *Církev není neklamná u věcech víry a mravů ve svém rozptýlení.*

Ale snad nalezli u něho milosrdenství ékumeničtí sněmové? O, nikoliv! Slyšme jenom, co píše o sněmě basilejském. O tom sněmě praví posměšně, že prý s tou Církví, která sladce zpívá, jest Duch svatý. „A nyní v Basileji se usadiv (Duch sv.), v té Církvi řídí skrze ni spasenie lidské ... Sbor ten vešel jest v smlouvu s Duchem sv., a Duch sv. spravuje je v zástupech kurev, prolevatelce krve spravedlivých: a tiech správce jest Duch sv....“[5]) Chelčický netoliko odmítá, že by sněm ékumenický byl neklamný, ale on zřejmě dí, že i Krista Pána odsoudil za kacíře, i jeho věrné kazatele. „Kazatele Kristovy ty jsú spálili, a odsúdili za nejhlavnější kacieře ... I Ježíše popadli jsú, jako kacieře. Co jsú v tiech řadách lstivých vtipuov shromáždili proti kalichu Božiemu, odsuzujiece jej právy, sněmy, doktory slavnými a dávným obyčejem Církve římské. Proto jsú popadli Ježíše v té řeči, že jest řekl: „Toť jest kalich Nového Zákona v mé krvi, která za mnohé vylita bude na odpuštěnie hřiechóv ...“[6]) Na to dokládá Chelčický: „Úrazy takové uvrhli jsú v lid, aby posmívánie a rúhánie rozličná rozmnožena byla, a Ježíš aby vždy křiv zuostal ... Ti poběhli od viery ... neopraví-li toho pravým pokáním, bez pochyby v pekle budú.“[7])

---

[1]) Kniha Výkladuov. Neděle květná. — [2]) Tamtéž. — [3]) Tamtéž. Ned. II. po Veliké noci. — [4]) Psaní M. Janovi. L. VII. Viz též: Řeč o základu zákonóv lidských. — [5]) Sieť Viery. l. 13. — [6]) Kniha Výkladuov. Ned. 23. po Trojici. — [7]) Tamtéž.

Není tedy podle Chelčického Církev neomylna, ani ve svém rozptýlení po zemském okršku ani na sněmě shromážděná.

Avšak přes to přese všechno jest potřebno, aby Písmo sv. bylo neomylně vykládáno, jak Chelčický zřejmě dí. Kdo jest tedy tím povolaným vykladačem? Chelčický dává tuto odpověď: „*Toliko ti, kdož mají dar Boží, a světlo múdrosti jeho, tiť mohú ukázati pravdu toho zákona skrze vykládání rozumné a upřímné.*“ [1] *Jest tedy theorie Chelčického čirý subjektivismus*, podle něhož jenom jednotlivci bývají osvěcováni k porozumění slovům Písma sv. Ale jak by bylo lze jich poznati? Chelčický tvrdí: že podle bouchání proti papeži!

§ 7.

Učení Chelčického o papežství.

Vrchol pravomoci Církve obsažen jest v papežství, avšak také vrchol a záruka jednoty, síly a velikosti katolické Církve. V sv. Petrovi a v jeho nástupcích slíbil Kristus Pán Církvi, že jí brány pekelné nepřemohou. Za sv. Petra a jeho nástupce prosil Kristus Pán zvláště, by nevyhynula víra jejich, aby mohli utvrzovati v ní bratří svých.

Odtud nám vypravují dějiny, že útoky na církev se soustřeďují naproti skále Petrově. Vidíme úkaz tento v tak zvaných reformatorech, zejména v Janu Viklifovi, v Janu Husovi a v Petru Chelčickém. Ve fanatismu naproti papežství jsou si všichni tři reformatoři na vlas podobni.

1. Chelčický zamítal, že by držel římský papež primát v Církvi z ustanovení Božího, právě tak, jak jej zamítal Viklif i Hus. Papežství prý povstalo z císaře Konstantina. Silvestr prý odstoupil od zákona Páně, od přikázané totiž chudoby, a přitáhl na se panování, chválu světskú, nadcísařskú, nejvýše pýchú jsa otížen, aby před ním klekali, padali jako před bohem, jsa v rozkoši tělestné domnívá prý se býti náměstkem apoštolův, a jich služebnost konati, zkydav odpornými věcmi kněžství své. „Všeť řídko slúží, a nekáže nikdy, ani jiné práce s lidem vede, jedině jest sobě zůstavil žehnati, a kleti ty, kto se jemu nelíbí. Protož obecně leží v rozkošech, a zerze jako svině v krmníce ležící.“ [2]

Z toho prý jde, že najvyšší kněz štiepen jest skrze ciesaře, a v panstvie uvalen, a tak v najvyšší knězstvie . . . aby jinak nižádný lid, ani jazyk nemohl kněžie mieti, než toliko z moci jeho a povolenie . . . Protož ten kněz veliký jest studnice, z nížto moc knězstvie všelikému lidu teče, a netoliko moc knězstvie, ale plné spasenie . . . . . Z něho plove jako ze studnice všeliká rota toho knězstvie škodlivého . . . Takovému lotrovstvu kromě dveří v knězstvie vešlému není nižádná péče o dušech lidských, jedině že jest kostelóm mrcha (obročí) přidána, protož se havranové k mrše táhnú. Tu kdežby měli státi svědkové Kristových utrpení, tu stojí Jidášové, aby Krista a jeho pravdu zrazovali . . .

[1]) Řeč o základu zákonóv lidských. — [2]) Sieť Viery I. Kap. 15. Otázka: Mluvil by takto muž Boží?

a lid trávili jedem bludů mnohých. A to vše stojie velikým knězem, a rodí se z něho, neb on sám takový jest . . . Hřiech hlavy všady rozlit jest. [1])

Ten najvyšší kněz opustil prý najprve chudobu, za druhé přitáhl na sebe panovánie, čest a slávu nadcísařskú, za třetí prý víru pohaněl i samého Krista, a za čtvrté vyprázdnil Krista v tom, že postavil zákony své odporné Zákonu Božímu a tak i vieře. „Třetí zvláštnost kněze velikého, jížto vieru pohaněl, ale netoliko vieru, ale i samého Spasitele a rozmnožitele viery v tom, že sobě osobil moc Božskú . . . aby hřiechy lidu odpúštěl, což jest sobě Buoh ostavil a osobil, a lidem osvědčil, že on sám hřiechy odpúští . . . a (je) Beránek Božie, který snímá hřiechy světa . . . protože jest spolu Bohem a člověkem. A protož člověcky umřel jest za všecky hřiechy . . . Protož kněz veliký lúpežem sáhl jest v to právo Kristovo. [2])

Na to prý vyprázdnil kněz veliký najvyšší Zákon v tom, že jest zákony rozmnožil odporné Zákonu Božiemu, tak že za těmi zákony jeho zapomínají lidé zákona Božieho Kněžstvo ciesařské [3]) nesmí prý jinak se modliti, ani moci slúžiti, jedině podle zákonů jeho hodiny bublati. Lid prý na těch zákonech vykrmen jsa, má je za vieru . . . Toť jest mohlo uvésti v neznámost Boha, odstúpení od jeho zákona takové, že není tomu nic potřebného, co by ďábel mohl lstí vymysliti. [4])

Pohaněn jest prý Kristus také tím, že papež nad vierú panuje, skládaje Zákon Božie a vykládaje, jak se jemu líbí. [5]) Králové prý nadávajiece toho pyšného kněze a vyvyšujiece, aby nad králi světskými panoval, *skrze pyšného ďábla svedeni jsú.* [6])

2. Z těchto všech věcí Chelčickým tvrzených vychází vlastně na jevo, že ne tak Konstantin, ale ďábel že jest původcem papežství. Chelčický určitě tvrdí, „že Antikrist, t. j. *papež, má moc z ďábla*, a proto prý jedině moc z Boha může přemoci ho. [7])

Má tedy papežství podle Chelčického původ šeredný a odtud má také východ děsné poslání jeho, a proto prý činí papežství skutky ďáblovy.

Kdo by měl trpělivost všecko čísti, čeho si dovolil vášnivý sedlák Chelčický psáti o papežství, ba o celém křesťanství, ztrnul a užasl by nad strašnou a téměř démonickou prolhaností i nad bezednou nevědomostí, ale což ještě horšího jest, nad chatrnou pravdy milovností těch, kdož si troufají říci, že Chelčický vyrabal učení lásky k bližnímu z rumu čtrnácte věků!

Než vraťme se k Chelčickému, jenž původ papežství z ďábla odvozuje, ale přehlíží, v jaký odpor sama sebe uvodí. Podle něho byl Silvester, dokavad byl ještě chud, skutečným náměstkem Petrovým, a podle toho musil míti také *poslání z Boha*, ale ejhle najednou jej obohatil Konstantin, a tu se stal zázrak z návodu ďáblova. Silvester ztratil poslání z Boha, které až dotud měl, a *obdržel poslání ďáblovo*, a proto prý nese všecko konání

[1]) Sieť Viery. I., 16. — [2]) Tamtéž. I. 17. — [3]) T. j. katolické. Tak jmenuje i Viklif katolické duchovenstvo. — [4]) Tamtéž I., 17. — [5]) Že tuto Chelčický lže, není třeba dokládati. — [6]) Tamtéž. I., 18. — [7]) O rozeznání duchóv pro blud. L. 240[a]. Rkp. Svatovítské kapitoly.

papežovo karakter ďábelského poslání, a i konání všech těch, kdož obdržují poslání od papeže.

3. Na základě učení svého, že papežství z ďábla jest, zove Chelčický papeže náměstkem ďáblovým. V řeči své na neděli květnou popisuje Chelčický, kterak Kristus Pán na oslátku pokorně se do Jerusalema ubíral, papež však že jezdí na velikém hynštu, v uzdě zlatem okované... a pak dokládá: „Aj, toť pravý Antikrist, ježto se protiví Kristu pýchou... Bůh věčný ponížil se, a papež, člověk hříšný, činí se náměstkem Kristovým, nepodobně se sjednává s ním aby v tom byl poznán od věrných, že jest náměstek ďáblův. [1])

Jinde zove Chelčický papeže synem ďáblovým, člověkem hřiecha a synem zatracenie [2]), a to jsou podle sv. Pavla karakteristická jména Antikrista za dnů posledních.

Antikristem zove Chelčický papeže nesčíslněkráte, kterážto infamie po staletí se děla, a do lidu od prolhaných deformatorův a pastorův vtírána byla, až ubohý svedený lid skutečně uvěřil, že papež jest náměstek ďáblův, ba ďábel sám.

4. Moc tohoto Antikrista a náměstka ďáblova jest prý nyní daleko větší, nežli byla za dnů apoštolových. Tenkráte byl Antikrist přemožen, ale „nemiel ani duchovní ani světské moci. Nemiel ani ciesařóv, ani králóv, ani zemí mnohých v své síle, aby mohl boje vésti.“ Byli prý tehdáž kacieřové pěší, chodiece od domu k domu búřiece lid. [3])

Chelčický zde srovnává jednotlivé kacíře starého věku s domnělým kacířem papežem a s celou Církví katolickou domněle kacířskou, a její sílu se silou starých kacířů, tak že by byla podle něho všechna katolická Církev s papežem kacířstvím porušena, a jenom sedlák Petr, nevyškolený, na zad stojící, ale vypínavý byl by pravověrný! Věru, těžko jest, zdržeti se sarkasmu!

Potom hlásá Chelčický, že ti staří kacieři zapierali Krista v tiele přišlého, ten nynější však (t. j. papež) že jej vyznává a služby jemu činí, a tak není k poznání ani k přemožení. Lidé se mu klanějí... putují k němu! [4]) Prvá tedy příčina, proč nelze překonati kacíře papeže, jest, že se ukrývá pokrytecky, jako by Pánu Ježíši sloužil, kdežto prý hlásá bludy a svody své, a Kristova jména užívá jen proto, aby ho potlačil. Druhá příčina nepřemožitelnosti papežovy jest ta: že všechen svět, všechna věda a všechno umění zaň bojuje. „On (papež) vládne všemi tajnostmi smyslóv, ohradil se všelikým uměním, pohanskými doktory, písmy židovskými, písmy všech doktoróv, právy duchovními, dekrety a dekretaly, a má na pomoc všechny koleaty doktory, ježto jsú hotovi, postaviti se o něho.“ [5])

Když byl Chelčický takto vylíčil, jak jest ten Antikrist papež mocen, vyznává o sobě, že as on sám nebude dosti mocen, aby ho povalil: „Protož nepokúšej se *sedláka*, aby jeho mohl přemoci smyslem tupým... On má ústa všech úst, aby zaň mluvila... Chudého i s jeho písmy snadno upálí, aneb v žaláři

---

[1]) Kniha Výkladuov. Ned. květná. — [2]) Tamtéž. Ned. III. po Velké noci. — [3]) O rozeznání duchóv pro blud. L. 238[b]. — [4]) Tamtéž. — [5]) Tamtéž.

uhnojí . . . Klanějí prý se jemu, a nohy jeho líbají. Protož také šelmou nazván jest, kterézto šelmě klaněli jsú se všickni.“ [1])

5. Kdežto katolická Církev od věků držela za pravdu, že jest náměstek sv. Petra u věcech víry a mravův, a tudíž také u výkladu Písem Božích zvláštní milostí Ducha sv. neklamný, když o věcech těch rozhoduje a věřící k věření zavazuje: Chelčický tvrdí, že jest papež kacíř, že učí bludům, a že je rozsévá po všem světě. Chelčický vytýká totiž katolíkům: „Řkú, že bychom mieli jedině to za vieru křesťanskú držeti, což by koliv nám papež se svými kardinály za vieru ustanovil, *jakoby ti nemohli ani poblúditi.*“ „Ale to prý je nová viera a mylna, ta stará víra jest na Pánu Ježíši vzdělána.“ [2]) Odtud také píše Chelčický, že papež chce, aby „listóm jeho a zákoně jeho věřili lidé nad Zákon Boží.“ [3]) „Chce prý, aby to byla viera, což on chce.“ [4])

Že jsou slova Chelčického prolhána, jest každému katolíku jasno, neboť si papež nikdy nepřikládal panování nad vírou, aniž kdy vyřkl, že by směl za víru prohlásiti, jak by se líbilo jemu. Mluvil Chelčický podle svévole své u vítr, jen aby štval proti papeži a proti Církvi katolické.

Avšak Chelčický štve dále proti papeži. Papež prý pravdu Kristovu potlačuje a pudí lid, aby jeho bludům věřil a je držel, jako víru Boží. [5]) Tímto konáním papežovým jest prý všecka Církev odvrácena, a bludy papežovy jsou prý tím nebezpečnější, poněvadž je vydává za pravdu Kristem Pánem zjevenou. [6])

V tomto zavádění v blud má prý papež spojence. Těmi prý jsú mistři, kteří sobě hrají na obránce viery [7]): „Ďábel prý má mnoho pyšných lidí mistróv a doktoróv, velmi vysoko umielých. A ti na to nakládají všecko, aby potlačili slovo Boží, pracujiece nyní o to u králuov a knížat, u pánuov a měšťanóv, a mnoho jsú prospěli, aby u nich zradili slovo Božie. A dva človieky spravedlivé s velikými náklady spálili sú v Konstanci pro kázání, a to veliký sbor mistróv, biskupóv s papežem svatokupcem. [8]) Spojenci papežovi jsou také kněží, lidé to neumělí, kteří se rúhají slovu Božímu, poněvadž ho neznají. [9]) Chelčický je zove popky, kteří vábí k sobě lidi pro zisk. [10])

Všecko prý se spiklo, jak praví Chelčický, proti pravdě Boží, papež, kardinálové, biskupové, mistři, doktorové a kněží, a zavedli lid v temnosti: „ješto v tiele přišlého Krista velebí ústy, ale skutky zapierají, a proti pravdě štěkají, jako psi nestydatí, kaceřujiece, a paléce dobré lidi pro ni . . . Pravdu, kterú jsú mieli sami kázati a činiti, tu brání kázati a činiti jiným. [11])

Chelčický také udává příčinu, proč prý papež s duchovenstvem svým brání pravdě. Jsú prý jedno s mocí tohoto světa, a nad ně majie moc. Císař, králi, kniežata, rytieři, panoše jsú prý jednoho ducha s nimi. Kněží světské troštují spasením, modlé se za ně ve dne a v noci, a světští jim hojně zboží dávají . . .

---

[1]) O rozeznání duchóv pro blud. L. 238b. — [2]) Spis o staré a nové vieře. Rkp. kn. arc bibl. v Praze. L. 49—66. — [3]) Sieť Viery. I., 5. — [4]) Výklad II. ep. sv. Jana. Rkp L. 72b. — [5]) Kniha V. Ned. IV. adventní. — [6]) Sieť Viery. I., 23. — [7]) Kniha Výkl. Ned. II. adventní. — [8]) Tamtéž. Ned. IX. po Naroz. — [9]) Tamtéž. Ned. V. po Naroz. — [10]) Tamtéž. Ned. IV. po Naroz. — [11]) Tamtéž. Ned. III. v postě.

nestojí při papeži moc zákonodárná, jakž by mohla při něm obstáti moc soudná a výkonná? K tomu ke všemu zapovídá Chelčický všechny spory a soudy, jak by tedy mohl připustiti, že Kristus Pán odevzdal papeži moc soudnou a výkonnou?

Chelčický upírá dále, že by měl papež od Boha poslání ke konání úřadu Páně kněžského, a že by z něho vycházela pravomoc ke konání jeho se strany duchovenstva. On tvrdí, že si papež osobuje moc proti Kristu Pánu, moc Boží, jako by lidé neměli moc dobrých skutků, když by on nepožehnal, ač by Bůh ty skutky přikazoval, jako jest čtenie Kristovo, jemuž on brání, anebo píti krev Kristovu z kalicha, také prý svátosti nemohú býti, ani mši slúžiti, ani zpoviedati, ani mrtvých pohřebovati, když on zapoví. A tím prý se papež nad Boha vyvyšuje.“ [1])

A to prý činí Antikrist proto, že jest kázání pravdy proti jeho životu, a že chce, aby všeliká dobra šla pouze z jeho moci. Odnáší prý se moc Kristu, a Antikristu zůstává všecka. „Protož posvěcenie kněžstva má jedině v niem svú moc, . . . ale jiné zamítá, kteříž by kalich Jeho dávati chtěli, anebo čtenie proti němu kázali. . . . A že on toliko hlavních kněží posvěcuje . . . . A z té moci světí kostely, oltáře, kerchovy, ornaty, kalichy a jiné věci k službě připravené. Pak posvěcují pokrmů, masa, vajec, sýrův, mazancuov, beranuov, popelóv, ohně, ovsa, vody.“ A tak prý má býti všecko svato z moci papežovy. „A což on klne, tupí, čertům poruči, do pekla posílá, do pekla jdi. A svátky k svěcení zahájí . . . Protož z toho jde, že z ruky jeho spasenie i zatracenie světa jest. Osobil si plné místo Kristovo . . . Potupil tedy Krista a jest mu odporný.“ [2])

Chelčický tuto při všem spílání úřadu papežskému jest svědkem, že svrchovaná moc papežova nad veškerou Církví byla za doby jeho všude uznávána, a že měla místo i při vykonávání úřadu kněžského a při svátosti pokání tou měrou, že od hříchů, jež papež své pravomoci vyhradil, nemohl nižádný kněz ani biskup rozhřešiti.

Avšak právě v té všeobsáhlé moci shledával Chelčický příhanu na Krista Pána vrhanou, ba vyhoštění jeho z Církve, a že by papež i nad Boha se vyvyšoval. Odtud vykládá Chelčický o papeži tato slova sv. Jana: „že jest viděl Jan šelmu z moře vycházejíci, a ta mějieše sedm hlav a deset rohů, a té šelmě veliké dal jest drak sílu svú a moc velikú. A klaněli sú se drakovi, a dán jest jí činiti boj se svatými a přemoci je . . .“ [3])

Takové tlůpiky opakuje Chelčický až k omrzení, a lhavě vypravuje, kterak na sebe papež strhl moc Boží, vykonávaje úřad kněžský Pána Ježíše, jako by se tím činil Bohem, ba nad Boha vyvyšoval sebe. Jako Bůh vylévá prý na svět mnohotvárné milosti, a maje moc odpúštěti hříchy jako Kristus, může prý shladiti pekelné muky na onom světě, a hříchy světa odpúštěti, které se [illegible]. „To vše prý Antikrist za peníze odpušti, a přikládá svéé moci dávati list za hřešenie svobodné (!!!) na sedm let a na kolik kto chce, aby hřešil kterýmžkoliv hříechy ve dne i v noci [illegible], a když vydrží [illegible] hřešenie, aby se zpo-

[1]) Síť víry [illegible]. — [2]) Tamtéž. — [3]) [illegible] Kap. 22

viedal knězi, kteréhož sobě volí, ten aby ho rozhřešil mocí papežskú tiech hřiechóv podle zápisóv, který list od papeže svědčí.“ [1])

Netřeba tu podotýkati, že Chelčický ve své slepé nenávisti k papežům holou nepravdu mluví, že papež dává listy na svobodné hřešení na sedm let, anebo kolik kto chce, neboť toho nikdy nebylo, a celá tato injurie jest vynálezem tohoto zaslepeného a fanatického sedláka, jakož i jinde drze lže, že jsú v Církvi jisté dni určeny ke svobodnému páchání nepravostí. K veliké své pohromě dává tentýž prolhaný sedlák na jevo, že nepravdu pověděl, neboť sám udává, že ty dotčené listy papežské dávaly svolení, aby směl kněz, jemuž by se majitel listů vyzpovídal, jej od hříchů papežské Stolice vyhrazených rozhřešiti. Nelze si ani mysliti, že by byl Chelčický nerozuměl listům papežským, a tudíž hanebné lži o nich rozséval, neboť jim rozuměl, a proto vědomě a svévolně lid bouřil a štval a do bludu uváděl.

Když Chelčický z papeže učinil nestvůru a sebe velhal do takových nemotorností, jako by papež sebe činil Bohem a Spasitelem světa, ba více nežli Bohem, tuť mu bylo snadno, zuřiti přímo proti papeži a proti duchovenstvu, že pomáhá papeži naproti Kristu Pánu, a beze všeho tvrditi, že ani papež ani duchovenstvo jeho nemá poslání ke konání služby kněžské od Pána Ježíše. Nelze si věru mysliti, aby Kristus Pán poslání své dával Antikristovi, jak si Chelčický oblíbil zváti papeže, svému to, jak opět Chelčický jistí, úhlavnímu nepříteli Takto tvrdě, mohl ovšem Chelčický svým věrným hlásati, že všichni ti, kdož jsou pod papežem, neujdou věčné zátraty, a tak sedlák Chelčický všecky katolíky posílá do věčného ohně. [2])

Papež prý jest, jak zuří Chelčický dále, vrahem Pána Ježíše, umrtvil jej v lidu a dal v zapomenutí, tak že tíže oznámen býti může tomu lidu zkaženému, nežli dřieve pohanóm. [3])

Ten však podle názoru Chelčického zkažený a zpohaněný lid jest přede vším lid český, neboť jiného národa tento mistr v Israeli ani neznal, a o něm svědčí Chelčický, že prý jest horší nežli pohanský. A tomuto hanobci národa českého má snad lid náš úctu prokazovati nebo snad mu pomníky stavěti?

K umrtvení Pána Ježíše prý se všichni kněží spikli, jsou prý tedy vesměs odpůrci Páně a s papežem sborně činí jednoho Antikrista proti němu. „Tu když človiek hřiecha sedí v chrámě Božím, ukazuje se, jakoby byl buoh, naduv se pýchú velikú a jsa úhlavní nepřietel Pána Ježíše, stojí uprostřed Cierkve jeho, [4]) osadiv všecky úřady duchovní apoštoly falešnými a pomocníky: jenžto všichni spolu skrze duch ďábelský spojeni sú v jednu radu proti němu. A ti všickni sú spolu jeden človiek hřiecha, ve všech jiných hřiech rodiece a rozmáhajiece. [5])

Na tomto základě jistí Chelčický, že papež a všecko duchovenstvo jeho jsou poslanci ďáblovými, že také skutky ďáblovy vykonávají. [6]) Papež prý jest Antikristem, synem ďáblovým, člo-

[1]) Zpráva o tiele Božim. Kap. 22. — [2]) Kniha Výkladuov. Neděle I. adventní. — [3]) Tamtéž. Ned. I. po Narození. — [4]) Tak by na konec Církev katolická byla přece Církví Páně, kdežto Chelčický jinde ji za odpadlou vyhlašuje. — [5]) Kniha Výkladuov. Ned. masopustnie. — [6]) Tamtéž. Ned. I. po Veliké noci.

věkem hřiecha a synem zatracenie, jenž odporen jsa Duchu sv., všecky hříchy rozsil, je bránil, aby hřiechy nebyly, všecky ohavnosti rozmnožil a sňal hřiechy, aby hřiechy nebyly, ba aby byly ctnostmi.[1])

Takovýmito výklady rozechvěn a rozvzteklen jsa Chelčický, žádá na Pánu Ježíši, aby vyhnal kněžstvo z Církve sv., jako za onoho času vyhnal prodávající a kupující z chrámu: „Učiniž, volá Chelčický k Pánu, Pane Jesu Kriste, svatokupcům v chrámě Církve své i v chrámech posvátných, papežóm, kardinálóm, biskupóm, opatóm, mnichóm, farářóm. Vymec je z tiech jeskyň lotrovských ... neb neprodávají snad telat, ale tu služebnost, kteráž k úřadu apoštolskému měla by příslušeti, lotři a zloději v moci mají a v cenu peněžitú ziskuov přivedli sú.[2])

A opět ve své lidumilnosti volá k Bohu, aby zničil katolické kněžstvo. Když byl totiž vylíčil, kterak Pán Ježíš dal farizeům otázku: „Sluší-li v sobotu uzdravovati," praví, že nyní by Kristus Pán nalezl praelatóv, kněží a mistróv, kteří viece milují své břicho nežli spasení duší, oni prý dílo tělesné za těžký hřích váží, ale hřiechóm zjevným cestu otvierají, Pán Bůh prý přikázal sedmý den světiti, oni však ustavují svátky a tak Boha neposlúchají, v neděli prý a v jiné svátky svatokupectvie jednají a slova Božího kázati brání. „Což duší hyne a nenie, kto se smiluje, ale kdež hovada hynú, všickni i s kněžími se tu okáží v horlivosti, v pláči. Protož dávno papež Eugenius sedě na stolici Římské, slyšel k svému trestkání tato slova: Padne oslice a jest, kto ji pozdvihne, hyne duše a nenie, ktoby pomyslil na ni. Ani papež, ani veliké množství biskupuov, mnichóv a jiných kněží, a kto z nich ze všech dal by zahynúti své oslici a mezkyni? Protož ty náš milý Pastýři nad pastýři, přizři a slyš tuto obžalobu na papeže a na jiné zlé kněží: že v nich oslové a mezkyně nezhynou, ale duše, kterých jsi dobyl svú svatú, drahú krví, všade hynú a oni na ně nepomyslí. Odejmi a zkaž, Pane, místo poslúhovánie jich a pohni svícnem jich, nebo pod zámyslem světských věcí dali sú v zahynutí stáda tvá. A pod zámyslem svěcenie svátkuov rozmnožili sú hřiechy na potupu Bohu a svatým jeho, připravivše lid k hřešenie skrze prázdnost na dni svatých.[3])

Nejenom že prý se nestarají kněží o lid, aby ho Bohu získali, ale oni prý jeho hřiechóm hoví, v nepravost jej vlekou, zvláště prý hoví velkým pánům, řiekajiece jim: „Pane, toť na tvú milosť slušie, toť jest váš řád." Mieli by prý řieci: „Neslušie na vás ta lenost, celý den prázdniti, seděti, túlati se, v šachy, vrhcaby hráti, dlúho spáti, vždy smilniti jako hovada, vždy v se cpáti a pieti víno nebo pivo co do sudu a nikdy nezlačněti. Také neslušie na vás, chudé lidi své dráti, bezpráví jim činiti robotami i lovy a ponúckami přemyšlenými a jinými břemeny jich tisknuti." [4])

Vida tou měrou Chelčický před sebou domněle zkaženou Církev, v bludech tonoucí a v nepravostech, a tvrdě, že toto zavedení vyšlo z kněžstva, nejednou naléhá na Krista Pána, aby

[1]) Kniha Výkladuov, Ned. IV. po Velké noci. — [2]) Tamtéž Ned. X. po Trojici. — [3]) Tamtéž Ned. XVII. po Trojici. — [4]) Tamtéž Ned. III. adv.

Církve vypudil všecko kněžstvo. Zároveň se těší, že v Německu ycházejí znamení blížící se bouře. „Lidé poznávají v německých rajinách, i všude téměř lotrovství kněžské a své skrze nie za-edenie. Čas již ten jde, že dá pan Buoh a pošle dělnieky na eň svú, a dá svobodu milujiecím se a své pravdě, neboť to zlo-ynstvie v Cierkvi nenie Cierkví svatú. [1])

O té blízké bouři v Němcích měl Chelčický dobré zprávy, eboť seménka této bouře zanášeli tam polobratří jeho „táboři". le to jest nepochopitelno, jak se mohl tak zvaný lidumil Chel-cký těšiti z nastávajících bouří, jež podle své mravouky měl rozhodné nenávisti a zavrhoval všecky spory, soudy a války, hlásal, že úkolem jeho věrných jest trpěti. Nepochopitelno jest, ak mohl bažiti Chelčický po náboženských bouřích, ant byl ředkem válek husitských a táborských hrůz a na své oči viděl šecky ty spousty, jež patnáctiletá válka husitská na náš ubohý, vaním svedený lid uvalila, tak že mnozí ze sedlákův a lidí botných pro chudobu a pro hlad nemohli na dědinách zůstati. [2]) helčický také na své oči viděl tu duchovní bídu, již přivodili na d český ti, kdož jej kacířstvím rozeštvali.

Viděl Chelčický tedy vlast svoji opuštěnu, ale slitování sku-čného v něm nebylo, neboť přál si krutých bouří na novo. On ké sám přiznává, že povstala z husitského hnutí roztržka v ná-dě, ale lidumil Chelčický neměl s utýraným lidem českým itování, žádaje na Pánu Ježíši nových bouří, ne aby byli po-ořeni táboři, jimž také spílal, ale aby byl papež potřen a šecko kněžstvo jeho. Pán Ježíš však, jak historie učí, zamítl ivolnou žádost Chelčického, símě bludů jeho a sbor jeho pří-rženců zničil, Církev svou však a duchovenstvo své a vyšlé Boha papežství zachránil a chrániti bude až do dnů posledních.

Kapitola III.

Učení Chelčického o řeholích.

§ 8.

helčický hlásá, že mají řehole svůj původ z ďábla, a zakladatelé jejich že těžce zhřešili.

Katolická mravouka se zásadně liší netoliko v učení o mra-ech, jak je předkládá mohamedanismus a paganismus, ale také d mravouky všech denominac protestantských, tak že jest evná nepravda, že se shodují národové v učení o mravech, ač by od sebe rozcházeli v článcích víry. Důvody toho jsou každému sny, kdož poněkud hlouběji zná stěžejné zásady, na nichž spo-há katolická mravouka a učení nekřesťanů a denominac pro-stantských.

Svatě žíti, vůli Boží plniti, Boha nade všecko milovati a ližního jako sebe, jest povinen jedenkaždý a pohnutek k tomu

[1]) Kniha Výkladuov. Ned. III. adv. — [2]) Tamtéž. Ned. II. adv.

nalézá katolík v neskonalé lásce Boží a v učení, že člověk jest obrazem Božím, a jsa v milosti, že jest synem Božím podle přijetí.

Avšak právě ta neskonalá láska Boží, kteráž byla světu vtělením zvěstována, povzbuzuje ke konání evangelických rad, k dokonalému poslušenství, ustavičné čistotě a evangelické chudobě. Rady ty vyřkl Pán Ježíš.[1]) A tyto sv. rady jsou základem řeholí.

Tatáž tedy ústa, která nám velí, šetřiti přikázání Božích, pronesla také evangelické rady. Život tedy řeholní neboli život podle evangelických rad náleží k podstatě učení Páně. Původ tedy života řeholního jest z Krista Pána. On sám byl vzorem jeho spolu s nejsvětější Matkou svou.

Mohli bychom také právem očekávati, že Chelčický nebude nepříznivě řeholím, této dokonalejší cestě ke bráně nebeské, zvláště, an si tak rigorosně počíná, všecko tupí a haní jako nedokonalé a neřestné, kárá papeže, kardinály, biskupy a opaty, faráře a kněze, ba všechen lid, a všechno křesťanstvo jako hotovou Sodomu si představuje! Mohli bychom se tedy směle nadíti, že mu přísný život klášterní bude po chuti, že bude velebiti dobrovolnou chudobu, zvláště, ať učí, že jest chudoba přikázána; že snad bude vychvalovati ustavičnou čistotu, neboť zle kárá chlipnost, která prý i pětileté kluky uchvátila, že bude velebiti dokonalou poslušnost evangelickou, vždyť pak těžce naříká na pýchu, neposlušnost a nepoddajnost; avšak očekávajíce toho, budeme ihned zklamáni, když nahlédneme v nauku zuřivého kazatele Chelčického.

Chelčický hledí na řehole s hlediště zcela jiného. Předě vším tvrdí, že povstaly roty mnišské za času Konstantina císaře,[2]) tou tedy dobou, když byla Církev obohacena, a tím porušena byvši, od Krista Pána odpadla. Avšak Chelčický netušil, že ty domnělé roty povstaly daleko dříve, nežli Konstantin učinil domnělou donaci svou. Žilť sv. Pavel poustevník a sv. Antonín poustevník se svými mnichy, kteří zalidnili poušť egyptskou, daleko dříve, nežli se domnělá pohroma s Církví sběhla, aspoň byl v mučenické Církvi mnišský život dříve ustanoven, nežli domnělý Petrus Valdus se od sv. Silvestra odloučil.

Klamal se tedy Chelčický, když původ klášterního života kladl v dobu obohacení Církve, neboť idea poustevnického a klášterního života vyšla z idee dokonalosti, kterou Kristus Pán žijícímu světu odhalil. Tato idea, kterou Kristus Pán s Matičkou svou životem svým posvětil, byla vodítkem pro ty, kdož chtěli následovati šlépěji jeho přesněji a dokonaleji, zachovávajíce ustavičnou chudobu, dokonalou poslušnost a evangelickou chudobu. K jednotlivcům se přidali jiní, podobnou láskou k těmto dokonalostem jati byvše, a touto cestou povstaly kláštery na východě a později na západě. Pověděl tedy Chelčický zjevnou nepravdu, tvrdě, že roty mnišské povstaly v době porušení Církve Boží, kdežto řehole vzešly z idee dokonalosti Kristem Pánem zjevené.

[1]) Mat 19, 21. Mat 19, 10—12. — [2]) Síť Víry. II. 14.

Věc tato byla Chelčickému neznáma. On sám dává důvody, jimiž objasňuje příčinu, za kterou jich nenávidí. Praví:

a) řeholníci prý žijí podle *svých* zákonův, a tím prý zamítají zákon Boží. Ten zákon Boží jest prý dostatečen ke správě lidu Božího, a všechny jiné zákony vyprazdňují prý Krista, a tudíž i zákony řeholní. Odtud zove Chelčický:

b) sbory řeholníků *rotami šíbalskými.* „Od tú dvú velrybú (Konstantina a Silvestra) tak odpornú síti Petrově narodilo se rot šíbalských příliš odporných té síti . . . A najprve roty šíbalské mnichové mnohotvárného kroje a peřestiny, potom roty školné Koleyatské, potom roty Farářské, pak z neučených mnohé tváři erbové, potom roty a šíbalství městské.“ [1]) Těmito rotami nemůže prý státi viera. „Viera nemůž státi pro množství rot šíbalských . . . Jakož jsú ty roty zřízeny pod rozličné zákony, a pod práva lidská. Každá z nich, jakož jest sobě zvolila zákon zvláštní nad zákon Kristův, jakoby pravější byl, nežli Kristův. Tím činem postúpá každá z nich od zákona Kristova, anebo vlastně od něho odstúpá, jakož každá skrze svuoj zákon chýlí se od zákona Božieho, a tak se chýlí od viery. A jako se od ní chýlí a dělí jedna rota od druhé, tak ji trhá aneb déře. Jakož muož každá rota chýliti se od Zákona Kristova pro zvláštnost svých zákonuov: tak se chýlí, dělí jedna rota od druhé, každá svuoj zákon velebící nad jiné zákony. Ano se jí zdá, by většieho zaslúženie zákon byl pro jich rúcho laciné. Dí, že masa nejedí, ani že nemluví: oni že smutnými notami zpievají: oni že ráno (časně) vstávají, oni že se mnoho postí, oni že dlúhé hodiny řiekají.“ [2])

c) Všecky tyto zmíněné roty jsou tedy zákonu Božímu odporny, a zároveň vyprazdňují Krista, odstupují od něho, a od viery jeho. Ale kdyby prý aspoň zachovávali řeholi svou čili zákony své, ale ani toho není. Zákona Božího však nešetří prý *ani jedna.* Chelčický arci nepozoroval, že nepravdu povídá tvrdě, jako by nižádná řehole nešetřila pravidel řádu svého, neboť on jistí, že právě zachováváním mnohotvárných zákonů řeholních se vyprazdňuje zákon Kristův, umrtvuje a ničí.

d) K tomu prý ta mnišská šíbalstva mnohotvárná drtí jednotu Cierkve, jdú pod tvářností pokory a svatosti neomylné, rozlévají duch Antikristův, tráví svět mnohými bludy pro své břicho. „Každá rota prý svú svatost na odiv staví, lid za sebú táhne, a Pána Ježíše jako pometlo ostaví za dveřmi . . . neboť ten prý nemá vysokého kláštera, ani zvonů, ani varhan, aniž mnoho not z pulpitu, a takými slávami jsú prý mnichové zjevní údové Antikristovi, a mrtví Pána Ježíše a v zapomenutí dávají lidem jeho, právě pro jich službu Boži, neboť prý pijí traveniny těchto pokrytcuov. [3])

e) Podle Chelčického odstoupili mnichové od Krista Pána, od jeho Zákona, vychýlili se z viery, a nemajíce založení v Písmě jsou prý *původu satanášova.* Satanáš však patrně žádá, aby mnichové konali dílo satanášovo. Podle vzoru Viklifova nenechává na nich ani zdravého místa a přenáší právě jako evangelický doktor neřesti jednotlivců na celé kláštery, na řeholníky vůbec

[1]) Sieť Viery. I. 14. — [2]) Tamtéž. — [3]) Sieť Viery. II., 11.

a řeholnice, a líčí je jako lakomce, opilce, hance lidí, utrhače, svárlivé, neústupné, nemilostivé, pohoršitele, škodné, horší nežli ruffiané . . . Ty prý svodie ďábel . . . Protož ďábel vida takové lidi v kněžstvie, u mnichóv, u pústevníkóv, u panen, u vdov, i dnes by k tomu pomohl, aby *polovice lidí byli takovými kněžími a mnichy, jako jsú ti nynějšie:* aby viece lidu do pekla vehnali, a sobě věčného zatracenie dobyli. [1])

f) Z ďábla jsou všichni řeholníci, roty křižovníkuov, kanovníkuov, mnichóv, ale zvláště mají mniši žebraví v satanášovi původ svůj. Chelčický tvrdí o všech řádech, ať žebravých ať nežebravých, že jsú bez výjimky pasti ďáblovy na lid a tělem Antikristovým. Řeholní zákony jsou prý vůbec blesky satanášovy, [2]) jsú prý z ďábla a na nich se jeví dílo Antikristovo. [3]) Toto Viklifovo učení bylo za dnů Chelčického u husitů obecné. Na sněmě basilejském káral Kalteisen Oldřicha Znojemského, že prý řekl, že mají řehole původ svůj z ďábla. Oldřich však odvětil: „Já jsem toho neřekl, máte-li je od kohe jiného, já za to nemohu.“ Na to řekl Prokop Holý: „To jsem já řekl panu legátovi ne veřejně, ale v soukromí; však když díte, že biskupové dosedají na místo apoštolův a kněží na místo 72 učeníkův, když ani Kristus ani apoštolé nechtěli míti těchto darmochlebův, dávajících se na zahálku, kdežto by jsouce lidé silní pracovati mohli, odkud pak se nám berou ne-li od čertů! I Chelčický žehrá jako Viklif na žebravé mnichy, že stojí na žebrání a zakládají na něm život sytý, aby byla hojnost jídel a pití, oděvu dosti, stavení mnohá a nákladná jako hrady, domy jako domy knížecí, náklady na služby chrámové, aby bylo mnoho ornatóv, kalichóv a drahých ubrusóv, zvonóv, varhanóv a t. d., a to všecko aby bylo žebráním dobýváno. A to prý je proti přikázání Božímu. Mezi křesťany nemá ono založení, nebo prý sv. Pavel dí [4]): „Ktož nedělá, ten nejez.“ Protož silní mniši neměli by jísti, ježto by mohli snáze dělati, nežli staří sedláci . . . Oni prý se omlúvají prací duchovní, zpievajiece, říkajiece sv. hodiny za duše, mše slúžiece . . . Avšak poslyš mniše, sv. Pavel, ač úřad apoštolský konal, přece rukama svýma se živil . . . Protož ani mezi židy, ani mezi křesťany nemají v zákoně Božím založenie . . . Ti mniši prý zlotřejí, stanou se nestydatými, zvyknou smilstvie a opilstvie.“ [5])

Chelčický nedí, odkud tento svůj rigoristický odsudek sebral, ale to jest jisto, že celá tato moudrost jest přijata z Trialogu Viklifova. On ji sebral tak, jak ji Viklif svému Trialogu svěřil, aniž byl poněkud rozjímal, jde-li pod rozum čili nic. Neměl ani zdání, že Viklif Písma sv. podvodně užívá naproti mnichům žebravým, že nepravdu povídá tvrdě, že bylo v Starém Zákoně zakázáno žebrati, že nesprávně užívá sv. Pavla, který sice rukama svýma se živil, ale také zřejmě vyřkl, že tím učinil více než byl povinen, ať ten, kdo oltáři slouží, od oltáře žíti má.

g) Jestliže však zákony řeholní odporují zákonu Božímu, jsou-li všechny řehole původu satanášova, pak se ovšem ti, kdož

[1]) Kniha Výkladuov. Ned. I. v postě. — [2]) Sief Viery. II., 15. — [3]) Tamtéž. — [4]) II. Thess. 10. — [5]) Sief Viery. II., 17.

je z návodu ďáblova zakládali, hrozného dopustili hříchu, [1]) a to opět přibral Chelčický z Jana Viklifa.

Chelčický díval se na vše, což viděl v Církvi, fanatickou nenávistí svou. Před obličejem jeho bylo venkoncem všecko z ďábla, což v Církvi shledal, papežství bylo z ďábla, a všecko duchovenstvo z ďábla, zvláště však mnichové vůbec a žebraví zvlášť, všechno křesťanstvo bylo porušeno a zkaženo a klanělo se ďáblům. Chelčický také popisuje, jak prý hoví lidé smyslnosti a tělesnosti své: „Přede vším uloží sobě (kněží) na každý den sytý oběd, ryby ve trojích proměnách, a v jiných kořeních, huspeniny rozkošné, herynky, vyzymu, fíky a mandle, řecké víno a jiné věci rozkošné v nemalém počtu krmí . . . Tak se postí najprve kněží a mistři, potom knížata, páni měšťané i sedláci již jich také následují, pokudž nejdále mohú, ač tak rozličných krmí mieti nemohú, ale nažerú se šmatlok obecných, že jim jedva břicha stačí.“ [2])

Chelčický přihlížeje k této domnělé všeobecné zkaženosti v křesťanstvu, nechce míti, aby takové zlosynstvie bylo Církví Kristovou. [3]) *V tom sboru prý nenie spasenie.* [4])

Všichni tedy, kdož žijí v katolické Církvi, jsou podle Chelčického synové a dcery zátraty, neboť jenom v Kristu Pánu jest spása, a ten jest z Církve a zvláště z řeholí vyloučen a vyprázdněn. Ale kde pro Bůh bylo by možno, učiniti svou duši spasenu? Všickni národové byli prý zpohanělí, nebylo papeže, biskupa a mnicha, který by byl šetřil zákona Božího, až na některé zvláště povolané, kteří svého poslání Božského dokazovali mocným láteřením na spousty Antikristovy, kam se tedy měl člověk utéci, aby věčné zátratě unikl? Snad že do Církve, která je sborem vyvolených? *Ale kde byla ta Církev?* Důvtipní žáci Chelčického dali na tuto otázku praktickou odpověď, jak jim právě dvojjazyčný Rokycana poradil: vyšedše z Církve římské, losem s nebe opatřili si z brusu novou hierarchii, a tím také nové domněle nebeské vydání Církve.

Kapitola IV.

Soud katolické Církve o vědách, umění a o nádheře v chrámech, a učení Chelčického o těchto věcech.

§ 9.

Učení katolické Církve o vědách a umění a o nádheře v chrámech.

Evangelickými radami: ustavičnou čistotou, dokonalým poslušenstvím a evangelickou chudobou snažili se křesťané již za prvních dob oslavovati sv. jméno Páně.

Těmito evangelickými radami velebili jméno Páně „osobou svou,“ ale oni toužili, aby všecky věci dobrořečily Pánu, [5]) a vyzývali všechno tvorstvo, aby chválilo Hospodina Pána. [6])

---

[1]) Sieť Viery, II., 14. — [2]) Kniha Výkl. N. I. v postě. — [3]) Sieť Viery. I., 23. [4]) Zpráva o tiele Božím. Kap. 29. — [5]) Daniel 3, 57 seq. — [6]) Žalm 147, 1 seq.

Toužíce věrní křesťané již od prvopočátku, aby byl Bůh všemi ctěn a chválen, hleděli k tomu, aby se šířily vědomosti o všem tvorstvu, neboť „nebesa vypravují slávu Boží, a dílo rukou jeho zvěstuje obloha.“ (Ž. 18.) Věrní křesťané věděli, že bývá Bůh tím dokonaleji na základě věcí stvořených poznáván, čím dokonaleji tyto věci rozumem byly vystiženy. Odtud se snažila katolická Církev, aby děti křesťanské netoliko ve sv. víře a ve svaté osvětě, ale také ve vědách světských, pokud možná, byly vzdělávány. Ona zajisté již na počátku svého bytu založila vysoké školy v Antiochii a v Alexandrii, kdež učili věhlasní mužové Klement a Origenes. A to bylo již tehdáž, když jí bylo utíkati se do katakomb. Katolická Církev předobře věděla, že pohanští filosofové nepodávají sice plné pravdy, ale že jest ona při nich porůznu. Toto vědouc, starobylá Církev netoliko nebránila, aby se synové její studiemi antické filosofie zabývali, ale ona přímo k tomu vedla, toužíc, aby i antická filosofie nebeské filosofii, sv. víře, sloužila. U ní nebylo nikdy obavy, že by skutečná, opravdivá, objektivní věda mohla býti svrchované pravdě na odpor, neboť všecky pravdy na konec z Boha jsou. Baco věru nic nového nepověděl, když pravil: „Leves gustus philosophiae a religione abducunt, pleniores haustus ad religionem reducunt.“

Naši velicí sv. otcové na východě a na západě neštítili se vědeckého vzdělání, ba oni vyhledávali k vůli vědám netoliko Řím, ale také Athény. Oba Řehořové, Basil Vel., sv. Jeroným, sv. Augustin a jiní byli netoliko velicí znalci theologie, ale také filosofie. Nebylo soustavy filosofické, jíž by byl neznal sv. Irenej a sv. Hilar, a zejména sv. Augustin, v jehož genialním duchu byla soustředěna všecka věda a všecka filosofie jeho věku. *Stará tedy Církev katolická nebyla nepřítelkyní věd.*

A když barbarští národové se severu se na říši Římskou valili, a nebezpečenství hrozilo, že zahyne na dobro stará osvěta antická a vzdělanost křesťanská, ujala se jí Církev katolická a její ustavy řeholní. Byltť to sv. Benedikt, který založením kláštera Monte Cassino r. 529 vědám a osvětě vzdělal útulek, aby i barbary získal sv. osvětě. Tehdáž neměly vědy útulku jiného, leč jen kláštery.

Avšak katolická Církev se nespokojila tím, aby osvětu a vzdělanost zanášela pouze v skrovné kruhy společenské, jak se takto dělo při řeckých filosofech, alebrž ona působila k tomu, aby sv. osvěta stala se majetkem národův. Ona je matkou národních škol. V tom rozumu byla škola neznáma u Řekův a Římanův. *Myšlenka o všeobecném vzdělání lidu jest tedy prastará a vyšla z Církve a z hran klášterních.* K tomu účelu také přikázala, aby se vyučování dělo bezplatně všem bez rozdílu, zvláště chudým.

Katolická Církev starala se i o vyšší vzdělání lidu na školách klášterních a kapitolních. Papežové a biskupové a preláti zavodili ve snaze, zřizovati a vzdělavati ústavy. Universitty jsou dílem rukou papežů, tak že nemí téměř na celém světě příkladu, že by který národ pečoval o vědy a osvětu, jako katolická Církev. V pravdě dobře pravil věhlasný historik Josef Braniš v řeči své na schůzi katolicko-politické jednoty v Sušici dne 7. října 1884: „Neznám věru větší blahovosti, než vyhlašuje-li se

Církev za nepřítelkyni bádání filosofického a věd přírodních. Ti, kdož se osmělují podobnou frasi vypustiti z úst, zajisté buď úmyslně lhou, anebo, což spíše bych myslil, nemají o dějinách vzdělanosti ani tušení.«

Učený muž tento čirou pravdu pověděl. Mezi kněžími vždy bylo hojných pěstitelů věd a filosofie, a letopisci byli výhradně kněží. U nás v Čechách byl patriarchou historie Cosmas, děkan kapitoly Pražské, a pokračovatelé jeho byli též kněží.

Hle tedy, jak prolhaní jsou všickni ti, kdož katolickou Církev tupili a tupí, jako by světla osvěty míti nechtěla a jako by milovala tmu, kdežto pravý opak jest pravdou!

Věda není sobě samé cílem, ale prostředkem k poznání naprosté Pravdy, Boha, pokud rozumem může býti poznán, nebo k té absolutné Pravdě směřuje na konec rozum náš. Avšak dlužno člověku i srdcem i vůlí k Bohu píliti, neboť On jest jako naprostá Pravda i naprosté Dobro a naprostá Krása. Odtud nepřestávala katolická Církev na pouhém vyučování u svatých a světských vědách, ale snažila se také, aby lid podle svatých pravd vychovávala a jej naučila vůli Páně plniti, a tak cestou zbožnosti a svatosti spěchati k Bohu, absolutnému Dobru.

A opět katolická Církev přihlížejíc k tomu, že jest Bůh naprostá krása a svrchovaná idea krásy, snažila se o to, aby byl Bůh ctěn a veleben krásou k místu přivedenou prostředkem maleb, kresby, hudby i zpěvu. Tou příčinou pěstovala Církev od věků umění. Ona sama je pěstovala zvláště v řeholích a v sídlech biskupův. Umění stavitelské, sochařské a malířské bylo od věků s katolickou Církví spojeno. Památky toho jsou velikolepé chrámy řeholní a kathedrální po celém katolickém světě. V každém téměř z těchto chrámů jest vzácná sbírka umění nám dochovaného. Pravím dochovaného, neboť mnohé památky umělecké zničil anebo zpustošil barbarismus, haeresie, liberalism a nevěra. Zvláštním sídlem umění a školou pro ně jest sídlo nástupce sv. Petra.

Pěstovala katolická Církev umění jako choť vtěleného Boha, v němžto jsou ukryti pokladové všelikého umění. Činila takto Církev katolická, jako pravá Církev Kristova, neboť se neslušelo, ale také býti nemohlo, aby ta, kterouž Kristus přede vším vykoupil, nevelebila svého chotě Krista Pána vší silou, stálým hlásáním sv. pravdy, vedením k bohumilému životu a pěstováním umění. Věřilať Církev a věří, a věrou také ví, že bytuje v chrámech jejich Kristus Pán netoliko podle Božství, ale také podle člověčenství, a proto se snažila, dům Boží uměním ozdobovati. Vědělať Církev, a věděli a vědí katolíci, že katoličtí chrámové jsou obdobou velechrámu nebeského. Vždyť pak trůní v chrámech vtělený Bůh, jako v nebeském velechrámě. Krásu velechrámu nebeského nikdo z pozemšťanů nedovede vylíčiti, neboť je nevýslovna, jej okrašlují nebešťané, a odtud ta snaha, ozdobiti pozemské chrámy umělými obrazy a sochami svatých a světic, aby byly pableskem stánků nebeských.

Ve velechrámě nebeském se ozývají zpěvy andělů: Svatý, Svatý, Svatý, a tak pěstovala Církev v chrámech svých dojem-

nou církevní hudbu a zpěv, aby byly její chrámy odleskem velechrámu nebeského.

Církev Boží majíc na zřeteli, že jest na oltáři přítomen vtělený Bůh, který se za nás Bohu Otci obětuje, obepjala toto obětování velikolepou bohoslužbou a ustanovila zároveň své vznešené obřady.

Všecka socialita křesťanská jest povinna, Pravdu nestvořenou, Boha, poznávati, k Bohu, nekonečnému Dobru, spěchati, po neskonalé kráse Jeho toužiti a Jeho sborně chváliti a velebiti. Ale není možná, aby nesmírná ta rodina křesťanská na jednom místě se soustřeďovala, a proto žádá Církev, aby aspoň v malých sborech se shromažďovala v chrámech. Můžeť arci všade slyšeti Bůh chvály své a volání, ale On si vyvolil také místa, kde své milosti hojněji dává, jako nyní na př. v Lourdech, a proto vyhledávali Boha na takových místech věrní katoličtí národové, a tam Boha zvláště ctili a za pomoc žádali. Tent jest původ poutí. Putovati v úmyslech Páně a Církve, nemůže býti proti zákonu Božímu.

Katolická Církev tedy pěstovala vědy, pěstovala umění, naplňovala uměleckými předměty své chrámy, obklopila své oltáře, pokud možná bylo, okrasami, a naplnila je hudbou a zpěvy, neboť věda a umění, jako všecko, má sloužiti svrchovanému Bohu. *Ona tedy nebyla nikdy nepřítelkyní vědy, ale byla nepřítelkyní bludův a lži, ba ona bránila autoritou svoji i vědy i umění naproti haeresiarchům.*

§ 10.

Věda, umění, nádhera ve chrámech, pouti — a Chelčický.

Chelčický se nelišil ve svém úsudku o vědách, universitách, kollejích, akademiích a graduacích od svého vzoru M. Jana Viklifa. Viklif odvozoval všecky tyto ústavy a všecko jejich zařízení z ďábla a z jeho návodu. Chelčický neopouští v tom svého evangelického doktora Viklifa. On popisuje v jedné ze svých řečí Nikodema, mistra v Israeli, který jest přišel tajně k Pánu Ježíši, a praví: „že příčina této noční návštěvy byla ta: že Pán Ježíš, jsa chudý a pokorný, byl mistrům odporen, ač jest přišel Nikodem, maje touhu po pravdě. Pán Ježíš prý zde najviece překáží všemu zvelebení.“ „Nebo pro ty jest přišel v pokoře, a v té pokoře, jakožto oklamané, pýchu zase napravuje, panování i *mistrování* zapovídaje.“ [1])

Chelčický zle dokračuje na mistry, řka: „Již pak o rotách mistróv kollejských: že ti mezi křesťany sú, jakoby světlo světa byli. A že by viera křesťanská zastánie miela v pravé rozumnosti skrze nie, a ovšem v ctnostech. A konečně v čas pokušenie lid věrný miel by tu se podepřieti ... Jakož se zdá, že jedině proto pracuje v uměnie, a toho napoviedají, že jedině pro vieru to činie, aby ji mohli brániti od kacieřóv.[2]) A pěknie prý bránie

[1]) Kniha Výkladuov. Na den sv. Trojice. — [2]) Sieť Viery. II., 15.

vieru.“ Toho prý dokázali na sněmě konstanském, a tamní konání je na dobro odsuzuje.

„Jiný duovod proti nim. Co jest Hus viery miel v sobie, by byl nemiel zvláštní síly od Boha, bylo by *umienie všech kolleji, co jich je v Cierkvi Římské, udusilo v niem vieru.* Nebo jsú do Konstance sletěly ty všecky kolleje proti niemu. Ale milý Buoh dal mu umienie: aby tiech *všech krkavcóv Antikristových* nemieli tolik umienie, aby v niem uhasili vieru.“ [1])

„Jest prý známo, jak jsú mistři vieru bránili: když Husa odsúdili, ať prý se chlubí, že by bez nich zahynula viera, právě prý opak toho jest pravda, nemá prý *Antikrist silnějších náhončí* proti vieře, jako právě mistry. Také prý mistři dokázali, jací by byli obráncové viery, když se mluvilo o kalichu. Oni prý pravili: „Ač by bylo dokázáno, aby obecný lid přijímal krev Kristovu z kalicha; to Římská Cierkev muož zkaziti ty vieci, kteréž jsú v Zákoně Božím psány a jiné místo nich ustanoviti. Právě s mocí doktoróv svých panuje prý Antikrist nad vierou.“ [2])

Jest ovšem známo, že takovým způsobem žádný doktor ani mistr na sněmě konstanském nemluvil o kalichu, a že Chelčický tak mluvě buď jako nevědomec klábosí anebo jako zjevný lhář, avšak dlužno perfidii jeho poznamenati, neboť chtěl on tím dokázati, že katoličtí doktoři jsou náhončími papežovými, jimiž on panuje nad věrou. Sněm konstanský nevyřkl, že by mohl příkaz Kristův zničiti, ale zavrhl ty, kdož tvrdili, *že není dovoleno, ba že je svatokrádežno, přijímati pod jednou,* jelikož pod každou způsobou jest celý Kristus, a na tom základě zavrhla, že by se musilo přijímati pod obojí způsobou.

Podobným způsobem si vede Chelčický v řeči na neděli druhou adventní. Když byl však v téže postille pověděl, že lid křesťanský nemá pravé víry, dokládá: „Jiní jsú pak rozumnější, jako kněží a mistři,“ [3]) ježto rozumnost o Bohu majie v sobie, kteréž sú došli a naučili se skrze umienie a knihy prvotních učitelóv. Ale i ti také nemají živé viery v sobie o Bohu . . . neb sú naduti pýchú velikú . . . svody těžkými oklamávajiece lid o jich spasenie.“ [4]) A proto: „Buoh nenávidí múdrosť tohoto svieta, ponievadž skrze tú múdrost umiejí se toliko Boha vzdalovati. A zvláště ti najvětší mudrci tohoto svieta, mistři a doktoři, ješto umiejí Kristovu pravdu postaviti . . . jako lež bláznivú a jako blud kacieřský svú lež vymyšlenú, a jako vieru.“ [5])

Sem náležejí také rozumy Chelčického, jež uložil ve svém traktátě: „Rozeznánie duchóv pro blud,“ [6]) kdež dí, že prý se doktoři spolčili s Antikristem, on prý jimi vládne a všelikým uměniem, on prý má pro sebe ústa všech úst, kteráž jsú kdy múdře mluvila.

Tak vypráví Chelčický o školách vysokých, všichni prý mistři, doktoři a bakaláři celého světa křesťanského se spikli v jedno, aby pravdu potlačili. Vzdělanost podle Chelčického k ničemu není, leč že pýchou nadýmá a odpor činí proti Kristu

[1]) Sieť Viery. II. 15. — [2]) Tamtéž. — [3]) Jinde tvrdí, že i oni jsou oslové. — [4]) Kniha Výkladuov. Ned. V. po Božím tiele. — [5]) Tamtéž. Neděle VI. po Narození. — [6]) L. c. L. 239[b].

Pánu. Názory tedy jeho jsou v tomto směru právě takové jako Viklifovy, a jaké byly při napotomních reformatorech, zejména při Melanchthonovi a Karlstadtovi.

Kdyby byla nenávist Chelčického a Táborů k vědám obdržela vrch v Čechách, jaký by as toho byl následek? Že se rozeštvaním národa českého a válkami husitskými ani vědám neposloužilo, netřeba dokládati. Ale nenávist Chelčického a Táborů naproti vědám a jejich sídlům byla zásadní; kdyby se byly tyto zásady provedly, byly by bývaly vyhynuly všecky ústavy vědecké i s universitou, bylo by se dělo s nimi tak, jak bylo naloženo s náboženskými asyly vědy, *s našimi kláštery*.

Jako Chelčický neměl v lásce vědu, touže měrou *nenáviděl také umění*. Byl on odpůrcem nádherných chrámův a oltářův, umělých staveb, soch a obrazů, jsa nevěren tradicím umění milovného národa našeho. On mluví posměšně o Církvi po dobách Konstantinových, kdežto prý ta prvotní slúžila mši *bez ornátov*, umí prý ta nynější jinak Boha ctíti, kamení veliké a nákladné kostely a oltáře zjednala jest, a ornáty krásné a všechno zasvětila jest, modlitby a zpievání na mšech rozmnožila jest, a to vše stkvostně ozdobila a zřídila: aby poctivost Boží hojna byla skrze okrášlené kostely, malované stěny, koberci, odění a světly, zvony, varhany, písněmi a vysokými hlasy, a notami prolamovanými. To vše opatřila múdrá Cierkev na čest Bohu, neb on velmi žádá tak ctěn býti, a túžeben jest, když málo vosku shoří, a stěny se nestkví pěkně. [1])

Podobným sarkasmem mluví Chelčický o obřadech a řádech, jichž užívá Církev při udělování svátostí. [2])

Jinde ještě drsněji odsuzuje Chelčický velikolepost chrámů, nádheru ve službách Božích, hudbu kostelní a zpěvy, dávaje na jevo zasmušilost praedestinatiana podle vzoru Viklifova. „A tu lstivou chválu zřídil jest mezi křesťany ... Kostely veliké staví (Antikrist, papež), zvony veliké slévá, kněží a žáků mnoho jest nasvětil, aby uprostřed tiech vražedniekuov (městských rot vůbec) zdála se nejslavnější hudba Bohu, ale nic výše než samými křiky a notováním v hlasech vymyšlených od kněží a žákuov pyšných a smilných. [3])

Chelčickému nebyla tedy po chuti ani nádhera chrámová, ani nákladná služba Boží, ani umělá hudba, ani zpěvy. Zavrhoval toto všecko, nic nevěda, že jedná zcela v souladu s děsným učením svým o předzřízení a předzvědění. „Apoštolé Antikristovi v pokoji zpievají svietu čtenie latině, pro niež se sviet nehněvá, že jemu uvedli čtenie v sladké piesničce s vysokými hlasy a nábožnými notami, a světla mnohá zapalujiece, zvoniece. Zpievá se prý v latině, a pak se oběra vleče. Ale na to prý sú žaláře, když se *česky káže na pýchu Antikristovu.*“

Dlužno tuto dotknouti, že Chelčický nedí, že by bylo zakázáno po česku kázati, ale že nebylo dovoleno, kázati proti papeži. Myslím, že Chelčický i zde mluvil proti pravdě, neboť on sám v nesčíslných variantech kázal a psal proti papeži a celému duchovenstvu, z ďábla všecko duchovenstvo katolické odvozoval

[1]) Sieť Viery. I. Kap. 13. — [2]) Tamtéž. — [3]) Tamtéž. II. 6.

a ďáblu odkazoval, a nebyl mu ani vlas zkřiven. Panovala tehdáž v Čechách ne tak svoboda slova Božího, jako *svévole*.

Chelčický zavrhuje dále všecka ustanovení k velikoleposti služeb Božích čelící, všecky svátky, všechny průvody a pouti, zejména průvod na den Božího těla. On zamítá veřejné modlení brevíře, konané na oslavu Páně, dovolávaje se slov Pána Ježíše: „Ale ty, když se modliti budeš, vejdi v pokojieček tvuoj a zavři dveře, a modl se Bohu v skrytě ... A modliece se, neroďte mnoho mluviti, jako pekelníci [1]) činí, jenž mnějí, by v mnohém mluvenie slyšáni byli. Pročež vy (tak zní filipika naproti kněžím), nevěřiece Synu Božiemu, s pekelníky držiete, veliké knihy napsavše ... v řeči nesmierně bublavé, chvátavé, stiehajiece slova jeden po druhém ...“ Takto mluvě Chelčický a zapieraje, by směl býti Bohu modleno pospolitě a veřejně, jedná ovšem zcela podle svého učení, že jest Církev sborem pouze předzřízených, a že tedy vlastně není viditelné society církevní, která by byla povinna, sborně a veřejně Boha ctíti; ale zapomíná, že tentýž Kristus Pán, kterýž zamítá modlitbu pro marnou slávu lidskou činěnou, nezamítá, ba poroučí, ke cti a slávě Boží konati dobré skutky veřejně. [2])

Jako zavrhuje Chelčický hudbu kostelní a umění a modlení na brevíři, tak zavrhuje i obrazy za záminkou, že prý jest lid tělestný: „že Pánu Bohu zle a bludně smyslé, jako by tělestný byl; že by Otec jiné tělo byl, Syn jiné a Duch sv. tielo holubí maje. Protož Bohu i svatým obrazy dielají a modlé se před nimi, tepúce se v prsy, jako pohané před modlami, neboť vieru bludnú v Boha majie.“ [3])

Chelčický se dovolává v tomto boji proti umění, proti nákladným stavbám, sochám a obrazům, proti hudbě a nádheře při službách Božích i M. Jana Husi. On dí v Replice proti Rokycanovi: „M. Jan Hus vypisuje na první přikázání mnoho nechvalebných obyčejóv, kteříž se v kostelích dějí, a po jiných ohyzdách dí: Též i my máme lid pilně vystříhati, lid hlúpý a hovadný, jenž opúští vieru, a radosti duchovních viecí, přieliš pase čichy své a viděnie, divánie obrazóv, ornatóv, kalichóv a jiných divných příprav, sluch pase zvonóv, varhanóv zvučných poslúchajiece a v zpievanie neslušném, jenž viece popúzí k tanci než k náboženstvie. Pak ten lid mysl pase, kterak kněží nenábožně se modlí, chodiece, mluviece a smějiece se v kostele, kterak v krásných sukních, kapích, v čepicích s uzly perlovými, s třapci hedbavnými, s kuklami rozličných myší, s berlami, s holmi a s kříži stříbrnými a s mapulami a kropáči pozlacenými, pročež člověk hlúpý všechen čas zmaří, přebíraje se v takových divadlech a ještě přiejda domou, celý den bude mluviti o tom a na Bóh zapomiená.“ [4])

Chelčický vyhostil tedy ze sociality církevní, co na něm bylo, vědu a umění, jejichžto účelem jest, aby k Bohu ukazovaly, jenž jest pravda a krása naprostá, zamítal také pouti k místům posvátným, zvláště pouti do Říma. [5]) Neméně bylo mu proti

[1]) Chelčický takto píše, na místo „pohané“. Odkud tento překlad sebral, nevím. — [2]) Mat. 5, 16. — [3]) Kniha Výkl. Ned. IV. po Narození. — [4]) Psaní M. Janovi. L. X. — [5]) Sieť Viery I. 17. O sedmeře svátosti. L. 208. Kniha Výkladuov. Ned. XXI. po Trojici, kdež zvláště mrská pouti do Říma.

mysli všecko ustanovování svátkův a postů se strany Církve, jako vyhošťování Krista Pána z Církve, což všecko prý z ďábla pochází. Věru, jestliže v někom, jevila se zajisté v Petru Chelčickém nad jiné viklifisty zasmušilá, výstředně rigoristická povaha Anglosasíka Viklifa, a Luther i Kalvín mohli z něho mnoho zápalů proti katolické Církvi sbírati, kdyby jim byl býval jazyk český přístupen.

Kapitola V.

Učení Chelčického o societě občanské.

§ 11.

Náuka Chelčického o societě občanské a o jejím zřízení.

1. Moc církevní jest od Boha bezprostředně ustanovena, avšak netoliko moc o sobě, nýbrž i vládní forma její, tak sice, že hierarchická moc a všecka ústava Církve Kristovy přímo z Boha pochází. *Odtud jest předmětem víry, že hierarchie katolické Církve náleží k podstatě křesťanského náboženství.*

Jsouc z Boha vyšlá, má také Církev svá zvláštní, na státě nezávislá práva, a to již jde z toho, že jest z vůle Páně ustanovena netoliko pro všecky věky, nýbrž také pro všechny národy a pro všechna místa, neboli že jest universální.

Jako jest moc duchovní (církevní) z Boha, tak jest také, a to bezprostředně, *moc světská z Boha.* V pohanstvu byla obojí moc v osobě imperatorově sloučena. Kristus Pán však oddělil obojí moc od sebe, avšak tak, aby moc duchovní měla supremát nad mocí světskou, nikoli však ve věcech občanských, nýbrž ve věcech, kteréž jsou pravomoci božské příslušny.

Odtud jest každý katolík povinen věřiti, že jest moc duchovní na světské nezávislá a že jest jí každý křesťan podřízen.

Neznalost tohoto článku víry jest i při mnohých spíše po protestantsku než po katolicku vzdělaných katolících, že činí rozdíl mezi hierarchií a katolictvem, jako by pojem „katolictvo" vylučoval hierarchii, kdežto pravý opak jest článkem víry. Kdo zamítá hierarchii s články víry o ní, vylučuje a zamítá celou stavbu katolické víry. Soustava katolické víry se nedá trhati. *Kdo není klerikálem, t. j. kdo zamítá hierarchii, není také katolíkem.*

Kdežto netoliko moc duchovní bezprostředně z Boha jest, nýbrž také forma vládní, jest ovšem moc světská také bezprostředně z Boha, jakož vždy učila katolická Církev, nikoli však forma vlády světské, neboť ta jest pouze prostředečně původu božského.[1])

Přihlédneme-li k cíli obou societ, církevní i občanské, toť jest cílem society církevní bezprostředním „čest a sláva Boží

[1]) Viz pojednání moje: „Učení Chelčického o societě občanské". Vlast r. 1900.

a spása lidského pokolení," prostředeční i „blahobyt pozemský." Cílem však society občanské bezprostředním jest, opatřiti prostředky k blaženosti pozemské, pokud jí dosíci lze spojenými silami v pospolitosti; čehož však nelze míti bez mravní dokonalosti. Tou příčinou jest povinností society občanské míti péči o pravé vzdělání, hájiti práv občanských a celé pospolitosti naproti nepřátelům.

Než, čemu učil Chelčický o societě občanské? On zamítá 1. *všecko panování křesťana nad křesťanem.* Přirovnávaje lid židovský k lidu křesťanskému, praví, že Bůh si zvolil lid židovský, aby nad ním panoval a on aby byl lidem jeho,[1]) a také vskutku po 400 let vládl nad ním.[2]) Avšak Židé pohrdli Bohem, žádajíce míti svého krále, jako okolní národové.[3]) Samuel vida prý ten nevděk a ten zločin Židův, plakal a chtěl je od toho úmyslu odvésti, předkládaje jim, jak Bóh nad nimi dokonale kraloval, a předpověděl i práva královská tvrdá a těžká, a že na ně bude vzkládati jha veliká, a že přijde den, že budú k Bohu volati, aby je vyprostil. Na to dí Ch., pronášeje svůj úsudek o tomto hříchu v Israeli spáchaném: „A protož zle tím ten lid učinil, zvoliv krále a Boha krále potupiv, v osidla neskrovná se zapletl, a ukazovaly se hrůzy veliké s nebe, a po těch hrozbách lekl se lid, vyznal jest, že zle učinil, voliv krále.[4]) Skrze to prý mnohé pohoršení uvedeno, a pro zlost králův války rozmnoženy. Šalomoun zhřešil, Jeroboam desáté pokolení od Boha odvedl a jeho nástupci ctili tele.[5]) Musili tedy těžce nésti od svých králóv, aby poznali, jakož die Piesma: Službu královu a službu Boží."[6])

Takto se měly věci v St. Z. Bůh prý moc královskou neustanovil, spíše hřešil lid, zhrdnuv králem Bohem a vyvoliv si krále člověka.

V Novém Zákoně však, jak učí Chelčický, vyvolil si Bůh sbor věrných křesťanóv, aby kraloval nad nimi, a to on sám jediný. On zajisté dí: „V Novém Zákoně Kristově neuvalil jest zákonně apoštol tiech knížat na lid Boží . . . Nebo čtenie dí: A dá jemu pán Bóh stolici otce jeho Davida, a bude kralovati v domě Jakubově na věky, a království jeho nebude konce. A jinde: A ty Betléme země Juda nejsi nikoliv nejmenší z knížat judských, neb z tebe vyjde vůdce, jenž bude spravovati lid mój israelský."[7]) A opět dí Chelčický jinde: „Kristus ostavil lid svój pod zákon milosti a ustavil ten lid pod zákon, v niemž nenie žaloba, aby pravý řád duchovnie podobný andělóm v nebi byl, v tom lidu pokoj a spravedlnost dokonalá, kteráž převyšuje daleko tu, kteráž stojie na zemi skrze moc knížat, i nad tu, kteráž skrze Zákon Starý na zemi učiněna byla, nebo ji jest zavrhl, řka: Nebude-li spravedlnost vaše hojnějšie, nežli židovská,[8]) nevejdete do království nebeského."[9])

Na celém povrchu zemském měl panovati zákon Kristův,

---

[1]) Sieť Viery. I. 27. — [2]) Psaní M. Janovi. L. 81. — [3]) Sieť Viery. I., 27. [4]) Psaní M. Janovi. L. 81. Viz též Sieť Viery. I. 27. — [5]) Psaní M. Janovi. L. 81. — [6]) Tamtéž. L. 82. — [7]) Tamtéž. — [8]) V Písmě však čteme: „nežli zákonníkův a farizeův. — [9]) O trojím lidu řeč. Rkp. kapitoly Svatovítské. D. 82 4[a]. L. 82[a] a 82[b].

a tak tomu zprvu také bylo. „Za času Pána Ježíše," dí Ch., „vládl jest císař Augustus, a to vládání (vladaření) podle zákona milosti trvalo prý až do císaře Konstantina, kteréhožto papež Silvestr lstivě pod vieru pustil bez proměny života pohanského." [1])

Byli prý dříve ukrutně pronásledováni křesťané. To ukrutné hovado (císař) prý se ukojilo, když kněz je pustil pod vieru, a požehnal ho, čině jej účastna Krista, a spitoměl jej kniez jako lva ukrutného, aby s ním mohl za stuol sedati. Silvestr a Petr Valdus se prý prve kryli po lesích a po jamách před ním, a když jej pustil Silvestr pod vieru, potom císař vsadil Silvestra na mezkyni a vodil jej po Římě. Silvestr prý učinil císaře lstně účastna Krista v tom pohanství [2]) s panováním pohanským, pustiv jej pod vieru, a císař zase učinil kněze účastna světa a chvály jeho . . . a potom viec kniez falešný ochází okolo toho hovada, a hověje svému břichu, a to hovado rozpáslo se jest v pýše, v lakomstvie, v rozkoši a ukrutnosti a vylévánie krve za modlitbami a požehnáními mnichovými.[3])

„Protož apoštolé Konstantinovi, t. j. duchovní vůbec, ješto od žádného nemohú posláni býti kázat, jedině od náměstka Konstantinova . . . káží tu moc pohanskú pod vieru puštěnú . . . pěstují a okrašlují ji jako *náměstka Božství.* Přitahují prý k tomu i text Řím. 13. „Meč nosí . . . To tito, jako zákon od Krista vydaný tvrdě držie . . . nemohúce ten zákon pohanský na žádné věci ustaviti skrze zákon Kristův." [4])

Za času před Konstantinem, vypravuje Chelčický dále, nebylo prý mezi křesťany panování pohanské s mocí připuzující, ani těch správců s úřady pohanskými, rychtářuov, konšeluov k súdóm svárlivým, ač jsú pod mocmi pohanskými byli. Ti jsú kromě viery byli, a oni jim s platy poddáni byli. Ale moci viery moc pohanskú neřiedili jsú. Protož úřadnikuov pohanských, katuov, biřicóv a konšelóv a rychtářóv, ani knížat s panováním pohanským neměli jsú z sebe, jenž by též viery byli, bratří jich, spoluúčastní Krista, ale cizím knížatóm poddáni jsú byli ve viecech služebných podle tiela. Nebo ti sborové trvali jsú mezi pohany bez moci světské více než tři sta let až do Konstantina. Ten najprve vmísil se mezi křesťany s panováním pohanským, a s úřadníky takými, jakož na pohany sluší." [5])

Chelčický arci netušil, že bývali dlouho před Konstantinem pod víru přijímáni netoliko úředníci, nýbrž také vojíni a lidé ze všech stavů, že tedy rozpravy jeho nemají základu, avšak jsa pod tlakem legendy Valdenských a jejich nauky, předkládal dobrému, ale hloupému lidu bláznivé theorie své.

Jakož tomu bylo v Církvi před Konstantinem, tak prý to mělo zůstati na vždy ve sborech křesťanských. „Správa tato," dí Chelčický, „daleko jest od správy pohanské, jež se děje skrze práva městská a skrze úřadníky pohanské . . . Neboť v zákoně Kristově a pod ním nemuože míti místa panování. Jest to zákon milosti." [6])

2. Z toho již, což bylo předesláno, vychází na jevo, že nesmí

[1]) Psaní M. Janovi. L. 83. — [2]) Tamtéž. L. 89. — [3]) Tamtéž. L. 90. — [4]) Tamtéž. L. 91. — [5]) Síeť Viery. L. 7. — [6]) Tamtéž.

sobě podle učení Chelčického žádný křesťan osobovati práva vladařského nad křesťany. „A to má býti památné, že křesťané, viery následujíce a vierú se spravujíce, nemohú v pravdě panovati jedni nad druhými obyčejem panování pohanského, aby pán křesťan kupoval křesťany a panoval nad nimi, dera je a jiné bezprávie čině.[1])

Podle zásad Chelčického, jež z viery odvozuje, nesmí se tudíž nižádný věrný křesťan v úřad královský uvázati, byť i předkové jeho byli na trůn povoláni a vládu od nepaměti drželi; neboť by prý bylo proti Pánu Ježíši a proti vieře, ant Kristus jediný jest králem svého lidu.[2])

Proti tomuto učení, dí Chelčický, se prý mistři marně dovolávají kapitoly XIII. epištoly sv. Pavla k Římanům: „Každá duše mocnostem vyšším poddána buď atd., avšak to prý marno jest, ač chtie Mistři, aby tak držáno bylo za vieru ode všech křesťanóv, ano že jemu řekl jeden Mistr Pražského učení, že tak mám držeti, a pakli bych tomu nevěřil, že jsem kacieř. Pavel prý tak mluvil o mocech pohanských, a nikoliv o králech křesťanských . . . Jiné jest, aby učil tomu apoštol ty křesťany, aby ze sebe jednoho křesťana vyzdvihli, aby nad nimi panoval obyčejem králů pohanských. Tiech věcí nenaleznú mistři ve slovích sv. Pavla.[3])

Z tohoto mistrovského výkladu domnělého theologa Chelčického jest patrno, že není možno na základě pouhého Písma při svobodném, vlastně svévolném vykládání žádný spor odkliditi.

3. Podle zásady, že žádný křesťan nesmí na se přijmouti důstojnost královskou, tvrdí Chelčický, že měl císař Konstantin, jakmile se stal křesťanem, císařskou korunu složiti. Nesnáší prý se panování rovně tak s křesťanem, jako „kdyby lotři a ruffiani čelednost s pannami poctivými a stydlivými přijali, a moc nad nimi obdrželi“ . . . Kněz chtěje ho (Konstantina) u vieru pustiti, neustavil na tom ciesaře, aby chtě křesťanem býti, najprve pohanství úplně opustil, panovánie pohanské s úřady a zákony pohanskými, ale s tiem vším jako s jedem vmísil se mezi křesťany.[4])

A jako měl Konstantin, přijav vieru, ihned složiti panování, tak by byli musili všichni králové a knížata, byvše na víru obráceni, svého vladařství se vzdáti.

Chelčický měl na toto své tvrzení jeden pádný text, a to slova Pána Ježíše, kteráž pronesl k apoštolům svým, když se stala pře mezi nimi, kdo by byl větší. „Králové pohanští panují nad nimi, kterýmiž vládnú, ale vy ne tak.“ Luk. 22, 24. seq.[5]) Avšak Pán Ježíš nemluví o moci vladařské, alébrž mluví k apoštolům, jimžto zvláště slušelo, aby byli pokorni, byť se stali v říši Boží vznešenými, a nikoliv nemluví k laikům, aby se vzdali ihned vlády, jakmile by se stali křesťany.

Říká prý se ovšem, rozumuje Chelčický dále, že by měl býti jen nejlepší křesťan králem, aby pak vieru chránil s panováním pohanským, ale toho prý nijak býti nemůže, neboť není

[1]) Sieť Viery. I., 30. — [2]) Tamtéž. — [3]) Tamtéž I., 42. — [4]) Tamtéž I., 19. — [5]) Podle které recense Ch. cituje, není mi známo.

krále kromě Krista Pána. To prý by se hodilo, dí Chelčický, Cierkvi Římské, ješto na to moci královské hledá, aby jie hájil mečem, a zahnal od nie podivné vieci, a nepřátele její silně bil. Neb ta Cierkev nechce nic protivného trpěti, vždy zase bíti, a krev z lidí cediti. A k tomu prospěchu jest jí lépe král šíbalský, člověk, jenžto pevnie udeří pro nie.[1]) Pokorný křesťan však nesměl by se s panováním uvázati ku prospěchóm Cierkve, aby ji bránil, věda dobře, věrný křesťan, že král Kristus jinak chce mieti Cierkev svú, aby ona svú krev prolévala pro jméno jeho.[2])

4. Všecko panování, učí Chelčický, jest vzpourou proti Kristu Králi, jemuž jedině lid Boží jest podřízen. Nesmí se ani nejlepší křesťan uvázati u vládu nad křesťany, poněvadž z ruky Páně takovéto moci neobdržel, a poněvadž z panování mnoho zlého povstává. Chelčický líčí také toto zlo děsnými barvami. Císař prý a jiní páni psa viece váží, nežli člověka, oni na lidech platy a roboty vymáhají, ženou je k válkám, zajímají lid jako stádo, vraždí a loupežĺ, tak že nebezpečno je křesťanóm dobrým pod takými mocmi žíti. Ano oni užívají té moci pohanské k mrtvení věrných křesťanóv a spravedlivých, skytajíce jim kacieřů. Konečně nemá prý žádný křesťan míti vládu nad křesťanem, poněvadž by tím byl Kristus pohaněn. „Protož sluha Kristův," dokládá Chelčický, „i kterak by mohl, hledě na krále Krista, Pána svého, an právě kraluje nad svým lidem zvoleným, i chtěl by sobě nad tiem lidem osobiti království s odpornými úřady tomu králi a lidu jeho."[3])

Nemají tedy králové podle učení Chelčického, jsouce křesťany, žádné moci s nebe, aby lidu křesťanskému panovali, jejich panování jest tedy usurpace a jako velezráda naproti svrchovanému a jedinému králi vyvoleného lidu, Kristu Pánu.

5. V Zákoně Novém jest také všecko panování křesťana nad křesťanem tou příčinou zakázáno, ježto Pán Ježíš ustavil svět *v rovnosti*. „Dále muožem znáti," dí Chelčický, „že sú apoštolé v rovnosti lid ustavili, aby v ničem sobě dlužni nebyli, než aby se vespolek milovali, skrze lásku sobě dlužili, jako jedno tielo spojeno z mnohých údóv, hlavu Krista majiece.[4]) Této rovnosti však nic není viece odporno, jako panování."

Tou příčinou si Chelčický krutě vede naproti tehdejšímu roztřídění lidstva ve stav panský, duchovenský a selský. „Tielo Kristovo," praví, „jest na tré přihnuté, z pánuov, kněží a z robotného lidu. Prvá prý je moc světská, má brániti mečem, kněží mají učiti, a robotní lidé mají krmiti pány a kněží." Podle svatého Pavla mají prý trpěti všichni údové, trpí-li jeden úd, ale to prý se nijakž neshoduje s těmi třemi stranami. „Údové hrbovati, ješto meč drží, jiné menší údy dávĺ, zarmucují, tepú, sázejí do věží, obtěžují robotami, úroky a jinými zámysly, že jako uvadlí chodí a ti jako koňové obroční sytí."[5])

Jinde se vyjadřuje Chelčický o těchto stranách ještě drsněji. „Kdežto se tak Cierkev na tré dělí, majíce pány, krále, knížata, stránku první, ješto brání, tepe a hájí. A druhú stránku má du-

[1]) Sieť Viery I., 30. — [2]) Tamtéž. — [3]) Tamtéž I., 30. — [4]) Tamtéž I., 7. [5]) O trojím lidu řeč. 98[b].

chovnie: kněžstvo, které se modlé. Třetie stránku má robotné dělnictvo, a ti mají chovati tielestnú potřebu této dvie. A jestliže to tielo Kristovo takým řádem rozdieleno, kterak i nerovenstvie v niem jest. Dviema stranám chutno jest, neb obie prázniета, a mnoho žerzeta, a snadnie utracieta, nebo ležieta na třetie stránce, podkasavše ji pod se. A ona nese na svých bolestech rozkoše tiech žráčuov.“ [1])

Maje tedy Chelčický před očima, že ustanovil Kristus Pán svět v rovnosti, zavírá takto: „Protož všecky ty vieci nerovné a pravdě odporně stojie v těch rotách šíbalských roztrhaných, kteréžto roty tiemi všemi zvláštnostmi dělie se od slov Kristových, v nichžto viera křesťanóm jest postavena.“ [2])

6. Je-li však v Zákoně Novém, jak se domýšlí Chelčický, všechno panování křesťana nad křesťanem zakázáno, pak ovšem pozbývají i tak zvaná práva královská svého základu, jakž také Chelčický určitě hlásá. Pravda prý jest ovšem, že psal sv. Pavel k Římanům, aby dávali císaři cla, daň atd., avšak tu viec t. j. cla, daň odváděti a jiné povinnosti konati přikázal věřícím v Kristu, trvajícím pod mocí císaře římského pohana, aby jemu daň dávali atd., poněvadž nemohl sníti s nich těch daní, kteréž prvé dávali sú, nežli se křesťany stali, a mieli sú zbožie své na jeho panstvie, aby neměli příčiny sáhati na vieru. Avšak z tohoto rozkazu Pavlova nikolivěk prý nejde, že by byl chtěl uvésti mezi křesťany práva králova, jak prý dovozují mistři a doktoři, a jich potvrditi „Odstup to od sv. Pavla mezi pohany, aby on přikazuje sboru Kristovu . . . aby ciesaři daně dávali, aby mezi křesťany chtiel uvésti práva králova, aby podle toho práva věřící v Krista jedni druhým násilí tiskli . . . Když jest přišlo panovánie od pohanóv mezi křesťany, tak sú pro nieho daleko odešli od viery křesťanské, jakož jest to právo daleko od lásky bratrské. Protož chtí-li, nechť toho práva uleví, nebo se pro ně na věky v pekle šklebí, tu kde bude pláč očima a skřehot zubů.“ [3])

A jakž by nebylo nezbytno, aby ti se na věky v pekle šklebili, kdož mezi křesťany panování provozovali, vždyť pak, jak Chelčický hlásá, zhřešili smrtelně Konstantin i Silvestr, když pohanské panování do Církve zavlekli, a hřeší smrtelně doktoři, kteří moc světskou potvrzují, jako by nemohla býti bez nie viera.[4])

A opět di Chelčický: „Vyvrženo jest právo královo se všemi šacunky, robotami, desátky ze všech statků svých. Také bázeň není v lásce bratrské, vyhání ven bázeň lásku bratrskú. Aniž mýta na bratra, spíše by jeho na pleci přenesla přes vodu, než by z nieho mýta brala.“ [5]) Tento mistrný výklad dává Chelčický na text: „Žádnému nebývejte nic dlužni, než abyste se vespolek milovali.“

Ejhle, jak smýšlí Chelčický nade všecko demokraticky! Křesťané jsou dle jeho výkladu na základě Písma zbaveni všech břemen, jež ukládají vladařové nebo země, oni nejsou vlastně zavázáni, odváděti ani daň, ani cla, ani kterékoliv šacunky. Při lásce bratrské přestávají všecka mýta, daně, cla, všechna robota,

[1]) Siet Viery. I., 14. — [2]) Tamtéž. — [3]) Tamtéž. — [4]) Tamtéž. I., 27. — [5]) Siet Viery. I., 91.

všechny desátky. Král křesťan nemá tedy dle Chelčického práva, ukládati břemena křesťanským občanům.

7. Králové křesťané nemají tedy své panovnické moci z Boha, neboť by byla moc taková naproti Zákonu Božímu. Avšak jestliže té moci postrádají králové, tím méně ji mají knížata, páni, panoši a ještě méně duchovní. Především podotýká Chelčický, „že moc Antikristova má proti Kristu zlé spřežení, plné smělosti k dokonání zlých věcí sobě pomocné . . . pokolení zlého a smělého šibalstva na cestě Jidášově.“ [1]) Ty roty šibalské jsou podle sepsání Chelčického především řehole mnichů, zvláště žebravých, kanovníkův a prelátův atd., avšak má zde namířeno zvláště proti šlechticům, kteří měli statky zapsané v deskách zemských. O těchto rotách erby korunovaných, jak praví, takto se vyslovuje: „Narození jich v hnisu, a sláva jejich na skonání v smradu. Oni prý se vyvyšují, ano pýchou svojí Lucipera převyšují, život vedú sodomský, mají svobodu zla, vše jim sluší, a všecko jest bez svědomí u nich. Kdyby byli pohané anebo Židé, ale oni jsú křesťané! Chtie mieti první právo u víře (?) . . . Neviem, jsú-li na ďáblích takové odpornosti Kristovi.“ Oni prý sobě křivú čest přiosobili, erby zkorunovali, a *řád urozenie jejich jest z ďábla* . . . Oni prý křižují Ježíše na sobě, první rození jejich jest prý z hřiechu Adamova, a druhé z hřiechu podle rodu jejich. To pokolení erby korunované obsáhlo prý zemi, a panování nad jinými obdrželo jest.[2])

Chelčický zamítá panování šlechticův, i kdyby byli všichni šlechetní, neboť panování křesťana nad křesťanem jest již o sobě hříchem velikým, anoť stojí proti Zákonu Božímu, tím více tedy, aniť prý vedou život nešlechetný. V láteření na šlechtu a spílání jí jest Chelčický neunavný. „Všichni chtie páni býti,“ praví, „panoši, žoldnéři, neb snadno jest na tlustých koniech jezditi, hroziti a hrdě mluviti, chlapy a výry sprostným lidem nadávati a odřieti je jako lípu, a hlavu jim zbiti, a vždycky a hojně pieti, najlepšie vieci (jiesti), túlati s místa na místo, bez užitku marnosti mluviti a rozličné hřiechy bez studu páchati. Takových hrdlacóv přielišné rozmnoženie všude po hradech a městech jest, neb skrze moc násilé činí obcem, platy berúce, doma dobrá bydla na to majie, hodují a prázdný život na to vedú.“ [3])

8. Ve středověku měla města samosprávu a svézákonnost velikou. Měla moc zákonodárnou, soudnou i výkonnou, i policii a práva hrdelní. Odtud jde, že i ona měla účastenství v panování, jako šlechta. Proto řádil Chelčický i proti městům. „Přijde řeč o šibalstvích městských,“ dí, „jenž sú moc Antikristova proti Kristu . . . pokolení zlého a smělého šibalstva. Protož ta šibalstva městská silně ztráhala sú sieť Petrovu, když přičtena byla vieře zvláštnostmi městskými, podobná panování pohanskému . . . a podobná rotám erby korunovaným . . . Viera Kristova upřiemě jest proti těm zvláštnostem městským. Protož kazatele viery Kristovy město nepřijme, ale kazatele doktorů a papežů . . . Město jiného nepřijme, leč slepé báby a chromé dědy, ježto u kostela sediece žebří . . . Zákon Boží prý zavrhli, ten by jim roztrhal pokoj.[4])

[1]) Sieť Viery. II., 5. — [2]) Sieť Viery. II., 1. — [3]) O trojiem lidu řeč. L c. L. 103[b]. — [4]) Sieť Viery. II., 5.

Podle všeho jsou i *města a jejich práva původu satanášova.* Chelčický se tuto dovolává M. Protivy. Mistr ten prý dí, že Kain pro vraždu svého bratra udělal jest město, a příčina toho vzdělání prý byla, shromažďovati zboží násilím a loupeží, a proto ohrazoval města zdmi, boje se tiech, které zlúpil svú rotú. Protož prý se přidává Kainovi počátek měst a hradů dělání. On prý zabiv Abela, stal se sběhem, a udělav město, jiné lúpil. A potom jiná města osadil zlodějským lidem. A tak prý činili i následovníci Kainovi, neboť jinými lidmi nemohli prý hradů a měst osiesti (osaditi), leč vražedníky a násilníky, lichevníky, kupci, trhovníky a šantročníky, jenžto se najviece nevěrami a lakomstvím pickují. Tam prý sú vždy připraveni k vraždě, a činiti zla za zlé, ač dí Pán: „Mně pomsta, já odplatím" (Řím. 12.). Ve městech prý je obžerství a opilství, rozkoše tielestné, cizoložství, peských milostí a frejův. Vládykům se prý rovnají měšťané postavou, oděvem, nápoji, domy, pokoji, světnicemi, loži, jak u pokolení erby korunovaných.[1])

V těchto krásných věcech nečinila Praha, jak zvěstuje Chelčický, žádné výjimky: „Když prý se zavře to tielo z tří stran do Prahy, co prý spotřebuje, a obec musí je živiti, ač na tři míle kolem Prahy nenie obce . . . neb přílišné množství žráčóv má Praha, neb všady války vedú a obtíženi sú pro pravdu Božú."[2])

9. Zavrhuje-li Chelčický panování vůbec, a to nikterak nedopouští, aby měl nad křesťany moc vladařskou král, knížata, páni i panoši neb města: tím méně smí podle něho býti biskup, prelát nebo kněz vůbec držitelem panování. „Horší prý jest ono v duchovním kněžstvu a v mistřích, zvláště: že tu vieru drží, jakožto vlastní věc viery z najvyšší potřebnosti viery."[3])

10. Není-li, jak Chelčický tvrdí, moc panovničí z Boha, pak nemají mocnářové nižádné moci zákonodárné. Tato jeho náuka jest i logickým důsledkem jeho základního učení, že jest zákon Kristův dostatečen ku správě lidu Božího. Táhna se k Viklifovi (a nikoli k Protivovi) dí: „Zdá se, že tak jest, že zákon Boží dostatečen jest, spraviti člověčenství . . . bez přimísenie zákonóv lidských. Ten zákon prý neumdlévá množstvím obrácených, tedy je vždy dostatečný. Byl dostatečen k životu apoštolskému v prvotní Cierkvi sv., obrátiti viece jich; tím spíše prý nyní jest dostatečen v životě a v mravích založiti, což jest lehčeji.[4]) Když prý oba ty zákony byly v Cierkev vmíšeny, ihned ona umenšovala se podle kronik a jed v nie vešel.[5]) A opět prý týž mistr dí: že všecka ustanovenie, jichž nemá Zákon čtenie sv., sú zbytečná a nepravá."[6])

Jsou-li však všecka ustanovení, jak Chelčický ústy Jana Viklifa potvrzuje, pokud nejsou v Písmě sv., zbytečná a nepravá: pak ovšem nemá nikdo, ať by byl císař, král, kníže aneb kdokoliv, práva ustavení o své újmě činiti, zákony dávati a důsledně není nikdo, nad nímž vladař křesťan vládne, povinen, takových zákonů přijímati a dle nich v životě občanském se říditi,

[1]) Sieť Viery. II., 6. — [2]) O trojím lidu řeč. L. c. L. 106[b]. — [3]) Sieť Viery. I., 80. — [4]) Psaní M. Janovi. L. 11. — [5]) Tamtéž. L. 13. a 14. — [6]) Tamtéž. L. 15.

nebo k věcem nepravým nemůže nikdo bližního svého zavazovati, jako nikdo není pod Bohem oprávněn, takovýchto věcí činiti. Odtud zove Chelčický všechny zákony šíbalskými, a tak zove i všecky zákony císařské, městské, neboli, jak je jmenuje, rathúské.

11. Jako zamítá Chelčický zákonodárnou moc králův a velmožův tohoto světa: tak jim odpírá také moc soudnou. Konstantin prý, jak dí Chelčický, pohaněl víru, když jest všel pod víru, a vzal moc nad křesťany, byv učiněn jakožto jeden z nich a jako domácí, kdežto křesťané byli zavázáni Bohu tak tvrdě, aby nemohli se pochýliti nikam od zákona Božího. Všel prý Konstantin pod víru s úřady a právy pohanskými, a vzav moc nad křesťany, podvedl je pod práva pohanská . . . aby podle těch práv městských a pohanských obvykl ty potřebnosti říditi: jimiž se u bezpráví přihážejí, kteréžto potřebnosti dlužni sú byli podle správy zákona Božího. Tak že, když se jim přihodí žaloba aneb pře o kterém bezpráví, aby s těmi bezprávími utíkali se k úřadníkóm pohanským v súdy . . . A netoliko tomu sú obvykli, ale i pomoci hledají u císaře k obraně svých bezpráví: aby se bránili a mstili skrze jeho moc nad těmi, kdož na ně sáhají . . . položí naději v císaři, kterúž sú měli položiti v Bohu . . . . Těmi činy (soudy před úřady pohanskými) odstupují od Boha a jeho zákona . . . A tu ránu vzali sú (křesťané) z Konstantina . . . Protož M. Protiva dí: že kdykoliv člověk sobě zvoluje více ustavení neb zákony lidské, nežli zákon Boží, v tom sobě zvoluje jiné a cizí bohy. Kdož prý se tudíž řídí právy císařskými, ten sobě zvoluje boha císaře, opouštěje zákon Kristův.[1])

Podle této nauky Chelčického nemá patrně mocnost světská nižádného práva zřizovati stolice soudné, aby rozhodovala ve sporech svých poddaných, aby hájila občanů proti bezpráví a bránila jich majetek proti násilí, aby nálezy činila, dle nichž by se spory odklizovaly a mír a pokoj se zabezpečoval. A jako by podle učení Chelčického neměla těchto práv mocnost světská: tak by také občané křesťanští nesměli se podle téhož učení na svou obranu k soudům utíkati, aniť by jinak Boha opouštěli. K soudům prý těmto, jak dí Chelčický, se jen křesťané poběhlí utíkají, zahnavše Boha od sebe. Věrný křesťan však se k těm soudům neutíká, neboť takoví majiece uměnie podle čtenie městské ostříhanie zamítají, a všecku pečlivost na Buoh vzkládají, a raději škodu trpí u věcech časných nežli by městsky jich odbývajiece urazili duši svú.[2])

Kdo se tedy ve při své utíká k soudům světským, hřeší podle Chelčického smrtelně, neboť tím odstupuje od Boha. Správa městská prý ostříhá jediné škodu na těle a na statku nezřízeně, a s hřiechem, a skrze hřiech Boha zbaví.[3])

Končíme tedy, tvrdíce, že jsou podle Chelčického všecky stolice soudné v občanské societě (a i v církevní) proti řádu Kristovu, a že se tou příčinou nesmí žádný věrný křesťan utíkati na obranu svou k rychtářům a konšelům, zkrátka k soudům občanským. „Křesťané," praví Chelčický, „nemají vyhledávati súduov pohanských na rathúsích."[4]) (Příště dále.)

[1]) Sieť Viery. I., 2. — [2]) Tamtéž. I., 33. — [3]) Tamtéž. — [4]) Tamtéž. I., 8.

Panny řádu sv. Norberta.

Podává F. **Alfons Žák.**

(Dokončení.)

Klášter sv. Kateřiny (Ste. Catharina-Dal, Vallis Stae Catharinae) v *Oosterhoutě*, hollandském městečku v prov. Sev. Brabantsku, založen byl r. 1269 původně na místě, řečeném *Waude*, pro řeholnice řádu sv. Norberta (reguliere Kanunnikessen der Orde van Premonstreit č. Norbertinessen). Ale když zde klášteru jejich velice bylo trpěti zátopami, jmenovitě r. 1288, přeloženo bylo obydlí jejich do města *Bredy* pod ochranou tamějšího panstva r. 1295. Zde zůstaly panny až do r. 1627. Zatím padlo město Breda do rukou Hollanďanův, a řeholnice utekly r. 1637 do Oosterhoutu na hrad baronky z Bredy, kdež vedou až podnes přísný, ascetický život. [1]) Spisovatele studie této vedla r. 1894 cesta do Belgie a Holandska, kdež navštívil všecky nynější kláštery řádu sv. Norberta. Tehdy naskytla se vítaná příležitost, poznati též tamní kláštery premonstrátek, a proto uvedeny zde jsou některé zprávy z vlastní zkušenosti.

Elektrické i parní dráhy jsou v Hollandsku, obchodní zemi, velmi důležity, spojení samo mezi jednotlivými místy jest dosti snadno. Městečka Oosterhoutu, kdež se klášter sv. Kateřiny nachází, dosáhneme nejlépe z Bredy, přívětivého města a sídla biskupa, po parní tramvaji. Před nádražím v Bredě, na kraji města ležícím, jest naše trať, po níž jede se směrem k severovýchodu do Oosterhoutu asi hodinu. Po výstupu z vozu jest napřed projíti několik ulic, jakož v Hollandsku zvykem, neobyčejně čistých a pěkně upravených, jelikož klášter Ste. Catharina-Dal leží venku, ale zcela blízko městečka v malém údolí. Budovy klášterní jsou velmi staré a nepříliš prostorné. Příchozí z města zastihne zprvu malý dvorek, kdež stojí obydlí proboštovo, malý jednopatrový dům, na pravo od něho kostel nevelikých rozměrů, v pozadí pak konvent panen řeholních. Kostel jest starobylý a má pouze hlavní oltář sv. Kateřiny, jíž jest zasvěcen kostel i s klášterem. Celý hořejší díl kostela jest proměněn v kůr řeholní a jest oddělen plochým stropem od spodní prostory. Kostel jest veřejný, a proto jest přístup z nádvoří každému dovolen. Při vchodu do kostela zdá se spodní prostor pro rozsáhlý kůr, jenž se nahoře vypíná skoro až ke mříži před hlavním oltářem, podoben nízkému sálu. Místo lavic zastihneme jen obvyklé zde řady židlí, na nichž se může seděti i klečeti. Řeholnice žijí pro sebe v klášteře v nejpřísnější klausuře. Jen několik sester donátek, po světsku šedě oblečených, obstarává jim některé zevnější záležitosti. K zotavení sester jest zde v klášteře

[1]) Viz *Hugo*, Ann. Praem. II. 1031—2. Précis histor. 1885, říjen, str. 39 až 40. *V. Van Der Aura*, Geschiedkundige Bijdragen betr. het Norbertinessen Klooster van St. Catharinadal (Oosterhout 1894.) *Danner*, Catal. 1894, str. 82—84. P. Alphons *Žák*, Werke des hl. Norbertus (Wien 1895), str. 112 sq.

pěkná zahrada, hřbitov zemřelých panen jest ve dvorku uprostřed konventní budovy, jako neustálá upomínka pro živé členy kláštera: „Memento mori!“ V l. 1800—1899 zemřelo zde 75 sester. Šat i způsob žití jest zde tentýž, jako v jiných klášteřích řádu, přísně dle stanov. Za obuv nosí sestry bílé střevíce; laičky užívají při hrubší práci oděvu šedavého. Kanovnice se modlí a zpívají celé denní officium z brevíře podle předpisu řádového a po latinsku. Počet panen byl koncem r. 1900 [1]) v celku 39, a to 23 kanovnic, 2 novicky, 10 laiček, 4 donátky. V čele jich jest převorka, ctp. *Siarda Dirvenová*, nar. r. 1850, zvolená r. 1892. V XIX. stol. spravovaly klášter převorky Norberta van der Loght (1777—1809), Johanna de Haes (1809—1818), Josefa Luyckxová (1818—1843), Terezie Lommelaersová (1843 až 1855) a Gilberta Binková (1856—1892).

Duchovní správu kláštera vedli od dávných dob probošti, kteří voleni bývali z kláštera Parku, řádu premonstrátského blíže Lovaně. Dle nového zřízení *brabantské* cirkarie [2]), k níž nyní klášter sv. Kateřiny náleží, podřízen jest St. Catharina-Dal mužskému opatství v Tongerloo, odkud sem vysíláni bývají dva kněží, jeden jako probošt, druhý jako vikář na pomoc proboštovi. Probošt zdejší jest instalován, nosí náprsní kříž a prsten, má správu kláštera a sám předsedá řeholní obláčce i slibům sester. Vdp. probošt Augustin Jan Martens, jejž jsme zde při návštěvě své r. 1894 poznali, spravoval klášter již od r. 1862 a odebral se zatím, stářím sklíčen, na věčnost († 10. září 1898 v Oosterhoutě u věku 81 let). Zasloužilý vikář jeho dp. Vincenc Van Der Aura, velice zběhlý v dějinách řádu a kláštera, předešel jej úmrtím 9. ledna 1896. Nynější probošt (vdp. Antonín Pauly nar. 1859) působí zde od r. 1898 a jest, jako jeho předchůdce, kanovníkem premonstrátským z Tongerloo. Zajímavá jest v klášteře zvláště sbírka obrazů v prostorném, přívětivém sále, kde spatřují se různé obrazy sv. Norberta a jiných svatých jeho řádu, celá řada podobizen bývalých proboštů v bílém hávě řádovém atd. Diecése, k níž klášter sv. Kateřiny náleží, sluje Breda.

Druhý flámský klášter, jejž zcela dobře pokládati lze za dceru Oosterhoutu, jest v belgickém městečku *Neerpeltě* (asceterium B. M. V. in Peelt inferiore) v diecési lütišské (Liège), v provincii limburské, poblíž hollandské hranice. [3]) V Neerpeltě jest křižovatka drah z Antverp do Düsseldorfu a z Lüttichu přes Hasselt do Boxtelu a Amsterodamu v Hollandsku. Sem zavedla pisatele řádků těchto cesta po Belgii v červenci r. 1894, kdy učinil také návštěvu klášteru neerpeltskému. V několika minutách

[1]) Cf. Catalogus Praem. Ordinis (Tongerloo 1898) str. 32. až 34. Cat. gener. 333. — [2]) Cirkarie brabantská řádu premonstrátského obnovila se po dlouhé přestávce za nepříznivých let revolučních ve čtyřicátých letech XIX. stol. a zařízena byla opět definitivně ve smyslu řádu r. 1869, pak 1883. Od r. 1896. vyloučena z ní byla samostatná nyní cirkarie francouzská. Z mužských opatství náležejí ku brabantské cirkarii *Tongerloo, Averbode, Parc, Grimbergen* a *Postel* v Belgii, pak *Berne-Heeswijk* v Hollandsku. Členové jejich zabývají se duchovní správou, studiemi, bohoslužbou a slavnostním kůrem; v novější době zařídili několik již misií v Anglii, Americe a Africe. — [3]) *Danner*, Catal. 1894. str. 81. *P. Alphons Žák*, Werke des hl. Norbertus (Wien 1895) str. 90.—94. Catal. S. Praem. Ord. in circ. Brabant. 1898. p. 33—46. Cat. gener. 325—331.

možno tam dojíti z nádraží postranní cestou skrze několik ulic ke klášteru, malé, ale docela nové stavbě, jenž jest uprostřed pěkných domův a obklopen kolkolem vysokou zdí. Konvent zdejší započal teprve r. 1858 a obdržel první sestry z hollandského kláštera sv. Kateřiny v Oosterhoutě. Dnes jest zde 25 sester řádu sv. Norberta (9 kanovnic, 3 novicky, 10 laiček, 3 donátky), z nichž některé ještě v Oosterhoutě byly vstoupily do řádu, na př. ctp. převorka Rosa Bierwagenová (nar. 1833. převorka od r. 1895). Od počátku kláštera zemřelo již sester 10, jež venku za městem odpočívají na hřbitově, mezi nimi první převorka klášterní Marie Kornelie Brouwersová († 1895). Řeholnice vedou v přísné klausuře rozjímavý život, spojený s lehkou prací ruční a hlasitou společnou modlitbou v kůru, již říkají i za doby noční! Jest zde též zvláštní noviciát, a proto nemají oba spřízněné kláštery, Oosterhout a Neerpelt, bližších styků, a mnohé sestry z nich obou ani se neznají; jen z Neerpeltu jezdívají kandidátky řeholního stavu před vstoupením svým do řádu představit se návštěvou do Oosterhoutu. Správu kláštera má probošt, jenž dostává k ruce vikáře; oba jsou kněží řádu premonstrátského z Tongerloo. Nynější probošt vdp. Jan Jochems (nar. 1849), spravuje klášter premonstrátek v Neerpeltě od r. 1889. Předchůdce jeho Jeronym Ant. Jakub Klaasen zemřel zde 23. dubna 1889. Kněží zdejší obstarávají toliko duchovní správu kláštera, jenž v hlavních věcech řádových podléhá přímo opatům z Tongerloo. Ti přicházejí sem k obláčce, slibům a volbám panen. Klášterní kostel P. Marie jest veřejný a teprve před několika lety vystavěn, jak to vypráví deska zvenčí zazděná. Malý ten kostel gotický stojí volně ve dvorku, má vchod z ulice, štíhlou věž a uvnitř pěkný hlavní oltář, vedle něhož jsou dvě nové, pěkně vyřezávané sochy sv. Norberta a Augustina pozoruhodny. Na pravo od oltáře jest zamřižovaná oratoř řeholnic s 2 řadama stolic a sochama bl. Kedruty a Heřmana Josefa O. Praem. Před klášterem jest obydlí kněží a služebných sester donátek. Klášter sám jest přistavěn ve čtverci ke kostelu, má pěkné zahrady a malé hospodářství, v němž se vyrábí výtečný sýr. Dojemná chvíle byla, když bylo možno spatřiti na několik okamžiků sestry za vysokou hustou mříží, shromážděné v audienční síni. Mlčky a pokorně seděly tam ve dvou řadách, bílé postavy s černými závoji, a radovaly se upřímně z návštěvy rakouského bratra řeholního, vzkazujíce též vřelý pozdrav sestrám oosterhoutským. Jak rychle prchnou hodiny, jež stráví host v milém ústraní klášterním, maje se za nedlouho opět dál ubírati do hluku světa!

O deset let později, nežli Neerpelt, započal nový klášter panen premonstrátek v *Bonlieu* (Bonus locus) ve Francii pod Alpami, blíže Marsanne (dep. Drôme), v diecési valencské. Téhož času proslaveno bylo již daleko široko na jihu ladné Francie blíže města Tarascona nově založené opatství premonstrátů přísné observance (primitivae observantiae) od r. 1886 nazývané prostě „kongregace francouzská“) *sv. Michala* ve *Frigoletě* (zal. 1858, v arcidiec. aixské), jemuž dal původ někdejší mnich-trappista z Gardu *P. Edmund Boulbon,* po té zakladatel nového jaksi odvětví řádu sv. Norberta, jež obdrželo od něho zvláštní zařízení a z milosti sv.

Stolice zvláštní představené.[1]) P. Edmund sám stal se prvním opatem a generálním superiorem kongregace ve Frigoletě, zřekl se však hodnosti své r. 1881 a zemřel tamže 7. března 1883.[2]) Slavné svěcení opatské P. Edmunda dělo se v neděli, dne 17. října 1869. Jako svého času při založení řádu, tak i nyní hlásily se zbožné panny u slavného opata o přijetí do řádu sv. Norberta. Vyzkoumav jejich tužby, odeslal je prelát ten do noviciátu ku trappistkám do *Maubeku* u Montélimaru (Drôme), načež založily si, doprovázeny jsouce od P. Josefa Duboise (O. Praem. z Frigoletu), nové sídlo své při svatyni sv. Anny v někdejším benediktinském opatství *Bonlieu*, kdež bylo nový klášter teprve zařídíti, a to nemalým nákladem. Ještě když sestry dlely v Maubeku, přišel tam dne 23. listopadu 1869 opat z Frigoletu v průvodu ctihodného preláta španělského, ndp. biskupa *Mgra. Bernarda Conde y Corral* ze Zamory, jenž se právě tehdy ubíral do Říma na sněm vatikánský. Zbožný prelát tento náležíval kdysi dávno již zaniklé španělské kongregaci řádu premonstrátského a byl z posledních jejích členů, kteří ještě byli na živě. S pohnutým srdcem odevzdal zde hodnostář církevní dne 24. listopadu bílý řádový hábit první představené nového konventu, ctp. Marii a Cruce (Odiot-de-Benoit-de-la-Paillone, nar. 1840 v Toulouse), známé již ve světě vznešeností rodu, zbožností a nadáním; tatáž stojí až podnes jako převorka v čele konventu, čítajícího 31 sester (18 kanovnic, 2 novicky, 10 laiček, 1 donátku)[3]), jejichž rektorem jest vdp. Xaver Révol, čest. kanovník a světský kněz diecése valencské. Jemu po boku byl zde jako kaplan P. Antonín Lachal O. Praem. z Frigoletu.

Za několik let po svém vzniku začal klášter v Bonlieu u církevní vrchnosti vyjednávati o definitivní přivtělení k cirkarii brabantské starobylého řádu premonstrátského (observantia communis), v jejíž čele stál tehdy slovutný a učený opat z Tongerloo v Belgii Dr. Jan Zl. de Swert jakožto generální vikář řádu. Přivtělení to bylo povoleno, a tak náleží až podnes klášter premonstrátek v Bonlieu, jako Oosterhout a Neerpelt, k cirkarii brabantské a bývá odtud visitován. Nezapomenutelný opat De Swert, vykonav zde návštěvu, zemřel náhle a příliš záhy pro svůj řád na zpáteční cestě své v panenském klášteře cisterciáckém na Soleilmontě u Gilly v Belgii (8. máje 1887).[4]) Též nástupce jeho, ndp. Dr. Tomáš Heylen, opat a gener. vikář, nyní biskup namurský, věnoval mladistvému konventu sester v Bonlieu všemožnou péči, a tak rozvinul se klášter ten pod moudrou správou věhlasné převorky své v milostný květ mezi francouzskými kláštery. Sestry v Bonlieu vedou život přísný dle stanov řádu sv. Norberta, a jako jinde, modlí se a zpívají dokonale předepsané jim hodinky církevní v kůru, kanovnické i marianské, dle cirkarie brabantské.

[1]) Po různých osudech a dlouhém vyjednávání (1895—1899) přestala kongregace tato r. 1899, kteréhož spojila se s ostatním řádem premonstrátským a utvořila se v novou jeho cirkarii řádovou „*Provence*“ (Provincia). — [2]) Cf. *Augustin Cauvin*, Essai hist. sur l'abbaye de l'Immaculée-Conception-St. Michel (Avignon 1875) p. 190. sq. *Evermod Cassagnavère*, Essai biogr. sur le R^me^ Père Edmond Boulbon (Lille 1889). „Annales Norbertines“ (Avignon 1878—1882). — [3]) Cf. *Danner*, Catalogus 1894, str. XVII. a 79.—80. Catal Circ. Brab. 1899, str. 30.—32. Cat. gen. 277. sq. — [4]) Cf. *Ig. Van Spilbeeck*, J. Chr. De Swert. Notice biographique. (Namur 1887).

Svátek patrocinia slaví se zde na sv. Annu. Klášter má svůj zvláštní noviciát, řeholní sliby skládají se z pravidla ve druhém roce po vstoupení do řádu. Nekrolog klášterní vykazuje od založení kláštera pět jmen zemřelých dosud sester, na prvém místě sestru Marii Josefu († 1879), rodnou matku nynější p. převorky, na druhém sestru laičku *Rosu Mirabalovou* (ovdov. Griselainovou), nar. v Paříži r. 1812, prof. 1873, zemř. v pověsti svatosti 21. října 1882, jejíž jméno na věčné časy památným zůstane v dějinách řádu premonstrátského a kláštera v Bonlieu Životopis její vydal v krásné knize *Artur Loth* (Soeur Rose, sa vie et son oeuvre, Paříž 1889) po francouzsku. Mistrná práce ta přeložena byla již i do polštiny (Życiorys Św. Siostry Rózy, Krakov 1891) a do flámštiny (Zuster Rosa, haar leven en haar werk de Mis van Eerherstel, Oosterhout 1891). Sestra Rosa proslavila se totiž založením bratrstva *sv. Mše náhradní* (Missa reparatrix), jehož první plán pojala o Božím Těle dne 19. června 1862 v klášteře Bonlieu. Náboženské bratrstvo to má za účel, obcovati ještě některé druhé mši sv. náhradou za ty věřící, kdož bez pravého důvodu zameškávají křesťanskou tu povinnost svou a tím Boha urážejí. Bratrstvo to potvrzeno bylo od biskupa valencského dne 27. dubna 1886, Sv. Otec Lev XIII. povýšil je již dne 24. srpna 1886 na arcibratrstvo a udělil mu hojně milostí. Od té doby jest arcibratrstvo to, jehož sídlem jest klášter sv. Anny v Bonlieu, rozšířeno nejen po Francii, ale i v různých jiných zemích, na př. v Belgii (Lüttich, Antverpy a Tongerloo), v Holandsku (Berne-Heeswijk), v Anglii (Crowle a Manchester), ve Španělsku (Toro), v Polsku (Zwierzyniec) a vůbec hlavně tam, kde jsou kláštery řádu premonstrátského, jemuž obzvláště záleží rozšiřovati pobožnost tuto. Od r. 1894 zařízeno jest bratrstvo i pro celou říši Rakousko-uherskou se sídlem na *Strahově* v Praze. Mimo životopisy sestry Rosy již uvedené vydáno bylo hojně jiných spisů, jež vysvětlují účel a stanovy nábožného toho spolku, především francouzský spisek z obratného péra převorky v Bonlieu [1]) „Ma soeur Rose et la Messe Réparatrice“ (Avignon 1885), přeložený do angličiny od *F. M. Geudensa* O. Praem. („Sister Rose and the Mass of Reparation“; Londýn 1887), do flámštiny („Zuster Rosa en de Mis van Eerherstelling“; Averbode 1889) a do němčiny od P. *Alf. Žáka* O. Praem. („Schwester Rosa und die heil. Sühnmesse“; Vídeň 1895), pak německý spisek od faráře *Mat. Eisterera* „Das Werk der heiligen Sühnmesse“ (Vídeň 1895) dle nadšené přednášky *S Daemsa* O. Praem. na eucharistickém sjezdě v Antverpách (v srpnu 1890). Pro členy arcibratrstva vycházejí též některé časopisy v různých jazycích, na př. po francouzsku »*La Divine Hostie*« (Bonlieu), po flámsku »*Het Offer*« (Berne-Heeswijk) »*Het Misoffer*« (Tongerloo), anglicky »*Corpus Christi Magazine*« (Manchester). [2])

[1]) Tatáž vydala v tisku ještě tyto spisy: La Vierge Norbertine et la très Sainte Eucharistie (Avignon 1835), Le Lys (Lille 1888), Mon oncle, notice biographique sur M. Victor de la Paillonne (Bonlieu 1899). — [2]) Bratrstva náhradní Mše sv. všimají si pilně též vídeňský „*St. Norbertus-Blatt*“, belgický „Menager de l'Archiconfrérie de N. D. du Sacré Coeur“ (Averbode), francouzská „Bibliothèque Norbertine“ (Parc) a „Annales religieuses des Pères

Klášter v Bonlieu i kostel sv. Anny, z něhož při vzniku konventu nezbývala než malá částka, vystavěny byly poznovu péčí tamní převorkyně a podporou arcibratrstva důstojným způsobem, a nesnadná práce ta dospěla k dokončení. Sám Sv. Otec Lev XIII. osvědčil opět lásku svoji k řeholnímu domu v Bonlieu, sídlu arcibratrstva, povýšiv zdejší kostel sv. Anny, jak právě přišla zpráva z Francie, za *menší basiliku* a jmenovav dp. převorku v Bonlieu *abatyší*.[1])

Opět o 20 let později, nežli stalo se založení kláštera v Bonlieu, spatřujeme vznik druhého ještě kláštera francouzského a nejmladšího nyní konventu v celém řádě sv. Norberta, Nejsv. Srdce P. Ježíše (Asceterium Sc. Cordis Jesu) v obci *Le Mesnil-Saint-Denis* blíže Paříže v diecési versailské. Zakladatelkyní jeho byla ctp. Marie a Nativitate Adéla Alexandra *Husson-Carcenacová* (nar. 1865), jež založila jej zde roku 1889 zprvu jen jako dům terciárek řádu sv. Norberta a sirotčinec s 3třídní školou a 20 chovanci. Sama složila téhož r. 1889 první sliby a stala se první převorkou řeholního domu, zemřela však nenadále již dne 24. března r. 1897. Nástupkyní její jest ctp. převorka Maria de Sc. Corde Jesu Mouyová (nar. 1866, prof. 1892), jež spravuje konvent 25 sester (9 kanovnic, 3 novicek, 10 laiček, 3 donátek). Teprve na poslední generální kapitole řádu premonstrátského r. 1896 přijat byl nový klášter Nejsv. Srdce Ježíšova jakožto řeholní dům druhého řádu sv. Norberta a přidělen byl po schválení církevní vrchnosti cirkarii *francouzské*, r. 1896 zřízené,[2]) jejíž zvyky a pořádkem se dosud řídí. Světský kněz z diecése versailské vede jeho správu jako ředitel, premonstráti z Mondaye (blíže Bayeauxu v Normandii) obstarávají duchovní správu sester. Na hřbitově klášterním spatřuje se již pět čerstvých rovů zemřelých řeholnic (1896—1898).

Pro lepší přehled podáváme zde ještě jednou krátký seznam všech nynějších klášterů panen řádu sv. Norberta, jak zde byly právě obšírněji popsány.

Číslo	Rok založení	Jméno	Země	Řeč	Diecése	Cirkarie	Počet sester r. 1900
1	1149—1164	Zwierzyniec	Halič	polská	Krakov	rakouská	38
2	1223—1225	Imbramowice	Ruské Polsko	»	Kielce	—	4
3	1179	Czerwińsko	»	»	Varšava	—	6
4	1162	(Sv. Žofie) Toro	Španěly	španělská	Zamora	—	22
5	1511	(Sv. Maria) Villoria d'Orbigo	»	»	Astorga	—	21
6	1762	Berg Sion	Švýcary	německá	St. Gallen	—	33
7	1269	(Sv. Kateřina) v Oosterhoutě	Holandsko	flámská	Breda	brabantská	30
8		Neerpelt	Belgie	»	Lüttich	»	23
9	1869	Sv. Anna Bonlieu	Francie	francouz.	Valence	»	31
10	1889	(Nejs. Srdce Ježíše) Le Mesnil-St. Denis	»	»	Versailles	francouzská	26
						Dohromady . . .	243

Prémontrés de la province de France" (Mondaye), pak i anglické „The Annals of St. Joseph", vydávané od premonstrátů v Sev. Americe. — [1]) La Divine Hostie, IV. č. 32. (Bonlieu 1899) str. 529. — [2]) Ve Francii obnoveno bylo

Těchto deset klášterů, jež jsou zde vypočteny a čítají dnes přes 200 členů, jest jediný zbytek ze slavného kdysi řádu panen sv. Norberta čili premonstrátek. Po celé téměř Evropě roztroušeny jsouce, mnohé z nich osamoceny, takřka opuštěny, mají přece všecky jedno pouto, jež je všecky dohromady pojí, pouto lásky sesterské, jež se netoliko pro tento pozemský život osvědčuje, nýbrž zasahuje až do onoho světa. Třebas různá řeč a nestejné zvyky mezi nimi vládly, mají přece stejné stanovy řádové a udržují mezi sebou čilou korrespondenci, byť i osobně se neznaly. Všude si sestry volívají zvláštní jméno řádové, a proto často potkáváme se u nich se jmény, utvořenými dle světců a blahoslavenců řádu. [1]) V podpise udávají panny dle zvyku jiných rodin řeholních jakoby za odznak zkratkou jméno svého řádu *O. S. N.* (t. j. Ordinis S. Norberti) aneb *O. Praem.* (Ordinis Praemonstratensis). Rozloučila-li se sestra některá s tímto světem, dostávají o úmrtí jejím všecky ostatní kláštery zprávu (rotula). Duše drahé zemřelé doporučuje se pak v kůru (officium defunctorum, commendatio) a u oltáře (Rekviem) milosrdenství Božímu, jméno její zapisuje se do nekrologu, z něhož děje se každodenní památka při první hodince kanovnické (prima) v kapitole, a každoročně děje se vzpomínka na zemřelé v den úmrtí (anniversarium). Krásný svazek tento přímluvný (quoad suffragia) mají se sestrami též kláštery mužské řádu sv. Norberta, někdy i jiné známé kláštery.

Jak to nyní v těchto několika klášteřích premonstrátek nalézáme, tak bývalo tomu celkem i ve všech ostatních, jež nyní arcit dávno odcizeny jsou svému účelu; některé z nich leží v rozvalinách, a u některých snad i pověst zapomněla již bývalou polohu jejich. A byl to duch, jenž nade všemi panovával, duch lásky, svornosti i míru, docela tak, jak tomu chtěl zakladatel sv. Norbert. Kolik asi zbožných duší uteklo se do těchto klášterů, hledat v tichých zdech cely, od hluku a nepokoje světského, onoho klidu, jehož svět tento nezná ani dáti nemůže! Mnohé z nich zemřely v pověsti svatosti, jak to uvádí již opat Chrysostomus *Van der Sterre* (Natales Sanctorum Cand. O. Praem., Antverpy 1625) a *Jiří Lienhart* (Ephemer. Hagiol. O. Praem. Augsburg 1764). Nejnovější hagiologický spis řádu, „*Hagiologium Norbertinum*“ od Ig. Van Spilbeecka O. Praem. (Namur 1887) uvádí v seznamě 46 sester premonstrátek.

Mezi nimi dostalo se dvěma pannám řádu sv. Norberta nejvyššího církevního vyznamenání, že požívají veřejného kultu v lůně Církve katolické. Svátek obou spadá v řádě premonstrátském do měsíce srpna.

---

již r. 1859 od belgických premonstrátů někdejší opatství *Mondaye* v Normandii; nově zřízeny jsou kláštery sv. Josefa v *Balarině* pod Pyrenejemi a sv. Petra v *Nantes*. Před r. 1896 patřily všecky k cirkarii brabantské, nyní tvoří s klášterem Nejsv. Srdce Ježíšova zvláštní cirkarii francouzskou. Cf. *Danner*, Catal. 1894 p. 93.—04. Direct. Catal. Praem. usui circariae Gallicae accomod. (Bajocis 1899) str. 99.—100. — [1]) Na př. sestra Augustina (po sv. Augustinu, jehož řeholi se řídí řád premonstrátský), Norberta, Godefrida, Evermoda, Friderika, Ludolfina, Heřmana-Josefa, Gerlaka, Isfrída, Adriana, Jakoba, Hroznatka, Gilberta, Siarda atd., pak jména světic: Bronislava, Kedruta (Gertrud) a j.

Jest to především blahoslavená *Kedruta* (Gertrud), abatyše, jejíž svátek slaví se dne 13. srpna.[1]) Byla dcerou sv. Alžběty, lantkraběnky durinské a vstoupila již v útlém mládí do kláštera Altenberku u Vetzlaru, kde stala se abatyší a zemřela dne 13. srpna r. 1207. Papež Kliment VI. prohlásil ji za blahoslavenou a dovolil řádu premonstrátskému její kult. O zavedení jeho pomýšlí se i v některých německých diecésích, pro něž není světice ta bez významu. Na vyobrazeních[2]) přichází bl. Kedruta v hávě kanovnice premonstrátky s korunou na hlavě, s křížem a lilií v ruce, v pozadí klášter altenberský, u její nohou ležící lev. Dravec ten upomíná na pokoru světice a zvláštní dar její, smiřovati nepřátele. Tak prý kdysi Kedruta, když se nepřátelé nesmiřitelní spolu hádali, zavolala ve jménu Páně na lva, jenž přišed položil se jí jako krotké zvíře k nohám, a tím úkazem usmířila se okamžitě zatvrzelá srdce. Proto ctí se sv. Kedruta ještě podnes tu a tam obzvláště ve svárech rodinných.

Svátek druhé světice premonstrátské slaví se v řádě sv. Norberta o několik dní později, totiž dne 30. srpna. Jest to den blahosl. *Bronislavy* († 1259),[3]) sestřenice sv. Jacka a Česlava O. P., dcery vznešeného Stanislava Odrowąže Prandoty a Anny, jeho manželky. Již u věku 16 let vstoupila do kláštera zvěřineckého u Krakova, odkud docházela na blízkou horu Sikornik k modlitbám. Se zvláštní zálibou rozjímala o umučení Páně a měla zjevení Krista Pána, jenž jí okázal kříž svůj a pravil: „Bronislavo, dcerko moje, kříž můj jest tvým křížem, ale i chvála moje tvojí bude chválou!“ Proto ukazují nám četné obrázky[4]) světici klečící na kopci, jakoby v oblacích, dole Vislu a klášter Zwierzyniec, nahoře Krista s křížem a anděly k Bronislavě promlouvajícího. Jméno Bronislavy jest dnes v Polsce velmi populární, zvláště od té doby, co Sv. Otec Řehoř XVI. prohlásil ji dne 23. srpna 1839 za blahoslavenou a dovolil církevní kult její. Po celém řádě sv. Norberta slaví se její den 30. srpna, kteréhož lze, jako o podobných svátcích řádových světců (též na sv. Kedrutu, 13. srpna) získati v klášterních chrámech premonstrátských plnomocné odpustky. V klášteře zvěřineckém a v diecési krakovské, jež ovšem také zavedla svátek bl. Bronislavy, děje se slavnost ta okázalým způsobem až 1. září. V Polsce uctívají bl. Bronislavu obzvláště jako pomocnici v nakažlivých nemocech, hlavně pak jako patronku proti choleře. Jméno její přikládá se tam zhusta i osobám mužským (Bronislav).

[1]) O blahoslavené Kedrutě zmiňuje se Jan Daniel *Chelius*, Kurze Beschr. der Stadt Wetzlar (Giessen 1864) a *Ludolf*, Observ. Forens. P. II. Sicilimenta, p. 257.—271. (Wetzlar 1732). Nový důkladný životopis připravuje po francouzsku Ign. *Van Spilbeeck* O. Praem. — [2]) Nejnovější obrázek vydal *Franz. Danner* O. Praem. v M. Gladbachu r. 1897. Jiný starší podobného druhu vyšel v *Brügge* (u Vyvere-Petyta) v Belgii. — [3]) Životopis její vydali: *Karolina Kaczewska*, abatyše zvěřinecká, Cześć Boga w błog. Bronisławie (Krakov 1861, 4. vydání). *Serv. Dacus* O. Praem. De Gelukzalige Bronislava (1885), Ign. *Van Spilbeeck*, Vie de la bienh. Bronislava (Namur 1886). *P. Florus* O. Cap., Życie i Cześć błog. Bronisławy (Krakov 1896). Cf. též Acta Sanct. (1727) ad 16. Aug., a Decretum super confirm. cultus B. Bronisl. (Řím 1839.) — [4]) Z novějších uveden budiž francouzský obrázek (Boumard & Fils, Paříž), belgický (Brügge, Vyvere-Petyt), německý (München-Gladbach) a polský (Krakov 1896).

Vedle těchto dvou blahosl. panen ctí se v řádě sv. Norberta ještě více panen, ač ne veřejně, přece však soukromně jako ctihodné (venerabiles), především již z počátku jmenovaná *Rikovéra*, matka premonstrátek (29. října), bl. *Hildegund*, hraběnka z Meeru, a dcera její *Hedvika* (6. února), bl. *Kristina* z Krista, řeholnice z Rhetirsu (23. list.), blah. *Oda* (20. dubna), [1]) bl. *Petronilla* (13. července), zprvu choť sv. Gilberta O. Praem., pak kanovnice v kláštěře sv. Gerváze a Protáze, a její dcera *Poncie* (16. května), blah. *Vojslava* v Chotěšově, sestra blah. Hroznaty O. Praem. [2]) atd. Také známá světice *Juliana* (5. dubna), původkyně svátku Božího Těla, počítá se od některých spisovatelů k pannám řádu sv. Norberta († 1257).

Zakončujíce studii tuto, nemůžeme potlačiti vroucího přání, aby Bůh, jenž po tolik století v nejhorších bouřích silnou rukou Svou chránil řád sv. Norberta, neopouštěl ho ani v budoucnosti a přiváděl mu stále nové vyvolené členy. Přirovnáme-li nynější nepatrný počet klášterů premonstrátek k někdejšímu rozšíření jejich, naplňuje se srdce naše hořem a bolestí, a nejednomu vkrádá se v duši myšlenka: snad blíží se ctihodná ta ratolest řádu Norbertova svému konci, snad není povolána pro nynější dobu? Ale cesty Páně jsou nevyzpytatelny, a veliké jest jeho milosrdenství. Již tu a tam dály se pokusy, zavésti opět panny bílého řádu, zatím bez úspěchu. Snad i země česká poskytne jim opět někde pohostinného útulku, kdež přes 600 let jako jeden z nejstarších našich řádů duchovních působily s takovým zdarem; staroslavný královský klášter v Doksanech vším právem by toho zasluhoval. Třeba neveliký a nepřízní časů téměř utlačený, není neznám řád premonstrátský a zachoval si vždy ještě starý, dobrý duch sv. Norberta i starou slávu, a právě novější kláštery jeho nezůstávají nikterak pozadu. Proto pevně lze doufati, že Bůh řádu tomu, v němž tolik stkvělých jisker doutná, nedá také zahynouti, nepřestane-li on v duchu svého povolání žíti. Pak nalezne zajisté ještě mnoho zbožných duší štěstí i klidu v klášterních těch zdech a dospěje k onomu vznešenému cíli, jakého jim sv. Otec Norbert slovem i skutkem zde zanechal.

[1]) O těchto 3 pannách vydal *Ign. Van Spilbeeck* zvláštní životopisy: La bienh. Hildegonde (Tamines 1892.); La bienh. Christine du Christ (Namur 1865); Vie de la bienh. Oda (Namur 1889). — [2]) O bl. Vojslavě zmiňují se všecky životopisy Hroznatovy; viz „Sláva a ostatky blah. Hroznaty" od *Alf. Žáka* („Vlast" 1898, roč. XIV. str. 1149. sq., kdež jest celá patřičná literatura udána. Nejnovější spisek vyšel polsky za příležitosti tridua blah. Hroznaty z péra řeholní kanovnice zvěřinecké *Michaliny Andrusikiewiczovy* v Krakově, 1899 (Żywot błog. męczennika Hroznaty) s vyobrazením.

Dějiny kláštera Luckého u Znojma od založení do válek husitských (1190—1425).

Kapitola z moravské monasteriologie.

(Dokončení.)

Píše **Frant. Václ. Peřinka.**

Ustanovení Jindřicha Litomyšlského opatem luckým oznamuje papež zvláštními listy a) Henrico, abbati monasterii Lucensis, b) filiis conventus monasterii Lucensis, c) nobili viro Carolo, marchioni Morauiae. [54])

Tou dobou bylo zvykem, že zasloužilým kněžím udíleny bývaly výnosné praebendy. Některý jich měl několik. Tak roku 1346 dne 22. listopadu — X. Cal. Decembris — papež Klement VI. na přímluvu císaře Karla IV. slibuje klerikovi Janu, synovi Alberta z Hořovic (Horawies), že mu uděleno bude beneficium na statcích luckých, jakmile se jen které uprázdní. [55])

Roku 1348 za opatování Jindřicha II. učinil rytíř Wolfart legát 40 gr. roční činže z jednoho lánu v Litohoři kostelu domamilskému a téhož roku Jimram z Jakobova odepřel dávati Louce desátek, ale svolaná kommisse shledala, ze Jakobov od pradávna desátky odváděl a Jimram odsouzen zadržalý desátek 6 hřivnami nahraditi. [56])

Opat Jindřich čte se znova k r. 1351, kdy „sonntag Adorate Wulczk von Oloquicz (Oleksovice) übernimmt ein ganzes Lehen, gelegen zu Oloquicz mit alle dem, und dor czu gehoret, ze veld unt cze dorffe, ez sey bestift oder unbestift, versucht oder vnversucht, *alles mein erbe*, daz ich do selbs hab ze Oloquicz von herrn Hainrich apt dez chlosters sand Wenczslabs ze Prück“, čili srozumitelně řečeno, zapisuje své dědictví v léno klášteru. [57])

Po smrti papeže Klementa VI. nastoupil Innocenc VI., který byl Louce neméně příznivý. R. 1354 dne 22. ledna dovolil, by fary tasovická a prostoměřická spojeny byly s Loukou, jakož už dříve od biskupa olomúckého Hynka ve prospěch bratří luckých povoleno bylo. Smí tudíž opat s těmito patronátními kostely dle své dobré vůle naložiti: při vakanci své reguláře praesentovati, těmto poplatky zmíněných vsí předepisovati a udíleti. [58]) Na faru tasovickou však měl zálusk Jan Alberti, kterému obročí lucké slíbeno bylo už papežem Klementem, a proto vedral se na ni mocí. Z toho dlouhý proces, vyšetřovaný papežským kaplanem Štěpánem z Marsenaku. Louce dáno za právo, klášter osvobozen žalob a půhonů Janových, jemuž uloženo mlčení. [59]) Pergamentová listina o tom sepsaná má 72 cm. délky a 62 cm. šířky.

Poslední zpráva o opatu Jindřichovi II. je ze dne 9. prosince roku 1354, kdy rovnána byla rozepře mezi městem Znojmem a farářem sv. Mikoláše ve Znojmě o vykonávání štoly a o příjmy farářovy. Z rozhodnutí vyjímáme: Plebán sv. Mikoláše

[54]) Ibid. VII. p. 438—440 n. 602. — [55]) Ibidem VII. p. 502 n. 679. — [56]) Brandl. C. D. M. VIII. p. 36 n. 72. — [57]) Ibid. VIII. 191—192 n. 256. — [58]) Ibid. VIII. 208—218 n. 271. — [59]) Brandl. C. D. M. VIII. 228—230 n. 283.

má býti volán ke všem testamentům, v nichž činí se legáty jeho kostelu. Při závětech však, kde na kostel se nepomýšlí, třeba ho není. Kollaci školy sv. Mikoláše mají míti měšťané, jakožto její zakladatelé, ale rektor její je podřízen faráři a má se s ním snášeti. Kdyby se s ním nesnášel, ba i plebána hrubě urážel, má býti složen s hodnosti a jiný vhodný muž radou městskou ustanoven. Pře mezi farářem a rektorem rovná buď sudí městský nebo opat lucký, rozsudek však potvrzuje biskup olomúcký.[60])

Opata luckého Jindřicha historik české provincie premonstrátské Dominik Čermák nepřipomíná, ačkoliv o něm mnoho vypravuje Troschl.[61]) Za to však do této doby klade Čermák[62]) opata Jana IV. de Novoforo, který prý po smrti biskupa litomyšlského Jana I. stal se (dle Čermáka r. 1353) druhým biskupem litomyšlským. Přijmeme-li za pravdu, že opat Jindřich již r. 1354 zemřel (dokázáno to není) a že Jan I. Litomyšlský odebral se na věčnost teprve roku 1355, jak chce Borový,[63]) který také Jana II. Litomyšlského činí opatem luckým, můžeme na kratičkou dobu učiniti opatem luckým tohoto Jana IV. de Novoforo, pozdějšího biskupa. Pramenů nestává pro žádné tvrzení, ba ani kanovník msgr. Krásl, jehož jsem za vysvětlení prosil, mi bližších dat udati nemohl. Čekejme tudíž na publikace aktů vatikánských, které již delší dobu se značným nákladem se připravují.

Nástupcem jeho byl Otto, kterého Wolný Prvním, Troschl a Čermák Druhým jmenují.[64])

Do správcování tohoto opata spadá koupě dvora ve Smoline (Moleis) za 17 hř. pr. gr.[65]) Roku 1357 ddo v Avignoně 21. června Aymericus Hugonis oceňuje útraty, jaké měl klášter ve sporu o faru v Tasovicích s knězem pražské diecése Janem Alberti,[66]) a jiným listem téhož datum papežský auditor Petr Majoris odsuzuje Jana Alberti k náhradě těchto útrat.[67]) Roku 1358 postoupil klášter markraběti Janu Jindřichovi les svůj blíže Lukova nad řekou Dyjí s Lukovem i farou záměnou za ves Bantice.[68]) Markrabě, syn Jana Lucemburského a bratr císaře Karla, vystavěl ještě téhož roku na nabylém místě v romantické krajině na ostrožně nad Dyjí letní lovecký zámeček Nový Hrádek (Neuhäusel), jehož ssutiny jsou dosud hlavně pro malebnou pittoreskní polohu oblíbeným výletním místem jak měšťanů znojemských, tak hlavně letních hostí nedalekého okresního městečka Vranova.

L. 1359 dne 28. července uzavřena smlouva mezi opatem Ottonem a abatyší Bonkou od sv. Kláry ve Znojmě o soudnictví poddaných v Tasovicích a jich pastvy.[69]) Dne 14. října r. 1360 koupil opat od Miloty z Kravska dvůr v Kravsku,[70]) a dvě léta potom (r. 1362) Beneš z Borotic a jeho manželka Anka darovali klášteru své zboží v Boroticích. Listina darovací (ob remedium animarum nostrarum et antecessorum nostrorum omni dolo et fraude exclusis), na níž za svědky jsou podepsáni Mařík, magister

[60]) Troschl, Series 1738 p. 79—84. — [61]) Čermák, l. c. p. 339. [62]) Borový Dr. Klem. „Dějiny diecése pražské" 1874 p. 173. — [63]) C. D. M. VII., 366, 370; Troschl p. 70. — [64]) Wolný, Topographie, II. 4, p. 145. — [65]) Wolný, ibid.; Čermák p. 339, Troschl p. 81. — [66]) C. D. M. IX., 54. — [67]) C. D. M. IX., 48. — [68]) C. D. M. IX., 50. — [69]) C. D. M. IX., 76. — [70]) Ibid. IX., 108.

monasterii Lucensis, Siglinus de Gness[71]) a Mikšík z Dobelic, je doslovně otištěna u Troschla.[72]) Tři lány, které měl klášter v Čejkovicích (Schenkwicz), prodány r. 1362 bratřím Viklínovi (ne Vilímovi?) a Gerhardovi z Čejkovic, tito však zároveň svá zboží zapsali službám kláštera.[73])

L. 1363 markrabí Jan potvrdil všecky klášterní výsady.[74]) Z roku 1366 zachovala se listina, kterou si konvent lucký volí probošta brněnského za rozsudí o desátky viničné blíže Znojma ve při s tímto městem.[75]) Téhož roku nabyl klášter druhé polovice statku Křídlovic od Kyjovce z Kyjovic a Bohuše z Křídlovic. Zápis o tom čte se v zemských deskách cúdy brněnské v tato slova: Bohuše z Křídlovic panu Ottonovi, opatu v Louce, a celému konventu tamže v Křídlovicích poplužní se dvorem, poplatný půllán s kvartálem, devět podsedků (curticulas);[76]) lázeň, krčmu svobodnou a polovici pastvisek a polovici řeky v téže vsi, polovici panství a les za vsí, prodal Louce v dědičné držení.[77])

R. 1370 koupil opat pro klášter od bratří Markvarda a Jana ze Šenkenberka[78]) za 60 hř. gr. pr. dvůr v Chlupicích[79]) se vším příslušenstvím a z odkazu jistého Pertolda nabyl jednoho lánu v Oleksovicích, a již rok potom, 1371, tíž bratři Markvard a Janek ze Šenkenberka prodali „venerabili domino abbati et conventui Lucensi villam Lupanouicze prope Hostyehradicz“[80]) se vším příslušenstvím za 170 hř. gr.,[81]) a uvedený již Beneš z Borotic daroval Louce své dva dědičné lány v Boroticích.[82])

Država klášterní v Boroticích rozšířila se ještě roku 1376, kdy vdova Anna z Borotic a syn její Štěpán „monasterio in Luca pro pitantia monachorum ibidem in villa Boroticz quintum dimidium laneos censuales cum suis pertinentiis“ prodali.[83])

Od této doby počínaje, jest dílo Čermákovo, až potud více méně samostatné, skoro pouhopouhý překlad z topografie Wolného. R. 1376 byl prý opatem Drslav. Troschl ho nepřipomíná a Wolný sám uváděl jej pouze v prvním svém epochálním díle „Mähren“, vypustiv jej později v „Kirchliche Topographie“ naprosto. Zpráv o něm nemám, pouze tolik tvrditi mohu, že r. 1366 čte se jakýsi „Dirslaus, infirmarius monasterii Lucensis,“[84]) tedy nikoliv opat.

R. 1376 čteme v zemských deskách, že markrabí Jošt daroval „priori et conventui ordinis sancti Augustini ordinis fratrum haeremitarum in suburbio Brunensi“ ves Těšetice celou „exceptis quattuor laneis monasterii Lucensis.“[85]) Víme, že klášter měl v této vsi dvůr, který byl pronajat Znojmu.

R. 1377 rozmnoženo jmění klášterní vinicí v Šatově, kterou daroval regulář Mikoláš z Jemnice svým spolubratřím a r. 1379

[71]) Ibid. IX., 144. — [72]) Gnest, zaniklá osada u Dyjakovičeek. — [73]) Ibid. IX., 217; Troschl, Series p. 83—84. — [74]) C. D. M. IX., 221. — [75]) Ibid. IX., 228. [76]) Ibid. IX., 313. — [77]) Slovo *curticula* vykládá se z kmenu *curia* za dvorec, avšak všude, kde se čte ve dskách zemských moravských dle smyslu slušně vykládati za podsedek, grunt zahradnický, asi čtvrtlán. — [78]) Br. z. d. V., 183. Cituji dle vydání Chytilova z r. 1856. — [79]) Šenkenberk, hrad, jehož ssutiny spatřuji se v lese mezi Vracovicemi a Olbramkostelem. — [80]) Ves zaniklá u Hostěhradic, kterou mapa Moravy od A. V. Šembery z r. 1878 nesprávně klade mezi Šemnice a Pohořelice. — [81]) Br. Z. d. V. 342. — [82]) Z. d. V., 341. — [83]) Z. d. VI., 337. — [84]) C. D. M. IX., 313. — [85]) Z. d. Br. VI., 389.

třemi lány ve Chvalovicích, které opat Zachariáš koupil za 33 kop gr. od kláštera tišnovského. (Wolný.)

Patronátní spory mezi Znojmem a Loukou, jak je vidíme ve století XVI., počaly se už roku 1377, kdy rada městská přivlastňovala si právo patronátní k farní škole při chrámu svatého Mikoláše. Spor skončil markrabí Jošt, odraziv a v niveč přived nároky městské rady, tehdy ještě české. Markrabí Jošt byl Louce také jinak vždy nakloněn.

L. 1379 a později 1381 potvrdil veškera privilegia lucká, mimo to ještě je rozmnoživ. Markrabí praví sám o sobě v listině první, že obzvláště miluje ty, kteří marností světa pohrdše, ve jhu náboženství bojují pro čest Všemohoucího a neustálými modlitbami toho vzývají, v jehož ruce spočívá spása všech. Opata, klášter a poddané jeho znova vyjímá z právní moci úředníků zemských a vyhrazuje tyto toliko své vlastní ochraně a komoře markraběcí, chtěje, by poslouchali nikoliv úředníků, nýbrž ve všelikých svých potřebách, jednáních a příchodech se utíkali k markraběti samému. Nikdo nesmí zabrati statků klášterních, které mají opatům zůstati k disposici.

Zřejmo, že na tomto právě privilegii Louka nemálo si zakládala, neboť od každého moravského vládce znova dala si je potvrzovati a v konfirmačních diplomatech, kde ostatní všecky výsady jen společně se uvádějí („universa privilegia data seu concessa"), toto vždy zvláště a obšírně se připomíná.

R. 1381 rozmnožil výsady klášterní novou, kterou dovolil měšťanům znojemským z kláštera svobodně víno do města dovážeti bez jakékoli překážky nebo závady. Dle znění listiny dohadujeme se, že Louka obdržela právo čepovati víno (propinatio): „quilibet civis et incola civitatis nostrae Znoymensis causa potandi praefatum monasterium visitare ac eciam pro ipso vino, quod tunc propinabitur ibidem, suos nuncios dirigere et afferi sibi disponere possit, et praesumat in domum domicilii ad suae libitum voluntatis." Kdyby konšelé (scabini) znojemští v tom činili obtíže, dopouštějí se zločinu urážky veličenstva. Rychtáři, purkmistru a konšelům (scabinis) znojemským nařizuje se zároveň, aby této klášterní propinace nikterak nezkracovali.[86])

Kromě těchto privilegií učiněna opatem Zachariášem smlouva (concordatio!) s Kyjovcem z Kyjovic a jeho dědici o společné pozemky v Křídlovicích: *a*) patronem byl, jest a bude opat a konvent, *b*) cesta rozděluje role na dvě části; na den sv. Petra o výročním trhu mají se obě strany děliti o žeň, *c*) pastvy nemá druh druhu zabraňovati, *d*) rychtář Jevičar (Gewiczar), které poddané lucké arretuje na zboží Kyjovcově, má odevzdati klášteru, podobně klášter provinilce z Kyjovcových poddaných odevzdá Kyjovcovi z Kyjovic, aby jeden každý na svém panství mohl se obhajovati.[87])

L. 1385 koupil klášter dva svobodné lány v Boroticích od Lička z Lilče se svolením markraběte Jošta, by byly k pittanci bratřím.[88]) Podobně a k témuž účelu se svolením markraběcím

---

[86]) Obě listiny u Troschla p. 86—91. — [87]) Br. Z. d. VI., 818. — [88]) Z. d. VII., 157.

koupili dvůr ve Chvalovicích od abatyše a konventu klá šter Porta coeli v Tišnově.[89])

Když roku 1386 Janek z Heraltic postoupil Filipovi z Lechovic své zboží Heraltice, Pokojovice, Rokytnice a Zašovice s lesy, rybníky, pastvami, lukami, rolemi obdělanými i neobdělanými a vším příslušenstvím i s patronátem, vložili opat i konvent do desk odpor proti tomuto vkladu, tvrdíce, že jsou to statky klášterní dědičné.[90]) Ačkoli byli v právu, poněvadž vsi Pokojovice (Opojovice) a Rokytnice byly už roku 1190 klášteru dány zakladatelem, přece nedá se tvrditi, že při tuto vyhráli, poněvadž již roku 1392 musili obě vsi koupiti od téhož Janka z Heraltic.[91]) Platili tudíž svůj vlastní majetek.

Farář oleksovický Přibík koupil roku 1387 od Sigfrýda z Lechovic za 8 hřiven a 16 grošů mlýn v Lechovicích, který roku 1389 postoupil klášteru za tutéž cenu.[92]) Mlýn tento byl r. 1668 již pustý. (Stölzl.)

K roku 1392 klade Troschl úmrtí opata Zachariáše II. docela případně,[93]) neboť už r. 1393 se čte, že pod opatem Zdeňkem dán klášteru k pittanci bratří lán na Dürnbachu u Vrbovce, z něhož 24 groše konventu byly určeny, a k roku 1394 že opat Zdeněk vyžádal Strachoticím značných výsad a práv. R. 1396 postoupil Znojmu svůj mlýn v Milfroně za městský mlýn v Nesechlebech, který klášter strhl a se zemí srovnal. Kromě toho nabyl klášter peněžitého odškodnění a hor »Pfaffenwiesen« pod Palicí (Pelzberg).[94])

Z roku 1394 zachovaly se dvě listiny papeže Bonifáce IX. V první z nich ze dne 3. dubna dí papež, že jemu výhradně přísluší právo absoluce „ab excommunicationum sententiis", ale druhou ddto 19. května povolil opatovi luckému, by bratry své řeholní sám svobodně trestu exkommunikace zbavoval.[95])

R. 1402 za strannických bojů markrabat Jošta s Prokopem odňata byla klášteru ves Litohoř, ale ještě téhož roku od Jošta s celým příslušenstvím: zpupným dvorem, ročními desátky a platy, užitky a plody klášteru vrácena. (Troschl.)

Kdo byl po Zdeňkovi opatem? Čermák uvádí bezprostředně Zachariáše III., Troschl Jana.[96]) Musíme říci, že pravdu má Troschl. Neboť roku 1406 čteme v zemských deskách brněnské cúdy: Jan, opat kláštera luckého, a jeho konvent činí odpor proti intabulaci vsi Litohoře, jelikož ves tato od starodávna příslušela ke klášteru, kterému byla darována.[97]) Tento odpor obnovuje Jan opat hned zase r. 1407.[98]) Ves tato byla totiž, sotva ji markrabí Jošt vrátil, uchvácena Eliškou z Jindřichova Hradce, vdovou po Jiřím z Bítova. Jedním odporem však nebylo získáno nic. R. 1409 čteme znóva: Frater Beneschius, prior monasterii Lucensis prope Snoymam ex parte abbatis et conventus praedicti monasterii Lucensis facit odpor contra Elskam de Nouadomo,

[89]) Z. d. VII., 191. — [90]) Z. d. VII., 368, 369. — [91]) Z. d. VII., 1145, 1146, 1147, 1148. — [92]) Wolný, Topographie. II. Bd. 4 S. 136. — [93]) Troschl, Series ai 1738 pg. 95. — [94]) Beck v „Notizenblatte" 1869 p. 46. — [95]) Listiny u Troschla l. c. p. 98—100 — [96]) Čermák, l. c. 342; Troschl, op. c. p. 105. — [97]) Z. d. VIII. 611. — [98]) Z. d. IX., 169.

relyctam olym Georgii de Vethovia et dicit, quia bona Lythochorz sint bona dicti Lucensis monasterii et spectant ad jus et proprietatem ejus.“ [99]) — Převora Beneše shledáváme už r. 1406, dovídajíce se při tom, že byl synem Eleny, řečené Rulantové.[100]) Jak dopadla pře o ves Litohoř, neumíme říci, jisto však jest, že roku 1412 opat nový odpor proti Elišce Bítovské intabuluje.[101])

K roku 1409 dovídáme se z půhonů brněnské cúdy, že klášter lucký byl obléhán za nepokojů, jaké vznikly za Jošta a Prokopa, a které trvaly i po smrti Prokopově (1405) až do r. 1409, kdy Hynek z Kunštátu na Jevišovicích, řečený Suchý Črt, byl sťat na nádvoří hradu brněnského. „Jan Hrb z Šíšovic pohoním Kunše z Mejnhartic, že jest u mne vzal jedenácte kop kapróv a 70 štik ten čas, když byl vladeřem na Lúce u opata, a to mi slíbil zaplatiti a to se stalo ty časy, ježto chtěli k tomu klášteru přiléci na Lúce.“ [102])

L. 1413 učinil klášter smlouvu s městem Znojmem o 11 hřiven ročního rychtářského soudního platu, kterou r. 1455 král Ladislav Pohrobek potvrdil.[103])

R. 1411 král Václav IV. dne 4. června potvrdil veškera lucká privilegia; podobně učinil král Zikmund dne 31. dubna roku 1421.[104])

Tou dobou však již v Čechách vířilo a vřelo novým životem a rudlo krví. České moře bylo vzbouřeno a jedna vlna zachvátila také bohatý klášter lucký u Znojma a smetla jej téměř s povrchu.

R. 1425 po úmluvách vožických (18. října) vytáhl kníže Zikmund Korybutovič s Pražany do Moravy. U Jihlavy vkročili na půdu moravskou, spojili se s tábory a sirotky, po smrti Žižkově vedenými Bohuslavem ze Švamberka, přitáhli mimo Třebíč a Mor. Budějovice ke Znojmu, o které město dobře hájené a pevně hrazené se nepokusili. Za to však dne 12. listopadu dobyli Louky, budovy klášterní vypálili a zdi pobořili, mnichy, kteří neuprchli, upálili a dne 14. listopadu zase dále do Rakous k Řečici (Retz) odtáhli. Opat Přibislav z Hodic prchl s několika bratry do Vranova.[105])

Tím končí se první perioda dějin kláštera praemonstrátů v Louce u Znojma. Žádná doba nebyla rozkvětu a hospodářskému zvelebení monastýru tak přízniva, jako právě dvě století od r. 1190 do r. 1425. Vnitřní poměry kláštera této doby nejsou známy. Některé konkluse učiní si laskaný čtenář z řečeného. Více také pověděti bych nedovedl.

---

[99]) Z. d. N., 91. — [100]) Brandl: „Knihy půhonné a nálezové“, II. p. 12. n. 39. — [101]) Z. d. XI., 309. — [102]) Přiléci = sich hart anschliessen. Kott. — Brandl, Půhony, II., 159 n. 632. — [103]) A. Hübner: „Denkwürdigkeiten der Stadt Znaim“ 1869 p. 191, 193. — [104]) Listiny u Troschla p. 106, 110. — [105]) V. V. Tomek, Praha, 2. vyd. IV. p. 330.

Mikšovicova kronika Lounská.

Část 3.

Od l. 1550 až do l. 1591.

L. 1550 ve čtvrtek před květnou nedělí [27. března] rathouz Lounský téměř všecek se obořil i sklepy.

T. l. okolo Bydžova nalezena jest nějaká houba vyrostlá podobná k hlavě turecký, an měla vyrostlý krk, nos, voči, a na hlavě co nějaký zavití. A jest poslána knížeti Ferdinandovi do Prahy.

T. l. v středu po sv. Maří Magdaleny umřel v Freyberce na lékařství pan Kříž z Weitmile, 23. Junii, pochován v Chomutově. [V. K. h. 399.]

T. l. na d. pam. sv. ap. Šimona a Judy paní Kateřina z Vlkové, matka pana Zikmunda Šavla, umřela 28. septembris. [recte octobris.]

T. l. ve čtvrtek d. sv. Brikcí [13. listopadu] umřela pí. Marta Sokolova, matka pánův Sokolův a jest pochována v Slavětíně.

T. l. [1551] Albrecht Sokol z Mor na Vršovicích umřel v středu po hromnicích [4. února].

T. l. umřel Václav Pacovský, písař a měštěnín města Luna.

T. l. klece železná z poručení arciknížete Ferdinanda udělána a na rynku staroměstském postavena. Vsazeni do ni nejprve den sv. Víta [15. června] nějaký Kuneš a Troskovec. Sedali v ní od 12. do 22. hodiny. [V. K. h. 327.]

It. t. l. v středu d. sv. Osvalda město Slaný víc než polovice vyhořelo i s polovicí předměstí 5. augusti.

It. t. l. ve čtvrtek sv. Sixta dvůr panský v Dobroměřicích shořel.

It. t. l. [1552] v outerý před Božím Tělem mlejn hasačert všecek znova počat i dodělán.

T. l. po nanebevzetí P. Marie Eliška, dcera Matouše Zachaře a manželka M. Daniele Korandy, umřela.

L. 1553 ve čtvrtek na den hromnic narodil se Jan Zákostelský z Bílejova. Otec jeho Jakub Zákostelský. 2. februarii.

L. 1554 v neděli kteráž slove jubilate [15. dubna] stala se věc v Lounech prve neslýchaná, že městští synové číhavše na žáky, když šli z funus ve bráně je bili, rvali tak, že potom všickni žáci ušli pryč, bakalář i mladý kněz, neb měl také velikou půtku v tý rvačce, 8. maji.

T. l. ve čtvrtek po sv. Stanislavu [10. května] hrom zapálil v Raně a shořelo pět dvorů.

T. l. ve středu po rozeslání sv. ap. [18. července] Janek bečvářovic manželku svou zaškrtivši vyhodil ji s pavláčky dolů.

T. r Plassenburg zámek Albrechta markrabí Brandeburského vzal P. Bohuslav Hasisteinský z Lobkovic na Ličkově a Chomutově k ruce Ferdinandovi 21. juni. [Veleslav[in] K. h. 339]

T. l. na d. sv. Havla [16. října] stati jsou dva sousedé, Jiljí sladovník a Janek bečvářovic, že ženy své zamordovali, též

také toho dne třetího souseda jménem Hrádka, otce Matěje Listopada a Václava Lály, řezníka, voběsili, kterýž byl pokrad své sousedě Roháčový.

T. l. [1555] na nové léto v noci veliké a velmi strašlivé povětří téměř po vší České zemi s blískáním a hromobitím tak, že na mnoha místech věže, kostely zapálilo, i jinak znamenité škody onde i onde zdělalo. 1. januarii.

T. l. d. památný sv. Trojice jsou Lounským vesnice, kteréž k špitálu a k faře náležely, zase navráceny, kteréž byly l. 1547 odjaty.

T. l. u vi[gi]lii sv. Jana Křtitele mezi 17. a 18. hodinou vyšel voheň na velikém předměstí kladený od Jiříka Palečka, pekaře a shořelo XVI domů.

T. l. ve čtvrtek narození P. Marie umřel Petr Šavel z Vlkové.

T. l. [1556] v pátek na d. sv. Jiří umřel v Praze M. Mikuláš Sud z Semanína rodem z Litomyšle, vznešený hvězdář, měštěnín starého města pražského. Pochován u Matky Boží na Lůži 23. aprilis. [V. K. h. 224.]

T l. v outerý před sv. Františkem [3. října] umřél Michal Pika, muž učený.

T. l. den sv. Kateřiny [25. listopadu] umřela Regina, manželka Jaroslava Tábora z Lukovec.

T. l. [1559] ve čtvrtek před sv. Janem okolo 22. hodiny židovská ulice v starém městě pražském od ohně kladeného na větším díle všecka vyhořela. 22. juni, června. [Velesl. K. h. 342.]

T. l. v sobotu den rozeslání sv. apoštolů krov skřidličný na věži rathouzu Nového Města Pražského od hromu zapálen 15 juli. [Velesl. K. h. 399.]

T. l. [1560] v pátek po veliké noci umřel muž znamenitý, vysoce učený a mnohejmi znamenitejmi dary od Pána Boha obdařený, Philippus Melan[ch]thon [v] Wittenberce. Pochován potom v neděli velmi slavně a položen v kostele na zámku v týmž městě Wittenberce.

L. 1561 v outerý na den sv. Šťastného umřel M. Daniel Koranda.

T. l. v pátek den sv. Petra v okovech umřel Vilím Dědek, jsa raněn od nějakého Trnky N., mlynáře v Pátku.

T. l. [1561] v outerý před sv. Alžbětou [18. listopadu] rector školní jest uveden se všemi žáky a officiály do nový školy a při tom byl p. purkmistr a páni, zpívali vesele. Rector scholae byl M. Jan Hradessinus Claudianus.

T. l. [1562] v outerý masopustní [10. února] Kouba Velík ze vsi Lišťan jsa podán do vězení šatlavského do m. Luna od Petra z Kolovrat pro mord a k meči odsouzen, nemohl ho stíti. Pročež ukamenováni dva kati a pan Jan Kuneš jezdíc na koníčku třetího vyprosil, že by jich kdo pochovati neměl. Jan Hlavan vlastním kordem toho kata sťal mu hlavu a Albrecht Hrubej sladovník hrubejm kamenem jednoho, když do města utíkal, uhodil ho v hlavu.

T. l. v pondělí po sv. Trojici [25. května] jsou mezníci sázeni mezi grunty Vršovskými a Lounskými a pod každej mezník jest dán erb volověný.

T. l. 63. kněz Ruprecht ze vsi Drahoměřic, jdouc z lázně v sobotu po moudrosti Boží, umřel náhle 18. decembris v huti při hořejších mlýních.

T. l. v neděli květnou na pondělí v noci ve 3 hodiny u Jana Krále zabili Jana Starýho, řezníka, a zabil ho ňáký Srb nožem 4. aprilis.

T. l. v outerý po moudrosti Boží umřel Jeronymus Mladečka z Prahy, který byl zde kumpanem ve škole. Pochován u sv. Petra spolu s Janem Koubkem X. decembris [recte 19.] Něčí jest.

L. 1565 v pondělí na nový líto 1. januarii umřel Jan Koubek, měštěnín a senator toho leta, muž dobrý, a již se začalo psáti 1565 a t. d. též umřel Joachim Vřesovec.

L. 65 Jan Citolibský, jinak Děber, v právo městské přijat, dal ho 10 kop míš. f[eria] 6. post trium regum [12. ledna].

T. l. po sv. Martině umřel Jan Habart, měštěnín znamenitý, kterýž mnoho let pořád při této obci pracoval, bejvaje na ouřadu konšelském i mezi pány staršími.

Non obIt hoCCe at ablt LVnaeVs ab orbe Mathias
ACCoLIt aetherlae regna beata plagae. [1])

L. 1566 ve čtvrtek po sv. Dorotě [7. února] byla velmi veliká voda v řece Ohři, že žádný není nalezen, aby pomněl tak velikou vodu, neb udělala velikou škodu v Benátkách.

L. 1567 Hanuš Fridrich II., kníže Saský, jatý na Gotě, vezen na kotčím voze do Drážďan a odtud do Nového města za Vídeň. Ještě podnes vězněm zůstává J. M. C. Continuator Sleidanus.

L. 1567 ve středu před Božím vstoupením [7. května] byl ukrutný mráz a velikou škodu učinil na vinicech a zvláště po[d] Voblíkem za mnoho set.

T. l. [1568] ve středu po sv. Duše [9. června] okolo 18. hod. shořelo město Bilina od kladenýho ohně, i oboje předměstí krom málo kolik domů vostalo v městě. [V. K. h. 315].

T. l. v outerý před sv. Brigidou [25. května] v hodin 18 umřel urozený pán Jan Hruška z Března, člověk dobrý a mládenec šlechetný, a potom ve středu u vi[gi]lii sv. Maří Magdaleny [21. července] pochován v kostele před velikým oltářem.

It. l. 1568 t. r. byla drahota znamenitá, že v Lounech v kraji Žateckém žito platilo po 2 kop. a 10 gr. míš., pšenice po 2 kop., voves po 57 gr. vše míš.

T. l. mor byl veliký a začal se po sv. M. Janu Husovi v tomto kraji Žateckém tak, že v Lounech všeho lidu umřelo okolo 12 seth.

T. l. kněz Jan Mistopolus, administrátor konsistoře Pražské, umřel 31. d. m. martii.

It. l. P. 1569 v outerý den sv. Pavla obrácení na víru křesťanskou stal se div prve nikde neslýchaný, že v domě u brány Žatecký Anna, hospodyně, pozůstalá vdova po nějakým Janovi Koželuhovic, porodila dítě, kteréž mělo čtyry nohy a jednu hlavu.

[1]) Nezemře tuto, ale odchází ze světa lounský Matiáš, obývá blankytné kraje říše blažené. Red.

T. l. v pátek po neděli exaudi [27. května] umřel vysoce urozený pán pan Beneš z Weitmile, svobodný pán.

L. 1570 na den sv. Brigidy [28. května] byla velmi veliká povodeň okolo Loun, jinde i po všech Čechách nikdá věčí nebylo za lidský paměti jako tato.

T. l. třicátý peníz groš a kopa ze všech koupí v království českém vybírati se začal 9. června.

T. l. udělán nový most dřevěný za Benátky, aby mohli jezditi i choditi, když jest voda veliká a po lukách se rozleje.

T. l. v Lounech t. r. sedmdesátého trefila se věc prve nikdy neslýchaná, že víno litoměřické, domácí české, šenkovali po 4 gr. míš. a ještě ne každýmu, než toliko po osobách je dávali a také nesměli, neb jim zapověděli ti, kteříž v trynkhauzu před rathouzem sedávali, aby ho žádným jiným nedávali než jim samým. A taky jsou jej na větším díle vypili. A toho času Bartolomeus Koženej s ňákým kantorem Jacobusem Žateckým dal za spilku 1 kopu míš.

L. 1571 po neděli Invocavit tu středu strhlo se veliké povětří, tak že presy bořilo a na stavení velikou škodu učinilo 3. februarii (recte 7. března).

LVtetIa Mater natos sVos DeVoraVIt
BarthoLoMeVs fLet qVIa gaLLICVs oCCVbat atLas.*)
(Velesl. K. hist. 449.)

T. l. [1572] v ochtábu tří králů ve čtvrtek na pátek v noci vidíni byli úkazové ohniví, metajíce sebou sem i tam.

T. l. po neděli reminiscere vidíni byli sloupové ohniví ten čtvrtek v noci na pátek [6. března], rozcházeli se různo a zase se v hromadu sráželi a to trvalo několik hodin pořád.

T. l. v středu den sv. Hedviky [15. října] tovaryš knap Václava Mrvy vzal ručnici na rozích, natáh ji, nevěděl, aby byla nabita, přiměřil k ní a řekl: zastřelím tě, a v tom stiskl a ona zakřesala i spustila. zastřil (sic!) tu ženu Mykačku, kterážto převrhši se hned umřela.

L. 1573 v outerý po mladátkách Urban Rezler z Lišic se oženil. Pojal sobě za manželku Justynu, dceru Jana Zákosteleckého z Bílejova, 29. decembris.

L. P. 1574 na den sv. Blaženje 3. februarii ztratilo se děvče Šimonovi Bečváři jebavýmu ve čtyry hodiny na noc, kdež potom po čtyrech nedělích nalezli ji u louže aneb v kašně utopené na den sv. Zachariáše [14. března]. Když sou jej ven vytáhli, ještě z něho krev tekla.

T. l. na den sv. Bohuslava [17. dubna] zabili dva na mostě za tůní, ti pak jistí byli sedláci, jeden chalupník, kterýž měl příjmí Havránek a druhej nějakej tesař. Jeden umřel u Vaňka Jilka sladovníka a druhýho ještě do Lenešic dopravili.

L. 1574 Mistr Adam Cholossius Peldřimovský v outerý po neděli cantate [11. května] svadební veselí měl s pannou Annou, dcerou po dobré paměti Jiříkovi Rozumovi z Bílejova J. K. M.

*) Lutetia matka zplozence své pohltila, Bartoloměj slzí, protože mrtev leží galský Atlas.

rychtáři, kterýžto Jiřík Rozum umřel letha 1573 v neděli po sv. Václavě [4. října].

T. l. 1574 tu středu před Božím vstoupením dcera Šimona kantora Vrablíka, kterou měl s prvnější manželkou Dědkovic, upadla z loubě dolův z domu v židovské ulici do příkopu chtějíc na někoho zavolati a v tom se něco zlámalo s ní a tak dolů upadši, hned tu na místě umřela [19. května].

T. l. i dne založeny jsou grunty kašny ty, která jest v rynku 19. maji.

It. t. l. na den Těla Božího [10. června] utopil se v řece nad mostem jednoho sedláka syn z Bečova a to jedouc domů z města podnapilý, pochován u sv. Petra.

T. r. 1575 Jan Cholossius M. Adama Cholossia syn se narodil 28. dne listopada a to po 21. hodině málo méněji než s půl hodiny z Anny z Bílejova, dcery Jiříka Rozuma.

L. P. 1576 v neděli na pondělí po sv. Matěji [26. února] umřela urozená paní Dorota Hruškova z Března, paní dobrá a upřímná. Pochována v kostele na d. sv. Romana [28. února].

It. t. l. v středu po sv. Trojici brány vylámali ňáký pan Vlk a Ropal 20. června.

T. l. umřel pan Mistr Matiáš Kolínský z Bílejova, soused a primas města Luna v středu na den památný sv. Petra v okovách, to jest prvního d. m. srpna a jest pochován v kostele u voltáře, kterýž na procházku jda do Vršovic náhlou smrtí umřel, od velikého horka se zadusil.

Mala mors putanda non est, quam bona vita praecesserit.*)

T. l. v noci na veliký pátek [20. dubna] náhlý mráz znamenité škody zdělal a vinice pobil. A což potom z hlav pustilo, to desátého dne u vi[gi]lii ss. Filipa a Jakuba do ostatku vysvědil a pohubil a ještě toho roku dosti vína bylo. [cf. V. K. h. 219].

L. 1576 císař Maxmilian slyšel poselství na sněmu říském velikého knížete Mozkevskýho 18. července [V. K. h. 391].

L. 1576 (recte 1577) císař Maxmilian 22. d. března od sv. Jakuba v starém městě Pražském s velikou slávou na hrad pražský donesen. [V. K. h. 163.]

T. l. dvacátou neděli po sv. Trojici zabili jednoho pacholka v prese paní Šavlový, který hlídal patěsku. Kdo by to učinil, doptati se nemohli.

T. l. v středu po sv. Havlu spad sníh veliký tak, že nemohli vína sbírat a druhého dne tolikéž.

T. l. v středu po sv. Kateřině zabili Bartoně Vovčáka, měštěnína Lounského, člověka dobrého a upřímného, hned blízko u města, s koně ho dolů srazili, když byl jezdil upomínat do Bělušic. Pak potom těch lotrů se doptali a v Slaným na rožeň jeden strčen byl a v Lounech jeden klíštěmi trhán byl a potom do kola vpleten, kterýž jméno měl Chyt.

T. l. v outerý po sv. Martině kometa okázala se velmi velká, kteráž paprsky velké od sebe vypouštěla 12. novembris.

DeVs AVXILIVM

*) Zlou smrt nelze nazvati, kterou předcházel život dobrý.

Nulla aetas vidit flagrantem impune cometam
non leve venturum nunciat ille malum.*)
Phil. Melan[chthon]. (Veleslavín Kal. hist. 571.)

L. 1577 tu sobotu po třech králích [11. ledna] upad starý řezník Viktorin u Václava Mejtského bakaláře v domě se schodů dolů a potom od toho ourazu ve středu [15. ledna] umřel. Pochován jest u Matky Boží.

T. l. v outerý před Božím vstoupením [6. května] z dopuštění Božího vyhořelo město Most skoro všecko kromě koliko málo domů zůstalo a nevědí, jak jest to přišlo, až podnes doptati se nemohou.

T. l. v pondělí po svátcích svatodušních zabil se Jiřík Král ve sklepě. Jda domů jsouc vopilej se schodů upadl. Pán Bůh rač jeho soudcem býti 19. maji.

T. l. v pondělí po sv. Václavě hřímání a blejskání veliké bylo a v Mostě hrom šest stodol vypálil.

T. l. ve čtvrtek po sv. Kateřině v pivovaře Peklovic vopařilo se dvý dítek a pomahač. Žber vody se na ně převrh. Jedno umřelo hned ten den a druhý druhej den. U sv. Petra jsou pochovány.

T. l. v sobotu den pam[átný] sv. Lukáše kněz Mikuláš Crispus odpuštění vzal a potom se hned v pondělí s fary do domu svého stěhoval 18. m. října.

T. l. [1579] v neděli družebnou umřel kněz Jiřík, kterémuž říkali Chřapáč, farář ve vsi Lenešicích, starý páter 29. d. m. března.

T. l. v sobotu d. pam. sv. Marka evangelisty kněze Jana Hořického z města Stříbra přivezli 25. d. m. dubna.

T. l. v outerý po neděli Jubilate m. Klatovy mezi 18. a 19. hodinou od ohně domácího téměř všecko i s předměstím vyhořelo. Padlo domů do tří set a lidu obojího pohlaví do 30 osob zahynulo. Potom opět druhého roku na den seslání sv. Ducha do 70 dvorů a chalupí shořelo 12. d. m. máje (Velesl. K. h. 258).

T. l. v pátek po M. Janovi Husovi N. Koza řezník umřel 10. d. m. července a chodí od toho roku až do l. 98.

L. 1580 v sobotu d. památný sv. panny Doroty p. Litvín z Lobkovic a na Bilině umřel 6. d. m. února a 19. d. m. téhož jej pohřbili.

T. l. v neděli masopustní pan Žďárský ze Žďáru a na Smilovicích se oženil. Pojal sobě za manželku pannu N., sestru bratří Satanýřův z Vlčího.

T. l. v neděli postní Invocavit paní Axina z Kolovrat umřela na Smilovicích u pana Žibřida při přínosu 21. d. m. února.

T. l. v neděli (14.) po sv. Trojici P. Antonín z N., arcibiskup Pražský, umřel 28. d. m. srpna [V. K. h. 456].

T. l. v outerej po moudrosti Boží Jan Baptista de Simonis umřel 20. d. m. prosince.

T. l. v středu d. památný Mladátek zapálilo se na věži 28. d. m. prosince. Byl znamenitě veliký té noci vítr.

*) Boží pomoc. Žádný věk bez trestu neviděl planoucí kometu, zvěstujeť budoucí zlo ne lehké.

L. 1581 v outerý po 4. neděli postní družebné p. Adam Hruška z Března umřel na Citolibi 7. d. m. března a pochovali ho v Srbči 13. téhož m.

T. l. v sobotu po sv. Markovi Evangelistu trý dětí se zabořilo v dvoře Anny Hubkovny; jedno umřelo, dví jich zůstalo 29. d. m. dubna.

T. r. lidé domácí, děti, žáci na horkosti a bolení hlav i kašle vůbec stonali.

T. r. v outerý d. sv. Kolumbána paní Kateřina Hubkovna stará Jana a Jakuba bratří Zakostelských z Bílejova a Jana Hubky a Anny sestry jeho z Černčic paní matka jejich umřela 24. d. m. října. [63 str.] T. r ve čtvrtek v d. sv. Otmara Viktorin Malej řezník umřel 16. d. m. listopadu.

T. l. [1582] v outerý po 3. neděli postní Oculi Litolta Kozelku z Hřivic na Křemži umrlýho vezli skrze město 20. d. m. března.

T. l. v pondělí po neděli Misericordias Mikulášovi Omphalovi v zadku díl domu se mu zbořilo, dítě se jedno zabořilo podruhovo a druhý v okně živé zůstalo 30. d. m. dubna.

T. l. v středu po neděli Jubilate voda veliká přívalní u města Varův byla tak, že i díl města vzala a škodu znamenitou tam i jinde udělala a lidí se mnoho ztopilo, trávy podkalila 10. m. máje.

T. r. Václav Holej v středu d. sv. Prokopa a Dorota Lynkova umřeli 4. d. m. června. A tu se již odtud mor začal.

T. l. v neděli d. pam. rozeslání sv. apoštolův kněz Jeroným N. farář Radonský jeda z Smolnice od kněze Jindřicha Hermika přijevši v noci na břeh řeky nad Pátkem spadl kůň s ním dolů. On se utopil a kůň stál v řece až přes noc a nic sobě neuškodil. A jeho nalezli na jeze u Pátku utopenýho 15. d. m. července.

T. l. v pondělí po narození P. Marie pan Jan Strážský na Nových Hradech s manželkou a třemi dětmi umřel 10. d. m. září.

T. l. v sobotu po sv. Diviši p. Jan Zákostelský z Bílejova starší umřel 13. d. m. října.

T. l. v sobotu po sv. Lukáši pan Vratislav z Pernštejna, nejvyšší kancléř království Českého, umřel na Dunaji u m. Lince v Rakousích 20. d. m. října.

T. l. veliký mor v Čechách byl, tak že zde v m. Luna každého dne po padesáti osobách obojího pohlaví pochovávali.

L. 1583 v pondělí po sv. Blažeji Jan Wynklman z Hasentálu se oženil a pojal sobě za manželku Annu Jana Zákostelskýho dceru 4. d. m. unora.

T. l. ve čtvrtek po rozeslání sv. ap. Páně Zikmund Šavel z Vlkové umřel 18. d. m. července.

T. l. v středu po sv. Lampertu Matiáš Svídnický se oženil, pojal sobě za manželku Johannu Trubačku vdovu 18. d. m. září. (Ten přísahu dělal za příčinou ňáké nenáležité a potupné písně, nalezené v lethu 1598.)

L. 1584 Ondřej Cholossius Pelřimovský Zuřivý měl veseli s Martou, pozůstalou vdovou po p. Václavovi Holým v pondělí po sv. Dorotě, jinak 13. februarii.

Ve čtvrtek po neděli smrtelné p. Jan Lorenc z Weitmile umřel 9. d. m. dubna.

T. r. v sobotu po sv. Kateřině umřel v Kolíně nad Labem M. Jan Rosacius Sušický 28. d. m. listopadu.

T. l. v pondělí před sv. Markýtou krupobití na vinicích okolo Hoblíku, Rany i jinde, též na polích velikou škodu učinilo.

T. r. [1585] Zlej se hodil kostela lounskýho v středu před památkou Božího Těla [9. června], ale však nezapálil.

T. l. d. pam. sv. Filipa a Jakuba [1. květ.] kněz Vavřinec Descendat ve vsi Dobroměřicích umřel 1. d. m. máje.

Vše t. r. v středu po sv. Trojici hrom udeřil na kostel 19. d. m. června (když nešpor zvonili).*)

T. l. Johannes Blitonius [Blatonius] služebník radní pana purkmistra p[ánův] odpuštění vzal a za odpuštění skrz supplikaci v přítomnosti obojí rady žádal v pondělí po hromnicích 3. februarii.

T. l. [1586] v pátek po neděli Esto mihi jinak 21. d. m. února Augustus kurfiřst Saský umřel, 25. martii sepultus.

T. l. v pondělí v noci po M. Janovi Husovi zlej zapálil Havlovi rychtáři ve Mnichově a všecko mu shořelo.

It. t l. ve středu po sv. M Janovi Husovi do Volevčic archa v kostele dodělána. I dali za ni 50 kop bez tří. A skrze tu archu rychtář a kostelníci měli těžkosť od pána. Seděli v vězení 11 dní a museli se potom před pánem stavěti na sv. Havla a 50 kop pokuty dáti

T. r. ve čtvrtek po neděli Cantate d. sv. Stanislava v m. Hradci Králové v domě p. Jana Roubala zadu v světnici Kryštof Haugvic mládenec v letech 19 od hroma jest zabit 8. d. m. máje.

T. l. v pondělí po neděli prosebné kněz Václav Sanctorin Teutobrodenus děkan v městě Litoměřicích umřel 12 d. m. máje. [V. K. h. 258.]

T. r. v středu d. pam. sv. Abdona město Hradce (sic!) Králový vyhořelo více než třetí díl 30. d. m. července. [V. K. h. 409.]

T. l. [1587] Janovi Čechovi kožišníkovi zmrhaly se dvě dcery a jedna měla trundy rundy a penízek na líci pro jistotu.

T. l. nové vězení Beran nad fortnou nalezeno.

T l. v pátek d. sv. Vojtěcha Jaroslav Tábor z Lukovec umřel 24. d. m dubna

T. l. ve středu po sv. Trojici ve vsi Raně čtyry dvory shořely 27. d. m. máje.

T r domek nový u žatecký brány páni ouřadu stavěti dali.

T. l. ve čtvrtek po povýšení sv. kříže Johanna Čechovic se provandrovala 17. m. září.

T. l. v outerý d. památný Michala archanjela mezníky dva vsadili mezi Vršovskými jeden pod presem Hubkovninym a druhý v cestě nad rochlí neb Břestím 29. d. m. září.

T. l. ve čtvrtek po sv. Michalu archanjelu maso na váhu počali prodávati 1. d. m. října.

T. l. studýnku Lužačku sklenouti dali Urban Rezler z Lišic, Václav Nosydlo, Jiřík Všetečka, Jan Kochman.

*) [Viz A. L. I. E. 35.]

T. l. [1588] ve čtvrtek po neděli Judica ves Citoliby vyhořela 7. d. m. dubna.

T. l. v outerý po sv. Marku Izaiáš Dubský od ženy i od dětí pryč ušel 16. d. m. dubna.

T. l. v úterý po prosebné neděli 24. d. m. máje mustrunk držen.

Reliquiae s. Procopii. T. l. kosti sv. Prokopa na hrad Pražský přineseny a v kostele Všech Svatých složeny v neděli po Božím vstoupení jinak Exaudi 29. maji.

T. l. Cikány ven ze země hnali 4. d. m. června.

T. r. Anna Pilátka po druhý odvrhla podkovu.

T. l zdi městské vopravovali

T. l. na faře kancelář udělali.

T. l. bitva svedena na moři mezi armádou Filipa, krále Hispanského s jedné a Alžběty, královny Englické z strany druhé mezi městy Kales a Dower 23. d. m. srpna.

T. l. [1589] v pátek d. pam. svátostí Adam Mlejnek se oženil 14. aprilis.

T. l. v sobotu po sv. Marku [29. dubna] Adam Mlejnek dal pokuty 50 kop míš.

T. l. a času [1589] strhl se velký příval u Nového Hradu tak, že se naplnil plný rybník vody, až se hráz protrhla a voda velikou škodu na obilí u města zdělala.

T. l. ve středu po sv. Prokopu kněz Jan Popelius ve vsi Srbči umřel 5. d. m. července.

T. l. ve čtvrtek den sv. Vavřince v hodinu 22. město Jitčín všecko z gruntu vyhořelo. Kladeným-li ohněm čili nešetrností, věděti se nemůže, 10. d. m. srpna.

T. l. v outerý ochtáb nanebevzetí P. Marie kněz Jindřich Hermík Miletínský ve vsi Smolnici umřel 22. augusti.

T. l. v pondělí po sv. Ludmile Majestát od J. M. C. na váhu řezníkům čtěn 18. d. m. září.

T. l. ve čtvrtek d. pam. sv. Matouše [21. září] půl vsi Lenešic vyhořelo.

T. l. ve středu d. pam. všech svatých v kostele sv. Štěpána na Novém městě Pražském M. Petr Kodycil z Tulechova, člověk nad míru učenej, pobožnej, hvězdář a rector universitatis akademie Pražské pochován 1. die novembris, umřel 29. oktobris. (ten vymazal Jana Husa z kalendáře.)

T. l. světnička malá na rathouze ustavena. Příčina toho byl Adam Mlejnek těch 50 kop míš., kteréž dal za svůj hřích.

T. l. ve čtvrtek d. sv. Othmara Oswalda Šenfelda z Šenfeldu na Encovany z Prahy umrlého přivezli 16. novembris.

L. 1590 v pondělí d. památný nového leta kněz Jan Hořický se odstěhoval do vsi Smolnice 1. die januarii.

T. dne anebo té noci [18. led.] na pátek Jan Brož jinak Voslička Jiříka Vodu velmi škodně nožem zbodl.

T. l. ve čtvrtek d. sv. Brigidy p. Martin arcibiskup Pražský umřel.

T. l. v pondělí po sv. Matěji [26. února] Adam Hruška mladší se oženil, pojal sobě za manželku pannu Evu, dceru pana Jiříka Kaplíře na Tuchořicích.

T. l. kněz Jiřík Rivulus Přeštický až do sv. Jiří přijat.

T. l. v pátek po sv. Řehoři [16. března] Izaiáš Dubský zase se k manželce a dítkám nalezl.

T. l. v středu po neděli Reminiscere [21. března] Vilím Vřesovec neboštíka pana Joachima Ilburka syn umřel.

T. l. v bílou sobotu jinak 21. d. m. dubna Daniel Rak sladovník spokojil se s Janem Apatykářem za lékařství Tomáše otce svého i také své. Dal 54 kop míš.

A toho dne [sv. Estery, 24. máje] učiněna jest smlouva v domě Václava Nosydly t. č. p. purkmistra mezi Blažejem Surou z hořejších mlejnův s jedné a Tomášem Vrabcem mlynářem z dolejších mlýnův z strany druhé a to taková: že Tomáš Vrabec jemu Blažejovi mlynáři za ten ouraz, který jest mu sekerou na tváři učinil, má dáti při nejprv příštím sv. duše nejprv lékaři od hojení 30 kop míš. Potom pak při nejprv příštích svátcích vánočních 10 kop míš. až do zaplacení 50 kop. míš. Při té smlouvě byli p. primas Václav Mejtský, Urban Rezler z Lišic, Matiáš Svídnický, Jan Kyhar z Černčic, Zikmund Mach, Jan Kochman, Martin Zoldán, Jan Michlen, Šimon Peřina, servus.

T. r. kněze Vavřince Leandra v středu po neděli Erandi jinak 6. d. m. června přistěhovali a přivezli do Loun.

T. l. baštu velikou tito páni ouředníci Václav Nosydlo, Matyáš Svídnický, Vondřej Holous a Jan Vávrovic poručili dělati. Též zdi u hořejších mlýnův spravovali, práh u dolejších položili.

A toho dne [v pondělí po M. Janovi Husovi] arcikníže Karel z Rakouského domu umřel.

Též t. r. sucho veliké a dobrý víno bylo, tak že potokové mnozí přeschli, ano i zde ne mnoho v řece Ohři vody bylo. K tomu drahota veliká. Z mnohých měst od Plzně, z Rokycan i odjinud, ano i z Němec sem do Loun jezdili a říkali, že do Egypta jezdí.

Eteostion (sic!) anni 1590 Pe[tr] Case[lius] Hra[decký]:

Crebra faVILLa foCos patrIae Vorat eneCat: aestas
VrIt et eXhaVrIt graMIna stagna LaCVs. *)

T. l. v pondělí po rozeslání ap. Páně [16. července] pp. obojí rady s Jiříkem Užidilem o vyvezení rumův ven z příkopův se spokojili a srovnali v přítomnosti těchto pánův: p. Fridricha z Lobkovic a na Peruci, z rytířstva p. Václava Běšína z Běšín, hofrychtýře království Českého, p. Šebestiana Vřesovce s Vilémem, synem svým z Vřesovic, Lemberkem z města Slaného, p. M. Erharda, císařského rychtáře, p. Mikuláše ladaře, primasa, p. Jiříka Balasa.

T. l. v sobotu po sv. panně Markytě jinak 14. d. m. července konsistoř pod obojí způsobou obnovena.

T. l. v sobotu po povýšení sv. kříže před večerem a potom po 5. hod. na noc na neděli zemětřesení na všech místech po České zemi.

Eteostichon continens annum diem et mensem, quo terrae motus Boemiam concussit.

Septenas DenIs ConIVnXIt Vt orbe CaLenDas
OCtober en sublto CzeChia qVassa stVpet. **)
Pe[trus] Case[lius] Hra[decenus].

*) Hustý popel žhavý krby vlasti pohlcuje, hubí: léto pálí a vyssává traviny, rybníky, jezera. — **) Eteostichon, obsahující rok, den a měsíc, kdy zemětřesení zachvátilo Čechy: Než dvakrát sedm ke kalendám připojil na zemi říjen, náhle Čechie otřesena trne [15. září 1590].

T. l. v pátek po všech svatých Šebastian Tábor z Lukovec daroval bratřině českého kůru X kop míš. Jiříkovi Dědkovi půjčených, aby je sobě vypomínali. Bylo to v domě Petra Džbánovského v přítomnosti hospodáře Jana Vážného, Jana Sedláka, Zikmunda Macha 2. d. m. listopadu. (Další část v 2. roč.)

Drobné zprávy a posudky.

K dějinám svobodníků v Čechách. R. 1804 vydal František Xav. Tvrdý „Pragmatische Geschichte der böhmischen Freisassen". Dílo to hledí k stránce praktické a ukazuje svobodníkův práva a povinnosti. Jest z něho znáti, že jich v Čechách bylo víc a počet jejich že se neustále tenčil. Laskavostí Dr. P. Biebla dostalo se mi některých spisů týkajících se svobodníka Maxmiliana Melichara v Pátku, nyní panství kláštera Strahovského v okrese Lounském. Jedna z příčin, proč svobodníků v Čechách ubývalo, jest z nich zřejma, proto je, pokud potřebí, v plném obsahu tuto uveřejňuji.

Prosba svobodníka v Pátku Maxmiliana Melichara knížeti Leopoldovi z Dietrichsteina zní:

Vysoce urozený a nejosvícenější kníže, Milostivý kníže a Pane Pane!

J. M. O. Mti s tímto poníženým spisem se ucházející poslušně oznamuji, kterak mající já jeden svobodný grunt ve vsi Pátku 1½ lánu polí po svých rodičích zděděný ten již na 18 let v držení mám a od té doby splodice s manželkou svou 6 synů a dcery dvě takové mé dítky svobodné jsou. Z nich ale jeden syn jménem Ondřej oblíbivše sobě dceru Bartoloměje Blažka ze vsi Stradonic skrze ni V. O. K. Mti se poddal. Nemajíce ale žadného gruntu kde by s manželkou svou bydlel, strany chalupy, kterou pan Matouš Myslikovský od palíra zednického koupil, slyšíce, že by ji zase prodati chtěl, před jinšími, aby můj syn předu kupec byl — V. O. K. Mti strany jí ponížený spis do Vídně minutého roku po svatým Václavě per postam odeslal. Na to dostanouce dekret, že V. O. K. Mt mého syna za jednoho svého dědičného poddaného milostivě přijíti ráčilo a, kdyby taková chalupa dnes neb vzejtra na prodej přijíti měla, aby on takovou před jinšími užíti mohl, z decreta jsem vyrozuměl. Že ale v krátkém čase pan Matouš Myslikovský prostředkem časnou smrtí s tohoto světa se odebral, a po sobě manželku s dítkami zanechal, ona zase stranu tej chalupy V. O. K. Mti spis poslala a že takovou, dokud na vdovský stolici zůstávati bude, užívati má, milostivý dekret dostala. Což vyrozumíce z toho, že by na to mému synu darmo očekávati přišlo, jinače jsem se rozmyslil a to takto:

poněvadž k mému svobodnému gruntu 1½ lánu polí s lukami náleží, z něhožto V. O. K. Mt každoročně ospu pšenice, žita, ječmena každého po 3 strychách peněžitých kurokú svatojirského a havelského 6 zl. 3 kr. do důchodu skládám, majíce nad svým synem ostrost, který posavad již můj sám třetí s rodinou z mne vystává a žádné živnosti nemá: pokud by se V. O. K. Mt líbiti ráčilo, aby se mému synu místo na chalupu k vystavení

vykázalo, dříve ale nežli by ji vystavěl, aby od robot a contributi do šesti let osvobozený byl a po vyjití těch jako jinší poddaní robotu vykonával, že bych jemu z mejch polí a luk všeho třetí díl pustil. Však ale, aby se ten třetí díl polí totiž půllánu od mého svobodného gruntu V. O. K. M. Páteckého za sumu 120 kop míš. koupil. S těch ale peněz mně otci prodávajícímu 100 kop aby napotom dané, ostatních 20 kop do důchodu místo závdavku zanechané byly. Potom těch 100 kop míš, s tý chalupy, aby on syn můj do důchodu V. O. K. Mti při soudech, jak by se vidělo, aby také obstáti mohl, na terminy vejročně skládati a svůj grunt sobě očišťovati hleděl.

V tej tehdy příčině V. O. K. Mti poníženě prosím a žádám, že se nade mnou v tej žádosti a nad tímž mým synem již V. O. K. Mti dědičným poddaným milostivě rozhlídnouti a jemu takové pole svobodné od mého gruntu koupiti, místo na chalup skrze pana hejtmana ve vsi Pátku dáti vykázati a na vystavení tý chalupy jakožto novému chalupníku na novo usedlému 20 trámečků 20 párů krokví a 10 sloupů porostlin Řívčických milostivě darovati ráčíte.

Já zasej za tu mně a mému synu prokázanou velikou milost budu Pána Boha prositi, aby V. O. K. Mi i celému slavnému Dietrichsteinskému rodu zde na tomto světě dlouhého panování — potom v nebeském království hojným odplatitelem býti ráčil. V čemž otčekávající milostivého decretu

zustávám

za V. O. K. Mt dnem nocí na modlitbách trvající
Maxmilian Melichar svobodník a
soused Páteckej.

Vedle obvyklého titulu knížete Leopolda stojí na rubu psáno: Nro. 48. Dem Supplicanten wird in seinem Begehren gratificiert. Prag den 13. Obris 1708

Leopold Fürst von Dietrichstein.

Předek tohoto Maxmiliana Melichara byl hejtmanem Jana Štěpána hraběte z Sternberka na Pátku jménem Jiří a obdržel tento svobodnický statek 1646. Nejen v této době, ale již dříve byla bída, dluhy a podobné svízele příčinou, že svobodníci přicházeli o svobodu svou. *Fr. Štědrý.*

Hlava XXXI. kroniky Františka Pražského a její pramen. Laskavostí a dobrotou Jeho Excellence Františka hraběte z Thunu na Děčíně půjčen mi byl rukopis druhdy F. M. Pelcla, který jest psán na pergameně a má celkem 205 listů. Obsah jeho jest tento: List sněmu Kostnického z r. 1416 2. září ve věci jakéhosi Štěpána de Protz, diecése Vratislavské, který poslední vůlí svou odkázal kostelu svého rodiště vše jmění, na něž se táhli Jan Refelt a Konrád Grobart, stavitel kostela tamže.

Od str. 1—36. stanovy řehole augustinské.

Od str. 37—63. jest známé martyrologium Romanum.

Od str. 66—117. nekrolog kláštera roudnického, jenž při

mnohých dnech v roce církevním jeví rasury, kolikrát dvě až tři řádky obsahující.

Od str. 118—201. Dicta sanctorum patrum de vita et honestate clericorum.

Sermo beati Bernardi de Corpore et Sanguine Domini.

Tractatus Magistri Richardi de canone misse.

Tractatus Magistri Odonis de penitencia.

Constituciones concilii Maguntinensis.

Tractatus de obediencia;

na str. 201. jest „Conscripcio super fundacione monasterii et pontis de Rudnicz."

Mne zajímalo nejvíce necrologium, protože isem se domníval, že se v něm dopídím mnohých zpráv, doplňujících diplomatář téhož kláštera Emlerem ve Věstníku král. učené společnosti nauk 1893 vydaný. Protože v něm přicházejí zprávy o všech klášteřích augustiánských (řeholních kanovníků) v Čechách, třech moravských v Prostějově, Šternberce a Fulneku, o kladském a kartúzském v Praze, a zde na venkově nemohu rychle shledati, co již o těchto jest psáno, odložil jsem na čas tuto práci, až se mi poštěstí kde které monografie o českých a moravských těchto klášteřích sebrati.

Srovnávaje sepsání, jak založen byl klášter roudnický a most tamtéž přes Labe s 31. kapitolou prvé knihy kronikáře Františka Pražského (viz P. D. Č. IV. 384.), shledal jsem, že kronikář tuto zprávu má úplně z popisu, který se stal od biskupa Jana IV. z Dražic. Kronikář z úcty k biskupovi Janovi snižuje protivníka a žalobce jeho Jindřicha z Šumburka, probošta litoměřického. Při stavbě mostu přes Labe drží se v podstatě zprávy biskupovy, vynechal však o staviteli avinonském Vilémovi, že on sám vystavěl most avinonský, jakož i jiné podrobnosti, které budou širším kruhům vítány. Podávám zde slovně celou zprávu, jak se čte na str. 202. našeho rukopisu: Preterea memoratus dominus Johannes venerabilis Pragensis episcopus videns cottidie tanta in flumine Albea ibidem in Rudnicz pericula imminere cupiens his salubriter prouidere pontem ibidem fieri disposuit ultra flumen Et quia magistros de ponte faciendo in flumine nusquam nec in regno Boemie nec in adiacentibus prouinciis licet pluries de hiis requisisset, poterat reperire: idcirco misit ad curiam Romanam pro quodam magistro Guileimo operario pontis Auinionensis in arte poncium peritissimo, cum quo alias ipse dominus episcopus, dum in Romana stetisset curia, locutus fuerat et qui promiserat ad suas preces uenire in Boemiam pro faciendo ponte, quandocumque fuisset per eum requisitus. Qui quidem Magister Gwilhelmus missis nunciis et literis eiusdem domini episcopi contradicere non potuit, sed promissum suum volens explere assumptis sibi alius tribus operariis Gallicis ad opus suum necessariis cum eisdem nunciis domini episcopi usque in Pragam met quartus uenit. Qui statim intromittentes se de opere pontis archam primam ad ponendum in ea pylarem in ipso flumine inchoauerunt, quam eodem anno domini MCCCXXXIII supradicto in festo beati Bartholomei apostoli cum reliquis et magna sollempnitate ac deuocione in medio fluminis pro fundamento posuerunt et deinceps idem magister cum alus in ipso ponte laborauerunt: usque ad duos pi-

lares et vnam testudinem siue woltam profecissent. Qua expleta in anno sequenti dictus Magister Gwilelmus cum suis sociis bene expediti per dominum episcopum ad suam patriam redierunt. Dominus vero episcopus piissimus per alios operarios gentis nostre, qui ab illis informacionem plenam receperant de opere multum sumptuoso ipsos pontem et chorum s. Marie ibidem in Rudnicz currente anno Domini MCCCXXXVIII VI. Nonas Octobres sumptibus suis perfecit laudabiliter et compleuit.

Potom má rukopis zprávy o založení oltáře sv. Silvestra v kostele pražském, které jsou známy a vydány Emlerem v regestech dle originálů posud v metropolitním archivě zachovaných.

Na konec jest několik forem listů, jimiž klášter roudnický uzavírá bratrstvo s rozličnými kláštery a osobami světskými.

Prvá jest datována 1362 24. září a obsahuje smlouvu s klášterem kladským a jaroměřským. Druhá týká se jakéhosi měšťana roudnického H. a manželky jeho S. Třetí uzavírá opat roudnický Mikuláš společenství modliteb a dobrých skutků s jakýmsi N., čtvrtou se šlechticem nejmenovaným. Všecky tři jsou bez data. Poslední jest spolek s klášterem kartouzským v Praze z r. 1376 12. června za převora Jana. *Fr. Štědrý.*

Nové objasnění života a osudů Václava Hájka z Libočan. V časopise „Method" r. 1898 str. 78. a 79. upozornil jsem, že zpráva Jirečkova v Rukověti literatury české na str. 216 a Ottova Slovníku Naučného X. dílu str. 755 vyšlá z péra prof. Martina Koláře, jako by Hájek krátce před r. 1524 byl se stal knězem, není docela správná, protože dle akt komorního soudu VI. G. A. I. byl již knězem 1521 a to v Kostelci u Budyně na panství pánů z Hazmburka, potom v Zlonicích a v Chržíně u Velvar, kde byl podacím pánem Vilém Ilburk na Lemberce. Jaké nesnáze měl s rychtářem pražským Matějem Boršíkem, můžeme pověděti na základě dlužního úpisu jeho na 7 kop gr. praž. témuž rychtáři povinných. Jest to listina papírová s pečetí Hájkovou v černém vosku, která má štít se známým z heraldiky jestřábem a legendou Waczlaw Hagek a chová se v knihovně kláštera Strahovského. Datum této listiny jest 1524 v pátek o suchých dnech postních (19. února). Tenkrát byl Hájek farářem v Rožmitále. Dluh ten měl býti splacen ten týden po slavnosti velikonoční nejprv příští, ale z dalších osudů Hájkových víme, že splacen nebyl ani za čtyři léta. Celým životem jako nit červená táhne se jakýsi hospodářský nepořádek, pro který měl vždy nesnáze, ať se stěhoval z fary nebo z děkanství Karlotýnského a proboštství Boleslavského. Že i velcí mužové podobným chybám bývali podrobeni, nebudeme mu tento nepořádek za zločin pokládati, ale omývati jej přec nechceme. *Fr. Štědrý.*

Paměti o věcech duchovních v král. věnném městě Novém Bydžově n. C. od dob nejstarších až do r. 1550. Napsal *Dr. Jos. Kašpar* v 26. výr. zprávě c. k. real. a vyšš. gymn. v N. Bydžově za šk. rok 1900. Monografií o klášteřích a kostelích máme dosud pramálo. Tu otevírá se pole širošíré, kde s úspěchem může historik pracovati. Záslužné práce v tomto oboru podjal se prof. Dr. Jos. Kašpar. Podnět ke článku tomu zavdala stavba nového svatostánku na hřbitově novobydžovském, stavěného na památku 50letého pano-

vání J. V. císaře a krále Františka Josefa I. pode jménem „jubilejní svatyně". Pan spisovatel sebral z různých spisův histor. a z listinných pramenů, co se sehnati dalo, a podává I. část své práce, slibuje, že další Paměti uveřejněny budou v příštím programě gymn. Škoda, že práce programové, tištěné v obmezeném počtu, méně jsou přístupny obecenstvu, čímž mnohá dobrá práce upadá v zapomenutí. Po všeobecné části přechází Dr. Kašpar k nejstarší době katolické, vyličuje dějiny farního chrámu Matky Boží, pak kláštera menších bratří sv. Františka, minoritů. Následují děje doby kališné, sboru bratří českých a bratří oltářních. Stať o špitále městském zakončuje tuto část. Těšíme se na Paměti další. *Dr. M. Kovář.*

Karel IV. odmítá návrhy římského tribuna Koly di Rienzo. Otisk z přibramského gymnasijního programu z r. 1900. Napsal *Dr. Vincenc Ochm.* Pojednání toto vyvoláno článkem připojeným k Brožíkovu obrazu, reprodukovanému ve Zlaté Praze dne 29. pros. 1899 s hořejším nápisem. Pan spisovatel naprosto nesouhlasí s různým tam obvyklým a frázovitým tvrzením tendenčním a historické pravdě se příčícím a líčí poměry římské, jaké byly za tehdejší doby, rod a původ Koly di Rienzo, jeho soukromý život až do jeho vzbouření, jeho první povýšení na tribuna, svržení a útěk k poustevníkům Fraticellům. Rienzo nebyl osvoboditelem lidu od krutovlády papežské, nýbrž šlechtické. Článek zevrubněji líčí příchod Kolův do Prahy, rozmluvy jeho s císařem Karlem IV. u přítomnosti arcib. Arnošta a duchovních, jeho zatčení a uvěznění v Roudnici, jeho dopisování s Karlem a Arnoštem, k čemuž přidán text a překlad listu císařova Kolovi zaslaného, jenž není obsažen v Emlerově sbírce spisův Karlových, načež následuje další stručný životopis Kolův až do jeho násilné smrti. Na konci připojen nástin a vývoj pramenů týkajících se této historické události. — Je třeba všude býti na stráži a historickou pravdu odrážeti různé šlehy a tendenční, zřejmě nepravdy, kdekoli a kdykoli se objevující. *Dr. M. Kovář.*

Časopisy a knihy redakci zaslané:

Časopis musea království Českého. Ročník 74. Svazek 5. Red. Antonín Truhlář. Spoluredaktoři: Frant. Kvapil, Čeněk Zíbrt. Přináší tyto články: Jar. Vrchlický: Giuseppe Parini a satir. jeho báseň „Den". Ant. Havlík: K otázce významu slovných shod rýmových pro poznání příbuznosti skládání staročeských. Otakar Zachar: Z dějin alchymie v Čechách. Jaroslav Kamper: Ladislav Stroupežnický, jeho život a dílo. Zdeněk Nejedlý: Česká missie Jana Kapistrána. Fr. Snopek: M. Tomáš Jelínek. Hlídka literární.

Dr. Vinc. Ochm: Karel IV. odmítá návrhy řím. tribuna Koly di Rienzo. Otisk z přibramského gymn. programu z r. 1900.

20. výroční zpráva c. k. real. a vyšš. gymn. v Nov. Bydžově r. 1900.

Český časopis historický. Vydávají Jar. Goll a Jos. Pekař. Roč. VI. seš. 3. Obsahuje články: L. Niederle: O počátcích dějin zemí českých. Gust. Friedrich: Český diplomatář a jeho program. Jos. Pekař: K sporu o zádruhu staroslovanskou. Jar. Bidlo: Třetí sjezd historiků v Krakově. Kam. Krofta: Kněz Jakub, stoupenec Matěje z Janova.

Historické rozhledy. Rediguje Ant. J. Zavadil. Roč. III. Seš. 7. Obsah: Král. kraj. město Znojmo. Král. stol. město Trenčín. Hrad Litice. Války husitské. Kdo jste Boží bojovníci.

OBSAH:

	Strana.
Soustava učení Petra Chelčického na základě pramenů. Napsal Dr. *Ant. Lenz*	193
Panny řádu sv. Norberta. Podává F. *Alfons Žák* O. Praem.	226
Dějiny kláštera Luckého u Znojma od založení do válek husitských (1190—1425). Píše *Frant. Vdcl. Peřinka*	234
Mikšovicova kronika Lounská	240
Drobné zprávy a posudky	250
Časopisy a knihy redakci zaslané	254

Knihtiskárna V. Kotrba v Praze. — Redaktor Dr. M. Kovář. — Nákladem družstva Vlast.

Obsah I. ročníku.

Strana

Provolání redakce ke čtenářům 3
Zápisky Hanuše z Oppersdorfu o válce německé 1546—1547. Podává Jos. Vávra 5
O činnosti některých členů metropolitní kapitoly pražské ve stol. XVIII. Napsal Dr. Ant. Podlaha 14
Samuele Nymburského „Paměti Litoměřické". Podává Dr. Isidor Th. Zahradník 22
Zlatá Koruna. Napsal František Wildmann 27, 65
Panny řádu sv. Norberta. Podává F. Alfons Žák, O. Praem. 40, 87, 170 a 225
František Wildmann. Nekrolog. Napsal Dr. M. Kovář 48
Klášter dominikánský v Lounech. Píše Frant. Štědrý 84
Úřední zakročení proti tištění a šíření talmudských knih židovských v Čechách r. 1699. Sděluje Dr. A. Podlaha 104
Dějiny kláštera Luckého u Znojma od založení do válek husitských (1190—1425) Píše Frant. Václ. Peřinka . . . . . 109, 176 a 234
Pavel Mikšovic a jeho kronika Lounská. Podává dr. M. Kovář 118, 182, 240
Soustava učení Petra Chelčického na základě pramenů. Napsal Dr. Ant. Lenz 129, 193
Doplňky k českému diplomatáři a regestáři. Sebral dr. Isidor Zahradník 161

Drobné zprávy:

Některé dodatky k „Pozůstatkům desk zemských" Dra Jos. Emlera. Píše Fr. Štědrý 49
Některé poznámky k rodopisu pánů z Kolovrat. Podává Fr. Štědrý . . . 51
Paměti Redhoštské. Sděluje Dr. Isid. Zahradník 52
Šlechtická jména ve farních matrikách v Zahořanech. Píše Jos. V. Bouchal 53
Jan starší Vratislav z Mitrovic a na Protivíně kvituje r. 1621 purkmistru a radě města Č. Budějovic, že mu splatili část dluhu. Podává Jan Zítek 55
Jakub, farář z Velešína, prodává r. 1410 Peškovi Lahodkovi z Ločedic dvůr Lahut. Vypsal J. Zítek 125
Doplňky k Tomkovu „D. Prahy" V. dílu str. 40—54. Píše Fr. Štědrý . . 185
Kšaft Jiřika Labouňského z Labouně. Podává Dr. Isid. Zahradník 186
K dějinám svobodníků v Čechách. Píše Fr. Štědrý 250
Hlava XXXI. Kroniky Františka Pražského a její pramen. Píše Fr. Štědrý 251
Nové objasnění života a osudů Václava Hájka z Libočan. Píše Fr. Štědrý 253

Posudky:

Dr. Ottocar Weber: Die Occupation Prags durch die Franzosen und Baiern 1741—1743. Dr. Ant. Podlaha 56
Čeněk Zíbrt: Bibliografie české historie. Dr. M. Kovář 59
Václav Schulz: Listář kolleje jesuitské u sv. Klimenta na Starém městě pražském z let 1628—1632. P. 60

Strana.
Theod. Antl: Abecední rejstřík k Emlerovým Pozůstatkům desk zemských. Fr. Štědrý 61
Fr. Nušl: Prokop Diviš. P. 62
Aug. Sedláček: Klášter sv. Máří v Svatém Poli. Fr. Štědrý 62
Dr. Jar. Čelakovský: Ze starších dějin kláštera Sedleckého 63
Václav Schulz: Dvě kroniky jesuitské kolleje v Litoměřicích z let 1629—1662. Dr. P. 64
Boh. Čermák: Proboštský chrám sv. Petra a Pavla na Mělnice. Dr. M. Kovář 127
Ferd. Menčík: Kaiserin Maria Theresia und Friedrich Graf Harrach. P. 127
Dr. Matthäus Klimesch: Norbert Heermann's Rosenberg'sche Chronik. P. 127
Dr. J. V. Šimák: Příspěvek k selské bouři r. 1680 a k poddanským poměrům ve Frydlantsku. Dr. P. 128
A. Bachmann: Über ältere böhmische Geschichtsquellen. Dr. I. Zahradník 188
Dr. Adolf Seifert: Die Leitmeritzer Diözese. Jos. V. Bouchal 189
Ant. Tscherney: Schwaden an der Elbe. Jos. V. Bouchal 189
Cyr. Fr. Kaněra: Farní osada sv. Vojtěcha v Počáplich. Jos. V. Bouchal 190
Heinrich Sperl: Grenzen zwischen Böhmen u. d. Mühllande im Mittelalter und die Heimat der Witigonen. — Rožmberkové rod původně německý? Fr. Štědrý 190
Theod. Antl: Seznam úroků z města Loun a ze vsí k němu náležitých v l. 1450—1451. Fr. Štědrý 190
Wilh. Altmann: Die Urkunden Kaiser Sigmunds 1410—1437. Fr. Štědrý . 191
August von Doerr: Der Adel der böhm Kronländer. Fr. Teplý 191
Dr. Vinc. Oehm: Karel IV. odmítá návrhy řím. tribuna Koly di Rienzo. Dr. M. Kovář 253
Dr. Jos. Kašpar: Paměti o věcech duchovních v král. věnném městě Novém Bydžově n. C. Dr. M. Kovář 254

lasti« č. 1. byla uveřejněna, a J. M. probošt Dr. Ant. Lenz zřekl se honoráře za své práce v XVI. roč. »Vlasti« uveřejněné. — J. M. ndp. Msgr. rd. Kalous, světící biskup a probošt ve Staré Boleslavi, zaslal družstvu 0 K. Nejdůstojnější Pán činí tak každý rok a dar jeho byl nám zvláště s milý. — Fr. Horáček, duch. profesor ve Sv. Hypolitě, splatil celý vklad fondu pro katolické spisovatele a koop. J. Vyhlídal daroval družstvu 10 K svého honoráře. — Mimo to obdarovali všecky fondy družstva: Nejmeovaný farář z okolí Prahy (40 K); Fr. Bárta, kníž. arcib. vikář v Potvorově; Jos. Rydvan, děkan ve Velkých Kostomlatech; Ant. Zajíček, kníž. arcib. ář v Heinrichsgrünu; Jindřich Karel, faktor knihtiskárny v Moskvě; Ant. , farář ve Vysokém. — Prosíme za další pomoc, neboť potřebujeme ještě ný kapitál pro stavitele, na zaplacení motoru a za instalaci plynu. — Kdo stoupí za člena nebo poskytne dar, platně přispívá k rozvoji našeho družstva. — , kdož upláceji své dluhy, kdož řádně platí předplatné a členské vklady, mi nám v této tísni vypomáhají.

Knihovní fond.

Družstvo Vlast založilo v Čechách, na Moravě, v Rak. a Pruském zsku a v Americe veliký počet knihoven a tím rozšířilo mezi katoliky né zásoby tisku. Za tou příčinou zasílají různí dobrodincové na knihovní ů dary, jež s vděkem přijímáme. V XVI. — v tomto — roce dary poli: Dr. Al. Frýdek, kap. děkan a gen. vikář v Hradci Králové; Nejmeovaný farář z okolí Prahy; Rud. Nemeškal, duch. správce nemocnice ve ni; Jan Hejtmánek, bisk. vikář v Německé Bělé; Václav Kotrba, prokua Cyrillo-Meth. tiskárny v Praze; Jak. Ludvík, kons. rada v Únětících; Vohnout, děkan v Žlunicích; Dr. Jar. Sedláček, profesor české boh. faty v Praze; Msgr. Adolf Rodler, kanovník kustos v Č. Budějovicích; Fr. Vaněček, Minorita v Praze; Ant. Láš, farář ve Vysokém; Fr. Bárta, ž. arcib. vikář v Potvorově. — Za další dary prosí administrace družstva ast. Praha č. 570-II.

Sbírky na dům družstva.

Když družstvo Vlast zakoupilo si dům, scházely se dary na jeho docení a scházejí se do dnes. V XVI. správním roce zaslali nám milodary tito brodincové: Jos. Vejchar, kníž. arcib. vikář v Tuklatech; Bedřich Jiříček, ář v Horním Ujezdě; Fr. Tondl, c. k. profesor v Hradci Králové; Klem. rkrab, děkan v Trpíně; Dr. Fr. Krásl, prelát u sv. Víta v Praze; Jos. ejval, kníž. arcib. vik. sekretář v Líšnici; Jan Hejtmánek, bisk. vikář v Něm. é; Jos. Dvořák, farář v Dušejově; Ant. Herrmann, farář v Bohnicích; clav Šimák, kaplan v Horažďovicích; Ferd. Harna, farář ve Chvalkovicích; Dušek, kníž. arcib. vikář v Charvatcích; Václav Šilený, farář v Chroech; Fr. Žundálek, red. »Kat. Listů«; Jos. Svoboda, arcikněz v Luči; Urválek, farář v Kohoutově; K. Slavík, prof. bohosloví v Č. Budějovicích; M. Kovář, gymn. profesor v Praze; Fr. Kotrbelec, bisk. vik. tajemník Krucemburku; pí. Marie Eberlová v Praze; Václ. Vaněk, bisk. vikář v Zá; Fr. Košák, katecheta v Plzni; Fr. Stejskal, koop. na Král. Vinohradech; dvík Čaboun, farář v Roztokách; Václ. Kotrba, maj. tiskárny Cyrillo-Meth. Praze; Jos. Slavík, měšťan v Novém Městě n. Metují; Jos. Němec v Došce; Ant. Láš, farář ve Vysokém; Vavř. Jakeš, farář ve Slověnicích; Fr. ssler, kníž. arcib. vikář v Sedlčanech; Vinc. Bílek, farář v Plané n. Luž.; cl. Hladík, farář v Hořině; Fr. Bárta, kníž. arcib. vikář v Potvorově; Dr. . Burian, sídelní kanovník na Vyšehradě; Jak. Ludvík, kons. rada v Únětích; Jos. Kříž, farář v Šardicích; Václ. Opit, děkan v Libochovicích; Jos.

10

Hulata, farář ve Všestarech; Adolf Wagner, farář v Oukonicích; Fr. Hruběš, katecheta v Kaplici; L. Fiala, katecheta v Karlíně; Jos. Vavrů, farář ve Vyskytné; Dr. Jar. Sedláček, univ. profesor v Praze; Václav Tesař, kaplan v Myslivě; Šim. Bárta, gymn. katecheta v Pelhřimově; Ant. Zeman, arch. kněz v Litoměřicích; Václ. Pokorný, praefekt bisk. konviktu v Mladé Boleslavi; Václav Žižka, stříbrník v Praze; Fr. Motys, farář u Nejsv. Trojice ve Spálené ulici v Praze; Jos. Jan Třeštík, učitel státní řem. školy v Jaroměři; Jos. Šimek, kaplan v Písku; Vl. Hálek, farář v Libici; Václ. Roudnický, kaplan u P. Marie Sněžné v Praze; Václ. Myška, farář v Šebířově; Fr. Chejnovský, farář v Sendražicích; Emil Čvančar, kaplan v Plzenci; Fr. Hoch, kons. rada v Jaroměřicích; Jan Šmejkal, katecheta v Holešovicích; Bedřich Pachta, zám. kaplan v Litomyšli; Josef Čapek, farář v Kunraticích; Msgr. Boh. Hakl, bisk. vikář v Hořicích; Václ. Slavík, kaplan v Netolicích; Jan Šrámek, bisk. vik. tajemník v Něm. Rybné; Jan Podlaha, arciknéz ve Stalci; Jak. Růžek, farář Hradci; Jos. Janda, farář v Hlavně Kostelním; Klem. Kuffner, kníž. arcib. vik. tajemník ve Mšeně; Jos. V. Prskavec, farář ve Voleši; Ant. Nevrkla, koop. v Jinošově; Jar. Holeš, kons. sekretář v Č. Budějovicích; Ant. Ryšavý, zám. kaplan v Průhonicích; Jan Oth, děkan v Senici; Jan Urban, děkan v Čelakovicích; Tom. Picha, farář v Lipkově Vodě; Ant. Přemyslovský, děkan ve Val. Kloboucích; Václ. Ceškuta, farář v Myslíbořicích; Jos. Krestýn, farář v Rosswaldě; Ant. Hernut, kaplan u sv. Štěpána v Praze; M. Pansky, farář ve Kbele; Vil. Blažek, kanovník v Kroměříži; Jos. Mašek, bisk. vik. tajemník v Netolicích; Dr. Al. Frýdek, kap. děkan v Hradci Králové; Vl. Bečvář, farář v Mirošově; G. Verich, kaplan u sv. Jindřicha v Praze; Jos. Turek, farář v Týně Rovensku; Pavel Jirounek, farář v Dešné; Fr. Utikal, vikář v Olomouci; Msgr. Ad. Rodler, kanovník custos v Č. Budějovicích; Tom. Houška, farář ve Zbynicích; Fr. Štingl, farář v Kotljach; Fr. Štědrý, farář ve Slavětíně; Jan Navrátil, koop. v Napajedlích; P. Fr. Vaněček, Monorita v Praze; Jos. Buchta, farář v Olešné; Em. Žák, gymn. katecheta na Smichově; Ferd. Malý, zahradník v Holešovicích; Jos. Mejsnar, fár, na Kocanech; R. Vágner, farář v Bystřici pod Perštýnem; Ferd. Cvejn, kaplan v Libáni; Jos. Bouše, farář ve St. Rožmitále.

V papírnickém závodě družstva Vlast

prodávají se tyto vánoční věci: Jesle na aršich, po 4 a 24 h, jesle hotové od 20 h. do 2 K 40 h.; krásné obrázky; narození Páně (5 druhů) po 10 h, jiné, malé 100 za 2 K 50 h, velké 100 za 7 K; pohlednice: Narození Páně (pastýřové nebo Tři králové u Ježíška) a jiné po 12 h; pohlednice s vánočním stromkem za 30 h; malý Ježíšek, 100 obrázků za 90 h; dopisnice: Narození Páně (5 druhů) po 12 h; Ježíšek s holubicemi, s beránkem, s knihou a u oltáře po 4 h; papír na jesle, skalový hnědavý, arch po 8 h, skalový obyčejný po 6 h; skalový pískový po 10 h; ozdobný gratulační papír vánoční po 48 h, 60 h a 1 K 20 h, a vánoční gratulační lístky po 12, 16, 24, 40 a 44 h, ozdoby na vánoční stromek: papírové guirlandy, třísně vánoční, andělské vlasy, třísně zlatová, patentní hvězdy, švermunské perly, zvonky, svítící koule, perly, vánoční andělé, barevný papír na hvězdy, různobarevný hedvábný papír, gratulační lístky na Nový rok a novoroční dopisnice atd. atd. — vše v hojném výběru. **Alba** pro gratulanty po 1 K 60 h, 2 K, 3 K, 4 K, 4 K 50 h, 7 K, 7 K 50 h, 8 K, 14 K 50 h, a s hracím strojkem za 24 K. **Památníky** po 1 K, 1 K 10 h, 1 K 50 h, 1 K 60 h, 1 K 80 h, 2 K, 3 K, 3 K 50 h, 4 K, objednávky vyřizuje

administrace družstva Vlast v Praze, č. 570-II. (26 o)

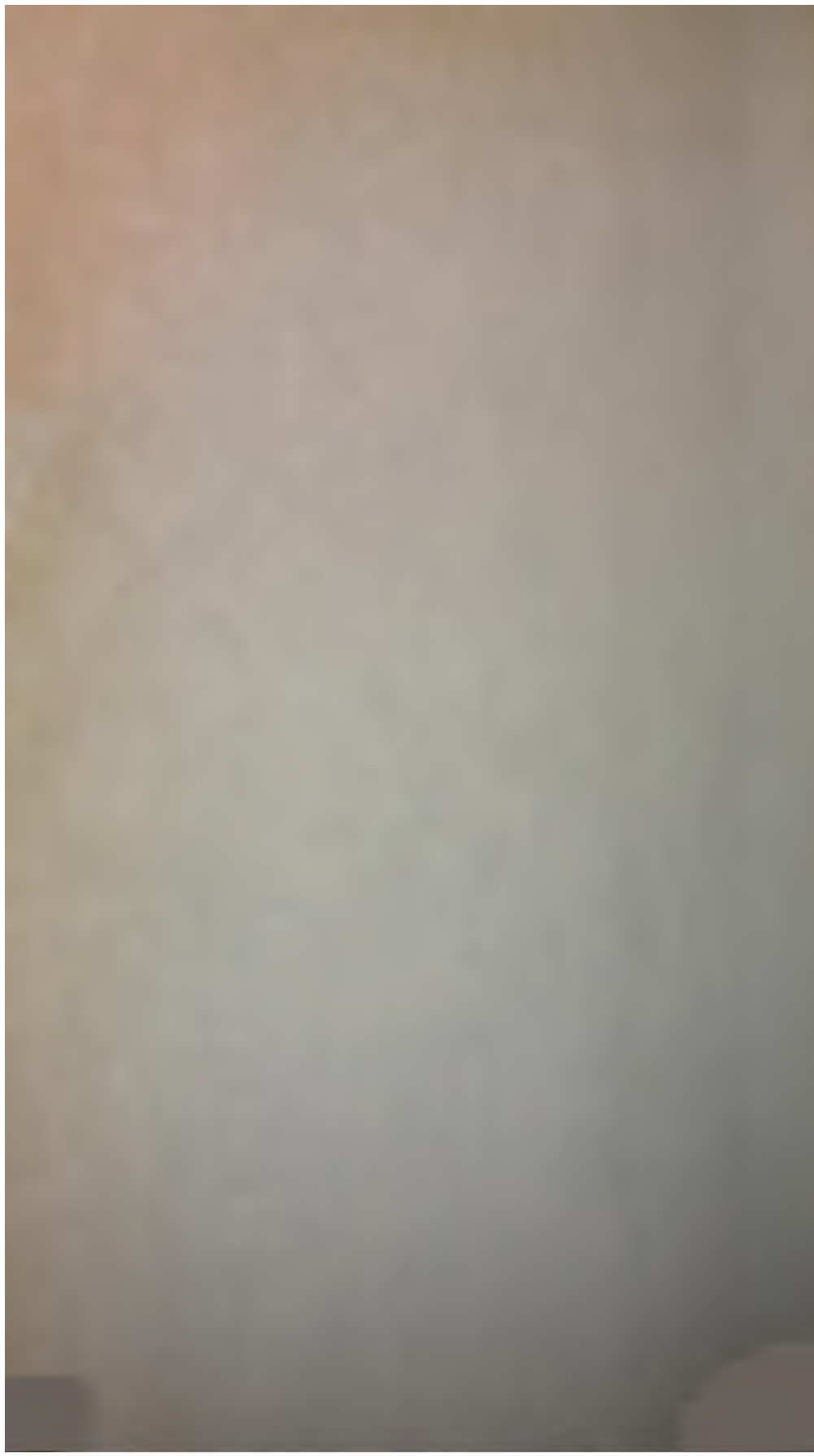

Stanford University Libraries
3 6105 010 609 647

DB 2
T
1900

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
CECIL H. GREEN LIBRARY
STANFORD, CALIFORNIA 94305-6004
(415) 723-1493

All books may be recalled after 7 days

DATE DUE